ROMANUL SECOLULUI XX

UNIVERS

ROMANUL SECOLULUI

Javier Marías (n. 1951, Madrid) este etichetat drept un „Proust postmodern“ al literaturii spaniole, aparţinând unei generaţii literare care, din motive politice, neagă tot ceea ce ţine de Spania şi se îndreaptă spre o sferă a realităţii cosmopolită, creând o naraţiune care se poate asimila celei postmoderniste. Cărţile lui au fost traduse în mai mult de cincizeci de ţări şi au fost vândute în aproape cinci milioane de exemplare în lume. Javier Marías a debutat cu un roman scris în adolescenţă, *Los dominios del lobo (Domeniile lupului)* scris la 17 ani. A devenit celebru o dată cu romanul *Corazón tan blanco (Inimă atât de albă)*, considerat unul dintre cele mai bune romane ale sale. Următorul roman al lui Javier Marías, apărut în 1994, *Mâine în bătălie să te gândeşti la mine* – titlu împrumutat dintr-un vers de Shakespeare –, a primit în 1995, anul următor apariţiei sale, trei premii spaniole pentru cel mai bun roman al anului; în 1996 a fost distins cu Prix Femina Etranger şi în 1998 cu Premio Letterario Intemazionale Mondello, pentru cele mai bune cărţi străine publicate în Franţa şi, respectiv, în Italia.

Marías a scris mai multe volume – romane, povestiri *(În vreme ce ele dorm* şi *Când eram muritor – Editura Univers, 2009* – sunt două dintre cele mai apreciate volume de povestiri ale sale) eseuri, piese de teatru. Câteva dintre titlurile sale l-au transformat în cel mai tradus scriitor din generaţia sa, un adevărat fenomen literar internaţional. Este vorba despre romanele *Bărbatul sentimental (Editura Univers, 2009) Romanul Oxfordului* (Editura Univers, 1999), şi *Mâine în bătălie să te gândeşti la mine (Editura Univers, 2002, ediţia I).*

Mâine în bătălie să te gândeşti la mine: o întâlnire de dragoste ratată, moartea misterioasă a unei femei chiar în braţele naratorului, fără un motiv aparent şi pe neaşteptate, căutarea unui sens al acestei enigme, totul se desfăşoară pe parcursul a peste trei sute de pagini năucitoare, pline de suspans şi de imprevizibil, într-o carte în care, la fiecare rând, cititorul simte forţa uriaşă a destinului.

JAVIER MARÍAS

Mâine în bătălie să te gândeşti la mine

Traducere
de
CĂTĂLINA VASILE

Ediţia a II-a

UNIVERS

Redactor Diana Crupenschi
Corector Irinel Antoniu
Tehnoredactor Constantin Niţă

JAVIER MARÍAS
MAÑANA EN LA BATALLA PIENSA EN MÍ

© 1994 by Javier Marías, Editorial Anagrama, S.A., 1994
All rights reserved

© copyright Editura UNIVERS pentru prezenta traducere

EDITURA UNIVERS
Str. Suvenir, nr. 4, ap. 3, et. 1
sector 2, cod 020741, București
tel/fax 021.31.53.308
comenzi: office@edituraunivers.ro

www.edituraunivers.ro

ISBN ePUB: 978-606-8543-26-0
ISBN Print: 978-99931-13-52-2

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Pentru Mercedes López-Ballesteros,
care m-a auzit spunând cuvintele atunci
la Bakio şi mi le-a păstrat

Cum şi-ar putea imagina cineva vreodată că s-ar putea trezi cu o moartă în braţe şi că nu-i va mai vedea niciodată chipul al cărui nume şi-l aminteşte. Nimeni nu se gândeşte că o persoană anume va muri în cel mai nepotrivit moment, deşi asta se întâmplă mereu, şi în general oamenii cred că nimeni nu trebuie să moară lângă ei pe neaşteptate. Adesea se ascund faptele sau împrejurările: celor în viaţă şi celui care moare – dacă are timp să-şi dea seama – le provoacă adesea un sentiment de ruşine forma morţii posibile şi înfăţişările sale şi, de asemenea, cauza ei. O indigestie provocată de o masă cu fructe de mare, o ţigară aprinsă când eşti pe cale de a adormi şi care aprinde cearşafurile sau, mai rău, o pătură de lână; o alunecare la duş – ceafa – când zăvorul este tras la uşa băii, un fulger care loveşte un copac de pe un mare bulevard şi acest copac, în cădere, striveşte sau decapitează un trecător, poate un străin; să mori în şosete, ori la frizer, cu o bavetă mare pe umeri; într-un bordel sau la dentist; ori mâncând peşte şi înghiţind un os, să mori înecat precum copiii a căror mamă nu se află în preajmă ca să le bage degetul în gât şi să-i salveze; să mori bărbierit doar pe jumătate, cu un obraz plin de spumă şi cu barba asimetrică până la sfârşitul veacurilor dacă nimeni nu observă şi nu termină treaba dintr-o milă estetică; ca să nu mai vorbim despre momentele cele mai lipsite de nobleţe ale vieţii, cele mai secrete, despre care oamenii nu mai vorbesc după ce ies din adolescenţă, pentru că apoi nu mai există pretext, deşi mai sunt unii care vorbesc despre ele glumind, o glumă lipsită întotdeauna de haz. Dar *aceasta* este o moarte groaznică, se spune despre unele morţi; dar *aceasta* este o moarte ridicolă, se spune, de asemenea, printre hohote de râs. Oamenii râd în hohote pentru că se vorbeşte despre un duşman care în sfârşit a murit sau despre cineva îndepărtat, cineva care ne-a insultat sau care locuieşte în trecut de mult timp, vreun împărat roman, un străbunic ori cineva puternic din a cărui moarte grotescă nu se percepe decât dreptatea încă vitală, încă omenească, pe care, în fond, am dori-o pentru toată lumea, inclusiv pentru noi. Cât de mult mă bucur de această moarte, cât o regret, cum o sărbătoresc! Uneori, râdem doar pentru că mortul este pentru noi un necunoscut, despre a cărui nenorocire în chip inevitabil insignifiantă citim în ziare, sărmanul de el, spunem printre râsete, moartea devine atunci o reprezentaţie ori un spectacol care pot fi comentate, întâmplările toate care se povestesc, se citesc sau se ascultă sunt percepute ca teatru, există întotdeauna un procent de irealitate în ceea ce ne comunică, este ca şi cum nimic nu s-ar întâmpla niciodată cu adevărat, nici măcar ceea ni se întâmplă nouă înşine şi ţinem minte. Nici măcar ceea ce ţinem minte.

Există un procent de irealitate în cele întâmplate mie, întâmplare care nici măcar nu s-a sfârşit încă, sau probabil că un alt timp verbal ar trebui folosit aici, cel clasic în limba noastră, timpul povestirii, ar trebui să spun *ce mi s-a întâmplat*, deşi nu s-a sfârşit. Acum, în timp ce povestesc, s-ar putea să mă apuce râsul. Dar nu cred, deoarece tot ce s-a întâmplat este încă prezent, iar moarta mea nu locuieşte în trecut de mult timp, n-a fost nici puternică, nici o duşmană şi, fără îndoială, n-ar fi cinstit să spun nici că a fost o necunoscută, deşi atât de puţin ştiam despre ea când a murit în braţele mele – acum, în schimb, ştiu mai multe. Din fericire încă nu era goală, sau nu de tot, tocmai ne scoteam hainele unul celuilalt, aşa cum face de obicei un cuplu care face dragoste prima dată, aşa este în nopţile inaugurale care iau înfăţişarea neprevăzutului sau în care cei doi se prefac că nu au premeditat nimic pentru a lăsa pudoarea întreagă şi pentru avea o senzaţie de

inevitabil, care le va îngădui să nu se simtă vinovaţi, oamenii cred în predestinare şi în manifestarea destinului, atunci când le convine. Ca şi cum toţi am dori să putem spune, la nevoie: „Nu eu am căutat-o, n-am vrut asta“, când lucrurile iau o întorsătură proastă sau deprimantă, sau le regre tăm, sau dacă ne dăm seama că am făcut rău. Nu eu am căutat-o, n-am vrut asta, ar trebui să spun acum, când ştiu că ea a murit şi că a murit în chip nepotrivit în braţele mele aproape fără să mă cunoască – nu e drept, nu se cuvenea să fiu lângă ea. Nu m-ar crede nimeni dacă aş spune asta, şi asta nu contează totuşi aproape deloc, din moment ce eu sunt cel care povesteşte, şi mi-e totuna dacă mă ascultă sau nu cineva. Nu eu am căutat-o, nu am vrut asta, spun acum, ea însă nu mai poate să spună acelaşi lucru şi nimic altceva, nici să dezmintă vorbele mele, ultimele cuvinte pe care le-a spus au fost: „Vai, Doamne, şi copilul“. Primul lucru pe care-l spusese a fost: „Nu mă simt bine, nu ştiu ce-i cu mine“. Ca să fiu mai exact, a fost primul lucru pe care l-a spus după ce ne-am întrerupt, eram în dormitorul ei şi aproape întinşi pe pat, pe jumătate îmbrăcaţi, pe jumătate dezbrăcaţi. Brusc s-a retras şi mi-a acoperit buzele cu mâna de parcă ar fi vrut să le sărute în continuare fără vreun alt gest afectuos şi fără alt contact, m-a dat la o parte cu o mişcare uşoară şi s-a întors cu spatele la mine, iar când am întrebat-o „Ce e?“, mi-a răspuns astfel: „Nu mă simt bine, nu ştiu ce-i cu mine“. Atunci i-am văzut ceafa pe care nu i-o văzusem niciodată înainte, cu părul ridicat, un pic încurcat şi un pic transpirat, şi nu era cald, o ceafă cum aveau femeile în secolul XIX, cu fire de păr negru şi lipit, ca de sânge aproape uscat, sau noroi, ceafa cuiva care a alunecat în baie, şi care a mai avut timp să închidă robinetul. Totul s-a petrecut foarte repede, nelăsând timp pentru nimic. N-am avut timp să chem un medic (dar ce medic să fi chemat la ora trei dimineaţa, când medicii nici măcar ziua la amiază nu mai vin acasă), nici să trezesc vreun vecin (dar care vecin, eu nu-i cunoşteam, nu eram la mine acasă, nici nu mai fusesem vreodată în casa aceea în care eram doar invitat şi, acum, un intrus, nici măcar pe strada aceea, doar de câteva ori în cartier, cu multă vreme înainte), nici să-i dau telefon soţului ei (dar cum aş fi putut eu să-l sun pe soţul ei, care, pe deasupra, era şi plecat într-o călătorie, nici măcar nu-i ştiam numele întreg), nici să-l scol din somn pe copil (şi de ce să-l fi deşteptat pe copil, după cât timp i-a trebuit să adoarmă) şi nici n-am avut cum să încerc să o ajut eu însumi, dintr-odată i-a fost rău, în prima clipă m-am gândit sau ne-am gândit amândoi că îi căzuse greu cina întreruptă de atâtea ori sau, m-am gândit eu, era deja depresivă sau avea remuşcări sau că i se făcuse frică, cele trei lucruri care adesea îmbracă forma indispoziţiei şi a bolii, frica, depresia şi remuşcarea, mai ales dacă aceasta din urmă apare o dată cu faptele care sunt cauza ei, totul în acelaşi timp, un „da“ şi un „nu“ şi un „poate“ şi, între timp, totul a continuat şi s-a sfârşit, nefericirea de a nu şti şi de a trebui să faci ceva pentru că trebuie să umpli cu ceva timpul care nu aşteaptă şi se scurge fără să ne aştepte, ne mişcăm mai încet în aceste situaţii: a hotărî neştiind, a acţiona neştiind, şi, în consecinţă, având presentimentul celei mai mari şi mai obişnuite nenorociri, precum şi a celei care urmează, resimţită în mod normal ca o nenorocire mai palidă, dar resimţită de toată lumea în fiecare zi. Ceva cu care ne obişnuim, şi ajungem să nu-i acordăm mare importanţă. I-a fost rău – şi nu îndrăznesc să o numesc – Martei, acesta era numele ei, Marta Téllez, a spus că se simte rău, iar eu am întrebat-o: „Cum ţi-e rău, de la stomac sau te doare capul?“. „Nu ştiu, o greaţă teribilă, în tot corpul, simt că mor.“ Întreg acel trup care începea să-mi locuiască mâinile, mâinile care umblă peste tot, mâinile care îmbrăţişează sau mângâie ori caută, mâinile care lovesc (oh, asta s-a întâmplat fără să vreau, nu trebuie să mi se ia în nume de rău), gesturi uneori mecanice ale mâinilor care pipăie un trup întreg, fără a şti dacă le face plăcere, şi, dintr-odată, acest trup are o indispoziţie, cea mai neclară dintre toate indispoziţiile, tot corpul, cum a spus ea, şi ultimul lucru pe care l-a spus, „simt că mor“, l-a spus ca pe un clişeu. Nu credea asta, şi nici eu, şi chiar spusese: „Nu ştiu ce-i cu mine“. Eu am insistat, pentru că a întreba este un mod de a te eschiva să faci ceva, nu numai a întreba, ci şi a vorbi şi a povesti te ajută să te sustragi de la săruturi, de la lovituri, de la orice măsuri care ar trebui luate, te ajută să renunţi la aşteptare, şi ce puteam eu să

fac, mai ales la început, când totul trebuia să fie trecător după legile a ceea ce se întâmplă şi ce nu se întâmplă, legi care uneori sunt încălcate. „Îţi vine să vomiţi?“ Ea n-a răspuns în cuvinte, dar a făcut semn că nu, şi-a mişcat ceafa de sânge sau noroi pe jumătate uscat, de parcă i-ar fi venit greu să vorbească. M-am ridicat, am ocolit patul şi am îngenuncheat lângă ea ca să-i văd faţa, am pus mâna pe braţul ei (atingerea consolează, mâna medicului). Avea ochii închişi şi pleoapele strânse în acel moment, gene lungi, ca şi cum ar fi deranjat-o lumina de pe noptieră, pe care încă nu o stinsesem (eu mă gândisem să o sting peste puţin timp, înainte să-mi spună că-i e rău avusesem o ezitare dacă să o sting ori să o mai las: voiam să văd, încă nu văzusem acel trup nou care avea să-mi placă fără îndoială, nu o stinsesem). Am lăsat lumina aprinsă, acum putea să ne folosească, în starea aceea a ei neaşteptată, de boală sau depresie, frică sau remuşcare. „Vrei să chem un doctor?“ şi m-am gândit la serviciile improbabile ale Urgenţei, fantasmagoriile din cartea de telefoane. A făcut iarăşi semn cu capul că nu voia. „Unde te doare?“, am întrebat, iar ea mi-a arătat în silă o zonă incertă care se întindea spre pieptul şi pântecele ei şi mai jos, de fapt tot corpul în afară de cap şi de membre. Pântecele îi era deja dezvelit, la fel şi pieptul, nu atât de mult, încă mai avea pe ea (deşi desfăcut) sutienul fără bretele, o rămăşiţă a verii, ca partea de sus a unui costum de baie, îi era puţin mic şi poate şi-l pusese, chiar dacă era puţin demodat, fiindcă mă aştepta pe mine în noaptea aceea şi totul era pus la cale în ciuda aparenţelor şi a hazardurilor forţate care ne aduseseră până în patul său conjugal (ştiu că unele femei poartă intenţionat sutiene cu numere mai mici, pentru că scot sânii în evidenţă). Eu îi desfăcusem închizătoarea, sutienul nu-i căzuse însă, Marta îl reţinea cu braţele, ori cu subsuorile, poate fără să-şi dea seama, acum. „Ţi-a mai trecut?“ „Nu ştiu, cred că nu“, a spus ea, Marta Téllez, cu un glas nu numai slab, ci şi schimbat de durere sau de nelinişte, fiindcă, de fapt, nu ştiu dacă o durea. „Stai puţin, aproape că nu pot vorbi“, a adăugat – când ţi-e rău parcă nu poţi face nimic –, şi totuşi a mai spus ceva, nu se simţea suficient de rău ca să uite de mine, ori ea era atentă orice s-ar fi întâmplat şi chiar dacă atunci era pe cale să moară, oricât de puţin o cunoşteam, în acea scurtă discuţie mi s-a părut o persoană atentă (dar atunci habar nu aveam nici unul dintre noi că avea să moară): „Sărmanul de tine“, a spus, „nu te aşteptai la asta, ce noapte oribilă“. Nu mă aşteptam la nimic, sau poate că la acelaşi lucru la care se aştepta şi ea. Noaptea nu fusese oribilă până atunci, fusese poate cam plictisitoare, şi n-am ştiut niciodată dacă ea deja îşi presimţea moartea ori voise să spună că am aşteptat prea mult din pricina copilului căruia nu i se mai făcea odată somn. M-am ridicat, am ocolit din nou patul şi m-am culcat iar pe locul pe care stătusem mai înainte, gândindu-mă (i-am văzut din nou ceafa nemişcată, brăzdată, cu pielea zbârlită ca de frig): „Poate ar fi mai bine să aştept şi să n-o întreb nimic un timp, s-o las în pace, poate îi trece, să nu o oblig să-mi răspundă la nici o întrebare, nici să se gândească la fiecare câteva secunde dacă se simte un pic mai bine ori un pic mai rău, dacă te gândeşti la boală parcă o faci să devină şi mai rea, la fel se întâmplă şi când stai cu ochii pe cineva“.

Am privit la pereţii acelui dormitor, căruia nu-i dădusem nici o atenţie când intrasem, fiindcă mă uitam la femeia care fusese mai înainte când vioaie, când timidă, iar acum devastată, care mă condusese înăuntru de mână. În faţa patului era o oglindă mare, ca într-o cameră de hotel (pentru o pereche căreia îi plăcea să se contemple în oglindă înainte de-a ieşi în oraş sau înainte de culcare). În rest, totul era comun, un dormitor obişnuit pentru două persoane, pe noptiera din partea mea se vedeau urmele prezenţei unui bărbat (ea se strecurase de la început spre partea pe care dormea în fiecare noapte, era desigur ceva maşinal şi în afara oricărei discuţii, şi unde se trezea în fiecare dimineaţă): un calculator de buzunar, un *coupe-papier*, o mască de purtat în avion pentru atenuarea luminii oceanului, câteva monede, o scrumieră murdară şi un ceas deşteptător cu radio, în partea de jos o cutie de tutun din care mai era doar un pachet, o sticlă de apă de colonie Loewe, foarte virilă, probabil un cadou de la Marta de ziua lui, două romane primite şi ele în dar (sau poate nu, dar eu nu le-aş fi cumpărat), un tub de Redoxon efervescent, un pahar gol pe care

probabil că nu mai avusese timp să-l ducă la bucătărie înainte să plece, suplimentul unei reviste cu programul de televiziune, pe care n-avea să-l urmărească în seara aceea, fiind plecat în călătorie. Televizorul stătea la capătul patului, lângă oglindă, oameni practici, o clipă mi-a trecut prin minte să iau telecomanda şi să-i dau drumul, dar obiectul se afla pe cealaltă noptieră, şi ar fi trebuit să mai ocolesc o dată patul ori să întind braţul pe deasupra capului Martei, deranjând-o astfel, mă întrebam la ce se gândea dacă o invadase frica sau depresia. Până la urmă am întins braţul peste ea şi am luat telecomanda, ea nu şi-a dat seama, deşi i-am atins părul cu mâneca întoarsă a cămăşii. Pe peretele din stânga mea era atârnată o reproducere după un tablou pretenţios pe care-l ştiam bine, al lui Bartolomeo da Venezia, îl văzusem la Frankfurt, înfăţişa o femeie cu lauri, cu tocă şi bucle rare, o diademă pe frunte, un buchet de floricele amestecate în mâna întinsă şi un piept nud (aproape plat); în dreapta se aflau dulapuri în perete vopsite în alb, ca şi pereţii. Probabil că în dulapuri erau majoritatea hainelor pe care soţul nu le luase cu el în călătorie, era o absenţă scurtă, aşa îmi spusese soţia lui, Marta, la masa de seară, o deplasare la Londra. Mai erau în cameră două scaune pe care se aflau în dezordine haine, poate murdare sau poate spălate şi necălcate, nu vedeam prea bine la lumina veiozei de pe noptiera Martei. Pe unul dintre scaune erau haine bărbăteşti, un sacou pus pe spetează ca pe un umeraş, o pereche de pantaloni având cureaua încă pusă, o curea cu cataramă groasă (cu fermoarul deschis, cum rămân pantalonii după ce-i scoţi), câteva cămăşi descheiate deschise la culoare, soţul ei fusese în acel loc ceva mai devreme, chiar în dimineaţa aceea se trezise acolo, pe perna de care îmi rezemam spatele, şi se gândise să-şi schimbe pantalonii, poate că Marta nu voise să i-i calce. Hainele acelea încă mai respirau. Pe celălalt scaun erau haine de femeie, am văzut nişte ciorapi de culoare închisă şi două fuste ale Martei Téllez, erau diferite de fusta cu care încă mai era îmbrăcată, mai elegante, probabil că le încercase şi nu se hotărâse cu care să se îmbrace până cu puţin înainte să sun eu la uşă, pentru întâlnirile amoroase este întotdeauna greu să te hotărăşti ce să îmbraci (pentru mine nu fusese, fiindcă nu ştiam sigur dacă era vorba de o întâlnire amoroasă, iar garderoba mea este oricum de-a dreptul monotonă). Fusta pe care o alesese până la urmă se şifonase foarte tare în poziţia în care stătea. Marta se ghemuise, am văzut că îşi încleştase pumnii, cu picioarele strânse de parcă apăsarea lor ar fi putut să-i liniştească durerea din stomac şi din piept, de parcă ar fi vrut să le stăpânească, în poziţia asta i se vedeau chiloţii şi aceştia lăsau să se vadă o parte din fese, erau foarte mici. M-am gândit să-i aşez la loc fusta, dintr-o bruscă pudoare şi ca să nu se şifoneze şi mai rău, dar nu mă puteam stăpâni să nu-mi placă ceea ce vedeam şi, probabil, ceea ce n-aveam să apuc să mai văd dacă ea nu se simţea mai bine, iar Marta se aşteptase probabil să i se şifoneze fusta, deja materialul se încreţise mai înainte, aşa cum se întâmplă de obicei în nopţile inaugurale, în care nu există respect pentru hainele care se scot, nici pentru cele care rămân, există doar respectul pentru trupul nou şi necunoscut: poate de aceea Marta nu călcase rufele, pentru că ştia că oricum va avea de călcat în ziua următoare fusta pe care o va purta în acea noapte, oare pe care dintre ele, care îi stă mai bine, în noaptea în care aveam să vin la ea, totul se şifonează sau se pătează sau se maltratează şi rămâne pentru un timp inutilizabil.

Am dat încet sonorul televizorului înainte de a-l porni şi, cum voisem, imaginea a apărut fără sunet şi ea nu şi-a dat seama, deşi imediat s-a făcut mai multă lumină în cameră. La televizor se dădea Fred MacMurray sub-titrat, un film vechi seara târziu. Am făcut un tur pe toate canalele şi m-am întors la MacMurray în alb-negru, la faţa lui subinteligentă. Şi atunci n-am mai putut să nu mă gândesc, deşi nimeni nu se gândeşte prea mult, şi nimeni nu o face în ordinea în care sunt povestite sau scrise lucrurile: „Ce fac eu aici? Sunt într-o casă necunoscută, în dormitorul unui bărbat pe care nu l-am văzut în viaţa mea şi căruia nu-i ştiu decât prenumele, pe care soţia lui l-a amintit în mod firesc şi intolerabil de câteva ori în seara asta. Este dormitorul lor comun şi de aceea mă aflu aici, stând de veghe la starea ei de rău, după ce i-am scos câteva haine şi am mângâiat-o, pe ea o cunosc, deşi o cunosc puţin şi doar de două săptămâni, este a treia oară când o

văd pe această femeie în viaţa mea. Soţul ei a telefonat în urmă cu câteva ore, când eu eram în casa lui luând cina, a sunat ca să spună că ajunsese cu bine la Londra, că mâncase foarte bine la Bombay Brasserie şi se pregătea să se vâre în patul camerei lui de hotel, a doua zi dimineaţa trebuia să lucreze, se afla într-o călătorie scurtă de serviciu“. Iar soţia lui, Marta, nu i-a spus că eu eram acolo, adică aici, luând cina. Asta mi-a dat aproape certitudinea că era vorba o întâlnire amoroasă, chiar dacă atunci copilul mai era treaz. Soţul ei întrebase de copil, desigur, iar ea răspunsese că se pregătea să-l culce; soţul ei îi ceruse probabil să i-l dea la telefon ca să-i spună noapte bună, pentru că ea zisese: „Mai bine nu, e agitat, dacă te aude o să fie şi mai agitat şi n-o să-l mai pot adormi“. După părerea mea, totul era absurd, deoarece copilul, care avea aproape doi ani, după cum îmi spusese mama lui, vorbea într-un fel rudimentar şi aproape de neînţeles, şi Marta trebuia să traducă, mamele sunt primele interprete şi translatoare din lume, care tălmăcesc şi reformulează apoi sunete care nici măcar nu sunt o limbă, şi tot astfel strâmbăturile şi gesturile şi semnificaţiile multiple ale plânsului, deşi plânsul este nearticulat şi nu se traduce în cuvinte, ori le exclude, ori le împiedică. Poate că şi tatăl îl înţelegea şi de aceea voia să-l audă la telefon pe copilul care, după ce că de-abia articula, vorbea tot timpul cu un biberon în gură. Eu îi spusesem asta, când Marta se dusese câteva minute la bucătărie, iar micuţul şi cu mine rămăseserăm singuri în salonul-sufragerie, eu stând la masă cu şervetul pe genunchi, el pe canapea cu un iepuraş de jucărie în braţe, amândoi uitându-ne la televizor, el din faţă, eu dintr-o parte: „Cu biberonul în gură nu înţeleg ce spui“. Iar copilul şi l-a scos cuminte şi, păstrându-l o clipă în mână cu un gest nu lipsit de elocvenţă (în cealaltă, iepurele de jucărie), a repetat ce-o fi vrut să spună, dar nici de data asta n-am înţeles mai mult. Faptul că Marta Téllez n-a vrut să i-l dea pe copil la telefon soţului ei mi-a dat de înţeles că micuţul, cu acel pseudo-limbaj împleticit, ar fi putut, totuşi, să-i comunice tatălui lui că în casa lor era un bărbat străin care lua cina. După un timp am priceput că băiatul pronunţa doar ultimele silabe ale cuvintelor care aveau mai mult de două, şi acestea însă deformate („Aţă“ pentru mustaţă, şi „Vata“ pentru cravată, „Ron“ pentru biberon, „ane“ pentru carne: la televizor era un primar cu mustaţă, eu nu am; Marta mi-a servit la cină carne, muşchi de vacă, pregătit *à l’irlandaise*, aşa mi-a spus); chiar ştiind asta era greu de descifrat bolboroseala copilului, dar poate că tatăl lui era obişnuit, poate că îşi perfecţionase, la rândul lui, simţul interpretării acestei limbi primitive folosite de un singur vorbitor pe lumea asta, vorbitor care, de altfel, avea s-o abandoneze în curând. Copilul folosea puţine verbe şi nu forma cu adevărat fraze, spunea mai mult substantive, câteva adjective, şi toate astea aveau la el un ton exclamativ. Nu voise cu nici un chip să se culce în timp ce noi cinam, iar eu aşteptam întoarcerea Martei la masă între plecările la bucătărie şi îngrijirile răbdătoare pe care i le dădea copilului. Ea pusese o casetă video cu desene animate la televizorul din salon – nu ştiam atunci că mai aveau încă unul – sperând să i se facă somn copilului de la lumina ecranului. Dar puştiul era treaz, refuzase să meargă la culcare, cu toată necunoaşterea sau cunoaşterea puţină a lumii pe care-o avea, ştia mai mult decât ştiam eu şi de aceea stătea cu ochii pe mama lui şi pe acel musafir pe care nu-l văzuse niciodată până atunci în casă, îi ţinea locul tatălui său care lipsea. În mai multe rânduri mi-a venit să plec, mă simţeam mai mult ca un intrus decât ca un musafir, tot mai supărător pe măsură ce îmi dădeam seama cu certitudine că acea întâlnire era una amoroasă, iar copilul ştia acest lucru intuitiv – ca o pisică – şi încerca s-o saboteze cu prezenţa lui, mort de somn şi luptând cu somnul, aşezat cuminte pe sofa în faţa desenelor lui animate pe care nu le înţelegea, deşi recunoştea personajele, pentru că din când în când arăta cu degetul spre ecran şi, în ciuda biberonului, puteam să-l înţeleg, pentru că vedeam ce vedea şi el: „Tintín!“, spunea, ori: „Itan!“, şi mama pentru un moment îmi retrăgea atenţia ei şi se întorcea spre copil ca să traducă sau să reformuleze, astfel încât nici unul dintre importantele lui prime cuvinte să nu rămână nelăudate sau neluate în seamă: „Da, e Tintín şi căpitanul, iubitul mamei“. Eu când eram copil citeam benzi desenate cu Tintín, copiii din ziua de azi îl vedeau mişcându-se şi-i auzeau vocea caraghioasă, de aceea îmi

atrăgeau atenţia de la conversaţia fragmentară şi de la cina aceea întreruptă de atâtea pauze, recunoşteam şi personajele şi aventurile lor, insula neagră, şi fără să vreau le şi urmăream puţin de la locul meu la masă, cu coada ochiului.

Acel refuz încăpăţânat al copilului de a merge la culcare m-a convins de ceea ce urma să se întâmple (dacă el adormea, în sfârşit, şi dacă şi eu voiam). Supravegherea şi suspiciunea lui instinctivă au trădat-o pe mamă, mai mult decât tăcerea ei în conversaţia cu soţul ei aflat la Londra (tăcerea în legătură cu mine) sau decât faptul că era prea elegantă, prea fardată şi prea îmbujorată pentru un sfârşit de zi domestic (sau poate era pur şi simplu luminoasă). A înţelege că produce teamă sau că poate produce teamă îi dă de gândit celui implicat, a preveni un fapt neîntâmplat încă atrage după sine faptul, suspiciunea decide ceea ce încă era indecis şi fac lucrurile să se urnească, frica şi aşteptarea fac în mod obligatoriu să se umple golurile din ce în ce mai adânci pe care le creează, şi dacă vrei ca teama să treacă trebuie să împlineşti lucrul care trebuie să se întâmple, aşa e cel mai bine. Copilul, cu nesomnul lui enervant, era o acuzaţie adusă mamei, iar mama se acuza pe ea însăşi cu toleranţa ei (chiar dacă durează mai mult să adoarmă, mai bine să avem linişte, probabil că s-a gândit de la început; dacă îl apucă un acces de plâns pe copil totul e pierdut), şi aceste două lucruri făceau ineficientă prefăcătoria specifică nopţilor inaugurale, care îţi îngăduie să crezi sau să gândeşti mai târziu că nimeni nu căuta şi n-a vrut nimic: nu eu am căutat-o, nu eu am vrut asta. Mie însumi mi se părea că şi eu eram pus sub acuzare, nu numai de încăpăţânarea copilului de a nu se da bătut, ci şi de atitudinea şi privirea lui fixă: nu s-a apropiat de mine nici o clipă prea mult, se uita la mine cu o expresie în care se amestecau neîncrederea şi nevoia sau dorinţa de încredere, acest din urmă sentiment se manifesta mai ales când îmi vorbea prin interjecţii sau cuvinte stinghere, aproape întotdeauna enigmatice, cu vocea lui neverosimil de puternică pentru un copil aşa de mic. Îmi arătase puţine lucruri şi nu voise să-mi dea iepuraşul. „Copilul are dreptate, ştie el ce face“, mă gândisem eu, „pentru că imediat ce adoarme eu am să iau pentru un moment locul tatălui lui, nu mai mult de-un moment. El simte asta şi vrea să apere acest loc, care este pentru el şi garanţia propriului său loc, dar, cum nu cunoaşte mare lucru despre lume şi nu ştie ce ştie, m-a ajutat cu teama lui lipsită de echivoc, mi-a oferit indiciile care puteau să-mi lipsească: el, în ciuda tuturor şi a faptului că nu ştie nimic, o cunoaşte pe mama lui mai bine decât mine, ea este lumea pe care o cunoaşte cel mai bine şi care pentru el nu e un mister. Datorită lui, eu n-am să mai am nici o ezitare, dacă asta doresc“. Încet-încet, învins de somn, se ghemuise şi până la urmă se întinsese pe canapea, o formă minusculă pentru acea mobilă – cum s-ar vedea o furnică într-o cutie de chibrituri goală, dar furnica se mişcă –, şi continuase să se uite la filmul lui cu faţa în perne, cu biberonul în gură ca un semn de aducere aminte sau ca un simbol inutil al vârstei lui atât de fragede, cu picioarele strânse ca în somn sau în poziţia corpului înainte de adormire, şi cu toate acestea cu ochii foarte deschişi, nu voia să-i închidă nici măcar o clipă, mama se apleca uşor din când în când de pe scaunul ei ca să vadă dacă îi adormise fiul, aşa cum voia, biata de ea, voia să uite de el chiar dacă era viaţa ei, biata de ea, voia să fie singură cu mine un moment, nimic serios, nu mai mult de-un moment (dar acum spun „biata de ea“, nu o gândeam atunci, deşi, poate, aşa ar fi trebuit). Eu nu o întrebam şi nici nu făceam vreun comentariu despre copil, pentru că nu voiam să par nerăbdător, nici machiavelic, şi, mai mult, ea îmi spunea cu naturaleţe de fiecare dată când se apleca spre el: „Of, şi acum are ochii cât cepele“. Prezenţa acelui copil copleşise toată seara, chiar dacă era un copil docil şi liniştit. Părea cuminte şi vesel şi aproape că nu ne sâcâia deloc, dar nu voia să ne lase singuri, în ruptul capului nu voia să nu mai fie acolo, să meargă singur în camera lui, în ruptul capului nu voia s-o piardă din ochi pe mama lui, care acum stătea în aceeaşi poziţie în care fusese copilul ei pe canapeaua imensă luptându-se cu oboseala, numai că ea se lupta cu boala ori cu frica, cu depresia ori cu remuşcarea şi nu părea minusculă în propriul ei pat din dormitor, nici singură, eu mă aflam lângă ea cu telecomanda în mână, neştiind prea bine ce să fac. „Vrei să

plec?“, am întrebat-o. „Nu, mai stai puţin, o să-mi revin, nu pleca“, a răspuns Marta Téllez şi şi-a întors faţa către mine, sau mai curând a vrut să şi-o întoarcă: n-a putut s-o facă atât cât să mă vadă, dar a intrat în câmpul ei vizual televizorul pornit, faţa stupidă a lui Fred MacMurray pe care eu deja începusem să o asociez cu aceea a soţului ei plecat în călătorie gândindu-mă la el şi la cele care se întâmplaseră, sau mai degrabă la ceea ce nu se întâmplase, dar fusese plănuit până în acel moment. De ce n-ar telefona acum, din Londra, soţul ei care nu putea să doarmă, m-aş fi simţit uşurat dacă ar fi sunat telefonul şi ea ar fi ridicat receptorul şi i-ar fi explicat soţului ei cu voce scăzută că se simte foarte rău şi că nu ştie ce se întâmplă cu ea. El şi-ar fi asumat totul cu toate că era departe, iar eu aş fi fost scutit de răspundere şi nu aş mai fi fost martor (numai răspunderea unuia care se nimereşte a fi prin preajmă, nu alta), el ar fi putut să sune un medic sau un vecin (el îi cunoştea, erau vecinii lui, nu ai mei), sau la o soră ori vreo cumnată care s-ar fi trezit din somn alarmată şi s-ar fi dus în puterea nopţii acasă la el ca să-i dea ajutor soţiei lui bolnave. Iar eu aş fi plecat între timp şi m-aş fi întors, dacă s-ar ivi ocazia, în altă seară, fără să mai fie nevoie de formalităţi şi alte introduceri, aş fi putut să vin la ea chiar a doua zi la aceeaşi oră târzie din noapte, când copilul deja ar fi fost adormit demult. Soţul ei ar fi fost neplăcut să pice pe neaşteptate, eu însă nu.

„Vrei să-l suni pe soţul tău?“, am întrebat-o pe Marta. „Poate că te-ar linişti să vorbeşti cu el, să afle că nu te simţi bine.“ Oamenii nu suportă ca aceia care le sunt apropiaţi să nu afle imediat când suferă, nu suportă ca fiinţele dragi să-i creadă în continuare mai mult sau mai puţin fericiţi dacă brusc nu mai sunt, în viaţa fiecăruia dintre noi există câteva persoane care trebuie să afle numaidecât tot ce ni se întâmplă, nu suportăm să creadă în continuare ceea ce nu corespunde realităţii, nici un minut mai mult, să ne creadă căsătoriţi dacă rămânem văduvi sau cu părinţii în viaţă dacă rămânem orfani, să ne ştie trăind cu cineva dacă am fost părăsiţi, ori sănătoşi dacă ne îmbolnăvim. Să ne creadă vii când am murit. Dar noaptea aceea era o noapte neobişnuită, mai ales pentru Marta Téllez, fără îndoială cea mai ciudată din viaţa ei. Marta îşi întorsese şi mai mult chipul, i l-am văzut pentru o clipă din faţă cum probabil că mi l-a văzut şi ea pe al meu, de un timp nu-mi mai arătase decât ceafa tot mai transpirată şi mai rigidă, firele de păr tot mai lipite, ca năclăite de noroi; şi umărul gol, neted. Când s-a întors de tot, i-am văzut pleoapele atât de strânse încât probabil că nu vedea nimic, genele lungi aproape că luaseră locul ochilor, nu ştiu dacă uimirea din privirea pe care mai mult am ghicit-o era din pricina faptului că uitase de mine şi nu mă recunoştea, sau din cauza întrebării şi a comentariului meu, sau poate a faptului că niciodată nu se simţise cum se simţea acum. Acum cred că ea agoniza, iar eu nu-mi dădeam seama, agonia este ceva nou pentru toată lumea. „Eşti nebun“, mi-a spus, „cum să-l sun, m-ar omorî dacă ar şti“. Când s-a răsucit spre mine, i-a alunecat şi a căzut pe cuvertură sutienul pe care îl ţinea voit sau fără să-şi dea seama cu braţul sau cu subsuorile; sânii i-au rămas descoperiţi şi nu a făcut nimic ca să-i acopere: acum cred că agoniza, iar eu nu mi-am dat seama. Şi a mai spus, arătând că reuşea să-şi aducă aminte de mine şi că-şi făcea griji pentru mine: „Ai dat drumul la televizor, vai, bietul de tine, te plictiseşti, dă sonorul mai tare dacă vrei, la ce te uiţi?“. Când îmi spunea asta (dar parcă vorbea cu ea însăşi) mi-a pus mâna pe picior, un semn de mângâiere pe care nu l-a putut duce până la capăt; apoi şi-a retras-o ca să revină la poziţia ei, cu spatele, ghemuită ca un copil, sau precum copilul ei care în sfârşit dormea în camera lui, fără să mai ştie de mine şi de ea, cu siguranţă într-un pătuţ de copil, nu ştiu dacă la copiii de aproape doi ani, când dorm în paturi precum oamenii mari, există riscul să cadă din pat noaptea. Habar n-am dacă, din acest motiv, sunt culcaţi în pătuţuri de copii, unde sunt în siguranţă. „Un film vechi cu Fred MacMurray“, i-am spus (ea era mai tânără decât mine şi în timp ce-i răspundeam m-am întrebat dacă numele MacMurray îi spunea ceva), „dar nu mă uit la el“. Probabil şi soţul dormea la Londra, neştiind în ce stare era ea şi neştiind de existenţa mea, de ce nu se trezea neliniştit, de ce nu intuia, de ce nu telefona pentru a se linişti la Madrid, acasă la el, pentru a afla aici glasul altei angoase, mai mari,

care ar alunga-o pe a lui, de ce nu ne venea în ajutor? Dar la miezul nopţii totul era în ordine, pentru toate persoanele sau personajele posibil implicate, la care veştile nu ajunseseră: pentru fiul aflat foarte aproape, în aceeaşi casă, necunoscător al lumii, şi pentru tatăl de departe, în insula pe care se doarme atât de uşor de obicei; pentru cumnatele ori surorile care acum probabil dorm şi îşi visează viitorul abstract în acest oraş care nu stă niciodată nemişcat şi în care e greu să dormi – somnul e mai mult o înfrângere, niciodată o obişnuinţă –; pentru vreun medic epuizat şi copleşit, care ar fi putut salva, poate, o viaţă dacă cineva l-ar fi trezit din coşmarurile nopţii; pentru vecinii din clădirea aceea care vor fi disperaţi gândindu-se la asta în dimineaţa următoare, dimineaţă care devenea tot mai apropiată, tot mai puţin timp înainte să te trezeşti, să te uiţi în oglindă şi să te speli pe dinţi, să dai drumul la radio, încă o zi, ce nenorocire, încă o zi, ce noroc. Doar pentru mine şi pentru Marta nimic nu era în ordine, eu nu eram nici neştiutor şi nici adâncit în somn şi deja era foarte târziu, mai înainte am spus că totul s-a întâmplat foarte repede şi ştiu că aşa a fost, dar acum când îmi amintesc pare încet, atât de încet ca atunci când am asistat, aveam senzaţia că timpul trece, şi totuşi trecea foarte lent dacă te luai după ce arătau ceasurile (cel de pe noptiera Martei, ceasul pe care îl purtam la încheietură), voiam să-l las să treacă nezorit înainte de fiecare altă propoziţie ori mişcare a mea şi nu reuşeam, abia dacă se scurgea un minut între frazele şi mişcările mele, sau între mişcare şi frază, în timp ce mie mi se părea că trec zece, sau cel puţin cinci. În alte zone ale oraşului probabil că se întâmpla ceva, nu prea multe lucruri, ordonat sau haotic: se auzeau maşini trecând departe, strada pe care locuia Marta era destul de izolată de zgomotul traficului, numele străzii era Conde de la Cimera, şi ştiam că foarte aproape se afla un spital, numit La Luz, în care infirmierele de gardă probabil că aţipiseră cu capul sprijinit în palme, somn sumar născut pentru a fi întrerupt, aşezate pe scaunele incomode, cu picioarele încrucişate în ciorapi alburii cu cusături grosolane, pe când în altă parte vreun student cu ochelari citea manuale de drept sau fizică sau farmacie pentru inutilul examen de a doua zi dimineaţă, inutil pentru că va uita totul la ieşirea din sală; şi mai încolo, în altă parte a oraşului, la capătul străzii Hermanos Bécquer, o târfă singuratică aştepta, făcând câţiva paşi nesiguri spre şosea de fiecare dată când o maşină încetinea sau se oprea la semafor: împopoţonată cu cele mai bune haine ale ei într-o noapte rece de marţi, ca să fie văzută de aproape sau măcar de departe, sau poate e un bărbat, un tânăr care îşi târăşte picioarele din cauza pantofilor cu tocuri înalte cu care nu e încă obişnuit sau din cauza bolii sau oboselii, paşii lui şi rarele vizite înăuntrul maşinilor, destinate să nu lase urma nimănui, sau să se suprapună în memoria lui ceţoasă, fatalistă şi fragilă. Poate că unii amanţi se despart acum, fără să-şi dea seama că a venit vremea să se întoarcă, fiecare la patul lui, unul devastat de prea multă folosire şi celălalt intact, dar încă pierd vremea sărutându-se în cadrul uşii deschise – oare el sau ea pleacă? – în timp ce el sau ea aşteaptă liftul care stătea deja cuminte de o oră fără să-l cheme nimeni, de când se întorseseră de la vreun local cei mai noctambuli locatari: săruturile celui care pleacă în cadrul uşii celui care rămâne, confundate cu sărutările de acum două zile şi cu cele care vor fi peste alte zile, memorabila noapte inaugurală a fost numai una singură şi s-a pierdut imediat, înghiţită de toate săptămânile şi lunile repetabile care o şterg şi îi iau locul; poate altundeva are loc vreo încăierare, o sticlă e aruncată sau spartă – înşfăcată de gât ca şi cum ar fi mânerul unui cuţit – de masa unui individ care a făcut rău, şi nu se sparge sticla de bere, ci sticla de pe masă, deşi spuma berii ţâşneşte ca un jet de urină; altundeva se petrece un asasinat sau o crimă neplănuită, se întâmplă, o ceartă şi o lovitură, un strigăt şi ceva se sfâşie, o revelaţie ori conştiinţa imediat a dezamăgirii, a descoperi, a auzi, a cunoaşte sau a vedea, uneori cunoaşterea şi acţiunea aduc cu ele moartea, alungată sau poate întârziată de ignoranţă şi plictiseală, de ceea ce întotdeauna e cel mai bun răspuns: „Nu ştiu, n-am dovezi, vom vedea“. Trebuie să aştepţi şi să vezi, pentru nimeni nu este nimic clar, nici măcar ceea ce el însuşi face sau hotărăşte, vede ori îndură, fiecare clipă se dizolvă mai devreme sau mai târziu, cu procentul său de irealitate mereu în creştere, totul călătoreşte spre propria sa dispariţie pe măsură

ce trec zilele, chiar şi clipele, care par a susţine lucrurile şi care de fapt le suprimă: risipit somnul infirmierei şi inutila insomnie a studentului, dispreţuiţi sau ignoraţi paşii târfei care se oferă şi care poate fi un tânăr travestit bolnav, negate săruturile amanţilor după luni sau săptămâni care vor aduce, pe neanunţate, noaptea cea din urmă – un rămas-bun amar, un suspin de uşurare; sticla mesei înlocuită cu una întreagă, risipită încăierarea precum fumul care a învăluit-o în noaptea aceea, chiar dacă cel care a făcut rău continuă să facă acelaşi lucru; iar asasinatul sau crima pur şi simplu luate la un loc ca şi cum ar fi o punte neînsemnată şi inutilă – există doar atâtea altele – între crimele care au fost deja uitate, dispărute fără urmă şi crimele care vor veni, care sigur vor lăsa o urmă, ce va dispărea la rândul ei. Şi în Londra şi în lumea întreagă se întâmplă fapte care niciodată nu vor lăsa urme, nici asupra mea, nici asupra Martei, şi prin aceasta ne vom asemăna, acolo e mai devreme cu o oră, poate că nici soţul nu doarme pe insulă, ci îşi păcăleşte nesomnul privind pe fereastra hotelului său – fereastra cu ghilotină, Wilbraham Hotel era numele hotelului – spre clădirile din faţă sau spre alte camere ale aceluiaşi hotel care face unghi drept cu cele două aripi din spate care nu se văd din stradă, cu numele Wilbraham Place, în cea mai mare parte a lor întunecate, spre camera în care a văzut după-amiază o cameristă de culoare făcând paturile celor plecaţi, pentru cei care nu sosiseră încă, sau poate că o vede acum pe cameristă în camera ei de la mansardă – cele mai înguste camere din hotel şi cu tavanul cel mai jos, pentru angajaţii care nu au casă – dezbrăcându-se după o zi de muncă, scoţându-şi boneta şi pantofii, ciorapii, şorţul şi uniforma, spălându-se pe faţă şi sub braţ într-un lavoar, şi el vede o femeie doar pe jumătate îmbrăcată, dar, spre deosebire de mine, el nu a atins-o, nici nu a îmbrăţişat-o, nici nu are nimic de-a face cu ea, cea care înainte de-a se culca îşi spală în mod atât de britanic câteva părţi ale corpului în lavoarul mizerabil al camerelor de mansardă englezeşti, ai căror locatari trebuie să iasă pe coridor ca să împartă baia cu ceilalţi de pe palier. Nu ştiu, n-am dovezi, vom vedea sau mai degrabă nu o să ştim niciodată, Marta cea moartă nu va şti niciodată ce a făcut soţul ei în Londra în acea noapte, în timp ce ea agoniza lângă mine, când se va întoarce, ea nu va mai fi ca să-l asculte, ca să asculte povestea, închipuită poate, pe care a hotărât el să i-o relateze. Totul călătoreşte înspre propria sa dispariţie şi se pierde şi puţine lucruri lasă urme, mai ales dacă nu sunt repetitive, dacă se întâmplă o singură dată şi nu se mai întorc, la fel ca acelea care se instalează prea comod, se întorc zilnic şi se alătură, nici acestea nu lasă urme.

Dar eu atunci încă nu ştiam din care categorie de întâmplări făcea parte vizita mea din acea noapte pe Conde de la Cimera, o stradă ciudată, mă gândeam să plec şi să nu mai revin, ce ghinion, dar de asemenea era posibil să mă întorc în ziua următoare, adică astăzi, conform ceasului, şi chiar dacă mă întorceam sau nu mă întorceam, orice urmă a acestei nopţi inaugurale, sau poate unice, avea să înceapă să se şteargă în clipa în care eu voi ieşi de acolo şi ziua îşi va intra în drepturile ei. „Urmele mele aici vor fi şterse chiar mâine“, m-am gândit, „când Marta îşi va reveni: va spăla farfuriile cu urme uscate de mâncare în care mâncasem la cină şi îşi va călca fustele şi va aerisi aşternutul pe care eu nu l-am atins, nu va voi să-şi amintească de capriciul şi nici de eşecul ei. Se va gândi cu linişte la soţul ei din Londra şi-i va dori întoarcerea, va privi pe fereastră un moment, în timp ce va strânge şi va restabili ordinea lumii – având în mână o scrumieră de ieri încă plină –, chiar dacă poate va exista o urmă de reverie în privirea ei, acea urmă tot mai slabă care îmi va aparţine mie şi puţinelor mele săruturi, tentaţia şi efectul lor vor fi anulate de starea de rău, de frică sau de vinovăţie. Prezenţa mea aici, atât de evidentă acum, va fi negată chiar mâine printr-un gest al capului şi un robinet deschis, şi pentru ea totul va fi ca şi cum nu aş fi venit şi nu voi fi venit, pentru că până şi timpul care refuză să treacă trece până la urmă şi alunecă pe canalul de scurgere, şi este suficient să-mi imaginez dimineaţa ca să mă văd deja în afara acestei case, poate foarte curând voi fi deja afară, încă în întuneric, traversând strada Reina Victoria şi mergând puţin pe General Rodrigo, ca să uit, înainte de urca într-un taxi. Poate ar fi fost de ajuns ca Marta să adoarmă ca aceasta să fie pentru mine pretextul şi scuza de a pleca.

Deodată s-a deschis uşa camerei, care rămăsese întredeschisă pentru ca Marta să-l poată auzi pe copil dacă se trezea şi plângea. „Niciodată nu se trezeşte, orice s-ar întâmpla“, spusese, „dar aşa sunt mai liniştită“. Şi am văzut copilul rezemat de tocul uşii, cu inevitabilul său iepuraş şi cu biberonul şi pijamaua lui; se trezise dar nu plânsese, intuind poate că lumea sa era condamnată. Îşi privea mama şi mă privea pe mine din simplitatea viselor lui pe care nu le lăsase cu totul deoparte, fără a rosti nici unul dintre cuvintele lui puţine şi incomplete. Marta nu l-a văzut – ochii ei strânşi, genele lungi –, deşi eu am făcut repede mişcarea alarmată de a-mi încheia cămaşa pe care nu ajunsesem să mi-o scot, dar pe care ea mi-o descheiase (prea mulţi nasturi şi atunci, şi acum). Marta Téllez probabil că se simţea foarte rău dacă nu şi-a dat seama de prezenţa fiului ei în dormitor în puterea nopţii, sau măcar s-o ghicească pe nevăzute, pentru că nu privea spre el şi nici în altă parte. Câteva secunde m-am întrebat dacă puştiul avea să intre ţipând şi avea să se urce în pat lângă mama lui bolnavă sau dacă va izbucni în plâns ca să-i atragă atenţia asupra lui – atenţia ei concentrată asupra ei înseşi şi a trupului ei neascultător. Dar copilul s-a uitat la televizorul pornit şi l-a văzut pe MacMurray, care juca în acea scenă, ca şi în altele de un timp, cu Barbara Stanwyck, o femeie cu un chip pervers, neplăcut la privit. Probabil că l-a dezamăgit alb-negrul sau lipsa sonorului, sau faptul că erau MacMurray şi Stanwyck în loc de Tintín şi Haddock sau alte eminenţe cenuşii ale desenului animat, fiindcă privirea lui n-a rămas fixată ca a tuturor copiilor de îndată ce dau cu ochii de un ecran, ci şi-a întors-o imediat spre Marta. Am roşit la gândul că din cauza mea o vedea pe mama lui pe jumătate dezbrăcată – aproape goală, cu sutienul căzut, şi ea nu făcuse nimic ca să se acopere –, deşi poate era ceva obişnuit, era încă destul de mic pentru ca părinţii lui să nu dea nici o importanţă faptului şi, de altfel, unii părinţi consideră un semn de naturaleţe şi sănătate faptul de-a sta goi în preajma inevitabilei goliciuni a progeniturilor lor la vârste foarte mici. Şi cu toate astea mi-a năvălit sângele în obraji, în ciuda acestui gând modern, şi foarte stângaci am luat sutienul de pe cuvertură unde rămăsese ca pielea unui şarpe, pentru a încerca să acopăr sânii Martei, într-un mod sumar şi de mântuială. Nu am ajuns să termin gestul fiindcă am realizat înainte că mişcarea şi atingerea sutienului pe pieptul ei aveau s-o trezească pe Marta dacă adormise, sau ar fi făcut-o oricum să se uite, şi m-am gândit că era mai bine ca ea să nu ştie că ne văzuse copilul, dacă puştiul ar fi continuat să nu plângă sau să nu vină peste ea în pat, sau să nu scoată nici un cuvânt. Cred că nici nu dormea într-un pătuţ pentru copii sau, dacă da, era un pătuţ cu bare foarte joase, cât să nu cadă în timpul somnului, dar nu destul ca să-l împiedice să se scoale dacă avea nevoie. Aşa că am rămas câteva clipe cu sutienul prea mic în mână, de parcă aş fi ţinut un trofeu jalnic şi fără viaţă, de parcă aş fi vrut să-mi demonstrez cucerirea neterminată, şi de fapt era tocmai invers: în acele momente l-am văzut ca pe o dovadă a capriciului şi a eşecului meu şi al ei. Copilul era treaz pentru că se afla acolo, în picioare, în pragul uşii şi cu ochii deschişi, dar de fapt era încă adormit sau aproape adormit, sau cel puţin aşa mi-am zis eu atunci. S-a uitat la sutien cu privirea atrasă de gestul meu, iar eu l-am ascuns imediat, mototolindu-l în palmă, lăsându-mi mâna jos pe cuvertură şi ducând-o la spate. Nu cred să mă fi recunoscut, cu siguranţă îşi amintea faţa mea într-un mod nu foarte diferit de acela în care îşi amintea feţele personajelor infantile din filmele lui video ori feţele câinilor din visele lui, doar că mie încă nu îmi pusese un nume, sau poate că da, numele meu pe care Marta îl pronunţase de mai multe ori în timpul cinei, poate că îl ştia şi nu şi-l amintea în lupta lui cu somnul. Nu-şi amintea nimic şi nu era nici o expresie în ochii lui, vreau să spun nici una recognoscibilă, dintre cele cărora adulţii le dau un nume – perplexitate, încântare, frică, indiferenţă, confuzie, supărare; uşoara încruntare a frunţii lui era legată de trezirea nehotărâtă, nu de altceva, sau cel puţin aşa mi s-a părut mie atunci. M-am ridicat încet şi m-am apropiat de el zâmbindu-i uşor şi spunându-i cu voce foarte joasă, un murmur: „Trebuie să te întorci în pat, Eugenio, e foarte târziu. Haide, trebuie să ne ducem în pat“. De la înălţimea mea i-am pus o mână pe umăr – în cealaltă mai aveam încă sutienul, ca un şerveţel folosit. El s-a lăsat atins, şi atunci mi-a pus mâna pe braţ. După aceea s-a

întors pe jumătate, cuminte, şi am văzut cum o luase pe hol cu paşi grăbiţi şi mărunţi înspre camera lui. Înainte de-a intra în cameră s-a oprit şi s-a întors spre mine, de parcă ar fi aşteptat să vin cu el, poate că avea nevoie de cineva care să-l vadă culcat, să aibă certitudinea că ştie cineva unde se află în timpul somnului. Fără zgomot – pe vârfuri, încă mai aveam pantofii în picioare, am crezut că nu aveam să mi-i mai scot – m-am dus până acolo şi m-am oprit în uşa camerei lui, unde era întuneric, copilul nu aprinsese lumina, poate nu ştia, dar jaluzelele erau ridicate şi intra pe fereastră lumina gălbui-roşiatică a nopţii – o fereastră cu obloane, nu cu ghilotină. Văzând că vin după el, s-a băgat din nou în pătuţul lui, cu nelipsitul iepuraş – pătuţ din lemn, nu de metal, cu barele joase, aşa cum mi-l închipuisem. Cred că am stat acolo câteva minute, deşi nu ştiu pentru că nu m-am uitat la ceas când am ieşit din dormitorul Martei şi nici când m-am întors. Am stat până când am ştiut cu certitudine că adormise iar, de-a binelea, şi am ştiut după respiraţia lui şi pentru că m-am apropiat puţin ca să-i văd faţa. Înaintând, m-am lovit cu capul de ceva, dar nu m-a durut şi doar atunci, în penumbră, am văzut că din tavan atârnau, prinse cu fire la o înălţime la care copilul nu ajungea, nişte mici avioane de jucărie. M-am retras până spre prag şi m-am oprit într-un colţ – rezemat de tocul uşii, cum stătuse el înainte, neîndrăznind să păşească în camera mamei lui – ca să mă uit la ele în *contre-jour*-ul difuz. Erau din carton sau din metal, sau erau poate nişte machete colorate, foarte numeroase şi vechi, avioane cu model învechit cu elice, care desigur fuseseră păstrate din îndepărtata copilărie a tatălui lui plecat la Londra, care aşteptase să aibă un fiu ca să le scoată din nou la lumină şi să le redea locului potrivit, o cameră de copil. Cred că am văzut un Spitfire şi un Messerschmitt 109, un biplan Nieuport şi un Camel, precum şi un Mig Şobolan, cum i s-a spus acestui tip de avion rusesc; şi am mai distins un Zero japonez şi un Lancaster, şi poate un P-51H Mustang cu surâsul de rechin colorat în partea de jos a botului; şi mai era un triplan, putea fi un Fokkerd de culoare roşie, poate, şi dacă era aşa atunci avionul era al baronului Von Richthofen: avioane de vânătoare şi bombardiere din primul şi al doilea război mondial, de-a valma, din războiul nostru sau din războiul din Coreea, am avut şi eu avioanele astea în copilărie, dar nu atât de multe, îmi spuneam cu invidie, şi de aceea le recunoşteam profilându-se pe cerul pătat şi gălbui al ferestrei, aşa cum aş fi putut să le recunosc şi în zbor dacă le-aş fi văzut în vremea copilăriei mele. Am oprit cu mâna avionul pe care îl lovisem cu capul făcându-l să se balanseze: m-am gândit că fereastra era închisă şi, prin urmare, nu putea să fie în camera aceea vreo adiere de vânt, avioanele de jucărie nu se mişcau, nu se legănau, ci toate se balansau foarte uşor – acea oscilaţie inertă sau poate hieratică pe care nu pot să nu o aibă lucrurile uşoare care atârnă de un fir: ca şi cum deasupra capului şi al corpului copilului toate se pregăteau indolent pentru o obositoare luptă nocturnă, minusculă, fantasmagorică şi imposibilă, care totuşi avusese loc de mai multe ori înainte, sau poate mai are încă loc în fiecare noapte, când copilul şi soţul şi Marta vor fi adormit în sfârşit, visând fiecare greutatea celorlalţi doi. „Mâine în bătălie să te gândeşti la mine“, m-am gândit; sau mai degrabă mi-am amintit cuvintele astea.

Dar în noaptea asta nu dormeau, poate că nici unul dintre ei, sau nu pe de-a-ntregul, nu un somn continuu aşa cum se cuvine, mama, pe jumătate goală pe cuvertura nedată la o parte a patului nedesfăcut, bolnavă, vegheată de un bărbat aproape necunoscut, copilul, care acum nu era prea bine învelit (se vârâse singur în pat, iar eu n-am îndrăznit să trag plăpumioara şi aşternuturile mici ca să-l acopăr), tatăl poate cinase Dumnezeu ştie cu cine, Marta îmi spusese, după ce aşezase telefonul la loc, cu un gest gânditor şi uşor invidios, scărpinându-şi uşor tâmpla cu arătătorul: ea, chiar dacă era cu mine, se afla tot pe Conde de la Cimera, ca în fiecare seară: „Mi-a spus că a mâncat foarte bine într-un restaurant indian, Bombay Brasserie, îl ştii?“. Da, îl ştiam, îmi plăcea mult, fusesem de câteva ori în sălile lui uriaşe în stil colonial, având la intrare o pianistă în rochie de seară şi chelneri şi *maâtres d’hotel* reverenţioşi, pe tavan ventilatoare ciudate cu palete, şi vara, şi iarna, un loc teatral, destul de scump pentru Anglia, dar nu prohibitiv, un loc mai mult pentru cine cu prieteni, festive ori de afaceri, decât pentru întâlniri intime sau amoroase, cu excepţia cazului în care ai vrea să-i iei ochii unei tinere ingenue ori din clasa de jos, o fată puţin zăpăcită de acest scenariu şi care s-ar îmbăta ridicol cu bere indiană, o fată pe care nu trebuie să o duci în nici un alt loc înainte de a lua un taxi cu strapontine şi de a ajunge la hotel sau în apartament, o fată cu care nu mai trebuie să vorbeşti după felurile de mâncare cu condimente picante, doar să-i iei faţa în mâini şi să săruţi, să dezgoleşti, să atingi, să cuprinzi cu mâinile acel cap cumpărat şi fragil într-un gest atât de asemănător celui care încoronează ori strangulează. Boala Martei mă făcea să mă gândesc la lucruri sinistre, şi, deşi respiram şi mă simţeam mai bine în pragul camerei copilului, privind avioanele din penumbră şi amintindu-mi de copilăria mea îndepărtată, m-am gândit că trebuia să revin în dormitor, să văd cum se mai simţea ea ori să încerc să o ajut, poate s-o dezbrac de tot, de data asta numai pentru a o băga în pat, pentru a o înveli şi a-i chema somnul care, cu un pic de noroc, poate că pusese stăpânire pe ea în timpul cât lipsisem din cameră, iar eu aş pleca.

Dar n-a fost aşa. Când am intrat din nou, a ridicat privirea şi, cu ochii strânşi şi tulburi, m-a privit din aceeaşi poziţie ghemuită şi imobilă, doar că acum îşi acoperea goliciunea cu braţele ca şi cum s-ar fi ruşinat sau i-ar fi fost frig. „Vrei să te bagi în pat? O să-ţi fie frig dacă stai aşa“, i-am spus. „Nu, nu mă mişca, te rog, nu mă mişca nici un milimetru“, spuse, şi imediat: „Unde ai fost?“. „Am fost la baie. Vezi că nu-ţi trece, trebuie să facem ceva, am să sun la urgenţe.“ Dar ea nu voia cu nici un chip să fie mişcată, nici deranjată, nici distrasă („Nu, nu face nimic încă, nu face nimic, mai aşteaptă“), nici nu voia, desigur, glasuri şi agitaţie pe lângă ea, ca şi cum i-ar fi fost atât de frică, încât ar fi preferat ca toate lucrurile să încremenească aşa, iar ea să continue să stea în acea poziţie, în acea situaţie care măcar îi permiteau să mai trăiască, înainte de-a risca o schimbare, chiar minimă, care ar fi putut să-i distrugă starea atât de precară – liniştea ei deja înspăimântătoare –, orice schimbare îi producea panică. Aceasta este lucrarea panicii, asta îi pierde de obicei pe cei atinşi de ea: panica îi face să-şi închipuie că, în interiorul chiar al răului sau al primejdiei, ea le oferă totuşi un adăpost. Soldatul care rămâne în tranşeea lui fără să respire aproape, nemişcat, chiar dacă ştie că peste puţin timp va fi asaltată; trecătorul care nu o ia la fugă atunci când aude paşi în urma lui, noaptea târziu pe o stradă pustie cufundată în beznă; târfa care nu strigă după ajutor atunci când vede că în maşina în care tocmai s-a urcat portierele se

blochează automat, dându-şi seama fulgerător că n-ar fi trebuit să intre cu nici un chip acolo cu acel individ cu mâini prea mari (poate că târfa nu cere ajutor pentru că ea crede că nu ar avea într-adevăr dreptul la acest lucru); străinul care vede prăbuşindu-se peste el copacul lovit de fulger şi care nu se dă la o parte, ci se uită la el cum cade lent pe marele bulevard; bărbatul care-l vede venind pe altul spre masa lui cu un cuţit şi totuşi nu se mişcă, nici nu încearcă să se apere, deoarece îşi închipuie că asta nu i se poate întâmpla în realitate, nu tocmai lui, şi că tăişul cuţitului nu se va înfige în pântecele lui, cuţitul acela nu poate să ajungă tocmai în carnea şi măruntaiele lui; sau pilotul care vede avionul de vânătoare duşman reuşind să se plaseze în spatele lui şi nu mai face nici o încercare de-a scăpa din câmpul lui vizual printr-o ultimă acrobaţie, având certitudinea că, deşi totul îl avantajează, celălalt nu va atinge ţinta, din simplul motiv că de data aceasta *el* era ţinta. „Mâine în bătălie să te gândeşti la mine, fie ca spada ta să cadă fără tăiş.“ Marta probabil că se agăţa de fiecare secundă, numărându-le în mintea ei, în acest continuu care ne dă nu numai viaţa, ci şi senzaţia vieţii, care ne face să gândim şi să ne spunem: „Încă gândesc sau încă vorbesc, încă mai citesc sau încă mai văd un film, şi prin urmare sunt viu; întorc pagina ziarului sau mai iau o înghiţitură din paharul de bere sau completez un alt cuvânt în careul meu de cuvinte încrucişate, încă mai privesc şi văd lucruri sau fiinţe – un japonez, o stewardesă – şi toate acestea înseamnă că avionul în care mă aflu nu s-a prăbuşit, fumez o ţigară şi este aceeaşi de acum câteva secunde, iar eu cred că voi putea să o termin şi să o aprind pe următoarea, aşa că totul continuă şi nu pot face nimic împotriva acestui lucru, pentru că nu vreau să mă sinucid, nici nu vreau să o fac şi nici nu o voi face; bărbatul cu mâini prea mari îmi mângâie gâtul şi încă nu strânge: deşi mă mângâie prea apăsat şi mă doare, încă îi mai simt degetele stângace şi dure pe obraji şi pe tâmple, bietele mele tâmple – degetele lui ca nişte clape de pian –; şi încă aud paşii acelei persoane care vrea să mă jefuiască în întuneric, sau poate mă înşel şi sunt ai unui oarecare, un individ inofensiv care nu poate să meargă mai repede şi să mă depăşească, poate că ar trebui să-l las cumva să o facă, să-mi pun ochelarii şi să mă opresc în faţa unei vitrine, dar poate că dacă fac asta n-am să mai aud paşii, şi singura mea salvare este să continuu să aud aceşti paşi; şi încă mă aflu aici în tranşeea mea cu baioneta la armă pe care va trebui să o folosesc în curând dacă nu vreau să mă văd străpuns de cea a inamicului meu: dar încă nu, încă nu, şi atâta vreme cât există încă nu, tranşeea mă ascunde şi mă protejează cu toate că suntem în plin câmp şi simt frigul în urechile pe care casca nu ajunge să mi le acopere; şi acest cuţit care se apropie de mine încă nu şi-a atins ţinta, iar eu continuu să stau la masa mea şi nimic nu se sfâşie şi, contrar aparenţelor, am să mai beau o înghiţitură, încă una, şi încă una, din berea mea; cum încă nu a căzut acest copac şi nu va cădea, deşi se prăbuşeşte, nu peste mine, iar crengile lui nu-mi vor reteza capul, nu e posibil, pentru că eu nu sunt decât în trecere în acest oraş şi pe această stradă şi ar fi atât de uşor să fiu în altă parte; şi încă văd lumea de foarte sus, din avionul meu „Spitfire Supermarine“ şi încă nu am senzaţia de coborâre în picaj şi de povară şi de vertij, de cădere şi gravitaţie şi greutate pe care o voi avea când Messerschmitt-ul, care s-a aşezat în spatele avionului meu şi mă are în vizor, va deschide focul şi mă va atinge; dar încă nu, încă nu, şi atâta vreme cât există încă nu, pot să mă mai gândesc la bătălie şi să contemplu peisajul, şi să-mi fac planuri pentru viitor; iar eu, biata Marta, mai văd încă lumina televizorului care continuă să meargă şi mai simt căldura acestui bărbat care se află iarăşi lângă mine, cu mine. Şi, atâta timp cât va fi lângă mine, n-am să pot muri: să stea aici şi să nu facă nimic, să nu-mi vorbească şi să nu dea nici un telefon şi să nu se schimbe nimic, să-mi dea un pic de căldură şi să mă ia în braţe, trebuie să stau liniştită ca să nu mor, dacă fiecare secundă este la fel cu cea de dinaintea ei n-ar avea sens ca eu să fiu aceea care se schimbă, luminile să rămână aprinse aici şi pe stradă, iar la televizor să ruleze în continuare, în timp ce eu mor, un film vechi cu Fred MacMurray. Este imposibil ca eu să încetez să exist atâta timp cât toate celelalte lucruri şi fiinţe rămân aici şi rămân în viaţă, iar pe ecran o altă poveste merge înainte. Nu are nici un sens ca fustele mele să rămână vii pe acest scaun, dacă eu n-am să le

mai îmbrac, sau cărţile mele să rămână respirând în bibliotecă, dacă eu n-am să mă mai uit la ele, cerceii mei şi colierele şi inelele stând în cutiile lor, aşteptând să le vină rândul care nu va mai veni niciodată; periuţa mea de dinţi cumpărată chiar în această după-amiază va trebui să fie aruncată, pentru că am folosit-o, şi toate obiectele mărunte pe care le aduni de-a lungul unei vieţi întregi vor fi aruncate unul câte unul sau poate vor împărţite altora, şi sunt nenumărate, este de neînchipuit câte lucruri poate strânge cineva şi câte pot încăpea într-o casă, de aceea nimeni nu face inventarul obiectelor care îi aparţin, doar dacă nu cumva vrea să-şi facă testamentul, adică să se gândească deja la faptul că în curând vor fi abandonate şi inutile. Eu nu mi-am făcut testamentul, nu am multe lucruri de lăsat, nici nu m-am gândit niciodată serios la moarte, care, după cum se pare, într-adevăr vine, şi vine într-un singur moment care deformează şi influenţează totul, ceea ce era folositor şi făcea parte din istoria cuiva devine în acest moment unic inutil şi lipsit de istorie, nimeni nu mai ştie de ce, sau cum, sau când a fost cumpărat cutare tablou sau rochie, ori de la cine am primit cadou broşa asta, de unde sau de la cine provine poşeta sau eşarfa asta, ce călătorie sau ce absenţă a adus-o, dacă a fost o recompensă pentru aşteptare sau ambasada unei cuceriri sau împăcarea unei conştiinţe încărcate; semnificaţia şi amintirea tuturor lucrurilor se pierd într-o singură clipă, accesoriile mele rămân toate nemişcate, brusc incapabile de a-şi dezvălui trecutul şi originea; şi cineva le va aşeza în grămezi şi, înainte de a le împacheta sau de a le pune în pungi de plastic, se poate ca surorile sau prietenele mele să hotărască să păstreze ceva ca amintire sau pentru că ar putea folosi la ceva, sau să păstreze broşa pentru ca fiul meu, când va creşte, să o poată oferi în dar unei femei care, în mod sigur, încă nici nu este născută. Şi vor mai fi lucruri pe care nimeni n-o să le vrea, pentru că-mi sunt folositoare numai mie – penseta, sticluţa de parfum începută, lenjeria intimă şi covoraşul meu de baie şi buretele meu, pantofii şi scaunele mele de răchită pe care Eduardo le detestă, loţiunile şi medicamentele mele, ochelarii mei de soare, caietele şi fişele mele şi tăieturile din ziare şi multele cărţi pe care le citesc doar eu, colecţia mea de scoici şi discurile mele vechi, jucăria pe care o păstrez de când eram mică, leuşorul meu de pluş –, şi probabil că vor trebui să plătească pe cineva ca să ia lucrurile astea, nu mai există telali, negustorii de haine vechi, lacomi şi amabili cum erau pe vremea copilăriei mele, cărora nimic nu le provoca silă şi străbăteau străzile încurcând cu căruţele lor trase de catâri circulaţia nu atât de nerăbdătoare pe vremea aceea, pare incredibil că eu am văzut toate acestea, deşi n-a trecut mult timp, sunt încă tânără şi nu e mult de atunci, căruţele care se încărcau neverosimil cu toate lucrurile îngrămădite în ele până la înălţimea autobuzelor cu etaj, asemănătoare celor din Londra, doar că erau albastre şi circulau pe dreapta; şi, cu cât creştea mormanul de obiecte, acea mişcare a căruţei la care era înhămat un singur catâr epuizat se accentua tot mai mult – catârul mergea şovăitor – şi părea că întreaga pradă făcută din rămăşiţe – frigidere nenorocite, cartoane şi cutii, un covor rulat şi un scaun rablagit – se va prăbuşi la primul pas, şi va cădea din înaltul ei nelipsita ţigăncuşă care stătea peste grămadă dându-i un fel de echilibru, ca şi cum ar fi fost efigia sau zeiţa protectoare a telalilor, fetiţa murdară şi adesea blondă, aşezată cu spatele, cu picioarele spânzurând pe marginea căruţei, care de acolo de sus contempla lumea ce rămânea în urmă şi se uita la noi, fetiţele în uniformă de şcoală, care treceam pe lângă ea, noi care la rândul nostru ne uitam la ea, cu ghiozdanele în braţe şi molfăind gumă de mestecat, de la etajul autobuzului când ne duceam la şcoală sau spre seară, când ne întorceam. Ne priveam şi ne invidiam reciproc, viaţa la întâmplare şi viaţa orarelor, viaţa sub cerul liber şi viaţa îndestulată, iar eu totdeauna m-am întrebat, văzând-o, cum se ferea ţigăncuşa de crengile copacilor care depăşeau spaţiul trotuarelor şi se loveau de geamurile înalte ale autobuzului, ca şi cum, în semn de protest împotriva vitezei noastre, ar fi vrut să intre înăuntru şi să ne zgârie; ea nu era apărată şi mergea singură, cocoţată pe mormanul de lucruri vechi şi parcă suspendată în aer, dar presupun că, deoarece căruţa mergea încet, putea să vadă crengile şi să-şi aplece capul cu faţa întoarsă ori să se ferească şi să le dea la o parte cu mânuţa ei murdară care ieşea din mâneca lungă a jachetei de lână închise cu fermoar,

numai petice. Într-un minut dispare mărunta istorie a lucrurilor, şi nu numai ea, dar şi tot ceea ce ştiu şi am învăţat, şi amintirile şi tot ce am văzut – autobuzul cu două etaje, şi căruţele telalilor, şi ţigăncuşa, şi cele o mie şi unu de lucruri care mi-au trecut prin faţa ochilor şi care nu interesează pe nimeni –, amintirile mele care, la fel ca şi alte lucruri care au fost ale mele, nu-mi folosesc decât mie şi devin inutile dacă eu mor, nu dispare doar cine *sunt* eu, ci şi cine *am fost*, nu numai eu, biata Marta, ci şi întreaga mea memorie, o ţesătură discontinuă, tot timpul neisprăvită şi în schimbare şi făcută din petice, şi totuşi fabricată cu atâta răbdare şi cu atâta grijă, oscilantă şi schimbătoare ca fustele mele din materiale cu ape şi fragilă ca bluzele mele de mătase care se rup imediat, de mult timp nu mai îmbrac fustele astea, m-am săturat de ele, şi e ciudat ca totul să nu fie decât o clipă, de ce această clipă, şi nu alta, de ce nu cea de dinainte sau cea de după, de ce această zi, această lună, această săptămână, o zi de marţi din ianuarie, sau o duminică de septembrie, antipatice luni şi zile în alegerea cărora n-ai nici un cuvânt de spus, cine hotărăşte, oare, să stea în loc ceea ce funcţiona fără ajutorul voinţei, sau poate că voinţa intervine retrăgându-se, poate că voinţa oboseşte brusc şi, dându-se deoparte, ne aduce moartea, nemaidorind să mai vrei, să nu mai vrei nimic, nici măcar să te vindeci, nici măcar să scapi de boala şi de durerea în care vezi un adăpost în lipsa tuturor celorlalte lucruri, pe care le alungă sau poate le iau locul, fiindcă atâta timp cât sunt aici înseamnă încă nu, încă nu, şi poţi să te gândeşti în continuare şi poţi în continuare să spui adio la tot. Adio, râsete, şi adio, jigniri. N-am să vă mai văd, nici voi n-o să mă mai vedeţi. Şi adio, înflăcărare, adio, amintiri.

M-am supus, am aşteptat, n-am făcut nimic, nici n-am sunat pe nimeni, m-am întors la locul meu în pat, care nu era al meu de fapt, ci numai în această noapte, m-am aşezat din nou lângă ea şi atunci ea m-a rugat fără să se întoarcă şi fără să mă privească: „Ia-mă, ia-mă, te rog, ia-mă“, voia să o iau în braţe şi am ascultat-o, am luat-o în braţe cu spinarea ei lipită de mine, cămaşa mea încă descheiată şi pieptul meu s-au lipit de pielea atât de fină şi caldă, braţele mele le-au cuprins pe ale ei, încrucişate peste piept, patru mâini peste ea, patru braţe acum şi o dublă îmbrăţişare, oricum nu era destul, în timp ce filmul de la televizor mergea înainte fără sunet, în linişte şi fără să ne dea importanţă, m-am gândit că într-o bună zi va trebui să îl văd pe tot, în alb şi negru. Îmi spusese te rog, atât de bine înrădăcinat este limbajul nostru, nu uităm niciodată educaţia primită, nu renunţăm niciodată la dicţie şi la felul nostru de a vorbi, nici măcar la disperare sau la mânie, orice s-ar întâmpla, chiar dacă suntem în agonie. Am rămas un moment aşa, întins în patul ei şi ţinând-o în braţe, într-un fel pe care nu-l anticipasem, dar care în acelaşi timp era prevăzut, cum trebuia să se întâmple de cum am intrat în casă şi chiar mai dinainte, de când am hotărât să ne întâlnim şi ea a cerut sau a propus să nu fie undeva pe stradă. Dar era altceva, un alt fel de îmbrăţişare neprevăzută şi de-abia atunci am ştiut cu certitudine ceea ce până atunci nu mi-am îngăduit să gândesc ori să conştientizez că gândeam: am ştiut că ceea ce i se întâmpla nu era o stare trecătoare şi m-am gândit că putea să fie sfârşitul, am ştiut că nu era nici din pricina vinovăţiei, nici a depresiei, nici a fricii şi că avea să se întâmple din clipă în clipă: m-am gândit că murea în braţele mele; am gândit-o şi dintr-odată mi-am pierdut speranţa de a mai ieşi vreodată de acolo, ca şi cum m-ar fi contaminat dorinţa ei puternică de nemişcare şi linişte, sau poate că era deja dorinţa ei de a muri, încă nu, încă nu, dar în acelaşi timp nu mai pot, nu mai pot. Poate că ea nu a mai putut, nu a putut suporta, pentru că după câteva minute – unul, două sau poate trei sau patru – am mai auzit-o spunând ceva: „Vai, Doamne, şi copilul“, şi a avut o tresărire uşoară şi neaşteptată, cu siguranţă greu sau imposibil de perceput pentru cineva care ne-ar fi văzut, dar pe care eu am simţit-o, pentru că eram lipit de ea, ca un impuls al creierului pe care trupul ei ajunsese să-l înregistreze doar vag şi nu mai mult decât o ameninţare, un reflex fugitiv şi rece, precum tresărirea aceea, nu în întregime fizică, pe care o ai în vise când simţi că te prăbuşeşti, sau cazi în gol, un zvâcnet al piciorului de sub care fuge pământul şi încearcă să oprească senzaţia de prăbuşire şi vertij – un ascensor care se cade –, de cădere şi gravitaţie şi greutate – un avion care

explodează sau corpul care sare de pe un pod în apă –, ca şi cum Marta ar fi simţit atunci impulsul de a se ridica şi de a se duce să-şi vadă copilul, dar nu ar fi putut să facă asta decât cu gândul şi cu tresărirea ei. Şi după ce a mai trecut un minut – al cincilea sau al şaselea – am simţit că se linişteşte, chiar dacă era deja liniştită, s-a liniştit şi mai mult, şi am simţit cum scade temperatura corpului ei şi nu i-am mai simţit încordarea trupului care mă împingea cu spatele întors, ca şi cum ar fi vrut să intre în trupul meu să se adăpostească acolo şi să scape de transformarea pe care o suferea, o transformare inumană şi o stare de spirit necunoscută (misterul): îşi apăsa spatele de pieptul meu şi fundul de abdomenul meu şi coapsele de coapsele mele, ceafa ei de sânge ori de noroi în gâtul meu şi obrazul ei stâng în obrazul meu drept, maxilar în maxilar, şi tâmplele mele, tâmplele ei, bietele mele şi bietele ei tâmple, braţele ei în ale mele ca şi cum nu i-ar fi fost de ajuns îmbrăţişarea, şi până şi tălpile picioarelor ei desculţe peste picioarele mele încălţate, şi ciorapilor ei li s-au dus firele, agăţându-se în şireturile pantofilor mei – ciorapii ei de culoare închisă care îi ajungeau până la jumătatea coapselor şi pe care eu nu i-i scosesem pentru că îmi plăcea aerul lor desuet –, toată puterea ei proiectată în spate şi spre mine invadându-mă, strâns lipiţi ca doi siamezi care s-ar fi născut uniţi de-a lungul întregului corp neputând să ne mai vedem vreodată sau doar cu coada ochiului, ea cu spatele la mine şi apăsând, împingând în spate şi aproape strivindu-mă, până în clipa când totul s-a sfârşit şi s-a liniştit, ori s-a liniştit şi mai mult, n-a mai existat apăsare deloc, nici măcar sub formă de sprijin, în schimb mi-am simţit spatele năpădit de transpiraţie ca şi cum nişte braţe supranaturale m-ar fi îmbrăţişat din faţă în timp ce eu o îmbrăţişam pe ea, ca şi cum braţele nevăzute s-ar fi aşezat pe cămaşa mea lăsându-şi acolo urmele gălbui şi ude, făcând-o să mi se lipească de spate. Am ştiut atunci că ea murise, dar i-am vorbit şi i-am spus: „Marta“ şi am repetat numele ei şi am adăugat: „Mă auzi?“. Şi apoi mi-am spus mie însumi: „A murit“, mi-am spus, „femeia aceasta a murit şi eu mă aflu aici şi am văzut şi n-am putut să fac nimic ca să împiedic acest lucru, iar acum este deja târziu să sun pe cineva pentru a destăinui ce am văzut“. Şi, deşi mi-am spus-o şi am ştiut-o, nu m-am grăbit să mă îndepărtez şi să mă desprind din îmbrăţişarea pe care mi-o ceruse, pentru că îmi plăcea – sau mai mult decât atât – atingerea trupului ei încordat şi pe jumătate gol, iar aceasta nu s-a schimbat într-o clipă din cauza faptului că murise: era tot aici, trupul mort încă identic cu cel viu, doar mai împăcat, mai puţin neliniştit şi poate mai blând, nu mai era agitat, ci se odihnea, şi i-am mai văzut încă o dată dintr-o parte genele lungi şi gura întredeschisă, care erau tot aceleaşi, identice, genele răsucite şi gura ei neobosită care vorbise şi mâncase şi băuse, zâmbise şi râsese şi fumase şi mă sărutase şi mai putea fi, încă, sărutată. Oare pentru câtă vreme? „Stăm în continuare amândoi aici, în aceeaşi poziţie şi în acelaşi spaţiu, încă o simt; nimic nu s-a schimbat şi totuşi totul este schimbat, ştiu acest lucru şi nu sunt în stare să-l înţeleg. Nu ştiu de ce eu sunt în viaţă şi ea este moartă, nu ştiu care e diferenţa între una şi cealaltă. Acum nu mai înţeleg bine cuvintele astea.“ Şi numai după destule secunde – sau poate au fost minute: unul sau două sau trei – am început să mă desprind de ea cu infinită grijă, ca şi cum n-aş fi vrut să o trezesc sau ca şi cum i-aş fi putut face rău desprinzându-mă, şi dacă aş fi vorbit cu cineva – cineva care ar fi fost acolo împreună cu mine – aş fi spus cuvintele foarte încet sau într-o şoaptă conspirativă, pentru că manifestarea misterului impune întotdeauna respect, dacă nu există durere şi plâns, pentru că dacă există, liniştea nu mai are loc, sau poate vine după aceea. „Mâine în bătălie să te gândeşti la mine, fie ca spada ta să cadă fără tăiş: să mori în disperare.“

Nu am îndrăznit să dau tare sonorul televizorului din pricina acestei linişti, dar şi a unei reacţii absurde: dintr-odată m-am gândit că nu trebuia să ating telecomanda şi nici un alt lucru, pentru a nu-mi lăsa amprentele nicăieri, când de fapt deja le lăsasem peste tot şi, oricum, nimeni nu avea să le caute. Moartea cuiva în timp ce tu continui să trăieşti îţi dă pentru o clipă sentimentul că ai fi un criminal; dar nu era numai asta, ci şi faptul că brusc, Marta fiind moartă, prezenţa mea acolo nu mai era explicabilă, sau era prea puţin, nici măcar printr-o minciună, eu eram aproape un

necunoscut şi chiar nu avea nici un sens să fiu la ora aceea a dimineţii în dormitorul care poate nici nu mai era al ei, de vreme ce ea nu mai exista, ci doar al soţului ei, într-o casă în care fusesem invitat să vin chiar în absenţa lui; dar cine ar putea susţine acum că fusesem invitat, nu mai era nimeni care să depună mărturie în favoarea mea. M-am ridicat din pat dintr-o săritură şi atunci m-a apucat graba, o grabă mai mult mentală decât fizică, nu neapărat că trebuia să fac ceva, cât să mă gândesc ce să fac, să fac să meargă iarăşi tot ce fusese adormit întreaga seară de vin, de aşteptare şi de săruturi, îmbujorare şi visare şi uimire şi alertă, nu ştiu dacă în această ordine; iar acum, de doliu. „Nimeni nu ştie că sunt aici, că am fost aici“, m-am gândit, şi imediat am corectat timpul verbal pentru că deja mă vedeam afară din cameră şi din casă şi din clădire şi chiar şi din stradă, mă vedeam luând deja un taxi după ce voi fi traversat Reina Victoria, sau chiar pe acea stradă, pe acolo trec taxiuri chiar dacă e târziu, capătul unui vechi bulevard unde se vedeau deja clădirile şi copacii campusului universitar. „Nimeni nu ştie că am fost aici, nici nu are de ce s-o ştie“, mi-am spus, „şi de aceea eu nu trebuie să anunţ pe cineva, nici să alerg îngrozit spre spitalul La Luz ca să o trezesc pe infirmiera care doarme aşezată, cu picioarele încrucişate, desfăcute acum din neatenţie, nu voi fi eu cel care să o smulgă din efemerul şi avarul ei somn, nici cel care să-l facă pe amărâtul de student cu ochelari să uite brusc şi înainte de vreme tot ce a memorat în această noapte, nici cel care să întrerupă despărţirea amanţilor plictisiţi care, deşi întârzie în cadrul uşii celui care rămâne, ard de nerăbdare să se despartă, poate chiar la acest etaj; pentru că nimeni nu trebuie să ştie încă şi nu va şti pentru un timp că Marta Téllez a murit, nu voi da un telefon anonim la poliţie sau n-am să mă arăt la uşa vecinilor, nici n-am să mă duc să cumpăr un certificat de deces de la farmacia cu program de noapte, pentru toţi cei care o cunosc ea va continua să rămână vie în această noapte în timp ce ei visează sau îşi duc insomnia aici sau în Londra, sau în orice alt loc, nimeni nu va şti despre schimbarea sau transformarea inumană, n-am să fac nimic şi n-am să vorbesc cu nimeni, nu trebuie să fiu eu cel care aduce vestea. Dacă ar mai fi în viaţă, nimeni nu ar şti nici azi, nici mâine şi poate niciodată că eu am fost aici, ar fi fost secretul ei şi aşa trebuie să rămână, la fel sau chiar mai mult, acum că ea a murit. «Şi copilul, Doamne, copilul.» Dar am hotărât să mă gândesc la asta mai târziu, după câteva momente, pentru că mi-a venit în minte un alt gând, sau poate două, unul după altul: „Poate că ea ar fi povestit despre noi mâine cuiva, unei prietene, unei surori, poate roşie la faţă şi zâmbind. Poate că există deja cineva căruia i-a povestit, cu care a vorbit de vizita mea – vorbele zboară prin telefon – şi i-a mărturisit dorinţa ei indecisă sau speranţa ei sigură, poate că vorbea despre mine şi a închis telefonul doar în clipa când m-a auzit sunând la uşă, nu ştii niciodată ce se petrece într-o casă cu o secundă înainte de a suna soneria care întrerupe acel ceva“. Mi-am încheiat cămaşa pe care degetele acum ţepene ale Martei o descheiaseră pe când erau încă vioaie şi vesele, mi-am descheiat pantalonii şi mi-am vârât cămaşa înăuntru, haina mea rămăsese în sufrageria-salon pe speteaza unui scaun ca pe un umeraş, iar pardesiul meu unde oare, şi fularul şi mănuşile mele, ea mi le luase când am intrat şi n-am băgat de seamă unde le pusese. Toate acestea puteau să mai aştepte, încă nu voiam să mă duc în salon fiindcă paşii mei ar fi făcut zgomot şi nu trecuse multă vreme de când copilul adormise la loc, oricum aveam o reţinere să trec acum prin faţa camerei lui făcând să vibreze avioanele din tavan, pentru el viaţa se schimbase, lumea întreagă se schimbase şi încă nu ştia, sau şi mai rău: lumea lui de acum se terminase, pentru că nici măcar nu îşi va mai aminti de ea după un timp, va fi ca şi când n-ar fi existat, timp efemer şi şters din amintire, memoria de la doi ani nu se păstrează, sau poate eu nu păstrez nimic dintr-a mea de la acea vârstă. Am privit-o pe Marta acum de la înălţimea la care eram, cea a unui bărbat care stă în picioare şi se uită la cineva culcat, am văzut fesele ei rotunjite şi tari care ieşeau din bikinii mici, fusta ridicată şi poziţia ghemuită lăsând să se vadă toate acestea, nu şi sânii pe care încă îi mai acopereau braţele ei, acum nişte resturi, nişte rămăşiţe neînsufleţite, ceva care nu se mai păstrează, ci se aruncă – se incinerează, se îngroapă – ca atâtea obiecte devenite brusc inutile, care au fost ale ei,

ca lucrurile care se aruncă la gunoi pentru că se transformă în continuare şi nu se pot păstra şi intră în putrefacţie – coaja unui fruct sau peştele stricat, primele frunze ale unei anghinare sau măruntaiele de pui, grăsimea muşchiului de vacă *à l'irlandaise* pe care ea însăşi o aruncase la coş din farfuriile noastre cu puţin timp înainte de-a ne duce în dormitor –, o femeie inertă şi nici măcar acoperită, nici măcar sub aşternut. Era o rămăşiţă, şi pentru mine totuşi aceeaşi de dinainte: nu se schimbase şi o recunoşteam. Trebuia să o îmbrac ca să nu fie găsită aşa, am îndepărtat imediat din minte acest gând, ce greu şi ce periculos ar fi fost, puteam să-i rup un os încercând să-i vâr braţul în mâneca hainei cu care aş fi îmbrăcat-o, unde-i era oare bluza, poate ar fi fost mai simplu să dau la o parte cuvertura şi şi s-o acopăr, acum se putea face orice cu ea, biata Marta, s-o manevrezi, s-o mişti, sau măcar s-o acoperi.

De câteva minute stăteam pe loc, fără a face nimic, imobilizat de graba mea mentală, iar graba ne face să avem gânduri contradictorii, mi-a trecut prin cap că pe ea o neliniştise gândul că cei apropiaţi de ea nu ştiau, dacă presimţise sau ştiuse că moare, că o credeau în continuare vie deşi ea nu mai era, pentru cât timp oare, că nu aflaseră imediat, că nimic nu se dăduse peste cap în clipa aceea din cauza morţii ei bruşte, că nu sunau imprudentele telefoane vorbind despre ea, şi toţi cei care o cunoşteau nu-i dedicaseră exclamaţiile ori gândurile lor; dar pentru cei care o cunoşteau ignoranţa căreia aveau să-i fie sau erau deja victime va fi insuportabilă mai târziu, insuportabil pentru soţ să-şi amintească mai târziu că el dormea liniştit pe o insulă – pentru câtă vreme încă –, şi se trezea şi mânca de dimineaţă, şi încheia afaceri în Sloane Square sau în Long Acre, şi poate se plimba în timp ce soţia lui agoniza şi murea fără ca nimeni să o vegheze, nici să-i dea atenţie, mai întâi primul şi apoi cel de-al doilea lucru, pentru că niciodată nu va avea certitudinea, ci poate doar bănuiala că ar fi fost cineva cu ea, mi-ar fi greu să şterg toate urmele prezenţei mele de câteva ore, dacă m-aş hotărî să încerc. Sigur lăsase numărul şi adresa din Londra undeva, lângă telefon, am văzut că nu era nici o hârtie lângă aparatul cu robot de pe noptiera Martei, poate lângă cel din salon, de la care vorbise cu soţul ei mai înainte, cu mine de faţă. Era mai bine să am această adresă şi acest număr pentru orice eventualitate, în cazul în care ar fi trecut mai multe zile, dar nu vor trece, era imposibil, prea multă linişte, deodată mi-a trecut prin cap o idee care m-a îngrozit: cineva trebuia să vină, şi încă repede, Marta lucra şi nu putea lua copilul cu ea, trebuia să-l lase în grija unei bone sau a unei prietene sau a unei surori sau a unei mame, doar dacă, m-am gândit din nou îngrozit, nu cumva îl lasă întotdeauna la o creşă şi ea îl duce acolo înainte de merge la cursuri. Şi dacă era aşa mâine nu-l va duce nimeni, sau poate mâine Marta nici nu avea cursuri ori poate numai după-amiază şi nimeni nu avea să treacă pe acasă până atunci, nu părea preocupată că trebuie să se scoale devreme şi îmi spusese că uneori avea cursuri dimineaţa şi alteori după-amiaza, şi nu în fiecare zi a săptămânii, dar care oare, sau avea ore de consultaţii dimineaţa sau după-amiază, nu-mi aduceam aminte, atunci când cineva a murit şi nu mai poate repeta nimic, apare dorinţa de a fi fost foarte atent la fiecare dintre cuvintele sale, programe străine, cine ascultă aşa ceva, introduceri, conversaţie de umplutură. M-am hotărât să merg în salon, mi-am scos pantofii şi m-am dus acolo pe vârfuri, nu m-am hotărât dacă să închid sau nu uşa de la camera copilului, când am trecut prin faţa ei, dar poate că scârţâitul l-ar fi trezit, aşa că am mers înainte pe vârfuri, cu pantofii într-o mână, ţinuţi cu degetul arătător şi cel mare, precum un petrecăreţ dintr-o anecdotă sau dintr-un film mut, făcând inevitabil să scârţâie podeaua apartamentului. Când am ajuns în salon, am închis uşa şi m-am încălţat din nou – nu mi-am legat şireturile, gândindu-mă la întoarcere, pentru că aveam să mă întorc –, acolo se mai aflau încă sticla şi paharele de vin, singurele pe care Marta nu le strânsese, o femeie ordonată în privinţa asta, vinul rămăsese acolo nu din neglijenţa ei, ci fiindcă mai băusem puţin din el pe canapeaua pe care o ocupase şi în sfârşit o părăsise copilul, după îngheţata Häagen-Dazs de vanilie, şi înainte să începem să ne sărutăm şi să mergem în dormitor. Nu trecuse mult timp de atunci, mi se părea acum, când totul luase sfârşit: totul se comprimă şi ni se pare puţin după ce se

sfârşeşte: atunci mereu ni se pare că nu am avut destul timp. Lângă telefonul din salon erau nişte *post-it* galbene lipite de masă, trei sau patru cu notiţe, lângă carneţelul dreptunghiular din care proveneau, şi pe unul dintre ele era ceea ce căutam: „Eduardo“, şi mai jos: „Wilbraham Hotel“, şi mai jos: „Wilbraham Place“, şi mai jos: „4471-7308296“. Am rupt o altă foaie din carneţel şi am început să copiez totul cu stiloul pe care l-am scos din haină în timp ce o îmbrăcam (deja eram pe punctul de-a pleca), se afla tot acolo unde o lăsasem, atârnată pe spetează scaunului în chip de umeraş. N-am reuşit să-l copiez, un număr de telefon întotdeauna te tentează să-l formezi pe loc, aveam numărul din Londra al acelui Eduardo căruia nu-i aflasem încă numele de familie, dar nu era nimic mai uşor decât să-l găsesc în propria lui casă, m-am uitat împrejur, pe o măsuţă joasă am văzut nişte scrisori la care nu avusesem nici un motiv să mă uit mai devreme şi nu le observasem, poate era corespondenţa care venise după plecarea lui şi care se aduna acolo până se întorcea, doar că de data asta avea să se întoarcă foarte curând şi nu se vor mai strânge scrisorile pe măsuţa joasă. „Eduardo Deán“1, scria pe două dintre cele trei plicuri, şi celălalt spunea încă şi mai mult, era un plic purtând antetul unei bănci cu cele două nume. Dacă sunam la Londra nu vor fi probleme cu cel pe care îl aflasem primul, nu foarte frecvent, nici nu va trebui să-l spun pe litere pentru că voi întreba de Mr. Dean, adică Mr. Din, aşa îl vor numi la hotel în ciuda accentului pe *a*, pe care englezii îl omit. Să telefonez şi ce să spun, să nu-mi dau numele adevărat, doar să spun vestea cea rea, să fac astfel încât el să-şi asume de acum răspunderea întregii situaţii, de vreme ce mai înainte nu ne-a salvat, şi astfel să pot să încetez să-mi fac griji şi să plec odată şi să încep să uit, ce nenorocire, să prelucrez amintirea, să comprim amintirea acelei nopţi reducând-o la o întâmplare ghinionistă şi poate la o anecdotă – sau, într-un chip mai nobil: o istorie care să poată fi spusă prietenilor mei apropiaţi, dar mai târziu, când procentul ei de irealitate va creşte şi o va face mai puţin atroce, suportabilă, bărbatul acela plecat în călătorie nu se mai ocupase de prea multe ore de familia lui (de cei mai apropiaţi trebuie să te ocupi tot timpul), dar asta nu era adevărat, sunase acasă după ce cinase în restaurantul indian, dar Marta Téllez nu era soţia mea, ci a lui, nici copilul nu era al meu, Eugenio Deán, evident, tatăl şi soţul Deán va trebui să afle, mai devreme sau mai târziu, de ce nu acum, de ce nu de la Londra. M-am uitat la ceas pentru prima dată după multă vreme, era aproape trei, dar în Anglia era mai devreme cu un ceas, aproape două, nu era o oră foarte târzie pentru cineva care locuieşte în Madrid, chiar dacă avea treabă a doua zi dimineaţa, şi nici în Anglia oamenii nu au obiceiul să se trezească prea devreme. În timp ce formam numărul, m-am gândit (în faţa telefonului degetele sunt mai rapide decât voinţa, decât hotărârea, a acţiona fără a şti, a hotărî fără a şti): „Nu contează ce oră e, am să-i dau vestea fără să-mi spun numele, n-are importanţă cât e ceasul, nici faptul că-l scol din somn, se va trezi pe loc auzind-o, se va gândi în prima clipă că este vorba de o glumă teribil de proastă sau de răutatea inexplicabilă a unui duşman, va suna imediat acasă şi nimeni nu va ridica receptorul; atunci va mai telefona la cineva, la o cumnată, o soră, o prietenă şi o va ruga să vină până aici ca să vadă ce se întâmplă, dar, până să vină cineva, eu voi fi deja în altă parte“.

Vocea englezească întârzie puţin să răspundă, telefonul sună de cinci ori, desigur recepţionerul adormise, era o noapte de marţi şi era în timpul iernii, i s-a părut probabil că visa ceva, un telefon care sună, înainte de-a se trezi la viaţă, cu capul pe biroul de la recepţie ca un condamnat la moarte care aşteaptă să fie decapitat, cu gleznele încolăcite de picioarele scaunului şi cu un braţ căzut.

— Wilbraham Hotel, bună dimineaţa, spuse această voce în engleză, foarte alterată din cauza orei târzii.

— Aş vrea să vorbesc cu domnul Dean, vă rog, am răspuns eu. Domnul Din. Mister Diin, vreau să spun.

— Care e numărul camerei, domnule? răspunse vocea, a cărei duritate se atenuase, devenind neutră şi profesională, vocea cuiva bun la toate.

— Nu ştiu numărul camerei. Eduardo Dean.

— Rămâneţi la telefon, vă rog.

Am aşteptat câteva clipe şi în acest timp l-am auzit pe recepţioner fluierând uşor, o ciudăţenie pentru un englez care tocmai a fost trezit la miezul nopţii, cel puţin pentru el, după ora insulei în plin *conticinium*, orele tăcute ale nopţii. Ceea ce aveam să aud după ce înceta fluieratul va fi vocea răguşită de surprindere a soţului Martei. Mi-am pregătit mai degrabă mintea decât cuvintele exacte şi violente pe care va trebui să i le spun înainte de-a închide, fără să-mi iau la revedere. Dar n-a fost să fie aşa, pentru că vocea britanică a revenit cu următoarele cuvinte:

— Mai sunteţi pe fir, domnule? Nu e nici un domn Dean în hotel, domnule. Se scrie *d-e-a-n*, domnule?

— *D-e-a-n*, da, am repetat. A trebuit până la urmă să-l spun pe litere. Sunteţi sigur că nu e?

— Da, domnule, nu există nici un Dean în hotel în noaptea asta, domnule. Când trebuia să ajungă aici?

— Azi. Trebuie să fi sosit astăzi.

— Adică ieri, marţi, nu-i aşa, domnule? Nu închideţi, vă rog, repetă recepţionerul pentru care erau deja departe ziua de ieri şi noaptea care pentru mine nu se mai terminau, şi din nou am auzit fluieratul, un bărbat vesel şi vioi, e posibil să fi fost un tânăr, cu toată vocea lui profesională şi deferentă; sau poate că de-abia intrase în tura de noapte şi până atunci dormise neîntors. Fluiera *Strangers in the Night*, o melodie sarcastic de potrivită cu împrejurările, am avut timp s-o recunosc, şi am dedus de aici că individul nu era foarte tânăr, tinerii nu mai fluieră melodiile lui Sinatra. După câteva clipe spuse:

— N-avem nici o rezervare pe acest nume pentru ziua de ieri, domnule. Poate că s-a anulat, dar nu, domnule, nu e nici o rezervare ieri pe acest nume.

Era cât pe ce să insist şi să-l întreb dacă nu cumva nu avea vreo rezervare pentru astăzi, miercuri. Dar m-am abţinut, i-am mulţumit, el mi-a spus: „La revedere, domnule“ şi am închis, şi numai după ce am pus receptorul jos mi-a trecut prin minte o posibilă explicaţie: în Anglia, ca şi în Portugalia şi în America, importantă este ultima parte a numelor, dacă sunt trei, de pildă Arthur Conan Doyle, în dicţionare, să zicem, trebuie căutat Doyle. Poate că Déan, după actul său de identitate, a fost înregistrat cu al doilea nume de familie, care pentru noi aproape că nu contează, Ballesteros. Puteam să întreb de Mr. Ballesteros, şi în acel moment am realizat că nu trebuia să fac asta, că nu trebuia să fi întrebat nici de Mr. Dean şi că scăpasem ca prin urechile acului: dacă aş fi ajuns să-i las sinistrul mesaj, Deán ar fi putut să-i telefoneze nu numai unei cumnate, surori sau prietene, ci şi unei vecine sau portarului clădirii, care ar fi urcat numaidecât şi ar fi dat peste mine coborând cu liftul sau pe scări, sau chiar în casă: e sigur că nu aş fi avut timp să plec înainte să vină. Trebuia să plec cât puteam de repede, chiar dacă nimeni nu ştia nimic încă, chiar dacă mă gândeam că nu exista pericolul să vină nimeni la această oră. Cu toate acestea trebuia să mai pun câteva lucruri în ordine: mi-am scos iarăşi pantofii şi m-am întors în dormitor, când am trecut din nou prin faţa camerei copilului m-am gândit clar la ceea ce fusese tot timpul în capul meu, pulsând, amânate, ultimele cuvinte ale Martei: „Vai, Doamne, şi copilul“. Am mers mai departe, iar acum, după ce luasem contact cu lumea de afară, chiar dacă era vorba de un recepţioner străin despre care nu ştiam nimic şi n-am să ştiu vreodată, am văzut situaţia într-un fel diferit, când am intrat în dormitor mi-a fost ruşine pentru prima dată în faţa trupului pe jumătate gol al Martei, această nuditate era opera mea. M-am apropiat şi am dat la o parte cuvertura şi aşternutul în partea cealaltă, a mea în acea noapte şi a soţului în restul nopţilor, am desfăcut patul de sus în jos, de la pernă până la celălalt capăt al patului, apoi m-am întors şi de pe partea cealaltă am îndrăznit să o împing cu grijă înspre partea noastră, cu mai multă hotărâre când am simţit rezistenţa umflăturii pe care o formase aşternutul strâns la mijloc, şi de data aceasta am simţit repulsie faţă de trupul ei mort (mâna mea pe umărul ei şi cealaltă pe coapsă, împingând), acum atingerea n-a

mai fost câtuşi de puţin plăcută, cred că am mutat-o ferindu-mi cât am putut privirea. Am rostogolit-o, n-am ştiut ce să fac altceva pentru a învinge muntele de pânză şi pături, iar când a ajuns pe partea de pat niciodată folosită de ea mai înainte (s-a rostogolit de două ori şi a rămas cum era înainte, cu faţa spre dreapta, pe o parte), am tras aşternutul şi cuvertura pe care le dădusem la o parte şi am reuşit s-o învelesc. Am învelit-o, am acoperit-o, i-am tras marginea aşternutului până la gât şi la ceafă, care nu mai părea ceafa cuiva care a căzut în baie, şi m-am gândit dacă nu trebuia să-i ascund şi faţa, cum am văzut în sute de filme şi la ştiri. Dar asta ar fi fost dovada că cineva fusese acolo împreună cu ea, şi era mai bine să existe doar o bănuială, chiar dacă puternică (era inevitabil), nu certitudinea. M-am uitat la chipul ei, încă semăna atât de mult cu chipul ei de mai înainte, ea însăşi l-ar fi recunoscut aşa cum şi-l recunoştea în fiecare zi privindu-se în oglindă în toate dimineţile, care acum erau numărate, ale vieţii ei – când lucrurile se termină poartă deja un număr, pe care nimic nu te lasă să-l prevezi şi pe care nimic nu-l schimbă de-a lungul zilelor –, eu însumi îl recunoşteam în comparaţie cu chipul din fotografia aflată pe comodă, fotografia de la nunta ei care stătea acolo dintr-o inerţie evidentă şi de neclintit de când cineva o aşezase acolo, o fotografie pe care cuplul care dormea acolo nu o mai privea, poate, de mult timp: cu cinci ani în urmă, îmi spusese ea, ceva mai tânără şi cu părul strâns la spate, ceafa ei de femeie din secolul XIX fusese oferită vederii în timpul ceremoniei, iar pe faţa ei o expresie de încântare amestecată cu teamă – râdea nelinişţită –, îmbrăcată în rochie scurtă, dar albă (sau poate crem, nu se distingea în fotografia alb-negru), agăţată convenţional de braţul soţului ei serios şi cu o faţă nu tocmai expresivă, cum sunt de obicei bărbăţii în fotografiile de la nuntă, amândoi părând singuratici în acest cadru când de fapt erau în mod sigur înconjuraţi de lume, Marta ţinând un buchet de flori în mână şi privind nu spre el, nici în obiectiv, ci spre persoanele din stânga ei – surorile, cumnatele şi prietenele, vesele şi emoţionate, prietene care şi-o aminteau de când era fetiţă şi ele erau toate fetiţe, ele cărora nu le venea să creadă că ea se mărită, ele cărora totul li se pare un joc de îndată ce se strâng împreună şi de aceea prezenţa lor e liniştitoare, ele sunt confidentele, cele mai bune prietene fiindcă sunt ca nişte surori, iar surorile sunt precum prietenele, invidioase şi solitare. Iar soţul Deán, mă uit la el şi văd că era serios, şi un pic stingherit cu faţa lui prelungă şi străină, ca şi cum s-ar fi trezit la o petrecere a vecinilor unor cunoscuţi sau la o sărbătorire care nu este a lui pentru că este feminină (nunţile sunt ale femeilor, nu ale miresei, ci ale tuturor femeilor prezente), un intrus necesar, dar la urma urmei decorativ, de care în realitate te poţi lipsi în orice moment, mai puţin la altar, de-a lungul întregii petreceri care poate va dura toată noaptea, făcându-l să se simtă disperat şi gelos şi singur şi plin de remuşcări, ştiind că va mai fi nevoie de el – un personaj obligatoriu – doar atunci când vor pleca toţi sau dacă el şi mireasa sunt cei care pleacă, iar ea va pleca uitându-se în urmă şi fără nici un chef, cu noaptea întunecată pictată în privire. Eduardo Deán poartă mustaţă, priveşte chiar spre aparatul de fotografiat şi îşi muşcă buza, pare foarte înalt şi slab, şi chiar dacă faţa lui mi s-a părut uşor de ţinut minte, nu mi-am mai amintit-o după ce am plecat din casa aceea, de pe strada Conde de Cimera şi din cartier. Nu mai reuşeam s-o văd în faţa ochilor.

Dar încă nu ajunsesem afară şi iarăşi pierdeam timpul, ca şi cum faptul că eram acolo ar fi putut să mai schimbe ceva, când totul era de-acum iremediabil; ca şi cum mi-ar fi fost greu să o părăsesc pe Marta, să o las singură în noaptea care trebuia să fie cea a nunţii ei cu mine – pentru cât timp oare; dar nu eu am căutat-o, nu eu am vrut asta; ca şi cum, dacă eu eram acolo, totul ar fi continuat să aibă sens, firul continuităţii, firul de mătase, ea a murit, continuă însă scena începută când ea era în viaţă, eu sunt tot aici în dormitorul ei şi de aceea moartea ei pare mai puţin definitivă, pentru că eu eram aici şi când trăia, eu ştiu cum s-a întâmplat totul şi m-am transformat în firul ei: pantofii ei pentru totdeauna goi de-acum înainte şi fustele mototolite care nu vor mai fi netezite cu fierul mai au încă o explicaţie şi o istorie şi un sens, fiindcă eu am fost martor că le folosea, că le-a purtat – pantofii cu tocuri poate prea înalte pentru a fi purtaţi în casă, chiar şi în

prezenţa unui musafir aproape necunoscut –, şi am văzut cum şi-i scosese fără ajutorul mâinilor când am ajuns în dormitor, devenind dintr-odată mai scundă, ceea o făcea mai carnală şi mai senină, pot să povestesc toate astea şi pot, aşadar, să explic trecerea vieţii ei către moarte, şi acesta este un fel de-a prelungi această viaţă şi de-a accepta această moarte: când amândouă au fost văzute, când cineva a asistat la ambele lucruri, sau poate că sunt stări, când cel care moare nu moare singur şi cine a fost cu el poate să depună mărturie că moarta n-a fost dintotdeauna o moartă, ci a fost vie. Fred MacMurray şi Barbara Stanwyck se aflau tot acolo, vorbind subtitrat ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, când a sunat telefonul, iar eu am fost năpădit de panică. Dar cel puţin panica nu m-a cuprins brusc, ci în doi timpi, pentru că o secundă am vrut să cred că sunetul era în film, dar în acea epocă telefoanele sunau altfel, şi în acea scenă nu era nici urmă de telefon, de altfel MacMurray şi Stanwyck nu se întorceau să se uite la el, nici nu ridicau receptorul, aşa cum m-am întors eu imediat spre noptiera Martei, suna telefonul din camera Martei la ora trei dimineaţa. „Imposibil“, m-am gândit, „n-am vorbit cu soţul, l-am sunat, dar nu am vorbit cu el şi nimeni nu ştie ce s-a petrecut, nu i-am spus nimic recepţionerului, chiar nu i-am spus nimic“. Şi mi-au venit şi mai multe gânduri, nenumărate, cum se întâmplă în situaţiile de urgenţă: „Poate că a visat-o pe când dormea în patul lui din Londra, a intuit sau a presimţit, s-a trezit disperat şi gelos, singur şi ros de remuşcare şi a preferat să telefoneze ca să se liniştească, să i se usuce transpiraţia nocturnă de pe trup, trezind-o pe ea şi riscând să se trezească şi copilul“. N-am avut reflexul de a închide repede uşa dormitorului ca să nu se trezească din somn copilul, am lăsat telefonul să sune de trei ori înainte de a ridica receptorul, din panică şi pentru a întrerupe sunetul strident şi doar atunci, cu receptorul în mână, pe care nu-l dusesem la ureche – ca şi cum acea atingere ar fi putut să mă dea de gol –, am realizat că telefonul era pus pe robot – am văzut o secundă un fascicul subţire de lumină roşie tremurând şi mişcându-se – şi că robotul răspunsese în locul meu şi al ei. Şi, dându-mi seama de asta, am închis imediat din pricina panicii care a crescut şi mai mult când am auzit o voce de bărbat care spunea: „Marta?“ şi repeta: „Marta?“. Am închis şi am rămas pe loc fără suflu de parcă m-ar fi văzut cineva, am făcut trei paşi spre uşă şi am închis-o cu grijă din pricina copilului, şi am aşteptat să sune iarăşi telefonul, şi într-adevăr fără întârziere a început iar să sune, unu, doi, trei, patru, şi apoi a intrat în funcţiune robotul pe care eu nu-l auzeam, nu ştiam dacă vocea înregistrată era vocea ei de pe vremea când mai era încă în viaţă sau a lui Deán, soţul ei de foarte departe. Pe urmă am auzit semnalul, şi vocea masculină s-a auzit din nou, am auzit când rostea: „Marta?“, a început încă o dată. „Marta, eşti acolo?“, iar întrebarea era deja impacientată sau, mai mult, agasată. „S-a întrerupt, nu? Auzi?“ A fost o pauză şi apoi un sunet, un fel plescăit al limbii arătând că vorbitorul era contrariat. „Auzi? Ce fel de jocuri sunt astea? Nu eşti acolo? Dar tocmai am sunat şi ai ridicat receptorul, nu? Ridică naibii odată receptorul.“ Încă o clipă de aşteptare, m-am gândit că Deán era cam grosolan, şi apoi vocea adăugă: „În regulă, ştiu eu, poate că ai dat volumul încet sau poate nu eşti acasă, nu înţeleg, cred că ai reuşit s-o prinzi pe soră-ta să stea cu copilul. În regulă, nu-i nimic, tocmai am ajuns acasă şi n-am ascultat mesajul tău până acum, cum să nu-ţi aduci aminte că Eduardo e plecat azi, asta înseamnă că nu prea aveai chef să fii cu mine, am fi putut avea o noapte să ne întâlnim fără grabă, în loc să ne ducem la hotel, sau în maşină. La naiba, dacă ştiam, puteai să vii aici sau puteam să trec eu pe la tine, n-aş mai fi avut o noapte groaznică. Marta? Marta? Eşti tâmpită sau ce ai, de nu ridici receptorul?“. A mai fost o pauză, s-a auzit un fel de mârâit exasperat, m-am gândit: „Nu e Deán, dar e un individ despotic şi bădăran“. Vocea a continuat, vorbea repede şi cu iritare, şi de asemenea cu fermitate, era ca zgomotul unui aparat de ras electric, constantă şi repezită şi monotonă: „Deci aşa, nu ştiu, nu cred că nu eşti acasă, ce să fi făcut cu copilul, dar, bine, dacă e aşa şi te întorci repede, să zicem pe la trei jumate sau patru fără un sfert, sună-mă dacă vrei, eu n-am chef de dormit acum şi dacă vrei, pot să trec pe la tine, am avut o noapte absurdă, sinistră, o să-ţi povestesc în ce încurcătură am intrat, şi nu-mi pasă dacă mă culc mai târziu, oricum n-o să

mai fiu bun de nimic mâine. Marta? Nu eşti acolo?“. A mai fost o ultimă pauză imperceptibilă, cât şi-a plescăit din nou a neplăcere limba-i ascuţită. „Aşa, bine, nu ştiu, poate că dormi, dacă nu, vorbim mâine. Dar mâine Inés nu e de gardă, deci n-avem cum să ne vedem. Ce porcărie, puteai să-ţi aminteşti înainte, chiar că eşti zăpăcită!“

Nu şi-a luat la revedere. Vocea era poruncitoare şi năucitoare şi dispreţuitoare, îşi permitea tot felul de lucruri sau era obişnuit să i se ofere, vorbea cu o femeie moartă neştiind asta. Îi vorbea pe un ton urât unei femei moarte, îi vorbea cu reproş şi cu grabă, voce obişnuită să-i terorizeze pe ceilalţi. Marta nu va şti, nici el nu-i va putea povesti vreodată ce păţise în noaptea aceea, nu era singurul căruia i se întâmplase ceva absurd şi sinistru, şi mie mi se întâmplase, şi mai ales ei. N-avem cum să ne vedem, într-adevăr, nu ştia cât de adevărat era, ei nu se vor mai vedea în linişte, nici în hotel, nici în maşină şi nici în altă parte, şi gândul acesta pentru o clipă m-a făcut să mă bucur, o bucurie ciudată, am simţit o scânteie de gelozie retrospectivă sau imaginară, la fel de efemeră şi discretă ca fasciculul de lumină roşie al robotului, care a început să se mişte din nou după ce a închis bărbatul, ca să se transforme, la urmă, în cifra unu şi să rămână cuminte în această formă. „Deci eram un fel de dublură“, m-am gândit, chiar aşa am gândit, sub forma acestei expresii, cu aceste cuvinte. Şi am simţit un val de decepţie la gândul care mi-a venit imediat: „Atunci uitase cu adevărat că soţul ei urma să plece, nu era un pretext ca să mă invite aici în absenţa lui, şi dacă e aşa, atunci nici ea nu a căutat-o, nici n-a vrut asta; poate că nimic n-a fost plănuit dinainte, ori totul a fost plănuit încetul cu încetul, pe parcursul întâlnirii“. Hotărâsem să luăm masa în seara aceea într-un restaurant, iar după-amiază ea mi-a dat telefon să mă întrebe dacă nu mă deranja să mâncăm acasă la ea: mi-a spus că în ultima vreme era atât de zăpăcită din cauza problemelor şi a serviciului, încât uitase că soţul ei pleca la Londra, şi îşi făcuse planul că el avea să aibă grijă de copil; şi apoi căutase fără succes o *baby-sitter*, prin urmare trebuia să lăsăm întâlnirea pe altă dată, doar dacă nu cumva eu aş fi vrut să mă duc să iau cina acolo, aici, unde am şi cinat, în salonul-sufragerie, încă mai erau acolo paharele de vin din care băusem. M-am simţit un pic surprins de acea invitaţie, i-am sugerat s-o lăsăm pentru altă dată, nu voiam să se deranjeze prea mult; ea a insistat, nu era nici un deranj, avea în congelator muşchi de vacă *à l’irlandaise*, îl cumpărase de curând, mi-a spus, şi m-a întrebat dacă îmi plăcea carnea fragedă. Întrebarea asta mi s-a părut un prim indiciu al interesului ei sexual pentru mine. Acum îmi dădeam seama că înainte de discuţia noastră la telefon încercase să-l găsească pe individul cu voce electrică, care până la trei noaptea nu ascultase mesajul Martei, pe care oare când îl lăsase, probabil că după ce Inés, cine-o fi fost ea, cel mai probabil soţia acelui bărbat, ar fi ieşit să facă de gardă – ce gardă o fi fost –, mâine nu, azi însă fusese de gardă, nu plecase prea devreme, o infirmieră, o farmacistă poate, o poliţistă, o magistrată. „Dacă Marta l-ar fi găsit, sigur m-ar fi sunat iarăşi pentru a amâna cina noastră şi invitaţia mea pe Conde de la Cimera, şi nu m-ar fi primit pe mine, ci pe bărbatul acesta, el ar fi fost mult mai probabil aici acum, n-ar fi fost atât de târziu pentru el, poate că locul meu în pat fusese locul lui cu altă ocazie, nu în toate nopţile al lui Deán, ci uneori şi al lui şi în noaptea aceasta al meu, nu trebuie să ne plângem de ghinion, totul este hotărât dinainte chiar dacă vrem să uităm asta, şi nu vrem s-o gândim pentru a continua să fim activi şi să acţionăm fără a şti, să hotărâm fără a şti şi să facem paşii otrăviţi: totul este hotărât dinainte, să mergi pe o anume stradă ori să te urci într-o maşină în care şoferul te pofteşte fără să coboare, prin portiera deschisă, să călătoreşti cu avionul sau să ridici receptorul, să cinezi în oraş ori să stai în camera de hotel uitându-te distrat pe fereastra cu ghilotină, să împlineşti o vârstă şi să creşti şi să continui să împlineşti alţi ani ca să te ia în armată, să faci gestul de-a săruta, care atrage după el alte săruturi care ne vor face să întârziem şi pentru care va trebui să răspundem în faţa cuiva, să cauţi sau să primeşti un post şi să vezi cum furtuna se apropie fără să te adăposteşti, să bei o bere în timp ce te uiţi la femeile aşezate pe scaune înalte în faţa barului, totul este hotărât şi toate acestea pot atrage cuţite şi sticle sparte, boala şi starea de rău şi frica, baionetele şi depresia şi vinovăţia, copacul

doborât şi un os în gât; şi avionul de vânătoare în spate, mişcarea greşită a bărbierului; tocurile rupte şi mâinile prea mari care strâng tâmplele, bietele mele tâmple, ţigara aprinsă şi ceafa asudată şi întoarsă, fustele mototolite şi sutienul mai mic cu un număr şi sânii dezveliţi apoi, o femeie învelită care acum pare adormită, şi un copil care visează sub bătălia lui aeriană moştenită din altă copilărie. Mâine în bătălie să te gândeşti la mine, când am fost muritor; să ţi se frângă lancea.“ Am rămas uitându-mă la ea şi vorbindu-i în gând: „Câte telefoane ai mai dat azi sau mai degrabă ieri, când ţi-ai dat seama că soţul tău pleacă şi eşti liberă? Câţi bărbaţi ai preferat, pe câţi i-ai sunat ca să vină să fie cu tine şi să sărbătorească noaptea ta de femeie necăsătorită sau văduvă? Pe toţi i-ai sunat prea târziu. Poate a rămas doar unul pe care nu îl cunoşteai aproape deloc, care era deja prins în mrejele tale printr-o întâlnire hotărâtă acum câteva zile pe negândite, fără să te gândeşti că nu puteai irosi cu el chiar noaptea asta în care erai liberă şi ai uitat că eşti liberă; poate ai fost nevoită să te mulţumeşti cu mine după ce ai trecut în revistă toată agenda şi după ce ai format atâtea numere la acest telefon care încă mai sună căutându-te lângă acest pat, cei care habar n-au că ai murit în el şi că ai murit în braţele mele sună şi nu vor înceta să sune până când cineva nu le va spune că pot să şteargă din agendă numărul tău, pe Marta Téllez nu mai trebuie s-o suni fiindcă nu mai poate răspunde, număr inutil pe care trebuie să-l uite cei care s-au străduit într-o zi să-l memoreze, şi eu însumi, cei care îl ştiu pe dinafară şi îl formează fără ezitare, precum bărbatul a cărui voce care semăna cu zgomotul unui aparat de ras electric a rămas înregistrată şi oricine se află în această cameră poate s-o asculte, cu excepţia celei căreia îi era adresată; sau poate că sunt nedrept şi nu eram decât al doilea pe listă, sărmana Marta, cel care ar fi putut să-i ia locul primului bărbat atât de poruncitor, dacă noaptea ar fi fost într-adevăr o noapte inaugurală, prima dintre atâtea altele care ne-ar fi făcut să întârziem în faţa uşii mele cu săruturile sătule ale amanţilor la despărţire, prima dintre atâtea altele care nu mai stau în aşteptare undeva în viitor, ci vor dormi veşnic în conştiinţa mea prea trează, conştiinţa mea care înregistrează şi ceea ce se întâmplă şi ceea ce nu se întâmplă, ceea ce este îndeplinit şi ceea ce nu ajunge la capăt, ireversibilul şi încă neîntâmplatul, ceea ce am ales şi ceea ce am refuzat, ceea ce s-a întors şi ceea ce s-a pierdut, în mod egal, ca şi cum ar fi totuna: greşeala, străduinţa, scrupulele, faţa întunecată a timpului. Câte telefoane ai mai fi dat astfel în toată viaţa ta care acum s-a încheiat, viaţa ta din care m-ai lăsat să cunosc doar sfârşitul, nu însă şi istoria ei? N-am să ştiu niciodată. Chiar dacă îmi voi aminti, în reversul timpului prin care deja treci“.

Mi-am alungat gândurile astea. Evitasem să mă privesc în oglindă până în acea clipă, m-am văzut acum, aveam în privire somn şi dezgust, ochii mă dureau şi i-am frecat cu mâna, în ei vedeam şi neînţelegere. M-am recunoscut, înfăţişarea mea nu se schimbase, şi nici aceea a Martei; chiar eram îmbrăcat în haină, nu-mi venea greu să-mi aduc aminte de bărbatul care venise în această casă invitat să ia cina acum câteva ore, prea puţine şi prea multe ore. Trebuia să ies de acolo numaidecât, brusc am avut senzaţia că stătusem paralizat ca într-o pânză de păianjen, într-o stare de stupoare şi de incertitudine pe care neobosita mea conştiinţă n-o recunoştea. Eram desculţ şi aveam impresia că aşa nu pot decide sau nu pot face ceva, mi-am pus pantofii şi mi-am legat şireturile sprijinindu-mi tălpile de marginea patului, şi după asta am început să-mi fac griji. M-am uitat în jur, înainte de a ieşi din cameră n-am mai făcut decât două lucruri: am scos caseta minusculă din robot şi am vârât-o în buzunarul de la haină, cred că, făcând asta, m-am gândit la două lucruri (sau poate mai târziu m-am gândit şi atunci făcut gestul maşinal): Deán nu trebuia să afle, pentru că asta e ceva care rămâne pentru totdeauna şi nu trebuie să obligi pe nimeni să suporte aşa ceva, totdeauna trebuie să rămână loc sau spaţiu gol pentru îndoială; iar dacă Deán ştia deja, atunci era mai bine să existe posibilitatea ca acel bărbat, şi nu eu, să fi cinat cu Marta în acea seară şi dacă cineva ar găsi caseta şi ar asculta-o, acel bărbat ar fi exclus. (Primul gând mi-a venit din respect sau poate din milă şi a fost puţin fals; al doilea a fost din precauţie, deşi despre mine nimeni nu ştia nimic, m-am gândit iarăşi.) Cealaltă mişcare pe care am făcut-o a fost şi mai

mecanică, lipsită de orice solemnitate, de orice intenţie, de orice semnificaţie, de fapt n-a avut nici urmă de sens: am sărutat-o pe Marta pe frunte, abia am atins-o cu buzele şi m-am dat înapoi repede. Am ieşit din dormitor fără să închid televizorul, lăsându-i pe MacMurray şi pe Stanwyck încă o vreme – atâta cât avea să mai ţină filmul – ca efemeri şi unici martori muţi, deşi cu subtitrare, ai celor două stări ale Martei, viaţa şi moartea ei, şi ai metamorfozei. Am lăsat şi lumina aprinsă, nu mai puteam să mă gândesc cum era mai bine pentru mine sau pentru ea sau pentru Deán sau pentru copil, eram epuizat, am lăsat totul aşa cum era. Am traversat coridorul încălţat şi fără să mă mai sinchisesc de zgomot, eram sigur că puştiul n-avea să se mai trezească. În salon am strâns sticla şi paharele de vin, le-am dus la bucătărie, am văzut şorţul pe care şi-l pusese Marta în timp ce făcea friptura, am spălat paharele, le-am pus cu gura în jos pe suportul de vase ca să se usuce, am vărsat în chiuvetă vinul rămas în sticlă – foarte puţin: am băut pentru a căuta şi pentru a dori; Château Malartic, nu mă pricep la vinuri – şi am aruncat sticla în coşul de gunoi, unde am văzut ambalajul îngheţatei, coji de cartofi, hârtii rupte, un tampon de vată cu puţin sânge, grăsimea acestei fripturi *à l'irlandaise* care îmi plăcuse, rămăşiţele aruncate de mâna ei acum moartă pe când mai era încă vie, cu atât de puţin timp în urmă, grăsimea şi mâinile la fel acum, carne aruncată şi moartă şi totul în transformare. „Paltonul, fularul şi mănuşile mele", m-am gândit, oare unde le-o fi dus Marta când m-a întâmpinat la intrare. Lângă uşă era o debara în perete, m-am dus acolo, am deschis uşa şi asta a făcut un bec să se aprindă, ca la frigidere. Erau acolo, bine aranjate, fularul albastru împăturit cu grijă pe umărul stâng al paltonului bleumarin, cu gulerul ridicat cum îl port eu de obicei, mănuşile negre ieşind puţin din buzunarul stâng, cât să vezi că sunt acolo şi să nu le uiţi, nu destul de în afară încât să cadă pe jos fără să observi. O femeie foarte atentă, se pricepea să aibă grijă de hainele invitaţilor ei. Le-am luat, m-am îmbrăcat, întâi fularul, pe urmă paltonul, mănuşile de piele nu le-am pus încă, poate că mai trebuia să-mi folosesc mâinile nestingherit. O clipă m-am uitat la celelalte haine de trei mărimi, Deán avea un impermeabil de stofă foarte bună, cenuşiu deschis, ce ciudat că nu-l luase la Londra, era o mărime mare, de unde îmi dădeam seama că bărbatul era foarte înalt; erau mai multe paltoane ale Martei, am văzut şi o blană într-o învelitoare de plastic cu fermoar, o blană a nu ştiu cărui animal sau poate era sintetică; un hanorac micuţ şi un palton la fel de mic, bleumarin cu nasturi aurii erau agăţate la mare distanţă de podea şi vor rămâne aşa până ce vor creşte; pe raftul de sus erau pălării, aproape nimeni nu mai poartă pălărie în zilele noastre, şi mai era o caschetă colonială autentică şi n-am putut rezista impulsului de a o lua în mână, părea foarte veche, cu cureluşa ei de piele care se încheia sub bărbie şi căptuşeala verde uzată unde mai era o veche etichetă încreţită pe care se mai putea citi: „Teobaldo Disegni", şi mai jos: „4, Avenue de France", şi mai jos: „Tunis". De unde o fi provenit cascheta asta, o fi fost a tatălui lui Deán sau al Martei, or fi moştenit-o aşa cum moştenise copilul avioanele atârnate de tavan din copilăria tatălui lui. Mi-am pus cascheta şi m-am uitat după o oglindă în care să mă privesc, m-am dus la baie şi am zâmbit văzându-mă, colonist în miezul iernii îmbrăcat în palton şi fular, zâmbetul n-a ţinut, copilul, nu voiesem să mă gândesc la el – adică să mă neliniştesc pentru el – în tot acel timp, dar ştiam deja, mă tem că intuisem asta de la început, ştiam cele trei posibilităţi pe care le aveam şi, de asemenea, pe care aveam s-o aleg. Mi-am scos cascheta, am pus-o la locul ei şi am închis dulapul (iar becul dinăuntru s-a stins). Puteam să rămân acolo ca să supraveghez copilul până când va apărea cineva, dar nu avea nici un sens, era totuna cu a-l suna pe Deán şi să mă trezesc faţă în faţă cu el, sau să chem portarul clădirii sau vreun vecin şi să mă dau de gol pe mine, dar şi pe Marta. Puteam să-l iau la mine acasă, până va fi găsită mama lui moartă şi să-l aduc atunci înapoi, puteam să fac asta anonim, să-l las la câţiva metri de intrare a doua zi sau a treia zi şi să plec, ori să-l las la poartă şi să ies fugind, şi ce-aveam să fac eu până atunci, douăzeci şi patru sau patruzeci şi opt de ore cu un mic animal sălbatic, însemna să-l scol din somn şi să-l îmbrac în puterea nopţii şi să nu-l las să se ducă în dormitor s-o vadă pe mama lui, ar plânge probabil şi ar da din picioare şi s-ar tăvăli pe jos

pe hol, m-aş simţi ca un răpitor de copii, era absurd. Şi mai puteam să-l las acolo: trebuia să-l las, n-aveam de ales, de fapt. Copilul trebuia să continue să doarmă până se va trezi singur, o va striga atunci pe mama lui sau poate se va scula singur şi se va duce după ea; se va urca în pat şi va începe să scuture corpul învelit şi nemişcat, fără îndoială nu prea diferit de cel din fiecare dimineaţă; va protesta la indiferenţa ei, va urla în gura mare, va face o criză, nu va înţelege, un copil de doi ani nu ştie ce e moartea, nici măcar nu va putea să gândească: „E moartă, mama mea a murit“, nici conceptul, nici cuvântul nu există în capul lui, nici viaţa, nici moartea nu există nici una, nici alta, este un noroc fără îndoială. După o vreme va obosi şi va începe să se uite la televizor (poate că ar trebui să las şi televizorul din salon mergând, ca să nu trebuiască, dacă va vrea să se uite, să stea în dormitor cu trupul mort) sau îşi va face de lucru singur – jucării, mâncare, o să-i fie foame –, sau poate că va plânge necontenit foarte tare, copiii au plămâni supranaturali şi pot plânge la nesfârşit, până când îi va auzi plânsetele şi va suna la uşă vreunul dintre vecini, deşi pe vecini nu-i interesează nimic, dacă nu îi deranjează direct. Cineva va apărea oricum dimineaţa, o *baby-sitter*, o menajeră, sora, sau va suna Deán între două afaceri şi nimeni nu-i va răspunde, nici măcar robotul a cărui casetă ajunsese în buzunarul hainei mele; orice ar fi, se va îngrijora şi va începe să caute, se va întâmpla ceva. După ce m-am gândit la toate acestea un singur gând mi-a rămas în minte: copilului o să-i fie foame. Am deschis frigiderul şi m-am hotărât să-i pregătesc o farfurie cu mâncare, de parcă i-aş fi lăsat hrană unui animal domestic care va fi lăsat singur pentru o zi sau două de călătorie: şuncă de York, ciocolată, fructe, am decojit două mandarine ca să-i fie mai uşor să le mănânce, salam, i-am îndepărtat pieliţa, ca să nu se înece cu ea, nu va mai fi acolo mama lui care să-i vâre degetul pe gât şi să-l salveze; am tăiat puţin caşcaval, i-am tăiat coaja de pe margini, am spălat cuţitul; într-un dulap am găsit biscuiţi şi o pungă cu seminţe de pin, am deschis-o, le-am pus lângă farfurie (m-am gândit că iaurtul desfăcut s-ar strica). Era o mâncare absurdă, un amestec eteroclit, dar mi se părea important ca puştiul să aibă ceva de mâncare dacă nu apărea prea curând cineva în casă. Şi de băut, am scos din frigider o cutie de suc, am turnat într-un pahar şi l-am pus lângă farfurie, totul pe masa din bucătărie, de care am apropiat un scăunel, copilul avea să ajungă sigur la ele, copiii de doi ani se caţără peste tot. Toate acestea vor trăda prezenţa mea, adică prezenţa cuiva, dar mi-era indiferent.

Nu mai aveam nimic de făcut, mai mult nu puteam face. M-am uitat spre dormitor, acum ideea de-a reveni acolo îmi crea nelinişte, din fericire n-aveam nimic de făcut acolo. M-am dus în salon şi am dat drumul televizorului cu sonorul dat încet pentru copil, cel puţin aşa va auzi ceva; l-am lăsat pe un canal unde încă mai era ceva, un alt film, am recunoscut *Clopote la miezul nopţii*, lumea întreagă în alb şi negru în zori. Mi s-a părut că las casa aceea răvăşită cu totul: lumini şi televizoare aprinse, mâncarea din frigider pe o farfurie, un robot fără casetă, hainele necălcate şi scrumierele murdare, corpul pe jumătate nud şi acoperit. Singură camera copilului era în ordine, de parcă ar fi rămas neatinsă de dezastru. M-am apropiat din nou, respira regulat, şi am stat în prag câteva clipe gândind: „Copilul nu mă va recunoaşte dacă mă va revedea vreodată, cine ştie când; niciodată n-are să ştie ce s-a întâmplat, de ce s-a terminat lumea lui şi cum a murit mama lui; tatăl şi mătuşa şi bunicii lui, dacă îi are, vor păstra secretul, cum fac mereu toate personajele astea cu lucrurile pe care le socotesc insultătoare sau neplăcute, nu numai lui nu-i vor spune nimic, ci nimănui, moartea oribilă sau infamantă, moartea ridicolă şi jignitoare. Dar de fapt şi pentru ei va fi un secret, eu voi ascunde împrejurările acestei morţi – pentru că ei n-au fost aici –, singurul care ştie ceva: nimeni nu va şti vreodată ce s-a petrecut în noaptea aceasta, iar copilul, care a fost aici şi m-a văzut şi a fost martor al introducerilor noastre, va şti cel mai puţin; nu-şi va aminti, aşa cum nu-şi va aminti ziua de ieri şi cea de alaltăieri, nici cea de poimâine, şi peste puţin timp nici măcar nu-şi va aduce aminte de această lume, nici de această mamă, pe care le-a pierdut astăzi pentru vecie sau le pierduse deja dinainte, ceea ce s-a întâmplat în viaţa lui de când s-a născut, un timp inutil pentru el, din moment ce memoria lui încă nu a stocat aceste lucruri pentru

viitor, timpul lui de până acum util doar pentru părinţii lui, care vor putea să-i povestească mai târziu cum era când era mic – foarte, foarte mic –, cum vorbea şi ce spunea şi cum spunea (de-acum înainte doar tatăl, nu şi mama lui). Se petrec atâtea lucruri pe care nimeni nu le observă, nici nu-şi aminteşte de ele. Aproape nimic nu rămâne înregistrat, gândurile şi mişcările efemere, proiectele şi dorinţele, incertitudinea secretă, reveriile, cruzimea şi ofensa, cuvintele rostite şi cele auzite şi apoi tăgăduite sau neînţelese ori interpretate greşit, promisiunile spuse şi nebăgate în seamă, nici măcar de acei cărora le sunt făcute, totul se uită sau se pierde, tot ce faci singur şi nu se consemnează undeva şi de asemenea aproape tot ce nu faci singur, ci cu alţii în jurul tău, ce puţin rămâne din fiecare om, din cât de puţine lucruri rămâne o urmă, şi din acest puţin care rămâne atâta se ascunde, şi din ce nu se ascunde îţi aminteşti pe urmă doar o parte foarte mică, şi pentru puţină vreme, memoria individuală nu se transmite, nici nu interesează pe nimeni, din moment ce fiecare creează şi păstrează propria sa memorie. Tot timpul este inutil, nu numai timpul copilului, sau tot timpul este la fel, tot ce se petrece, ce stârneşte frenezie sau doare este simţit doar o clipă, apoi se pierde şi totul e alunecos ca zăpada bătătorită şi precum visul de acum, chiar din această clipă, al copilului. Totul este pentru toată lumea aşa cum eu sunt în momentul acesta pentru el, o figură aproape necunoscută care se uită la el din pragul uşii lui, fără ca el să ştie, fără ca el să afle vreodată, şi deci fără să-şi poată aduce aminte, amândoi călătorind lent spre propria noastră estompare. Atâtea lucruri se întâmplă în spatele nostru, capacitatea noastră de a cunoaşte este infimă, nici măcar nu vedem ce se află dincolo de un zid, sau ce este departe, e destul să vorbească cineva în şoaptă sau să se îndepărteze câţiva paşi ca să nu mai auzim ce spune, chiar depinde de asta viaţa noastră, e suficient să nu citim o carte ca să nu cunoaştem avertismentul ei fundamental, nu putem să fim decât într-un singur loc dat la un moment dat, şi nici măcar atunci nu ştim cine ne priveşte sau se gândeşte la noi, cine în acea clipă formează numărul nostru de telefon, cine tocmai ne scrie, cine ne doreşte şi ne caută, cine ne condamnă sau ne ucide punându-ne capăt zilelor puţine şi înveninate, cine ne aruncă în reversul timpului sau în faţa lui întunecată, aşa cum mă gândesc şi-l contemplu eu pe acest copil ştiind mai multe despre el decât va şti el vreodată despre ce a fost el în această noapte. Probabil că asta sunt eu, reversul timpului său, faţa întunecată…“

Am ieşit din reverie, m-am întors la graba mea. M-am îndepărtat de prag, m-am apropiat de intrare, am mai privit o dată cu teamă în jurul meu, o privire fără ţintă, mi-am tras pe mâini mănuşile negre. Am deschis uşa casei foarte atent, cum se deschide orice uşă dimineaţa devreme, chiar dacă nimeni nu avea să se trezească. Am făcut doi paşi, am ieşit pe palier, am închis uşa la fel de atent. Am bâjbâit după uşa ascensorului fără să aprind lumina, l-am chemat, am văzut cum se luminează săgeata care indică urcarea, a venit imediat, era la un etaj apropiat. Liftul era gol, nimeni nu călătorise în el, nici eu nu adusesem la acel etaj pe cineva care de fapt voia să coboare, teama te face să crezi cele mai neverosimile coincidenţe. Am intrat, am apăsat alt buton, am coborât foarte repede, şi la parter, înainte să deschid uşa am stat liniştit câteva clipe ascultând, nu mai lipsea decât să mă întâlnesc la intrare cu cineva, ori portarul să fie insomnic sau să se fi trezit prea devreme. N-am auzit nimic, am împins uşa liftului şi am ieşit, holul portarului era cufundat în întuneric, am făcut trei sau patru paşi spre uşa de la stradă pe care aveam să ies definitiv de acolo, şi în acel moment am văzut un cuplu care stătea la intrare, îşi luau la revedere sau vorbeau, un bărbat şi o femeie, el avea vreo treizeci şi cinci de ani, iar ea în jur de douăzeci şi cinci, fără îndoială doi amanţi. La auzul paşilor mei pe dalele de marmură – unu, doi, trei sau patru – s-au întrerupt şi s-au întors spre mine, m-au văzut; a trebuit atunci să aprind lumina şi să mă uit după butonul care avea să-mi deschidă uşa automat. M-am răsucit, mâinile mele au făcut ascunse în buzunarele paltonului un fel de gest de interogare (pulpanele s-au desfăcut), nu vedeam unde era butonul. Femeia, care fără îndoială era de-a casei, şi-a mişcat arătătorul mâinii în mănuşa ei bej arătându-mi prin geam ceva în stânga mea, chiar lângă uşă: încă nu voiau să se despartă, voiau să-

şi ia rămas-bun în continuare sau să discute, ea n-avea chef să-mi descuie cu cheia ei şi să se încrucişeze cu mine, asta ar fi însemnat pentru ea să termine cu săruturile sau reproşurile, oare de când stăteau acolo în timp ce eu eram sus. Am apăsat pe buton, s-au dat la o parte ca să-mi facă loc. „Bună seara“, le-am spus, şi ei au răspuns la fel, mai bine zis, ea mi-a răspuns zâmbind, el, cu o expresie neîncrezătoare, a rămas tăcut. O femeie şi un bărbat frumoşi, probabil aveau probleme, dacă stăteau aşa în frigul pătrunzător şi nu se mai despărţeau odată. L-am simţit imediat, frigul mi-a plesnit faţa ca o revelaţie sau memento, al vieţii mele şi al lumii mele care nu aveau nimic în comun nici cu Marta, nici cu acea casă. Trebuia ca eu să trăiesc în continuare – ca şi cum aş fi avut o revelaţie – şi să mă ocup de alte lucruri. M-am uitat în sus din stradă, mi-am dat seama ajutat de luminile aprinse care era apartamentul pe care tocmai îl părăsisem – la etajul cinci – şi am luat-o spre Reina Victoria, şi în timp ce mă îndepărtam, am mai avut timp să aud două fraze ale acelui cuplu, care relua discuţia conversaţia întreruptă de paşii mei otrăviţi. „Ştii ceva, eu nu mai pot“, a spus el, şi ea a răspuns imediat: „Atunci, du-te dracului“. Dar el n-a plecat, fiindcă nu i-am auzit paşii în urma mea. M-am îndepărtat de Conde de la Cimera în grabă, trebuia să găsesc un taxi, era o ceaţă subţire, abia dacă treceau câteva maşini, nici măcar pe Reina Victoria care este largă, are o alee în mijloc şi pe alee un chioşc de băuturi şi o sculptură înfiorătoare, capul întors al marelui poet, sărmanul Aleixandre, care a locuit undeva pe aproape. Şi mi-am adus brusc aminte că nu-mi trecuse prin cap să controlez în casa din care plecasem dacă toate ferestrele şi uşile care dădeau spre terasă erau închise. „Dacă mâine va cădea copilul?“, m-am gândit. „Mâine să fiu o povară pe sufletul tău; fie ca spada ta să cadă fără tăiş.“ Dar nu mai puteam face nimic, nu mai puteam intra în apartamentul a cărui uşă mi-a fost deschisă cu câteva ore în urmă de cineva care n-avea să mai deschidă niciodată nimănui, şi de care m-am simţit răspunzător şi stăpân pentru puţină vreme, totul pare puţin când s-a sfârşit. Nici telefon nu puteam să dau, cel puţin, nimeni nu mi-ar răspunde, nici măcar robotul, caseta era la mine, în buzunarul hainei. M-am uitat pe alee în întunericul gălbui-roşiatic al nopţii, au trecut două maşini, nu mă hotăram dacă să mai aştept sau să caut pe altă stradă, pe General Rodrigo de pildă, dar pe ceaţă nu-ţi vine să pleci, respiraţia mea făcea aburi. Mi-am băgat mâinile în buzunarele pantalonilor şi am scos ceva dintr-unul, pentru că nu mi-am dat seama ce era când l-am atins, aşa cum recunoşti pe loc şi fără a te gândi lucrurile care-ţi aparţin: un obiect de îmbrăcăminte, un sutien cu un număr sau două mai mic, îl pusesem în buzunar cu un gest inconştient când mă duceam spre camera copilului, după ce apăruse în dormitor, îl ascunsesem ca să nu-l vadă copilul. L-am adulmecat o clipă în mijlocul străzii, materialul alb mototolit în mănuşa mea neagră de piele aspră, un miros de parfum scump şi puţin acidulat. Mirosul morţilor se păstrează când nimic nu mai rămâne din ei. Durează cât timp mai rămân corpurile lor şi după aceea un timp după ce corpurile au fost duse şi îngropate. Rămâne în casa lor, atâta timp cât nu se aeriseşte, şi în veşmintele lor pe care nu le mai spală nimeni, pentru că nu le mai murdăreşte nimeni şi devin recipientele mirosului; rămâne într-un halat de baie, într-un şal, în cearşafuri, în hainele care atârnă pe umeraşele lor nemişcate şi nebăgate în seamă zile, săptămâni sau luni şi ani uneori, aşteptând zadarnic să fie din nou date jos de pe umeraşe, să intre iar în contact cu singura piele umană pe care au cunoscut-o, atât de credincioase. Doar trei lucruri îmi rămăseseră din vizita mea mortală: mirosul, sutienul, caseta, şi pe casetă glasuri. M-am uitat împrejur, noaptea de iarnă luminată de multe reflectoare, chioşcul în întuneric, ceafa poetului în spatele meu. Nu treceau maşini şi nu era nimeni. Frigul îmi făcea bine.

1 Cei doi soţi poartă nume diferite pentru că în Spania există două nume de familie, numele tatălui şi numele mamei; la femei, numele se păstrează după căsătorie.

Pe Eduardo Deán l-am cunoscut după o lună, deşi îl mai văzusem, nu numai în fotografia din casa lui, purtând mustaţă, dar şi la cimitir, de data asta fără mustaţă, şi nu atât de tânăr ca în fotografie. Un chip memorabil. N-a fost chiar o întâmplare că ne-am cunoscut, nu a fost deloc o întâmplare prezenţa mea la înmormântare, despre care am aflat din ziar. Două zile am pândit venirea ziarelor dimineaţa, răsfoind reviste până după miezul nopţii în aşteptarea pachetelor cu prima ediţie, şi m-am uitat cum băiatul tăia banda de plastic care le ţinea laolaltă, şi am fost primul care a luat un exemplar din pachet şi l-a plătit la casă, ducându-mă apoi la cafenea şi, după ce am cerut un pahar de cola, să-l deschid nerăbdător la paginile numite „Agendă“, unde se scrie despre naşteri şi timpul probabil, necrologuri, aniversări şi premiile minore şi ridicolele ceremonii *honoris causa* (nimeni nu poate rezista tentaţiei unei togi cu ciucuri), rezultatele tragerii la loterie şi şahul şi careul de integrame şi până şi un joc pentru timpul liber numit „mixtigramă“, şi mai ales secţiunea intitulată „Decedaţi în Madrid“, o listă alfabetică de nume complete (prenume şi două nume), la care nu se mai adaugă nimic decât un număr, numărul anilor pe care i-a avut, o listă în care morţii rămân înregistraţi cu litere mici, majoritatea la prima şi neînsemnata şi ultima apariţie tipărită, ca şi cum în afară de aceasta, o vârstă întâmplătoare şi un nume, nu ar mai fi fost niciodată nimic. Este o listă destul de lungă – vreo şaizeci de persoane – pe care eu niciodată nu o citisem înainte, şi te linişteşte oarecum constatarea că de obicei vârstele sunt înaintate, oamenii trăiesc destul: 74, 90, 71, 60, 62, 80, 65, 81, 80, 84, 66, 91, 92, 90, persoanele de nouăzeci de ani sunt aproape mereu femei, zilnic mor mai puţine femei decât bărbaţi, cel puţin aşa se pare după rubrica din ziar. În prima zi n-am citit decât despre trei morţi care aveau mai puţin de patruzeci şi cinci de ani, toţi bărbaţi, şi unul dintre ei străin, se numea Reinhold Müller, 40, oare cum o fi murit. Marta nu era pe listă, deci nu o găsiseră încă, sau vestea nu fusese comunicată până la închiderea ediţiei, la ziare se încetează lucrul mai devreme decât se crede. Trecuseră vreo douăzeci de ore de când părăsisem apartamentul. Dacă ar fi apărut cineva chiar în dimineaţa aceea ar fi avut destul timp să cheme un medic, care să completeze certificatul de deces, să-i dea de ştire lui Deán la Londra, ar fi fost timp şi ca soţul ei să se întoarcă, totul se petrece mai repede în cazul nenorocirilor sau a urgenţelor, dacă un om imploră în faţa ghişeului unei companii aeriene spunând: „Soţia mea a murit, iar copilul este singur“, compania sigur îi va oferi un loc cu zborul imediat următor, pentru a nu risca să fie catalogată drept lipsită de înţelegere. Dar se pare că nu s-a întâmplat nimic din toate acestea, pentru că numele Martei Téllez, împreună cu al doilea nume al ei pe care eu nu-l ştiam şi vârsta morţii ei – 32, 33, 35, 34? –, nu era pe listă. Poate că din pricina şocului sau a durerii nimeni nu şi-a amintit să se ocupe de formalităţi. Dar un medic este chemat în orice caz, pentru a atesta şi a confirma ceea ce constată cu toţii (ca să verifice cu mâna lui de medic, neutră şi care nu dă greş, care recunoaşte şi desluşeşte moartea), ceea ce am crezut eu şi am ştiut când o ţineam în braţe pe Marta întoarsă cu spatele la mine. Dar dacă mă înşelasem şi ea nu murise? Nu sunt medic, n-am cum să ştiu. Dacă doar şi-ar fi pierdut cunoştinţa şi îşi revenise în cursul dimineţii, iar viaţa mersese înainte, copilul la creşă şi ea cu treburile ei, vizita mea de noapte alungată în spaţiul ciudăţeniilor şi a coşmarurilor, totul ordonat şi aşternuturile schimbate, chiar dacă eu n-am ajuns să mă strecor între ele? Straniu cum gândirea poate cădea în neverosimil, cum îşi îngăduie să facă asta pentru o clipă, cum fabulează sau lasă loc superstiţiei ca

să se odihnească ori să se liniştească, cum este capabilă să nege lucrurile şi să dea înapoi timpul, fie şi pentru o clipă. Cât de mult seamănă cu visul.

Era în jur de ora unu în local, un Vips, mai era încă multă lume acolo la cumpărături sau cinând, iar în Anglia era tot cu o oră mai devreme. M-am ridicat de la locul meu şi m-am dus la telefon, care din fericire funcţiona cu cartelă şi eu aveam una, am scos din portofel hârtia cu numărul Hotelului Wilbraham, şi când mi-a răspuns vocea recepţionerului (era acelaşi, era clar că tura lui era de noapte), am întrebat de domnul Ballesteros. Acum nici n-a ezitat, mi-a spus:

— Rămâneţi la telefon, vă rog.

Nu m-a întrebat nici de numărul camerei, nici altceva, ci a mai zis ca pentru sine sau ca şi cum ar fi transmis prin radio ceea ce făcea şi gândea („Ballesteros. 52. Să vedem“, a spus, şi a pronunţat numele ca şi cum ar fi avut un singur *l*) şi am auzit pe loc sunetul de interior al telefonului care m-a luat pe nepregătite, nu mă aşteptam să-l aud şi nici nu mă aşteptam la vocea nouă care a spus „Alo?“, sau n-a spus-o chiar aşa, ci a pronunţat *Hello*, cu accentul englezesc potrivit. Doar după acel cuvânt nu mi-am dat seama dacă era o voce spaniolă sau britanică (sau dacă accentul era bun, în primul caz), fiindcă am închis imediat ce am auzit-o. „Dumnezeule mare“, m-am gândit, „omul e tot în Anglia, nu ştie nimic, dacă ar fi fost cineva în casă ar fi făcut exact ce-am făcut eu, ar fi căutat şi ar fi găsit adresa şi numărul de telefon al lui Deán de la Londra, aşa că el ar fi trebuit să ştie deja. Desigur că habar nu are de nimic, doar dacă nu cumva a aflat, dar tratează nenorocirea asta cu mult calm. Dacă puştiul este cu cineva de încredere, poate că a decis să plece mâine. Nu, cred că nu ştie, sau poate tocmai l-au sunat, dar azi nu mai poate face nimic. Poate că acum plânge în camera lui din hotelul străin, iar în noaptea asta nici nu va putea adormi“.

— Auziţi, mai aveţi mult de stat aici?

M-am întors şi am văzut un individ cu dinţi lungi (probabil că niciodată nu-şi putea ţine gura complet închisă din cauza asta) şi bine îmbrăcat, deşi banal, cu o haină din păr de cămilă: avea o dicţie de om din popor, care era exact aşa cum te-ai fi aşteptat de la el. Am scos cartela din aparat şi i-am făcut loc, m-am dus la masa mea, mi-am plătit paharul de cola şi am ieşit, şi atunci m-am întors pe Conde de la Cimera cu un taxi. N-am stat mult, ceva mai mult însă decât crezusem. I-am spus taximetristului să mă aştepte şi am coborât închipuindu-mi că va dura doar o secundă, am rămas lângă maşină şi m-am uitat în sus şi n-am putut să răsuflu uşurat: luminile lăsate aprinse de mine erau tot aprinse, deşi mi-era greu să-mi amintesc dacă erau aceleaşi sau avusese loc vreo schimbare, mă uitasem la ele foarte pe fugă când am ieşit, nu pierdusem vremea, eram zăpăcit şi speriat şi obosit; şi dacă erau aceleaşi asta însemna probabil că nimeni nu intrase în casa aceea toată ziua, iar cadavrul era încă acolo, transformându-se pe jumătate dezbrăcat sub aşternut, la fel cum îl lăsasem, sau poate dezvelit şi scuturat de copilul nerăbdător şi disperat şi nedumerit („Trebuia să-i acopăr faţa“, m-am gândit; „dar ar fi fost inutil“). Şi copilul era tot acolo probabil, mâncase poate tot ce îi lăsasem pe masă şi acum îi era foame, nu, îi lăsasem de ajuns, un amestec, destul de mult pentru un adevărat festin pentru un stomac mic. Nu mă hotăram ce să fac. Eram din nou acolo, în picioare, cu paltonul şi mănuşile mele, lângă mine o maşină cu un taximetrist care hotărâse să oprească motorul văzând că întârziam. La ora aceasta erau aprinse mai multe lumini în clădire, dar eu priveam ţintă spre luminile apartamentului pe care îl cunoşteam, ca şi cum aş fi privit printr-un telescop. Simţeam mai multă nelinişte decât în noaptea trecută, decât atunci când plecasem în zori. Ştiam ce se întâmplase şi, totodată, mi se părea lipsit de sens şi ridicol faptul că se întâmplase, ceea ce se întâmplă nu se întâmplă pe de-a-ntregul până nu este descoperit, până când nu este spus şi ştiut, şi între timp faptele se pot transforma doar într-un gând şi doar într-o amintire, călătoria lor lentă spre irealitate începută chiar în momentul când s-a declanşat totul; şi alinarea incertitudinii, care şi ea este retrospectivă. Eu nu spusesem nimic, poate copilul. Pe stradă era ca de obicei, acum trecea un grup de studenţi cu chef, unul dintre ei m-a atins cu umărul şi a

trecut mai departe fără să-şi ceară scuze, strânşi în turmă şi cu hainele în dezordine. Eu continuam să privesc în sus spre etajul cinci al clădirii care avea paisprezece, încercând să-mi explic sensul luminii care se întrevedea prin perdeluţele terasei spre care dădea o uşă din salon, uşa de sticlă, după toate aparenţele închisă, dar era imposibil să-mi dau seama de unde stăteam dacă într-adevăr era aşa, sau închisă doar pe jumătate.

— De ce nu sunaţi la interfon ca să coboare persoana?

Taximetristul credea că eu venisem să iau pe cineva şi începuse să-şi piardă răbdarea, eu nu-i spusesem decât să nu oprească aparatul de taxat numai un moment.

— Nu, e prea târziu, lumea doarme, am spus. Dacă nu coboară în cinci minute, înseamnă că nu mai vine. Să mai aşteptăm puţin.

Eu ştiam că nimeni n-avea să coboare, subiectul ipotetic al acelor fraze, cea rostită de taximetrist şi cea spusă de mine, n-avea să coboare niciodată. Subiectul frazei lui era desigur feminin, al meu nu avea gen, era pur imaginar, cu toate că el îşi închipuia o puştoaică minoră sau o femeie adulteră, o persoană care are de dat socoteală cuiva şi nu poate fi sigură niciodată că va coborî. Nu va coborî Marta, nici copilul. Nu ştiam exact cum sunt dispuse camerele (aproape întotdeauna e greu să-ţi dai seama din exterior), dar presupuneam că dormitorul Martei avea fereastra de la dreapta terasei văzută din poziţia în care stăteam şi care era iluminată cum o lăsasem eu, totul era în aparenţă la fel, dacă lucrurile stăteau aşa cum îmi închipuisem eu. Dintr-odată, taximetristul a dat drumul motorului şi eu m-am răsucit să mă uit la el: văzuse înaintea mea pe cineva ieşind din clădire, eu mă îndepărtasem puţin ca să văd mai bine; crezuse fără îndoială că femeia care venea era persoana pe care o aşteptam. Nu pe ea o aşteptam, în schimb am văzut că era aceeaşi tânără cu care mă întâlnisem în noaptea aceea atât de târziu şi care nu vrusese să-mi descuie uşa cu cheia ei. Acum am văzut-o mai bine pentru că era la o oarecare distanţă şi neînsoţită: avea părul castaniu şi ochii căprui, purta un colier de perle, pantofi cu toc, ciorapi de culoare închisă, avea un mers graţios, dar cu siguranţă puţin stânjenit de fusta scurtă şi strâmtă pe care întrevăzut-o sub haina de piele descheiată, mergea probabil cu vârfurile picioarelor spre exterior, un mers puţin centrifug. S-a uitat la taxi, s-a uitat spre mine, a schiţat cu capul un gest de recunoaştere care a părut unul de acceptare, a traversat strada şi a scos din geantă – fără a-şi scoate mănuşa bej care nu se potrivea cu haina – o cheie cu care a deschis portiera unei maşini parcate acolo. Am văzut cum îşi arunca geanta pe bancheta din spate şi intra înăuntru (îşi ţinea geanta în mână ca pe o servietă). O femeie la volan, cum sunt toate femeile la volan, i s-au zărit pentru o clipă picioarele, apoi a închis, a coborât geamul. Taximetristul opri din nou motorul şi coborî automat, apăsând pe un buton, geamul maşinii sale ca s-o vadă mai bine pe tânăra femeie. Ea porni motorul şi am văzut-o cu coada ochiului răsucind volanul, chinuindu-se să manevreze maşina. Am văzut-o aplecându-se mult în faţă peste volan ca să vadă dacă nu cumva, încercând să iasă, n-avea să lovească maşina din faţă; nu vedea cum trebuie, aşa că i-am făcut un semn cu mâna de două ori, ca pentru a-i spune: „Puteţi să ieşiţi“. Maşina ieşi şi, când trecea pe lângă mine, femeia mi-a zâmbit şi mi-a răspuns cu un alt gest al mâinii, ceva putând să însemne şi „La revedere“ şi „Mulţumesc“. Era o tânără femeie frumoasă şi nu părea înfumurată, poate că nu ea avea cheia de la acea casă, ci bărbatul pe care îl trimisese la naiba pe când eu mă îndepărtam. Poate că urcase cu el în apartamentul lui după discuţia de la intrare şi nu ieşise de acolo decât după douăzeci de ore, până în acel moment când mă întâlnea iar, în acelaşi loc – ca şi cum eu aş fi rămas nemişcat acolo în timpul lungilor ore în care saliva se risipise în cuvinte şi săruturi, şi a altor ore de vise zadarnice şi neobosite –, deşi acum eram afară şi într-o postură de aşteptare, cu un taxi după mine. Nu-mi dădeam seama dacă avea pe ea aceleaşi haine, în noaptea trecută nu-i văzusem decât mănuşa.

Atunci m-am uitat iar în sus, mai întâi spre fereastra dormitorului şi apoi spre terasă şi încă o dată spre fereastră, pentru că prin perdelele acestei ferestre am văzut o siluetă de femeie care se

dezbrăca de un pulover sau de un tricou, îşi scotea ceva peste cap, pentru că atunci când am văzut-o îşi ducea mâinile la coaste, încrucişându-le, şi trăgea în sus de obiectul de îmbrăcăminte până ce l-a scos-o dintr-o singură mişcare – i-am ghicit subsuorile timp de-o clipă –, astfel încât doar mânecile întoarse pe dos i-au rămas pe braţe, atârnate de încheieturi. Silueta rămase câteva secunde aşa, ca şi cum efortul sau întreagă acea zi ar fi obosit-o – gestul deprimat al cuiva care nu poate să nu se gândească şi se dezbracă încet ca să se adâncească în gândurile lui între o haină şi alta, şi are nevoie de pauze – sau ca şi cum doar după ce şi-a dat jos puloverul pe care şi-l scosese lângă fereastră s-ar fi uitat pe geam şi ar fi văzut ceva sau pe cineva, poate pe mine cu taxiul în spatele meu. Apoi trase de amândouă mânecile şi se descotorosi de ele şi se întoarse pe jumătate şi făcu câţiva paşi, îndepărtându-se suficient de mult ca să iasă din câmpul meu vizual, am avut totuşi impresia că îi distingeam umbra deformată împăturind haina pe care şi-o scosese, poate numai pentru a o schimba cu alta curată şi netranspirată. Apoi lumina a fost stinsă, era dormitorul pe care îl cunoşteam eu, lumina care se stinsese era a veiozei de pe noptieră, lumina pe care eu am ezitat dacă s-o las aprinsă sau nu – voiam să văd – şi aşa a rămas şi după plecarea mea. Nu eram absolut sigur, dar, zărind silueta, m-am simţit uşurat, dar şi speriat, pentru că era cineva în casă şi poate că era Marta – Marta vie. Nu putea fi Marta, dar mi-am permis să o gândesc pentru o secundă. Şi dacă nu era ea, de ce se afla cineva în dormitorul ei, mai mult, de ce se schimba acolo sau se dezbrăca de parcă mergea la culcare, şi atunci unde era Marta, trupul ei, poate mutat în altă cameră pentru priveghi, sau deja scos din casă şi dus la o capelă din apropierea cimitirului. Iar în dormitorul ei o prietenă, o cumnată, o soră care probabil că a rămas pentru ca puştiul să nu fie încă o noapte singur până avea să se întoarcă Deán a doua zi, dar cum putea Deán să nu fi ajuns până acum acasă, dacă ştia? Deşi ar fi fost mai normal să-l ducă pe copil să doarmă în altă parte, oare ce i-au spus, probabil să fie cuminte, să aibă răbdare, probabil mătuşile lui i-au spus minciuni („Mama s-a dus departe cu avionul“). (Şi copilul de acum înainte se va uita întotdeauna altfel la avioanele lui miniaturale: de acum înainte până când asta i se va şterge din minte.) La cealaltă fereastră totul era în continuare la fel, şi despre acea lumină chiar eram sigur că era a casei, a sufrageriei-salon unde cinasem noi şi unde copilul s-a uitat la desenele lui animate cu Tintín şi Haddock, doar cu douăzeci şi patru de ore înainte. Nu era bine să rămân multă vreme acolo.

— Ce, plecăm?

Nu ştiu de ce am simţit nevoia să-i explic taximetristului:

— Da, cred că nu mai coboară. S-a culcat.

— N-aţi avut noroc, a spus el înţelegător. Habar n-avea despre ce însemna norocul în acest caz.

M-am întors acasă cu ediţia de primă oră a ziarului şi lipsit de somn. Cu o noapte în urmă adormisem imediat ce-am ajuns acasă, doborât de nevoia uitării efemere, mai puternică decât angoasa trecută şi prezentă şi decât grija pentru copil. Plecasem de acolo şi nu mai puteam face nimic (sau mă hotărâsem să nu mai fac nimic, din moment ce plecasem), dormisem opt ore neîntors, nici măcar nu mai ştiam dacă visasem, deşi primul lucru la care m-am gândit la trezire a fost simplu şi lipsit de echivoc: „Copilul“, întotdeauna ne gândim mai mult la cei vii decât la morţi, chiar dacă pe primii îi cunoaştem foarte puţin, iar cei din urmă au fost viaţa noastră până acum o lună sau alaltăieri sau în noaptea trecută (dar Marta Téllez nu era viaţa mea, poate să fi fost a lui Deán). Dar, acum, calmul relativ pe care mi-l dădea ideea că în apartament exista o siluetă feminină care va lua asupra ei responsabilitatea casei m-a uşurat, dar m-a făcut incapabil să mă gândesc la vreun alt lucru, să mă distrag cu ajutorul cărţilor mele, al televizorului sau al casetele mele video, cu ajutorul a ceea ce aveam de lucru şi rămăsese în urmă sau cu pickup-ul meu. Totul rămăsese în suspensie, şi eu nu ştiam până când sau de ce depindea ca viaţa mea să reintre în normal: eram interesat şi nerăbdător să aflu dacă găsiseră corpul şi dacă puştiul era nevătămat, nimic altceva în principiu, curiozitatea mea nu se întindea pe atunci la mai mult. Şi totuşi, presimţeam că, chiar după ce aflam aceste lucruri, n-aş fi putut să-mi reîncep pur şi simplu

treburile şi zilele mele obişnuite, ca şi cum legătura formată între mine şi Marta Téllez nu avea să se mai rupă niciodată, sau se va rupe după foarte mult timp. Şi, totodată, nu ştiam cum se putea continua această legătură, fără nimic din partea ei, cu morţii nu mai există legături. Există un verb englez, *to haunt*, şi un verb francez, *hanter*, foarte înrudite ca sens şi aproape intraductibile în limba mea, care denumesc acţiunea fantomelor asupra locurilor şi a persoanele pe care le frecventează sau le pândesc sau le vizitează repetat; în funcţie de context, *to haunt* poate însemna şi *a vrăji*, în sensul feeric al cuvântului, în sensul de *vrajă*, etimologia este nesigură, dar se pare că amândouă provin din alte verbe din anglo-saxonă şi din franceza veche care însemnau *a sta*, *a locui*, *a se adăposti* permanent (dicţionarele întotdeauna abat atenţia în altă parte, ca şi hărţile). Poate că la asta se reducea legătura, la un fel de vrajă sau *haunting*, care, la o privire mai atentă, nu este altceva decât condamnarea la amintire, astfel încât lucrurile şi persoanele să revină şi să-şi facă apariţia la infinit şi să nu piară cu desăvârşire, nici să nu dispară pe de-a-ntregul, nici să ne părăsească de tot niciodată, şi, de la un moment dat, să stea sau să locuiască în mintea noastră, în starea de trezie sau în somn, să rămână acolo la adăpost în absenţa unor locuri mai confortabile, luptându-se contra dizolvării lor şi dorind să se întruchipeze în singurul lucru care le mai rămâne ca să-şi păstreze puterea şi legătura, repetiţia sau reverberaţia infinită a ceea ce au făcut odată sau a ceea ce a avut loc într-o zi: infinită, dar tot mai obosită şi mai ştearsă. Eu devenisem firul.

Am dat drumul robotului şi am ascultat două mesaje de rutină sau banale, de la femeia care fusese soţia mea până nu demult şi de la un actor nesuferit pentru care mai lucrez uneori (sunt scenarist de film, dar de obicei n-am încotro şi fac seriale de televiziune; majoritatea lor nu ajung să fie produse niciodată, pierdere de timp şi de bani, sunt oricum plătite). Şi atunci mi-am adus aminte de caseta Martei, până atunci nu îmi amintisem pentru că o luasem nu din indiscreţie, nici din curiozitate şi nici ca să o ascult, ci numai ca printre suspecţi să se poată afla şi bărbatul cu voce poruncitoare şi dispreţuitoare al cărui mesaj îl ascultasem în direct. Suspecţi de ce anume, de nimic grav de fapt, nici măcar de-a fi făcut dragoste cu ea în ceasul morţii ei, nici înainte, nici chiar după, eu nu o făcusem şi nimeni nu o făcuse, aşa ştiam eu. Caseta avea acelaşi model cu cea din aparatul meu, aşa că puteam să o ascult. Am scos-o pe a mea, am introdus-o pe a ei, am derulat-o de la început şi am pornit-o. Prima dată s-a auzit din nou vocea acelui bărbat („Ridică naibii odată receptorul“), vocea tiranică semănând cu zgomotul aparatului de ras electric („Eşti tâmpită sau ce ai de nu ridici receptorul?“), atât de sigură de ceea ce putea să-şi permită cu Marta („Ce porcărie, chiar că eşti zăpăcită“), plescăiturile contrariate ale limbii. După semnal, am mai auzit alte mesaje, toate în mod obligatoriu înregistrate înainte de acesta şi deci ascultate de Marta, primul incomplet, cu partea de la început deja ştearsă de cuvintele bărbatului: „…nimic“, era primul cuvânt spus de o voce de femeie, „mâine să mă suni neapărat să-mi povesteşti totul cu amănunte. Mie tipul mi se pare foarte bine, dar nu ştiu ce să zic. Adevărul e habar n-am de unde ai atâta curaj. Pe curând şi mult noroc“. A fost apoi o voce de bărbat, un bărbat în vârstă şi ironic, cu un fel de sarcasm auto-adresat: „Marta“, a zis, „spune-i lui Eduardo că e incorect să spui «mesaj», se spune «comision»; în regulă, nu e un om de litere, asta ştim din prima zi, nici pedant cum sunt eu. Sună-mă, am o veste bună pentru tine. Nimic spectaculos, nu te îmbăta cu apă rece, dar totul contează într-o existenţă precară ca a mea, *povero me*“. Nu-şi lua la revedere, nici nu spunea cine era, ca şi cum s-ar fi ştiut bine, putea fi tatăl lui Deán sau al Martei, cineva care caută pretexte pentru a telefona chiar şi celor apropiaţi, un bărbat de vârsta a treia nu prea ocupat, care în tinereţe călătorise prin Italia sau poate un amator de operă, se temea totdeauna să nu deranjeze. Pe urmă am auzit: „Marta, sunt Ferran. Ştiu că Eduardo a plecat azi în Anglia, dar tocmai mi-am dat seama că nu mi-a lăsat numărul de telefon, nici adresa, nimic, nu ştiu de ce, i-am spus să mi le lase neapărat, aici lucrurile nu sunt atât de în ordine încât el să-şi permită să dispară în ceaţă. Poate ţi le-a lăsat ţie sau, dacă vorbeşti cu el, transmite-i să mă sune imediat, la birou sau acasă. E destul de urgent. Mulţumesc“. Era o voce neutră cu un accent catalan aproape şters, un coleg de

serviciu a cărui relaţie de lungă durată se confundă cu prietenia şi familiaritatea, în realitate poate inexistente. Nu-mi aminteam ca Marta să-i fi transmis lui Deán mesajul acesta când vorbise cu el în timpul cinei noastre, dar e adevărat că nu fusesem prea atent. Apoi a urmat un alt mesaj incomplet, doar finalul, asta însemnând că era mai vechi, nu din ziua aceea ori cel puţin nu din acea parte a zilei în care Marta nu era acasă şi o sunaseră o prietenă sau o soră, un tată sau un socru şi un coleg al soţului ei. „…Aşa că o să facem cum spui tu, cum vrei tu. E alegerea ta“, spunea vocea de femeie care încheia astfel mesajul, mi s-a părut că putea fi cea de dinainte, cea care se uimea de curajul Martei, greu de ştiut, mai mult chiar, nu aveai cum să ştii dacă mesajul era pentru Deán sau pentru Marta, „E alegerea ta“. Şi, în continuare, s-a mai auzit un alt fragment de mesaj, care era în consecinţă şi mai vechi, o altă voce de bărbat de o neutralitate falsă, care simula seriozitate, amabilitate şi aproape indiferenţă, care ar fi vrut să sune ca un telefon profesional, dar fără îndoială era unul personal sau chiar intim, care tocmai spunea: „…dacă te aranjează, putem să ne întâlnim luni sau marţi. Dacă nu, va trebui să o lăsăm pentru săptămâna viitoare, de miercuri sunt foarte prins. Dar, în sfârşit, nu e nici o grabă, deci… cum crezi tu, cum îţi convine mai bine, pe cuvânt. Vorbim mai încolo“. Era glasul meu, acela eram eu de acum câteva zile, când încă nu ştiam sigur dacă eu şi Marta Téllez vom lua cina împreună întâlnindu-ne pentru a treia oară, după o conversaţie purtată în picioare la un cocktail în seara în care cineva ne-a făcut prezentările şi după o cafea băută pe îndelete împreună la câteva zile după aceea, sub vreun infam pretext, orice curtare devine infamă privită din afară sau atunci când ţi-o aminteşti, o manipulare reciprocă acceptată de amândoi, simpla îndeplinire laborioasă a unei formalităţi şi ambalajul social a ceva care nu este în realitate decât un instinct. Individul care vorbea poate că nu ştia atunci că o căuta şi o voia, dar auzindu-l acum, ascultându-i intonaţia afectată, nervozitatea reprimată – nervozitatea cuiva care ştie că mesajul său poate să ajungă la urechile unui soţ şi care pe deasupra consideră prefăcătoria o virtute –, era evident că da, o căuta şi că da, o voia, ce ipocrit, ce prefăcătorie, toate cuvintele erau mincinoase, sigur că în acea voce era grabă, şi nu era deloc sigur că începând de miercuri era „foarte prins“, cum oare am putut să folosesc un asemenea cuvânt pe care nu-l rostesc niciodată, un termen propriu farsorilor, şi, tot astfel, niciodată nu spun „vorbim mai încolo“, ci „pe curând“, de ce oare am spus „vorbim mai încolo“, vrând să dau impresia că nu insist când, de fapt, insistam, uneori ne potrivim fiecare vorbă după intenţiile obscure pe care le avem; şi acel „pe cuvânt“ atât de onctuos şi fals, linguşeala neruşinată a celui care vrea să seducă, nu numai prin flatare, ci şi prin respect şi deferenţă. M-am speriat recunoscându-mi nu atât vocea, cât puţinele mele fraze transparente, m-am speriat amintindu-mi ziua în care lăsasem acest mesaj la care am primit răspunsul mai târziu, când de fapt totul era uşor de intuit, mai puţin cele petrecute la sfârşit, sau mai degrabă la mijloc, restul era deja prevăzut, şi totuşi nu fusese plănuit în mod conştient. M-am gândit imediat că poate mi-am spus numele şi prenumele la început, întotdeauna fac aşa, în partea ştearsă a mesajului, şi apoi „luni sau marţi“, Deán putea să fi ştiut de întâlnirea noastră din primul moment, poate din acest motiv Marta nu îi pomenise de asta la telefon, în faţa mea, poate că era un lucru ştiut, şi nu ascuns şi nici măcar omis şi, dacă era aşa, precauţiile mele deveneau inutile, nu numai imperfecte, era foarte posibil ca într-o zi Deán să mă caute şi să mă găsească şi să mă întrebe de-a dreptul ce s-a petrecut, cum s-a întâmplat de soţia lui a murit în timp ce era cu mine, poate că singurul lucru care n-a fost plănuit şi trecut sub tăcere a fost faptul că întâlnirea şi cina aveau loc în propria lui casă. Am derulat înapoi caseta şi m-am ascultat iarăşi, îmi era silă de mine, astăzi era chiar acea miercuri şi nu eram foarte prins, ci stăteam singur acasă pierzându-mi vremea cu nişte dicţionare şi cu o casetă, ce ridicol. Dar nu mi-am petrecut prea mult timp indignându-mă, pentru că la următorul mesaj de pe robot am recunoscut imediat vocea care semăna cu un aparat de ras electric, doar că de data asta nu i se adresa Martei, ci lui Deán, spunând: „Bună, Eduardo, eu sunt. Auzi, nu mă aşteptaţi la cină, eu o să întârzii puţin fiindcă m-am încurcat într-o poveste sinistră, o să vă spun mai târziu

despre ce e vorba. Oricum, sper să nu ajung mai târziu de unsprezece, spuneţi-i, vă rog, voi lui Inés, nu reuşesc să dau de ea, să vină direct la restaurant, să nu-şi facă griji. Hei, opriţi-mi şi mie un pic de şuncă *serrano*! Bine, atunci, la revedere“. Acel bărbat avea întotdeauna ceva de povestit sau cel puţin, ceea ce era acelaşi lucru, aşa anunţa, pentru mai târziu, probabil o prostie în acea seară – cu câteva seri înainte, „o poveste sinistră“ – când cele două perechi şi poate mai multă lume se întâlneau să ia cina într-un restaurant unde aveau şuncă foarte bună. Vocea lui era tot tiranică, cu toate că de data asta acum nu profera nici înjurături, nici insulte, era enervant, spusese „sunt eu“ ca şi cum el ar fi atât de lesne de recunoscut, încât nu ar fi fost nevoie să clarifice cine era acest „eu“, şi cu siguranţă că aşa era în casa la care suna – casa unui prieten şi a unei amante, i se adresa lui Deán, dar şi amândurora, „o să vă povestesc“, „spuneţi-i“, „lăsaţi-mi şuncă *serrano*“ –, dar nu trebuie să fii sigur de asta niciodată, să crezi că eşti tot atât de uşor de recunoscut pentru ceilalţi ca pentru tine însuţi. S-a auzit semnalul şi, înainte ca banda să se deruleze în linişte în zona neînregistrată – întotdeauna mesajele în partea de început se juxtapun şi se anulează unele pe altele –, a răsunat o ultimă voce care spunea acelaşi lucru şi plângea; era o voce de copil sau de femeie copilăroasă, aşa cum sunt, de altfel, vocile tuturor oamenilor când plâng nestăvilit, atât de tare încât nu mai sunt în stare să articuleze cuvinte, nici să răsufle, unul dintre acele plânsete stridente şi continue şi imposibil de disimulat, care se luptă cu cuvântul şi chiar şi cu gândul pentru că mai degrabă le împiedică sau le exclud decât le înlocuiesc – le opresc –, şi această voce al cărei mesaj dureros era şi mai vechi decât seria anterioară, pentru că şi începutul era şters – mai vechi decât mesajul meu mieros şi decât al bărbatului agresiv cu vocea electrică –, spunea, în răstimpuri, în mijlocul plânsului sau înlăuntrul plânsului, ca şi cum n-ar fi fost decât una dintre tonalităţile sale: „te rog… te rog… te rog…“, şi cuvintele astea sunau monoton nu atât ca o implorare reală care închide în ea speranţa că va trezi un efect, ci mai degrabă ca pe un descântec, ca o litanie rituală şi superstiţioasă fără semnificaţie, dar cu rol salvator sau de neutralizare a ameninţării. M-am speriat din nou, era cât pe ce să opresc caseta pentru ca nu cumva acel plâns impudic şi aproape malign să-i trezească pe vecinii mei care să vină să vadă ce acte brutale puteam eu să comit: ceea ce nu se întâmplase cu Marta, nici un vecin nu venise pentru că ea nu ţipase, nici nu se plânsese, nici nu implorase şi nici eu nu comisesem vreun act brutal faţă de ea. N-a trebuit să opresc aparatul pentru că, după ce s-a scurs minutul rezervat fiecărui apel – nici de data aceasta întreg –, s-a auzit un alt semnal de separare şi caseta s-a derulat înainte, după cum am spus, în linişte deja; vocea infantilă care plângea îşi epuizase timpul fără a mai spune ceva şi nu formase numărul încă o dată ştiind că destinatarul mesajului şi pricina chinului ei era acolo în casă, lângă telefon, auzind-o cum plângea şi neridicând receptorul, şi că nu putea face altceva decât să-şi înregistreze durerea pe care o asculta acum un necunoscut.

În noaptea care a urmat m-am întors la localul unde ziarele sosesc la prima ediţie, puţin după miezul nopţii, am aşteptat câteva minute după douăsprezece şi m-am grăbit să-l cumpăr pe cel care purta data zilei ce începea oficial atunci, mai ales în Anglia, cu toate că ceasul arată acolo tot timpul cu o oră mai devreme. N-am îndrăznit să-l răsfoiesc în picioare, în mijlocul atâtor oameni, m-am dus din nou până la cafenea, am cerut de data aceasta un whisky şi am căutat lista decedaţilor: deşi este în ordine alfabetică, m-am abţinut să mă duc direct la sfârşit să mă uit la *T*, şi am luat-o de la început prelungindu-mi în felul acesta câteva secunde mai mult agonia şi incertitudinea, adică speranţa ca numele Martei să apară sau să nu apară; doream să se întâmple amândouă aceste lucruri sau, altfel spus, dorinţa mea era ambivalentă: dacă numele apărea, însemna că fusese găsită şi asta ar fi o uşurare şi totodată m-ar doborî; iar dacă nu apărea, aveam să fiu şi mai îngrijorat şi să învârt în mâini hârtia cu numărul lui Deán de la hotelul londonez sau aveam să merg să pândesc în faţa casei, dar, pe de altă parte, câteva clipe voi putea să mă gândesc iarăşi la posibilitatea neverosimilă ca totul să fi fost o confuzie teribilă, o alarmă falsă, o grabă greu de înţeles din partea mea, că ea doar îşi pierduse cunoştinţa sau chiar intrase în comă, dar era

încă în viaţă. M-am uitat la numele de familie şi la vârstele lor deja abandonate: Almendros, 66, Aragón, 88, Armas, 48, Arrese, 64, Blanco, 77, Borlaff, 41, Casaldáliga, 93, dar n-am mai putut să continuu citindu-i unul câte unul şi am sărit până la L: Luengo, 59, Magallanes, 93, Marcelo, 48, Martín, 43, Medina, 28, Monte, 46, Morel, 61, ieri muriseră oameni destul de tineri, Francisco Pérez Martínez, 59, dar ea murise alaltăieri, de fapt nu aceşti morţi mai tineri o însoţeau, ci aceia mai în vârstă al căror nume îl citisem cu o seară înainte, Téllez, 33, era aici, Marta Téllez Angulo, treizeci şi trei erau anii pe care îi avea şi aşa şi arăta, penultima de pe listă, după ea nu mai venea decât Alberto Viana Torres, 55. Încă îngrozit m-am întors la *D* cu privirea mea rapidă, ca nu cumva fie acolo şi numele Deán, 1, Eugenio Deán Téllez, încă nu împlinise doi ani, mi-a spus mama lui, Coya, 50, Delgado, 81, nu, nu era, nu putea să fie şi nu era, eu îl lăsasem viu şi dormind şi îi lăsasem mâncare pe o farfurie.

M-am dus din nou la standul de presă şi am cumpărat un alt ziar, cel mai funebru din Madrid, am revenit la masa mea şi i-am desfăcut paginile căutând anunţurile mortuare atât de numeroase şi acolo se afla deja anunţul despre înmormântarea Martei, dând o aparenţă ordonată morţii ei haotice, un anunţ sobru, numele complet dedesubtul crucii, locul, data morţii corectă (aceasta ştie să o stabilească mâna medicului care palpează şi caută), apoi „Odihnească-se în pace“ şi, în continuare, obişnuita listă a celor care rămân consternaţi şi o jelesc şi se roagă, am figurat şi eu odată într-una: „Soţul, Eduardo Deán Ballesteros; fiul, Eugenio Deán Téllez; tatăl, Excelenţa Sa Domnul Juan Téllez Orati; fraţii, Luisa şi Guillermo; cumnata, Maria Fernández Vera; şi celelalte rude…“ Erau pe listă numele unei cumnate şi al unei surori, dar nu şi al vreunei prietene, şi mai era un tată de origine italiană a cărui voce era, cu siguranţă, cea pe care o auzisem eu, cel care ducea o existenţă precară şi pedantă şi avea o veste bună, de ce oare o fi pus cuvântul excelenţă în faţa numelui, cineva destul de preţios, fără îndoială pentru a dori să pună acest titlu în anunţul mortuar al fiicei lui care murise de curând într-un mod atât de neaşteptat, moarte cinică, moarte oribilă şi poate ridicolă. Probabil că redactase chiar el anunţul, tatăl care se pricepea la lucrurile astea şi nu era prea ocupat, un domn de modă veche, spunea „soţ“ şi „cumnată“ şi nu substitutele grosolane „bărbat“ şi „soţia fratelui“ care se folosesc în unele cazuri, deşi era prea ceremonios să scrii numele întreg al unui copil de nici doi ani, nume care probabil apăruse prima dată tipărit, ca şi al multora dintre morţi, de parcă s-ar fi vorbit despre un domn respectabil, copilul Eugenio. Dar măcar nu se afirma despre Marta că ar fi primit sfânta împărtăşanie, cum se spunea despre toată lumea, eu aş fi putut depune mărturie că nu era adevărat. „Înmormântarea va avea loc astăzi, 19, la orele unsprezece, în cimitirul Nuestra Señora de la Almudena.“ Şi la câteva zile după aceea, slujba de pomenire într-o biserică al cărei nume nu-mi spunea aproape nimic, niciodată n-am ştiut bisericile din oraşul meu; am rupt foaia cu anunţul şi am împăturit-o ca să decupez acel *faire-part* care avea să ajungă lângă cealaltă hârtie care era de-acum, probabil inutilă, Wilbraham Hotel din Londra.

Am ajuns la cimitir ceva mai devreme, într-o dimineaţă cu soare rece şi indiferent, ca să nu pierd sosirea cortegiului funerar şi ca să evit să mă rătăcesc căutând aiurea adresa. Nişte angajaţi – nu erau toţi gropari – mi-au arătat locul înmormântării, m-am dus acolo pe jos şi am rămas câteva minute citind textele de pe pietrele funerare şi epitafurile, exersând prefăcătoria căreia trebuia să mă dedau când vor apărea familiile Deán şi Téllez cu sicriul şi florile şi cu hainele lor de doliu. Purtam ochelari negri, aşa cum se obişnuieşte la cimitir, nu pentru a ascunde lacrimile, cât mai degrabă pentru a camufla indiferenţa, dacă acesta e cazul. Am văzut o piatră de mormânt care fusese deja dată deoparte – gaura sau groapa sau prăpastia în văzul tuturor –, pregătită parcă să-şi primească noul locuitor, morţii sunt tulburaţi doar atunci când li se aduce altul pe care desigur l-au iubit mult când trăia, şi nu ştiu dacă să-i bucure faptul de a revedea pe cineva pe care îl cunoşteau mai tânăr, sau îi întristează şi mai mult, ştiind că acum acel cineva era redus la propria lor stare, şi pe deasupra în lumea asta erau cu unul mai puţin care să-şi aducă aminte de ei

vreodată. Uitându-mă la inscripţie am descoperit că acolo erau înmormântate mama Martei, Laura Angulo Hernández, şi mai era bunica ei italiancă, Bruna Orati Parenzan, poate veneţiană, şi am mai aflat că înaintea mamei şi a bunicii murise o soră a Martei, cu mulţi ani în urmă, pe când avea vârsta de cinci ani, spuneau datele inscripţionate, Gloria Téllez Angulo, născută cu doi ani înaintea Martei, prin urmare aceste fetiţe se cunoscuseră, deşi Marta probabil că de-abia şi-o mai amintea pe sora ei mai mare, poate mai mult decât şi-o va aminti fiul ei Eugenio pe ea. Am realizat că un anunţ mortuar şi o piatră funerară îmi spuseseră mult mai mult despre Marta sau despre familia ei decât îmi povestise ea în cursul celor trei întâlniri de pregătire ale noastre. Ce fel de pregătire oare, a unei petreceri modeste (muşchi de vită *à l'irlandaise* şi vin, un singur invitat) după care îşi luase adio de la lume, în faţa ochilor mei. În acel mormânt de femei inaugurat de o fetiţă în urmă cu treizeci şi unu de ani, ea avea să ocupe al patrulea loc, luând-o înaintea tatălui ei, care probabil cumpărase locul de veci când îi murise fetiţa, şi care credea probabil că va fi următorul care se va duce lângă mama, soţia şi fiica lui, aceste morminte de obicei sunt pentru patru persoane, sau nu, pot să fie pentru cinci, şi dacă este aşa avea să rămână un loc şi pentru el şi înainte să ajungă acolo va şti deja cine sunt toţi locuitorii mormântului. Numele Martei nu se afla încă pe piatră, avea să fie scris după înmormântare.

M-am îndepărtat puţin, mi-am trecut timpul citind un fel de şaradă pe un mormânt din 1914: „Toţi cei care vorbesc despre mine nu mă cunosc", spunea în cele zece rânduri scurte (nu era în versuri), „şi vorbind despre mine mă ponegresc; cei care mă cunosc tac, şi tăcând nu-mi iau apărarea; astfel, toţi mă blestemă până când mă întâlnesc, dar întâlnindu-mă îşi află odihna, şi sunt salvarea mea, deşi eu niciodată n-am pace". Am citit de mai multe ori până să-mi dau seama că subiectul şaradei nu era mortul („León Suárez Alday 1890-1914", arăta inscripţia, prin urmare un tânăr), ci moartea însăşi, o moarte stranie care se plângea de renumele ei prost şi de faptul că nu era cunoscută printre cei vii cu gura atât de slobodă, o moarte care se simţea jignită de atâta defăimare şi care îşi dorea salvarea: istovită, mai curând prietenoasă şi până la urmă resemnată. Începusem să memorez şarada aceea ca pe un număr de telefon sau nişte versuri când am văzut mai departe, ieşind din maşini şi apropiindu-se, un cortegiu de vreo treizeci de persoane mergând încet după angajaţii pompelor funebre care păşeau mai repede din cauza greutăţii, unul dintre ei avea în gură o ţigară stinsă, ceea ce m-a făcut să-mi aprind şi eu una imediat. Cortegiul se aşeză în jurul gropii, într-un fel de semicerc, lăsând loc cioclilor să manevreze sicriul, şi în timp ce se rostea o scurtă rugăciune şi se lăsa sicriul în groapă cu inevitabilele dificultăţile – scârţâituri şi lovituri seci, tatonări şi ezitări, lemnul lovindu-se de piatră şi zgomotul ca de carieră sau chiar şi mai neplăcut, un hârşâit ca acela al unor dale lovindu-se sau de cui care refuză să intre, şi glasul vreunui muncitor care dă un ordin; şi teama enormă ca nu cumva să se lovească acel trup pe care nu-l vom mai vedea –, am văzut persoanele care stăteau în primul rând sau mai aproape de marginea gropii, şase sau şapte erau cele pe care le-am distins mai bine de lângă mormântul din 1914, alături de care am rămas cu braţele încrucişate ţinând într-o mână ţigara din care mai trăgeam câte un fum din când în când; ca şi cum León Suárez Alday ar fi fost străMoşul meu, în faţa osemintelor căruia puteam să-mi frământ gândurile şi să-mi aduc aminte sau chiar să şoptesc cuvintele cele mai nestingherite pe care le putem rosti şi cele care alină cel mai mult, cele pe care le spunem persoanelor care nu ne pot auzi. Deşi este adevărat că prima dată am căutat din priviri copilul – dar lipsit de speranţă şi zadarnic, la vârsta asta nu-i ia nimeni la înmormântări –, prima persoană pe care am zărit-o nu a fost cea care se ruga cu voce tare – un bărbat vârstnic şi voinic pe care l-am văzut pe urmă –, ci o femeie care-i semăna uimitor Martei Téllez, desigur sora ei în viaţă, Luisa, care, fără ochelari întunecaţi şi fără voal negru – aproape nimeni nu mai poartă voaluri la înmormântări –, hohotea cu un plâns strident şi continuu şi imposibil de disimulat, cu toate că ea încerca să-l ascundă: îşi lăsase capul în jos şi îşi acoperea faţa cu mâinile, gestul obişnuit al oamenilor terifiaţi sau cuprinşi de ruşine care nu vor nici să vadă, nici să fie văzuţi, ori

sunt victime declarate ale depresiei, sau chiar ale unei stări de rău, sau ale fricii ori remuşcărilor. Şi acest gest obişnuit al victimelor când sunt singure, aşezate sau întinse în patul lor – poate cu faţa înfundată în pernă, care de atâtea ori este un substitut al mâinilor, care ascunde şi apără sau care li se pare a fi un refugiu – îl făcea această femeie, stând în picioare şi îmbrăcată cu atenţie şi cu mâinile ei îngrijite, într-un cortegiu de oameni şi sub cerul liber al cimitirului, cu genunchii rotunzi zărindu-se de sub haina întredeschisă, ciorapii negri şi pantofii cu tocuri înalte atât de curaţi, buzele, pe care probabil le dăduse cu ruj fără să se gândească ce face, cu gestul mecanic pe care îl făcea zilnic înainte de a ieşi din casă, buzele pe care acum gustul dulceag al rujului se amestecase probabil cu gustul ei propriu, sărat şi lichid şi involuntar; uneori îşi ridica faţa şi îşi muşca buzele – aceste buze – încercând în mod inutil să-şi învingă nu durerea, cât manifestarea ei prea lipsită de pudoare şi certată cu cuvintele, şi în aceste momente o vedeam eu, şi deşi chipul ei apărea schimonosit, am observat cât de tare se asemăna cu Marta, pentru că văzusem schimonosit şi chipul Martei: de o durere diferită, dar la fel de evidentă; o femeie mai tânără cu doi sau trei ani, poate mai frumoasă sau mai puţin nemulţumită de ceea ce îi adusese soarta, necăsătorită – potrivit anunţului mortuar – sau văduvă. Poate că plângea nestăvilit şi pentru că simţea invidia sau senzaţia de exilare pe care o simt copiii despărţiţi de fraţii lor, când unul dintre ei rămâne singur cu bunicii şi ceilalţi se duc cu părinţii într-o călătorie, sau când unul dintre ei frecventează o altă şcoală decât şcoala la care merg cei mari, sau când, zăcând bolnav într-un pat şi rezemat de perne în faţa revistelor cu benzi desenate şi a abţibildurilor lui şi a poveştilor reprezentând lumea lui (având deasupra avioane atârnate de tavan), îi vede pe ceilalţi care se duc la plajă, la râu sau în parc sau la cinema şi merg cu bicicleta, şi auzind primele râsete şi zgomote atât de estivale, se simte prizonier sau ca şi cum ar fi exilat, deoarece copiii nu au viziunea viitorului şi pentru ei doar prezentul există – nu ziua de ieri, maladivă şi aspră şi neregulată, nici ziua de mâine, diafană şi netedă –, semănând prin aceasta cu unele femei şi foarte mult cu animalele, iar acestui copil – băiat sau fetiţă – patul i se pare dintr-odată locul în care va trăi de acum înainte mereu şi din care la nesfârşit va trebui să audă roţile bicicletelor îndepărtându-se pe pietriş şi soneriile de bicicletă inutile şi vesele ale fraţilor ei pentru care timpul nu contează, nici măcar prezentul. Poate că şi Luisa Téllez simţea că Gloria şi Marta, sora cu care nu se jucase şi sora cu care apucase să se joace, se întâlneau acum în pământ cu mama şi cu bunica lor, într-o lume feminină statornică şi zâmbitoare în care nici un da şi nici un nu n-o să provoace nelinişte, în care nici poate şi nici cine ştie dacă nu le va mai da bătăi de cap, şi în care timpul nu are nici o importanţă – într-o lume *haunted*, sau – se potriveşte mai bine aici cuvântul nostru: vrăjită – căreia Luisei încă nu-i venise timpul să i se alăture, o lume din care ea rămânea exilată literalmente şi în al cărei spaţiu comun nu va mai avea loc atunci când îi va sosi ceasul; şi, în timp ce bulgării de pământ simbolic se rostogoleau peste sicriu, ea rămânea cu tatăl şi cu fratele ei între cei vii, atât de nestatornici, şi poate într-o zi cu un soţ care încă nu era prezent – un soţ nevăzut în ceaţă, aşadar –, într-o lume a bărbaţilor structurată de reviste ilustrate şi imagini şi poveşti (şi atârnate de tavan avioane), o lume peste care timpul trece cum trece peste orice.

Era acolo tatăl, Juan Téllez, care rostise câteva scurte şi aproape neauzite cuvinte, poate o rugăciune în care nici el nu credea la vârsta lui, cât de greu e să renunţi cu totul la obiceiurile şi credinţele superficiale ale celor care trăiesc înaintea noastră, pe care continuăm să le simulăm uneori toată viaţa – încă o viaţă – din superstiţie şi din respect pentru ei, formele şi efectele iau mai mult timp să dispară şi să fie uitate mai mult decât cauzele şi conţinuturile. Venise până în faţa mormântului clătinându-se şi sprijinit de fiica lui în viaţă şi de nora lui care-l susţineau de parcă ar fi fost un condamnat la spânzurătoare care nu mai are putere să urce treptele, sau de parcă ar fi umblat prin mormane de zăpadă, ieşind şi afundându-se la loc cu fiecare pas. Dar mai pe urmă îşi revenise şi îşi umflase puţin pieptul ieşit în afară, scosese o batistă albastră din buzunarul de la piept al sacoului şi se ştersese cu ea pe frunte de sudoare, nu şi lacrimile din ochi, care erau

absente, deşi îşi frecase şi unul dintre obrajii uscaţi şi tâmpla, cu un gest de parcă ar fi încercat să potolească o mâncărime. Rostise cuvintele cu gravitate şi lehamite în acelaşi timp, de parcă ar fi fost pătruns de solemnitatea momentului şi totodată ar fi dorit să se termine odată şi să se întoarcă acasă să-şi înfunde faţa în pernă, e posibil ca durerea lui să fi fost însoţită de ruşine (dar *aceasta* este o moarte oribilă; dar *aceasta* este o moarte ridicolă), deşi era mai probabil ca el să nu fi fost la curent cu împrejurările morţii ei, cu imaginea pe jumătate nudă şi sălbatică a fiicei lui când i-au găsit trupul, cu urmele evidente ale unui bărbat care fusese în casă, un bărbat care nu era Deán şi nimeni altul, eram eu, cineva care pentru ei era nimeni. S-ar putea să-i fi spus doar: „Marta a murit când Eduardo nu era acasă“. Iar el poate îşi dusese la faţă mâinile cu pete maronii de bătrâneţe, căutând adăpost. „Dar ar fi murit oricum, chiar dacă nu era singură“, s-ar putea să i se fi spus, pentru a nu-l asmuţi pe bătrân şi mai mult împotriva ginerelui său ori din ideea că atunci când ştim despre un lucru că a fost imposibil de evitat aceasta ar putea să ne determine să-l acceptăm mai uşor. (Nu fusese singură, eu ştiam asta şi o ştiau şi ei.) Poate că nu-i spuseseră nici cauza morţii ei, dacă o aflaseră, embolie cerebrală, infarct miocardic, anevrism al aortei, glandele suprarenale distruse de meningococi, o supradoză dintr-un medicament, o hemoragie internă, nu prea am idee care pot fi bolile care ucid atât de rapid şi de sigur şi nici nu mă interesează care dintre ele a doborât-o pe Marta, probabil că nu-l interesa nici pe tatăl ei, poate că nu întrebase, şi nimănui nu-i venise gândul să ceară o autopsie, el poate doar îndurase vestea şi îşi ascunsese faţa în palme, şi se pregătise pentru cea de-a doua înmormântare a unui alt copil al lui şi pentru despărţire, adio, râsete şi adio, jigniri, viaţa este unică şi fragilă. Îmi închipuiam că, în timp ce vedea căzând pământul peste o fiinţă feminină pentru a patra oară în acel loc de veci, îşi amintea de fiinţele care zăceau acolo, pe care nu le mai văzuse de multă vreme, mama Bruna, italiancă, care niciodată nu vorbise bine limba mai aspră a ţării ei adoptive şi care îl obişnuise pe fiul ei Juan cu limba ei mai dulce; soţia Laura, pe care o iubise sau poate nu, pe care o idolatrizase sau o făcuse să sufere, sau poate şi una şi alta, mai întâi primul lucru şi apoi celălalt sau amândouă în acelaşi timp, cum se întâmplă de obicei; fiica Gloria, care a fost prima născută şi a murit, desigur, într-un accident, înecată într-un râu sau cu şira spinării frântă la ceafă – ceafa – de la o căzătură într-o vară, dacă nu cumva fusese secerată de una dintre aceste boli iuţi şi nerăbdătoare care îi iau din lumea aceasta pe copii fără nici un efort pentru că ei niciodată nu opun rezistenţă, nelăsându-le timpul să formeze amintiri, nici dorinţe, ori să să cunoască bizara funcţionare a timpului, de parcă bolile ar compensa în felul acesta lupta nesfârşită pe care o poartă cu atâţia oameni mari care nu se lasă doborâţi, chiar dacă nu s-a întâmplat aşa şi cu Marta, care a murit cuminte ca un copil. Şi tatălui va începe deja să i se înfăţişeze astfel cea de-a doua fiică a lui pe care tocmai o văzuse (şi căreia mai pe urmă îi lăsase un mesaj) în lumina amintirii şi ale necruţătoarei zile de ieri, şi poate se mai gândea că propria lui existenţă devenise acum şi mai precară. Avea părul încărunţit complet şi ochii albaştri şi mari şi sprâncene în unghi ascuţit ca de spiriduş, şi pielea foarte întinsă pentru vârsta pe care o avea, oricare o fi fost; era un bărbat înalt şi voinic, plin de excelenţă, o siluetă care pare să umple spaţiile închise şi care atrage imediat atrage atenţia asupra ei datorită corpolenţei lipsite parcă de stabilitate, pieptul voluminos făcând să pară mai mici femeile din apropiere, picioarele subţiri şi obiceiul de a se clătina uşor când stătea pe loc făcându-te să te gândeşti la un titirez, cu o banderolă de doliu pe mâneca paltonului, dovada forţei simţului său ancestral al ceremoniilor, pantofii negri la fel de lustruiţi ca şi aceia ai fiicei lui în viaţă, picioare prea mici pentru înălţimea lui, picioare de balerin la pensie şi chipul semănând cu o statuetă-*gargouille*, ochii pustii privind cu stupoare în jos la acea groapă sau gaură sau prăpastie, privind fix cum cade pământul simbolic, şi amintindu-şi-le năuciţi pe cele două fetiţe, pe aceea pe care nu o văzuse decât mică şi pe aceea care fusese mai mică, dar mult mai mare apoi, confundată în mormânt acum cu cealaltă pe care nu o văzuseră crescând mare, nici îmbătrânind, nici apucând pe căi greşite, nici indiferentă, nici stârnind resentimente, amândouă acum moarte înainte de

vreme şi supuse şi tăcute. Am observat că lui Juan Téllez i se desfăcuse şiretul la unul dintre pantof, iar el habar nu avea.

La dreapta lui stătea, nu încape îndoială, nora lui, Maria Fernández Vera, cu ochelari negri şi compasiunea socială zugrăvită pe chip, adică mai mult decât durere, supărare, mai mult decât teama contagioasă, iritarea de a-şi întrerupe treburile zilnice şi familia ei micşorată, amputată de un membru al ei şi pe soţul ei doborât de tristeţe, pentru cine ştie câtă vreme, era insuportabil; bărbatul care se agăţase de braţul ei de parcă i-ar fi cerut ajutor sau iertare am presupus că era Guillermo – ca şi cum ar fi vrut să se dea bine pe lângă ea –, unicul frate al Luisei şi al Martei şi parcă mai puţin al fetiţei Gloria, pe care probabil că nu o cunoscuse şi nu îşi pusese întrebări în legătură cu ea. Avea şi el ochelari întunecaţi şi chipul lui era osos şi palid şi umerii încovoiaţi, părea foarte tânăr – poate era căsătorit de curând – în ciuda unui început de chelie prematură pe care nu o moştenise de la tatăl său, ci de la bărbaţii din familia mamei sale, cranii de unchi sau de veri mai mari care puteau să fie chiar acolo, în rândul al doilea. N-am observat vreo asemănare cu Marta şi deci nici cu Luisa, de parcă în procrearea mezinilor părinţii ar fi mai puţin atenţi şi zeloşi la transmiterea asemănării, care este lăsată la bunul plac al vreunui strămoş cu toane ce întrevede deodată ocazia de a-şi repeta trăsăturile pe pământ, şi se amestecă nepoftit pentru a le dărui celui nenăscut încă sau, mai degrabă, copilului care este conceput. Tânărul părea a fi un om slab, dar e hazardat să afirmi aşa ceva după ce ai văzut pe cineva doar la înmormântarea surorii sale, şi cu privirea ferită; şi totuşi, părea rătăcit, faţă în faţă cu frica de propria sa moarte brusc dată la iveală, desigur, pentru prima oară în viaţa lui, atârnat de braţul soţiei sale mai puternice şi mândre, cum se agaţă copiii de mamele lor când trec strada, şi, în timp ce cădea pământul simbolic, peste rudele lui de sânge fără sânge, femeia nu-i strângea mâna într-a ei ca să-l consoleze, ci o ţinea la distanţă de corp cu nerăbdare – cotul ascuţit depărtat de corp – sau poate gestul arăta iritare. Pantofii tânărului căsătorit de curând erau mânjiţi de noroi, probabil nimerise într-o băltoacă din cimitir.

Era acolo şi Deán, al cărui chip memorabil l-am recunoscut pe loc, deşi nu mai purta mustaţa din fotografia de nuntă, iar anii îl marcaseră sau îi dăduseră personalitate sau i-l aspriseră puţin. Îşi ţinea mâinile în buzunarele pardesiului de culoare cenuşiu-deschis pe care nu-l luase cu el în călătorie şi pe care îl văzusem pe umeraşul din debara în casa lui: un pardesiu bun, poate îi era frig. Nu purta ochelari negri, nu plângea, privirea lui nu părea rătăcită. Era un bărbat foarte înalt şi foarte subţire – poate nu într-atât, poate era doar o părere –, cu faţa alungită ca şi silueta lui, fălci energice, precum eroul vreunei benzi desenate sau vreun actor cu bărbia cu adâncitură la mijloc, Cary Grant, Robert Mitchum sau chiar MacMurray, deşi chipul lui nu era deloc stupid şi nici nu avea nimic de-a face cu acela al prinţului glumei şi cu acela al prinţului răutăţii în stare pură, Grant şi Mitchum. Buzele lui erau subţiri, destul de vizibile, deşi fără culoare, sau având aceeaşi culoare cu pielea întţesată de riduri fine sau linii care, cu trecerea vremii, se vor transforma în riduri sau deja începeau să fie riduri, ca nişte crestături uşoare în lemn (chipul lui într-o zi va fi ca un pupitru). Părul lui era castaniu, pieptănat îngrijit cu cărare pe stânga, foarte lins şi poate pieptănat doar cu apă, ca al unui copil de altădată, un copil de pe vremea lui, o vreme ce trebuie să fie mai mult sau mai puţin a mea, obiceiuri care nu dispar niciodată şi care nu sunt schimbate nici de vârsta noastră, nici de timpul exterior. În acele momente – dar puteam să jur că întotdeauna – avea o faţă gravă şi gânditoare şi senină, una dintre acele feţe care primeşte orice sau care este de aşteptat să se transforme şi să se deformeze în orice fel, de parcă mereu ar fi fost în expectativă şi niciodată hotărâtă, şi într-o clipă ar afişa cruzimea, iar mai apoi compasiunea, după aceea bătaia de joc, mai târziu melancolia şi pe urmă furia, fără a reuşi niciodată să exprime complet vreuna dintre ele, unul dintre acele chipuri care într-o situaţie obişnuită sunt doar probabilitate şi enigmă, poate numai din cauza contradicţiei trăsăturilor şi fără nici o intenţie: sprâncenele înălţate care sunt expresia candorii şi ochii sinceri care arată corectitudine şi bună-credinţă şi obiceiul de a

reflecta; nasul mare şi drept ca un os de la rădăcină până la vârf, dar cu nări largi, semnificând vehemenţă sau poate cruzime: gura subţire şi tensionată a unei fiinţe care caută intrigile fără neîncetare, a intuitivului – buzele ca nişte frânghii întinse –, dar arătând şi lentoare şi capacitate de a fi surprinse, precum şi o putere infinită de înţelegere; bărbia neîmblânzită, acum însă abătută, o spadă fără tăiş; urechile un pic ascuţite, ca şi cum ar fi fost într-o continuă alertă, vrând să audă ce nu se rosteşte. Urechile acelea nu auziseră nimic din Londra, nu ajunsese până la ele foşnetul cearşafurilor, între care eu nu ajunsesem să mă strecor, nici zgomotele tacâmurilor în timpul cinei noastre, nici clinchetul paharelor cu Château Malartic şi nici stridenţele agoniei, sau ecoul neliniştii, gemetele stării de rău şi ale depresiei, nici şuieratul fricii şi al remuşcării şi nici litania obositei şi defăimatei morţi după ce fusese cunoscută şi întâlnită. Poate urechile lui au fost umplute cu propriul său vacarm din Londra, cu foşnetul cearşafurilor sale şi zgomotul tacâmurilor lui şi clinchetul paharelor lui, cu stridenţele traficului pe partea stângă şi uruitul autobuzelor atât de înalte, gemetele agitaţiei nocturne şi şuieratul conversaţiilor în multe limbi din restaurantul indian, cu ecoul altor litanii nu neapărat mortale. „Nu eu am căutat-o, nu eu am vrut asta“, i-am spus în gând de acolo de unde eram lângă mormântul din 1914, şi atunci Deán a ridicat ochii pentru un moment şi s-a uitat spre locul unde stăteam eu în picioare, cu ţigara aprinsă, observându-l. Deşi m-a privit, expresia lui dusă pe gânduri a rămas aceeaşi, şi i-am văzut bine ochii de culoarea ciudată a berii, alungiţi ca ochii unui tătar, nu cred că m-a văzut în acel moment, se uita cu privirea lui francă în direcţia mea, dar nu i-am simţit ochii aţintiţi asupră-mi, ca şi cum m-ar fi ocolit sau trecut cu vederea, şi imediat s-au fixat din nou asupra mormântului sau a găurii sau a prăpastiei cu o expresie care atunci mi s-a părut a fi preocupare, ca şi cum Deán s-ar fi simţit puţin inoportun şi totuşi atât de serios cu faţa lui alungită şi stranie, ca şi cum s-ar fi trezit la o ceremonie care nu era a lui pentru că era exclusiv feminină, un intrus necesar, dar decorativ, soţul celei care tocmai sosise, în cinstea căreia – sau deja în memoria ei, iar el era văduvul – se adunaseră toţi oamenii aceia, nu mai mult de treizeci, de fapt nu cunoaştem atâta lume. Deán era cineva care avea să rămână pentru totdeauna exterior acestui mormânt de legături de sânge şi care cel mai probabil se va căsători a doua oară, şi cei cinci ani de căsnicie şi de trai împreună vor fi întruchipaţi şi readuşi aminte mai ales de prezenţa copilului Eugenio, acum şi când va creşte, şi nu de Marta Téllez, care se va exila şi se va estompa puţin câte puţin în, de-acum, vertiginoasa ei călătorie spre destrămare (cât de puţin rămâne din fiecare om, şi din acest puţin care rămâne atât de mult se ascunde). Cât de mult semăna Deán cu fotografia în care îl văzusem, începu chiar să-şi muşte buza de jos ca în timpul evenimentului nupţial în alb şi negru, când se uitase diret la aparatul de fotografiat. Şi în timp ce cădea pământul simbolic peste soţia lui, Marta Téllez, am văzut cum el îşi scoate brusc mâinile din buzunarele pardesiului şi le duce la tâmple – bietele lui tâmple –; i se înmuiaseră picioarele şi silueta lui alungită era cât pe ce să cadă fără cunoştinţă, şi ar fi căzut fără îndoială – îşi pierduse echilibrul, alunecase spre groapă – dacă nu l-ar fi sprijinit mai multe mâini în acelaşi timp şi rumoarea vocilor alarmate: cineva din spate îl prinse de ceafă – ceafa –, cineva îl apucă de pardesiul lui elegant, şi femeia de lângă el îl luă de braţ în timp ce el rămase pentru o clipă cu un genunchi pe pământ, ultima rămăşiţă de echilibru, genunchiul ca un cuţit prost înfipt în lemn şi mâinile apăsând tâmplele, incapabile de-a se desprinde de tâmple pentru a se feri de lovitura care-l aştepta dacă ar fi ajuns să leşine cu faţa în jos: „Mâine să fiu o povară pe sufletul tău; fie ca spada ta să cadă fără tăiş“. Îl ajutară să se ridice, îşi aşeză poalele pardesiului, îşi frecă genunchiul, îşi netezi părul, îşi vârî iarăşi mâinile în buzunare reluându-şi expresia reflexivă care acum părea mai dureroasă sau poate ruşinată. Un gropar care-l văzuse gata să se prăbuşească se oprise cu lopata în aer, încărcată de pământ, şi în clipele în care proaspătul văduv sfărâmase tăcerea ceremoniei, figura rămase imobilă ca şi cum ar fi fost o statuie de muncitor sau poate de miner, cu lopata în mână şi ridicată, pantalonii largi, cizme scurte, un fular la gât şi pe cap o căciulă veche. Parcă era un fochist, dar nu mai există cazane, ciorapii albi şi

groşi dispăreau în cizme. Iar când Dean şi-a venit în fire, a aruncat pământul în groapă, reluându-şi mişcarea întreruptă pentru câteva clipe. Dar îşi pierduse orientarea şi ritmul în timpul clipei în suspensie, şi câţiva bulgări de pământ din lopata lui au căzut pe Deán – pe pardesiul lui –, care rămăsese mai aproape de marginea prăpastiei după ce se ridicase şi pe care îl atinse pământul. Juan Téllez se uită pieziş, cu o supărare evidentă, nu ştiu dacă la adresa lui Deán sau a groparului.

Şi atunci am văzut-o şi pe femeia – sau am recunoscut-o, sau m-am uitat la ea – care îl luase de braţ pe Deán cu mănuşa ei bej, vecina care mă văzuse deja în două rânduri, o dată ieşind din casa de pe Conde de la Cimera în timp ce ea vorbea sau se săruta în zori şi a doua oară aşteptând lângă taxi în timp ce ea pleca în maşină, cu colierul ei de perle şi cu geanta zvârlită pe bancheta din spate, şi atunci m-am întors cu spatele dintr-o teamă inutilă, de vreme ce, dacă ea mă văzuse şi mă recunoscuse, era deja prea târziu (era pentru a treia oară când ne întâlneam în trei zile). După ce au trecut clipele de frică instinctivă, m-am întors din nou (la urma urmei, aveam acum ochelarii negri, şi era în plină zi), şi cu toate că mi s-a părut că mă privea sau chiar mă măsura atent, ca şi cum ar fi vrut să verifice dacă eu eram cine eram – nimeni –, nu am perceput în privirea ochilor ei căprui nici bănuială, nici neîncredere şi nici măcar uimire, poate dimpotrivă: poate îşi închipuia că eram şi eu un vecin sau prieten de familie, un prieten vechi sau îndepărtat şi discret – prieten, poate, doar al moartei – care venise la înmormântare, dar care stătea deoparte. Probabil că aşa gândise, fiindcă, după ce a fost trasă piatra, aşa cum trăsesem eu cuvertura şi aşternuturile, iar groapa a fost acoperită şi toţi au început să se mişte – chiar dacă puţin, pentru că se salutau între ei sau mai întârziau ca să rostească vreo frază, de parcă n-ar fi vrut încă să părăsească locul în care de-acum rămânea iubita lor Marta, mai mult sau mai puţin iubită de fiecare –, acea tânără îmi spuse „Bună“ schiţând un surâs îndurerat când a trecut prin faţa mea spre maşini şi eu i-am răspuns cu acelaşi cuvânt şi poate cu acelaşi surâs, în timp ce mă uitam la ea trecând pe lângă mine şi văzându-şi de drum cu mersul ei graţios şi puţin centrifug, însoţită, mi s-a părut mie, de o prietenă sau o soră şi de o altă doamnă (m-am uitat din nou la picioarele ei). Această încrucişare mi-a dat curaj să părăsesc mormântul („şi sunt salvarea mea“) şi să mă amestesc puţin printre ei, printre oamenii în doliu, nu cu obrăznicie, ci ca şi cum aş fi fost în căutarea ieşirii din cimitir. Am văzut că tatăl Martei era încă nemişcat: ridicase un picior deasupra unui alt mormânt din apropiere, văzuse că i se desfăcuse şiretul la pantof şi îl arăta cu degetul ca o acuzare, fără a spune însă nimic; acel bărbat impregnat de excelenţă cântărea prea mult ca să se poată lăsa pe vine sau apleca, iar fiica sa Luisa, cu un genunchi la pământ (nu mai plângea acum, avea ceva de care să se preocupe), i-l lega ca şi cum el ar fi fost copil, iar ea mama lui. Trei sau patru persoane îi aşteptau să termine. Şi atunci am auzit vocea în spatele meu, vocea electrică zicând: „Să nu zici că n-ai venit cu maşina, ce porcărie, şi acum ce facem? Eu am venit cu Antonio, dar i-am zis să plece, crezând că o să vii tu cu a ta“. Nu m-am întors, mi-am încetinit însă mersul ca să mă poată ajunge din urmă amândouă, vocea care semăna cu zgomotul unui aparat de ras electric, cu lamele lui ascunse, şi vocea femeii care i-a răspuns imediat: „Bine, lasă, o să mergem cu maşina cuiva, sau cred că sunt taxiuri afară“. „Taxiuri, ce tâmpenie“, spuse el în timp ce ajungea în dreptul meu, iar profilul lui intra treptat în câmpul meu vizual, un individ cu mutră aplatizată, sau poate îl vedeam aşa din cauza ochelarilor negri cam mari; „cum să fie taxiuri la cimitir; ce, crezi că e poarta de la Palace. Asta-i bună, să vii fără maşină, numai ţie poate să-ţi treacă prin cap aşa ceva“. „M-am gândit că ai luat-o pe a ta“, a răspuns ea în timp ce treceau pe lângă mine. „Ţi-am spus eu că vin cu maşina? Ţi-am spus eu asta? Şi-atunci?“, zise el cu un gest dispreţuitor, încheind astfel disputa. Era un bărbat de statură medie, dar corpolent, probabil mergea des la sala de gimnastică sau la piscină, fără nici o îndoială agresiv şi lipsit de orice maniere. Desigur nu cunoştea prea bine nici regulile sociale, sau poate nici nu era interesat prea mult de aceste lucruri, din moment ce avea pe el un palton de culoare deschisă (dar nici pardesiul lui Deán nu era o haină de doliu). Avea dinţii lungi la fel ca individul care, în urmă cu două nopţi, aşteptase în local să închid telefonul, dar nu

era acelaşi bărbat, doar aveau acelaşi stil: banal de înstăriţi, îmbrăcaţi banal şi cu un limbaj voit plebeu, în Madrid sunt mii de astfel de tipi, adevărate valuri de parveniţi de provincie cărora nu le stă nimeni şi nimic în cale, o plagă seculară, continuă, nici unul nu ştie să pronunţe *d*-ul de la sfârşitul numelui Madrid, un *d* moale. Avea în jur de patruzeci de ani, buze groase, fălci puternice şi pielea de ţăran, aspră, care îi revela originea, o origine nu atât de depărtată, pe cât era de uitată sau mai degrabă ocultată. Părul îi era dat cu gel, şi-l pieptăna peste cap precum un *dandy,* dar dicţia şi limbajul lui îl trădau, nu avea cum să fie un *dandy* adevărat. „S-a aflat ceva despre tip?“, l-am auzit întrebând pe un ton mai scăzut – strecurat printre dinţi, acum vocea lui semăna cu zgomotul unui aparat de uscat părul – în timp ce mergeam în spatele lor ceva mai în spate. Iar soţia lui, Inés, magistrata sau farmacista sau asistenta, sau ce-o fi fost, coborî şi ea vocea pentru a răspunde: „Nu, nimic. Dar de-abia au început să caute şi se pare că Eduardo ar vrea să-l întâlnească. Dar, Vicente, te rog, nu vor să se afle, aşa că fii şi tu măcar de data asta discret şi nu duce vorba peste tot“. „Deci tipul e gură-bogată“, am gândit, „din pricina asta totdeauna are câte ceva de povestit. Mare serviciu ţi-am făcut deja, Vicente, luând cu mine caseta din aparat. Ce noroc pe capul tău că am fost eu acolo“. „Da’ oricum ştiu toţi“, răspunse Vicente dispreţuitor, „parcă lumii nu i-ar plăcea să toace vrute şi nevrute; nu mai există discreţie, gata, nici măcar nu e vreo calitate asta. Biata Marta. E de ajuns să nu afle tatăl ei, că restul... Chiar dacă or să uite mai pe urmă, nimic nu ţine prea mult, asta e singura formă de discreţie care a rămas, că totul trece repede. Hai, du-te să vezi pe cine prindem, întreabă şi tu pe-aici cine mai are loc“, şi ridicând din umeri îşi aranjă paltonul, apoi îşi ridică gulerul. Cu gesturi asemănătoare îşi aranja probabil şi sexul în pantaloni, când se simţea stingherit. Oamenii care participaseră la înmormântare ajungeau la maşini, şi eu o dată cu ei. Inés plecă de lângă Vicente ca să întrebe dacă putea cineva să-i ducă până în centru, pe ea o văzusem mai puţin, el stătuse în dreptul ei în timp ce mergeam, avea mersul încet, picioarele prea musculoase, ca o sportivă sau o nord-americană, acest fel de gambe care par a fi gata să plesnească în orice clipă, unora dintre bărbaţi le plac mult, mie doar puţin. Purta tocuri înalte, nu i se potriveau. M-am gândit că putea fi o magistrată, mai curând decât poliţistă sau farmacistă sau asistentă. Poate era a ei vocea infantilă şi înlăcrimată de pe robot, implorând-o pe Marta („te rog… te rog…“) să-i lase bărbatul în pace. Dacă era aşa, sentimentele sale erau acum contrarii, cât mă bucur de această moarte, cât o regret, cum o sărbătoresc. Bărbatul rămase în aşteptare cu braţele încrucişate, salutând cu o mişcare a capului de la distanţă pe vreun cunoscut care urca într-o maşină, fluierând fără să-şi dea seama şi fără să realizeze că e nepotrivit să fluieri într-un cimitir, nu părea prea afectat, nici îngrijorat, desigur auzise deja că dispăruse acea casetă cu mesajul ei în care o făcea tâmpită pe aceea pe care acum o numea biata, biata Marta. „Te-am prins“, m-am gândit, „te-am prins, chiar dacă va trebui să mă dau de gol. Va trebui să încetez să mai fiu nimeni“. Am văzut-o pe Inés, lângă portiera unei maşini, care îi făcea semne insistente cu braţul să vină, magistrata găsise deja o maşină. M-am uitat după Téllez şi Deán şi Luisa: tatăl şi sora încă nu ajunseseră, veneau împreună, la braţ, înaintând destul de anevoios, el cu şiretul pantofului legat, Maria Fernández Vera şi Guillermo îl urmau îndeaproape, având grijă de bărbatul voinic şi în vârstă, să nu se împiedice şi să cadă, sau atenţi să nu calce în băltoace. Deán era lângă maşini, deschisese portiera maşinii lui şi aştepta acolo, privind în acelaşi timp spre mormânt şi spre rudele lui prin alianţă care înaintau mai lent. Privea mai mult spre mormântul închis, se pare, pentru că atunci când cumnatul şi cumnata sa, cumnata soţiei sale şi socrul său au ajuns în cele din urmă, s-au urcat cu toţii într-o altă maşină condusă de Guillermo, iar Deán a mai rămas câteva secunde sprijinindu-se de portieră cu o mână, fără să mai aştepte pe nimeni, privind dus pe gânduri la ceea ce vedea, o privire vrăjită. Apoi intră în maşină, închise portiera şi porni motorul. Se întorcea singur acasă, avea locuri libere, nu luase pe nimeni, Inés şi Vicente ar fi putut încăpea foarte bine acolo. „Ar fi putut să mă ia pe mine“, m-am gândit după ceva timp, când toţi plecaseră, şi mă pregăteam să plec şi eu, fără îndoială poarta

cimitirului nu era poarta de la Palace. Dar imediat mi-a venit un alt gând: „Dar dacă m-ar fi luat“, m-am gândit, „dacă m-ar fi luat ar fi trebuit să încetez să mai fiu nimeni“.

Într-un sens, am încetat să mai fiu un nimeni după o lună, într-o altă după-amiază, pentru Deán după câteva zile, iar pentru Luisa după câteva ore. Vreau să spun că după o lună am devenit cineva pentru Téllez şi pentru ginerele său şi pentru singura sau cea de-a treia fiică a sa (cea de-a treia născută şi acum prima printre cei vii), am căpătat nume şi chip pentru ei şi am mâncat cu ei, dar bărbatul care veghease la moartea Martei sau care veghease rău la moartea ei a fost în continuare nimeni în timpul acelei mese, deşi eu eram acela, eram sigur de asta, dar pentru ei nu existau decât suspecţi cu sau fără nume, cu chip sau lipsiţi de chip: nu şi pentru Téllez, faţă de care reuşiseră să ţină secrete forma şi împrejurările, el nici măcar nu avea vreun motiv de bănuială faţă de cineva.

Prin mijlocirea tatălui, i-am cunoscut pe Dean şi Luisa aproape simultan, pe Téllez am încercat să-l cunosc şi l-am cunoscut, de fapt, printr-un prieten căruia i-am ţinut locul de mai multe ori sau i-am împrumutat vocea mea şi acum a trebuit să-i împrumut prezenţa mea şi, pe deasupra, am căutat şi am intenţionat să o fac, ceea ce nu se întâmplase în alte rânduri. Acest prieten se numeşte sau i se spune Ruibérriz de Torres şi are o înfăţişare lipsită de decenţă. Este un scriitor zelos şi cu auzul ascuţit, înzestrat cu un talent obişnuit şi probabil având ghinion (pe plan literar), din moment ce alţii mai puţin silitori, cu un auz înfiorător şi fără nici un fel de talent, sunt ridicaţi în slăvi şi lăudaţi şi premiaţi (în plan literar). Îi apăruseră trei sau patru romane pe când era destul de tânăr, cu ani în urmă; s-a bucurat de ceva succes la primul sau la al doilea, dar acest succes nu s-a întărit, ci a scăzut, şi, cu toate că nu e bătrân, numele lui le este cunoscut doar oamenilor în vârstă, să spunem că este uitat ca scriitor, în afară de cei care sunt de mult timp în breaslă şi nu realizează prea bine răsturnările de poziţii şi substituţiile, oameni sclerozaţi şi nu prea atenţi la ceea ce se petrece în afară, funcţionari ai literaturii, critici de modă veche, profesori plini de resentimente, academicieni cu voce behăitoare şi sensibili la linguşeală şi editori care îşi justifică trândăveala şi lenea de a-şi face munca de editori printr-o continuă tânguială despre lipsa de sensibilitate a cititorilor contemporani, şi asta se întâmplă în toate epocile contemporane rând pe rând. De câţiva ani Ruibérriz n-a mai publicat nici o carte, fie pentru că a renunţat să mai scrie, fie pentru că aşteaptă să-l uite lumea complet pentru a începe iarăşi (nu-i stă în fire să-mi vorbească despre planurile lui, nu este o persoană căreia-i place să-şi împărtăşească proiectele, nici să se lase purtată de fantezie). Ştiu că are mai multe afaceri vagi, ştiu că e o pasăre de noapte, un pic întreţinut de femeile sale, foarte simpatic; îşi reţine sarcasmul în faţa cuiva de care are nevoie, venerează pe cine îi convine, cunoaşte foarte multă oameni din cercuri diverse, iar cea mai mare parte a cunoscuţilor săi habar n-au că este sau a fost scriitor, el nu face valuri în această privinţă, şi nici n-are chef să revină la ceea ce a pierdut. Înfăţişarea sa este lipsită de decenţă în anumite medii, nu pretutindeni: nu-i stă rău în barurile de noapte, în cafenelele nocturne dacă nu au un aspect foarte modern, la petreceri populare; arată acceptabil la reuniunile private (mai bine în aer liber, în grădini, lângă piscine, la sărbătorile estivale) şi foarte bine la *corrida* (la San Isidro chiar are un abonament); cu cei care lucrează în cinematografie, televiziune şi teatru se arată a fi aşa şi aşa, deşi puţin demodat, între ziariştii din topor şi mitocani din vechile şcoli din perioada lui Franco şi din perioada anti-Franco (aceştia din urmă mai din topor, ceilalţi mai inculţi) se integrează, deşi nu arată ca unul de-al lor, fiind de felul lui dichisit şi chiar sigur pe el ca

înfăţişare. Printre colegii lui adevăraţi, scriitorii, pare însă un intrus şi aceştia aşa îl şi tratează, este un tip prea zâmbitor şi vesel, vorbeşte întotdeauna mult, iar când este cu ei nu se sfieşte să spună sau să facă lucruri deplasate. Iar la reuniunile oficiale sau într-un minister, prezenţa lui pur şi simplu îi panichează pe ceilalţi, ceea ce pentru el e o mare problemă, dat fiind faptul că o parte dintre sursele veniturilor sale se află tocmai în cercurile oficiale şi în ministere. Stilul lui în scris este pe atât de solemn, pe cât de plină de dezinvoltură îi este vorbirea, fiind, cu certitudine, unul dintre cazurile în care literatura este trăită într-un mod atât de respectuos, încât, în faţa unei foi de hârtie albe, scriitorul, oricât ar fi de cinic ar fi, nu va putea transmite nici o singură trăsătură a acestui caracter licenţios şi lipsit de respect hârtiei venerate, pe care niciodată nu va transpune o glumă deocheată, un cuvânt murdar, o greşeală intenţionată, o obrăznicie sau o vorbă prea îndrăzneaţă. El nu-şi va îngădui vreodată să-şi pună pe hârtie adevărata personalitate, considerând-o, poate, nedemnă de a fi consemnată şi din teama de a nu întina o practică atât de elevată, prin care, ca să spunem aşa, cinicul îşi salvează sufletul. Ruibérriz de Torres, din punctul de vedere al căruia nu există nimic prea respectabil, vede scrisul ca pe ceva sfânt (de aici vine, probabil, parţial ghinionul lui literar). Susţinut de o bună formaţie umanistă, stilul lui este perfect pentru cuvântările pe care nimeni nu le ascultă când sunt spuse şi pe care nimeni nu le citeşte când, a doua zi, sunt reluate ca rezumat în presă, adică discursurile şi intervenţiile în public (inclusiv conferinţele) ale miniştrilor, directorilor generali, bancherilor, prelaţilor, preşedinţilor de fundaţii, preşedinţilor de corporaţie, academicienilor iluştri sau trândavi şi ale altor personaje obsedate aproape de imaginea şi însuşirile lor intelectuale pe care nimeni nu le remarcă vreodată sau pe care toţi le consideră inexistente. Ruibérriz primeşte multe comenzi şi, cu toate că nu publică, scrie încontinuu sau, mai exact, scria, pentru că în ultimul timp, datorită unui noroc neaşteptat în vreo afacere nebuloasă şi legăturii lui insistente cu o femeie bogată care îl adulează şi îl ia aşa cum este, a ales trândăvia îngăduindu-şi să refuze majoritatea comenzilor, sau mai exact le-a acceptat şi mi le-a subcontractat mie cu un procent de şaptezeci şi cinci la sută din onorariu, pentru a fi eu cel care scria discursurile în obscuritate şi în secret (nu secret absolut), eu fiind la fel de pregătit ca şi el să o fac. Astfel, el este ceea ce se numeşte în limbajul literar un negru – în alte limbi, un scriitor fantomă, *ghost writer* –, aşa că eu m-am transformat în negrul negrului, o fantomă a fantomei dacă gândim în alte limbi, dublă fantomă şi dublu negru, dublu nimeni. Nu este nimic ieşit din comun în ceea ce mă priveşte, pentru că cea mai mare parte a scenariilor scrise de mine (în special scenariile serialelor de televiziune) nu sunt semnate de obicei de mine: producătorul sau regizorul, actorul ori actriţa principală îmi plătesc adesea o sumă considerabilă pentru ca numele meu să fie înlocuit pe generic cu numele lor (fiindcă astfel se simt mai mult autorii lumilor lor de celuloid), lucru care, presupun, mă transformă şi în acest caz în negru ori fantomă a principalei mele ocupaţii din prezent, sursă de venituri importante. Cu toate acestea, nu se întâmplă totdeauna asta: uneori numele meu mai apare pe ecran, amestecat printre numele altor patru-cinci scenarişti pe care nu i-am văzut niciodată corectând sau adăugând vreun rând, şi nici măcar nu i-am văzut la faţă: cel mai adesea rude ale producătorului sau ale regizorului, ale actorului sau actriţei principale, care sunt astfel salvaţi dintr-o criză trecătoare de bani sau scapă simbolic din vreo escrocherie care le-a pulverizat economiile. De câteva ori am fost destul de nesocotit să dau frâu orgoliului, n-am acceptat să fiu mituit şi am pretins ca numele meu să apară separat, sub anunţul bombastic de „Dialoguri adiţionale“, ca şi cum aş fi fost Michel Audiard în culmea succesului său. Deci ştiu prea bine că în lumea televiziunii şi a cinematografiei, în cea a discursurilor şi a cuvântărilor, aproape nimeni nu scrie ceea ce lumea crede că scrie, doar că – lucrul cel mai grav, deşi nu chiar atât de neobişnuit dacă stai să te gândeşti – impostorii, după ce au terminat de citit în public discursurile şi au auzit aplauzele de convenienţă sau sumare, ori au văzut la televizor scenele şi dialogurile care au apărut semnate cu numele lor, dar care n-au fost create de propria lor minte, până la urmă încep să fie convinşi că

vorbele împrumutate sau mai degrabă cumpărate s-au ivit într-adevăr de sub stiloul ori din capul lor: chiar şi le însuşesc (în special dacă au fost elogiate de cineva, chiar dacă acest cineva este un uşier sau un funcţionar linguşitor) şi sunt în stare să le susţină până-n pânzele albe, ceea ce de fapt este un semn de amabilitate şi de flatare, din punctul de vedere al negrului. Şi convingerea merge atât de departe, încât miniştrii, directorii generali, bancherii, prelaţii şi ceilalţi oratori care ţin de obicei discursurile sunt singurii membri ai societăţii care monitorizează cu atenţie discursurile celorlalţi, şi sunt la fel de feroce şi exigenţi faţă de discursurile care nu le aparţin, ca romancierii de mare succes faţă de operele concurenţilor lor. Se întâmplă ca, fără ştirea lor, să facă praf un text fabricat de aceeaşi persoană care scrie şi pentru ei, şi nu din punctul de vedere al conţinutului sau al ideilor, care sunt în mod necesar diferite, ci şi din punct de vedere stilistic. Şi dau atâta importanţă reuşitei, încât până la urmă le pretind fantomelor lor exclusivitate, încercând s-o obţină prin creşterea preţurilor sau prin onorarii suplimentare, ori caută să ia fantomele altora – furându-le – dacă, să zicem, un ministru devine invidios pe viceguvernatorul Băncii Spaniei la o festivitate, sau dacă preşedintele unei adunări a acţionarilor se îngălbeneşte de frustrare când vede la ştiri cum era aclamată chemarea la luptă a unui militar plin de zel. (Exclusivitatea, o spun în treacăt, e o pretenţie himerică într-o ocupaţie a cărei bază este secretul şi anonimatul: toţi negrii acceptă pretenţia, dar pe urmă, într-o clandestinitate dublă, lucrează cu plăcere pentru adversar.) Unii fac contracte cu scriitorii faimoşi în plină perioadă creativă (majoritatea se vând sau li se pun pe gratis la dispoziţie, pentru a-şi face relaţii, pentru a căpăta putere sau a-şi face auzite mesajele), având convingerea că stilul acestor scriitori, de obicei cu pretenţii şi înfloriturі, le va înnobila discursurile şi le va spori frumuseţea sloganelor, fără a realiza că autorii renumiţi şi cu vechime în meserie sunt ultimii care se potrivesc pentru acest fel de muncă infamă, în care personalitatea celui care scrie nu numai că trebuie să se dea la o parte, ci să o interpreteze şi să o întruchipeze pe a aceluia care a comandat discursul, o operaţiune la care aceste personaje faimoase de obicei nu se pot preta: adică, mai degrabă decât să-şi frământe mintea cu ce ar spune ministrul, se gândesc la ceea ce ar spune ei dacă ar fi miniştri, idee care nu le displace şi ipostază în care se pot pune fără probleme. Dar mulţi demnitari deja realizează dificultatea şi, mai ales, le este îngrozitor de greu să simtă că le aparţin fraze atât de avântate şi ridicole precum „Omul, acest dureros animal nenorocit“ ori „Să ne facem lucrarea cu măreţia sufletească a lumii“. Se simt roşind când le rostesc. Prin urmare indivizi precum Ruibérriz de Torres sau eu însumi suntem cei mai potriviţi, oameni cultivaţi şi mai curând anonimi, care ştiu regulile gramaticale, au un vocabular dezvoltat şi o mare capacitate de simulare; sau s-o numim capacitate de a ne da la o parte când este nevoie. Fără prea multă ambiţie şi nu prea norocoşi. Cu toate că norocul oamenilor este schimbător.

În unele împrejurări omul ilustru, care acţionează şi comandă totdeauna prin intermediari (în general este foarte departe), doreşte să-şi cunoască fantoma ca să-i dea indicaţii directe ori ca să-i admire personalitatea şi să se lase pătrunşi de ea ori dintr-o curiozitate nerecomandabilă, şi aceasta a devenit o problemă pentru Ruibérriz. El îşi dă seama de înfăţişarea lui indecentă şi ştie că nu felul lui de a se îmbrăca, nici dicţia sau manierele sale ar fi problema, ci stilul şi caracterul său, care sunt imposibil de schimbat. Nu era prost îmbrăcat, nici nu avea o tunsoare excentrică (părul dat într-o parte pentru a ascunde o chelie, să zicem), nici nu era nespălat şi nu mirosea urât şi nici nu purta lanţuri la gât, nimic de felul acesta. Dar pe chipul şi în gesturile lui, în felul de a merge, în toată fiinţa lui şi în logoreea lui de nestăpânit, poartă amprenta esenţei lui indecente. N-ar putea înşela pe nimeni, nu pentru că n-ar vrea sau n-ar avea talent de disimulare, ci pentru că intenţiile lui apar clare ca lumina zilei, din primul moment, chiar dacă n-au nimic necinstit. Dar norocul lui este că pe lumea asta există şi zăpăciţi şi naivi, aşa că a înşelat pe mulţi şi pe multe în viaţa lui, şi lista celor escrocaţi nu s-a încheiat încă; dar ştie că nu are nici o şansă cu cineva care este cât de cât bănuitor sau atent. (Este motivul pentru care Ruibérriz frecventează doar persoane încântătoare, perfecte pentru rolul de victimă, bărbaţi infatuaţi şi femei ingenue.) Nefiind în stare

să se prefacă, a ajuns să nici nu mai încerce, şi să se lase condus de firea lui şi de această transparenţă a înşelătoriei, astfel încât în rarele ocazii când vreun personaj ilustru a dorit să-l cunoască pentru a-i da indicaţii sau sugestii concrete în privinţa discursului sau a articolului, personajul ilustru a întâlnit un individ prea bine îmbrăcat şi cochet, mirosind prea bine, prea arătos şi prea atletic, cu un surâs prea cordial şi permanent şi dinţi prea albi şi regulaţi şi sănătoşi, cu părul pieptănat pe spate şi buclat spre tâmple, o pieptănătură cu ceva volum dar nu exagerat, cu câteva fire albe care nu-i dau un aer respectabil pentru că par vopsite sau argintii (un păr de muzician), amabil şi prea pus pe glume, deloc modest şi neobişnuit de optimist, o persoană jovială şi care nu vrea decât să placă sau nu ştie să facă altceva decât să încerce să placă, doldora de planuri şi sugestii, cu prea multe idei pe care nu i le-a cerut nimeni, exagerat de activ, năucitor şi care, în mod inevitabil, lasă impresia că doreşte mai mult decât i se oferă, pe scurt, un intrigant. Are gene lungi, răsucite, nasul drept şi ascuţit cu osul proeminent, iar buza superioară i se răsfrânge în sus când zâmbeşte sau râde (şi râde şi zâmbeşte mult), lăsând să se întrevadă partea interioară mai umedă şi dându-i chipului său un aer aparent involuntar, de mare destrăbălare (e lesne de înţeles că are trecere la tot felul de femei). Stă întotdeauna foarte drept ca să i se vadă abdomenul prea plat şi muşchii pectorali atât de proeminenţi, când e în picioare are obiceiul să-şi ţină braţele încrucişate cu fiecare mână peste bicepsul celeilalte, de parcă şi-i mângâie sau îi măsoară. Este unul dintre acei indivizi care, în orice ţinută ar fi, îţi dau tot timpul impresia că sunt în maiou şi cu ghete înalte, şi cred că am spus deja destul. Adevărul e că, atunci când eminentele personalităţi îl văd, de obicei tresar neliniştite şi îşi duc mâinile la cap: *„Ah, mais non!*“, îi scăpase odată unui fost ambasador în Franţa pentru care trebuia să scrie o delicată piesă internaţională. „Dumneavoastră mi-aţi adus un marsiliez, un proxenet, pe Pépé-le-Moko în persoană, adică vreţi să mă lăsaţi pe mâinile unui *maquereau*!“, îi ieşi în sfârşit cuvântul patriotic. Ambasadorul n-a vrut să audă nimic, nici să vadă vreun text scris de acest personaj, i-a refuzat discursul şi l-a pedepsit pe intermediar. Alt om ilustru, un director general de la Direcţia Cărţii, căruia îi oferise nişte servicii extraordinare (trei discursuri impecabile, plictisitoare şi lipsite de conţinut aşa cum se cuvine, dar înţesate de citate sugestive din autori la modă), s-a hotărât să nu-i mai comande nimic după ce într-o zi s-au întâlnit în biroul său: întrevederea a durat puţine minute. Ruibérriz, ca să se dea bine pe lângă el, i-a vorbit despre scriitorii pe care îi cita în folosul lui, ceea ce l-a enervat pe directorul general, fiindcă nu numai că îl obliga să-şi aducă aminte că nu era el cu adevărat autorul competentelor sale discursuri, cum în cele din urmă ajunsese să creadă până în acel moment, rezultatul unui remarcabil proces de disociere (chiar aşa, deşi îl avea în faţa ochilor pe negrul său), ci pe deasupra îl împiedica să intervină în conversaţie şi-l silea să mormăie câteva cuvinte de umplutură, din moment ce, fiind lipsit şi de o elementară curiozitate, nu avea habar despre aceste nume pe care le rostise în discurs şi care-i aduseseră atâtea aplauze, mai ales cele ale subalternilor săi. S-au aflat cuvintele cu care a comentat incidentul faţă de aceşti subalterni: „Acest Ruy Berry are un aer putred şi mi se pare un clown“ (şi pronunţase „Berry“ cu accent englez), „nu vreau să mai ştiu nimic despre el, este un *name-dropper*, fireşte, vorbeşte într-una despre autori necunoscuţi şi insignifianţi de care n-a auzit nimeni, şi de unde ştim că nu strecoară vreo enormitate în discursuri ca să ne discrediteze? Spuneţi-i domnului Berri“ (şi acum l-a pronunţat franţuzeşte, cu accent pe ultima silabă) „că serviciile sale, fireşte, nu mai sunt căutate, nici necesare. Daţi-i bani ca să tacă şi, fireşte, vă rog să-mi căutaţi un negru adevărat care să nu aibă înfăţişarea unui personaj de bâlci“. Ruibérriz a trebui să aştepte să fie dat afară acest director general ca să înceapă să obţină iarăşi comenzi de la acea Direcţie Generală. Dar şi-a însuşit lecţia, şi de atunci nu s-a mai dus la întrevederi cu cei care-i contractau discursurile sau, mai exact, dă curs invitaţiilor când este imposibil să le refuze şi mă trimite pe mine în locul lui cu ştirea intermediarilor, care pot înţelege că un senator sau un nunţiu papal se poate simţi complexat sau deranjat să întâlnească un tip bine făcut şi atât de în largul lui încât pare a fi îmbrăcat în halat de

baie sau în maiou (înfăţişarea mea e mai discretă şi nu stârneşte teamă). Din acest motiv s-a întâmplat să fiu nu numai vocea lui, ci şi persoana sa: fără nici o tragere de inimă, pentru că relaţiile cu oamenii atotputernici sunt în mod obişnuit umilitoare.

Deci pe Ruibérriz, care ştie tot ce se întâmplă şi cunoaşte atâta lume, l-am întrebat de excelenţa sa Juan Téllez Orati. Din nefericire, nu-l cunoştea personal, cu toate că ştia cine era, mi-a făcut un fel de fişă de dosar a personajului:

— Academician specializat în arte plastice şi, mi se pare, mie, în istorie, de aici chestia cu excelenţa sa, deşi ar fi putut dobândi titlul, şi e posibil ca până moare să se aleagă cu vreun titlu nobiliar mai mic, e în bune relaţii cu Casa Regală. Cu toate că s-a retras din afaceri, le face servicii, un bun curtean de vreo douăzeci de ani sau şi mai mult. N-a scris cine ştie ce, mă refer la cărţi, dar are sau a avut influenţă şi încă mai publică articole despre tot felul de chestii pedante şi depăşite în cine ştie ce ziar. Îmi închipui că participă nemişcat la adunările Academiilor lui, în lipsă de alte. A rămas în urma timpului lui, fără îndoială un om care se încăpăţânează să trăiască în epoca lui, cum sunt aproape toţi. Îl ţine pe picioare contactul cu palatul, nu i se refuză prea multe favoruri, aşa am auzit. Asta-i tot ce ştiu, nu ştiu dacă îţi ajunge. De ce mă întrebi?

Toate acestea mi le spunea Ruibérriz în timp ce stăteam într-un bar, a doua zi după ce Marta Téllez fusese înmormântată. Nu spuse nimic despre această moarte, nu părea a fi la curent. Ceea ce mi-a spus m-a făcut să mă mir că doar vreo treizeci de persoane veniseră la această înmormântare şi că nu am văzut acolo nici un personaj pe care să-l fi cunoscut de la televizor sau din fotografii. Era posibil ca familia să fi dorit o ceremonie mai restrânsă, din cauza împrejurărilor greu de scos la iveală ale decesului, şi publicase anunţul ceremoniei funerare chiar în dimineaţa înmormântării, iar lumea nu citeşte ziarul în zori, nici măcar foarte de dimineaţă: poate că aşa respectaseră convenţiile sociale, dar, în acelaşi timp, au reuşit să evite prezenţa unor oameni care li s-ar fi părut iscoditoare sau nepoftită în acele momente.

— Nu-i nimic demn de a fi povestit acum, am răspuns. Nu trecuse destul timp pentru ca această moarte a mea să se transforme într-o întâmplare de povestit (moartea Martei, de fapt, a mea doar pentru că o contemplasem, asta înseamnă ceva pentru a o face a mea, dar e mai puţin decât dacă aş fi provocat-o eu) şi, cu toate că ştiu că Ruibérriz este un prieten fidel, nici eu nu reuşesc să am încredere în el pe de-a-ntregul. Îmi place chipul lui şi el îmi este tot mai simpatic cu trecerea anilor, şi totuşi nu încetează să îmi inspire în continuare teamă şi neîncredere: în orice ar fi îmbrăcat, şi eu îl văd în maiou, ca toată lumea. Aşa îl vedeam în acea zi, cu toate că amândoi eram în haine groase de iarnă, amândoi aşezaţi pe scaunele înalte şi incomode de la bar, un loc preferat de el în cafenele şi în baruri, ca şi cum a sta acolo ar fi un semn de tinereţe sau un mod de-a monitoriza localurile sau o poziţie strategică pentru a scăpa uşor prin fugă, la nevoie. Mi-l imaginez ieşind în goană dintr-o cârciumă infectă sau de la un local de jocuri, cu o floare la butonieră, în zorii zilei. Sau chiar cu floarea între dinţi. – Şi Deán? Îţi spune ceva? Eduardo Deán. Am văzut cum Ruibérriz s-a oprit ca şi cum numele i-ar fi atras atenţia pentru că nu era prima oară când îl auzea. Eduardo Deán Ballesteros, am spus şi restul numelui.

Ruibérriz îşi trecu scurt limba peste buza superioară care i se răsfrângea în sus (dar acum era gânditor). Apoi dădu din cap în semn negativ.

— Nu.

— Eşti sigur?

— Nu-mi spune nimic. O clipa am crezut că-l ştiu, că îmi era cunoscut numele de familie, dar nu-i aşa, sau dacă îmi spune ceva nu reuşesc să-mi aduc aminte. Ştii că uneori ceva ţi se pare cunoscut pentru că tocmai ţi se vorbeşte despre el, doar că acest prezent abia încheiat este perceput o clipă ca un trecut îndepărtat. Cred că asta mi s-a întâmplat. Cine e?

Ruibérriz nu putea să se împiedice să-şi pună întrebări. Nu neapărat dintr-o indiscreţie adevărată sau din curiozitate cronică, ci mai degrabă din încredere, ştiind bine că dacă eu nu

voiam să-i răspund la ceva nu-i răspundeam, şi refuzam în mod clar să fac asta, aşa cum s-a şi întâmplat, a doua oară în acea conversaţie.

— Nu ştiu prea bine, nu-l ştiu decât după nume. Şi era adevărat, cunoşteam starea lui de căsătorit şi de văduv, dar nu şi profesia, Marta îi pomenise numele de botez în mod firesc şi intolerabil de mai multe ori, dar de fiecare dată în contextul conjugal şi domestic, atât. Nu-mi spusese aproape nimic despre el nici în primele două dăţi când ne întâlnisem, ca şi cum n-ar fi vrut să treacă sub tăcere faptul că era căsătorită (nu făcea asta), dar nici nu voia să-l aducă prea mult în conversaţia noastră. Am mai întrebat: Cunoşti vreun alt Téllez? Luisa Téllez? Guillermo Téllez?

— Al doilea trebuie să fie fiul lui Wilhelm Tell, cred că are pe creştet un măr cu săgeata înfiptă în el, nu se putu abţine Ruibérriz de la această glumă. Îşi bătu genunchiul cu un gest jovial. Nu reuşea să nu facă glume nici măcar în faţa celor care nu gustau bancurile de nici un fel, nici bune, nici rele, şi asta îl făcea pentru acei oameni insuportabil, era una dintre marile lui probleme. Aşteptă să-i aprob gluma şi să zâmbesc puţin înainte să-şi urmeze ideea. Este un tip la radio, mai zise, dar nu-l cheamă Guillermo. Cine sunt, copiii lui Téllez Orati?

— Da, sunt copiii lui. Şi am fost cât pe ce să adaug „cei care mai sunt în viaţă“, dar m-am oprit la timp, era o completare care în mod sigur ar fi adus alte întrebări ale prietenului meu. – Ar exista vreo posibilitate de a-l cunoaşte pe Téllez tatăl?

Ruibérriz izbucni în râs de data aceasta, cu buza răsfrântă şi cu dantura prea albă fulgerând ca o explozie. Se uită la mine cu ironie. Se agăţă cu amândouă mâinile de fularul pe care îl avea la gât şi pe care nu şi-l scosese, deşi înăuntru era cald, pentru că i se părea un accesoriu decorativ. (Îşi încleştase mâinile de el ca să-şi reprime hohotul scurt.) Fularul se asorta cu pantalonii, ambele de culoare crem: culoare distinsă, însă mai potrivită primăvara. Pe un taburet de lângă noi îşi lăsase paltonul lung de piele neagră, uneori poartă asemenea haine de piele care-i dau aerul cuiva ieşit dintr-un film cu SS-işti, îi place să iasă în evidenţă fără a face eforturi pentru asta.

— Ce interes ai să intri în legătură cu mumia asta? Să nu cumva să-mi spui că te ţii de afaceri cu casa regală.

— Nu, sigur că nu, tu m-ai învăţat asta, am zis. Nici măcar nu cred că vreau să-l cunosc pe el, şi nici măcar nu mi-e prea clar motivul; dar dintre ei toţi, doar despre el ştim câte ceva. Poate vreau să-i cunosc pe copii. Sau pe fiică, tatăl ar fi un intermediar.

— Şi Deán ce mai caută aici? întrebă Ruibérriz.

— Am putea încerca cu Téllez? l-am întrebat eu, pentru a insista şi, la fel de bine, pentru a evita să-i răspund.

Lui Ruibérriz îi place să facă servicii, sau măcar să arate că e în stare să le facă, acest lucru îi face plăcere oricui, să te gândeşti, să ai o expresie de îndoială şi să poţi spune la sfârşit: „Să vedem ce se poate face“, sau „Am să mă gândesc“, sau „O să mă ocup eu“. Răsuci întrebarea în minte, doar câteva secunde (el e un om de acţiune, gândeşte repede sau prea puţin), apoi îi mai ceru o bere chelnerului (Ruibérriz este unul dintre puţinii oameni care, în zilele noastre, au curajul să bată din palme sau să pocnească din degete în baruri şi pe terase, şi niciodată nici un chelner nu i-a reproşat asta şi nu s-a supărat, de parcă s-ar fi bucurat de privilegiul de a-şi păstra gesturile abuzive ale anilor cincizeci, iar apartenenţa sa la acele timpuri ar fi fost atât de neîndoielnică – în copilărie oamenii învaţă prin imitaţie – încât gestul nu putea fi decât înţeles. Acum îşi pocni de două ori degetele, cel mijlociu şi cel mare, cel mare şi cel mijlociu). Se ridică înfipt pe picioarele larg desfăcute, era mai înalt decât mine; întoarse şi mai mult spre mine cu altă bere în mâna dreaptă şi cu un zâmbet larg, exploziv.

— Oricând poţi să te dai drept ziarist, spuse. E sigur că ar fi încântat să-ţi dea un interviu. Cu cât sunt mai uitaţi de toată lumea şi mai în vârstă, cu atât sunt mai doritori de atenţie. Devin nerăbdători, timpul lor e pe sfârşite.

— Aş prefera să nu umblu cu minciuni, interviul n-ar apărea niciodată şi el ar aştepta asta. Ar mai fi vreo posibilitate?

Ruibérriz de Torres îşi încrucişă braţele şi îşi lăsă mâinile pe bicepşi, stătea în picioare, părea bine dispus, îi venise în minte un gând amuzant, o intrigă, o şmecherie.

— S-ar putea, zise. Dar cred că are să fie nevoie să faci o chestie delicată.

— Ce chestie?

— Nu te îngrijora, nu e ceva la care să nu te pricepi. Îşi trecu iarăşi limba peste buze, expresia cinică i se accentuă şi mai mult şi se uită în jur de parcă ar fi adulmecat o pradă cu care să plece. – Lasă-mi ceva timp şi cred că ţi-l aduc pe tavă. Ultima parte a frazei o rostise puţin excitat, chiar expresia era elocventă, „cred că ţi-l aduc pe tavă“ suna ca şi cum ar fi spus „Lasă pe mine“ sau „Te rezolv eu“ sau „Dacă ai şti ce idee mi-a venit“. – Nu vrei să-mi spui ce vrei de la el, nu?

Am fost tentat atunci să-i spun adevărul: „De fapt nu vreau nimic de la el, mi s-a întâmplat un lucru oribil şi ridicol şi mă gândesc tot timpul la el, de parcă aş fi vrăjit; nu vreau să aflu nimic, pentru că e nimic de aflat, nici nu vreau să salvez pe cineva, pentru că ea a murit deja, şi nici nu vreau să dobândesc nimic, pentru că nu este nimic de dobândit, poate numai reproşuri sau ura neîndreptăţită a cuiva, a acestui Deán de pildă sau chiar a lui Téllez sau a copiilor săi rămaşi în viaţă, sau chiar a unui anume Vicente, un individ tiranic şi cu gura mare, care obişnuia să se culce cu ea fără să facă din asta nici un secret, eu nici măcar n-am reuşit să fac asta o dată, prima dată. Nici nu doresc să iau locul nimănui, nici să fac rău cuiva, nici să uzurpez ceva, nici să mă răzbun pe cineva, nici să răscumpăr vreo vină sau să apăr pe cineva ori să-mi liniştesc conştiinţa, nici să fug îmboldit de frică, n-am nici un motiv, nu am făcut nimic şi nimeni nu mi-a făcut nimic şi ceea ce e rău sau şi mai rău a trecut deja fără cauză, nu mă îndeamnă nici unul dintre aceste lucruri care sunt cele care ne îndeamnă mereu, a afla, a salva, a dobândi, a lua locul, a face rău, a uzurpa, a ne răzbuna, a răscumpăra o vină, a apăra sau a linişti şi a fugi şi nici dorinţa de a mă culca cu ea. Şi chiar dacă nu este nimic, ceva ne îndeamnă, nu e posibil să rămânem cuminţi, la locul nostru, ca şi cum numai simpla noastră respiraţie ar emana resentimente şi năzuinţe pustii, frământări fără de care ne-ar fi fost mai bine. Şi acum nu numai că nu vreau să ştiu nimic, ci eu sunt cel care trebuie să ascundă, mie trebuie să mi se afle faptele şi, de asemenea, paşii, sau să mi se smulgă o mărturie şi să fiu silit să povestesc, pasivele mele fapte şi paşii mei otrăviţi, «Dar de-abia au început să caute şi se pare că Eduardo ar vrea să-l întâlnească», am auzit rostindu-se, şi acest «să-l» se referea la mine şi nu la altcineva, nici măcar la acest Vicente a cărui soartă este în mâinile mele dacă eu mă dau de gol şi căruia, de fapt, i se adresa inocent fraza. N-am nici o intenţie cu bătrânul Téllez. Doar că mi s-a întâmplat un lucru oribil şi ridicol şi mă simt ca sub o vrajă, posedat, pândit, bântuit, locuit, capul meu locuit şi corpul meu de asemenea locuit şi *haunted* de o fiinţă cunoscută doar în momentul morţii ei şi prin câteva săruturi de care ne-am fi putut lipsi“. Aş fi vrut să-i spun toate acestea, dar chiar şi primele cinci cuvinte l-ar fi stârnit pe Ruibérriz mai mult decât răspunsul pe care i l-am dat, mult mai banal şi mai simplu şi mai uşor de înţeles:

— Nu, deocamdată.

Nu mai era mult până la ora prânzului când aveam să ne despărţim, era un moment în care încă ziua se mai simte ca şi cum ar fi dimineaţă; afară ploua, vedeam cum plouă prin geamurile înalte şi oamenii care intrau uzi leoarcă pe uşa turnantă, stingheriţi de umbrelele lor pe care nu reuşiseră să le strângă de tot înainte de a păşi înăuntru. Ploua aşa cum plouă adesea în Madridul pustiu, monoton şi neobosit, fără nici o rafală de vânt care să alunge ploaia, ca şi cum ploaia ar şti că va dura zile întregi şi n-ar fi nici furioasă, nici grăbită. Dimineaţa era colorată în portocaliu şi verde, şi această ploaie avea să cadă şi mai încet, ceva mai departe, centru şi de cartiere, pe mormântul Martei Téllez, picături pe piatra care va fi spălată gratuit până la sfârşitul timpurilor sau până la sfârşitul pietrei, chiar dacă numai din când în când în locul acesta cu atmosfera atât de uscată, ea era la adăpost de ploaie şi nu va alerga cum făceau trecătorii de pe Gran Vía traversând repede

şoseaua şi retrăgându-se de pe trotuare în căutarea streşinilor şi a magazinelor şi a intrărilor de metrou pentru a se adăposti, ca pe timpul străbunicilor lor care purtau pălării şi fuste mult mai lungi şi care fugeau să se adăpostească de bombardamentele din timpul nesfârşitului asediu, ţinându-şi cu mâna pălăriile şi fustele lungi care fluturau, aşa cum am văzut în filmele documentare şi fotografiile din Războiul Civil, atât de greu de îndurat pentru noi: unii dintre cei care alergaseră atunci ca să nu fie ucişi de bombe încă se mai află în viaţă şi, în schimb, alţii care s-au născut după acele vremuri au murit deja, ce straniu: Téllez trăieşte, dar nu şi fiica lui, Marta. Un grup de persoane se adăpostise sub veranda barului nostru, acest bar care exista în anii treizeci şi, prin urmare, văzuse căzând bombele şi căzând trecătorii care nu reuşiseră să scape în Madridul devastat în urmă cu mai mult de o jumătate de secol, ne vor stânjeni când vom ieşi la plecare.

Ruibérriz mai înfulecă un pumn de migdale sărate şi se uită îngrozit la paltonul de nazist: ploaia avea să-l ude, ce neplăcut. Îşi ceru scuze şi merse la toaletă, stând acolo mai mult decât ar fi trebuit şi când se întoarse îmi trecu prin minte că poate luase o doză ca să înfrunte ploaia şi eventuala stricăciune a hainei lui de piele, şi prânzul care-l aştepta, în cursul căruia avea fără îndoială de rezolvat ceva important, nici un lucru în care este amestecat nu este lipsit de importanţă. Ştiam că lua aceste doze uneori pentru a rămâne jovial mai multă vreme şi să placă şi să provoace uimire în continuare, lucru care s-a întâmplat să-i creeze probleme cu clienţii, în special cu aceia pe care îi interesa stilul şi până la urmă îl pretindeau şi de la el. Mai rămase câteva clipe în picioare lângă taburet, cu un aer melancolic sau gânditor, de parcă ar fi regretat că se simţea exclus dintr-un proiect important şi, mai mult, a cărei derulare la început avea să depindă de el.

— Bine, cum vrei tu, nu-mi spune nimic, rămâne aşa, îmi spuse. Dar să nu mă întrebi nici tu nimic deocamdată. Se poate face, dar e o chestie delicată la mijloc. Lasă-mi ceva timp şi te anunţ eu când o să am ceva concret.

Şi apoi îşi umflă pieptul cu pectoralii lui atât de proeminenţi şi, apucându-şi încheietura mâinii stângi cu cea dreaptă, începu să mă informeze despre relaţiile sale nemaipomenit de profitabile cu anumite femei.

Nu l-am mai întrebat nimic în scurtul răstimp pe care i-l dădusem sau, mai exact, pe care el îl voise, nu i-am telefonat, nici n-am ştiut nimic despre el aproape o lună, o lună mi-a trebuit pentru a-i cunoaşte pe Téllez şi pe Deán şi pe Luisa, mai întâi pe tată şi apoi pe fiică şi pe ginere, pe cei doi aproape simultan. Nu l-am întrebat nimic şi, după aceste patru săptămâni, m-a sunat şi mi-a spus:

— Sper că mai eşti interesat de Téllez Orati.

— Da, am spus eu.

— Pentru că am pus mâna pe el: am să ţi-l prezint sau, mai bine zis, o să-l cunoşti tu în absenţa mea. Dar pregăteşte-te, o să mai cunoşti şi pe alţii.

— Să vedem. Care-i chestia delicată?

Ruibérriz face servicii cu mare plăcere, dar nu se poate abţine să nu-şi sublinieze meritul şi pe urmă nu pierde nici o ocazie să-ţi amintească povestea luni şi ani întregi, vrea să-i fie apreciate abilitatea şi strădaniile.

— Să nu crezi că mi-a fost uşor să-l am pe tavă, fără minciuni, cum ai vrut tu: o mie de telefoane, multă aşteptare, mulţi intermediari şi câteva întâlniri. Uite: o să-i scrii un discurs Unicului.

— Unicului?

— Aşa îi spun cei din anturajul lui, Unicul, Singurul, Singurus, până şi Solitarul şi de aici Cow-boy-ul, Only the Lonely i se mai spune, şi Only You, în toate felurile, cu cât te afli mai aproape de cineva important cu atât mai puţin îi spui pe numele sau titlul adevărat, iar Téllez este destul de apropiat de el încă, aşa cum ţi-am spus. A durat mai mult, dar acum treaba e deja

aranjată: am aflat de la oamenii din Minister că Unicul nu era prea mulţumit de ultimele lui discursuri, se pare că niciodată nu a prea fost, e foarte cârcotaş în privinţa asta, iar el şi ai lui au încercat tot ce se poate, funcţionari, academicieni, profesori universitari, notari, jurnalişti fascişti şi jurnalişti roşii, jurnalişti pur şi simplu, poeţi mieroşi şi poeţi mistici, romancieri edulcoraţi şi romancieri adevăraţi, dramaturgi neciopliţi şi dramaturgi preţioşi, toţi foarte spanioli, şi niciodată n-au fost foarte mulţumiţi de nimeni: nici unul dintre aceşti negri de ocazie nu cutează să fie altfel decât impersonal şi majestuos, aşa că Unicul se plictiseşte de moarte când repetă acasă în faţa oglinzii şi la fel când îşi recită plictisitorul discurs în public şi, mai mult, s-a săturat ca după atâtea discursuri şi atâta domnie vocea sa oratorică să fie atât de plată şi să nu fie remarcată de nimeni. Vrea să aibă un stil al lui personal, cum vrea toată lumea, mi se pare că nimeni nu se preocupă de asta. Se spune că ar fi vrut să scrie el însuşi ceva, dar l-au împiedicat şi, pe deasupra, nu i-a ieşit, are idei, dar îi e greu să le dea o formă. Printr-un tip de la Minister i-am trimis lui Téllez câteva dintre piesele noastre, mai precis dintre ale tale, mai recente, şi s-au arătat doritori să încerce cu noi, remarcaseră şi ei conferinţa preşedintelui Camerei şi salutul Fecioarelor din Sevilla către Papă, nu s-au prins de chestiile indecente. Téllez este de partea noastră şi e încântat, ne consideră găselniţa lui şi e fericit să fie de folos o dată mai mult, bun curtean. Dar Unicul vrea să te vadă, se deranjează să o facă. Bine, vrea să-l vadă pe Ruibérriz de Torres şi îţi dai seama că eu n-o să mă duc la Palat, n-am nici o poftă de aşa ceva. Téllez înţelege şi el, ştie foarte bine metodele şi lipsurile noastre, ştie că tu vei fi acela care va scrie discursul şi pricepe că Ruibérriz suntem doi, în cazul de faţă.

— Înseamnă că te-ai văzut cu el, am spus eu.

— Da, mi-am dat întâlnire cu el la Academia de Arte Plastice, şi m-am prins că era cât pe ce să-i asmută pe uşieri să mă lege sau să mă alunge de-acolo de cum m-a văzut apărând, m-a luat drept un hoţ, un derbedeu, ce ştiu eu, veşnica poveste, şi-a dus mâna la piept imediat, cum face cineva care se întâlneşte cu un *pickpocket*. E cam obositor, anii sunt de vină; dar agreabil, îl ştiam după figură, de la hipodrom mai mult decât din fotografii, înainte mergea des acolo, nu apare în prea multe fotografii. Pe urmă s-a liniştit, cred că nu i-am făcut chiar o impresie rea, seamănă el cu o mumie, dar poţi să te înţelegi cu el. Aşa că să fii gata: poimâine la ora nouă, o să vină să te ia cu maşina chiar Téllez, o să te întâlneşti cu el şi cu Unicul o jumătate de oră sau mai puţin şi nu ştiu dacă va mai participa cineva, iar dacă totul se încheie cu bine, o să le scrii discursul. Nu cred că asta te va obliga să le mai scrii şi altele, aproape sigur nici acum nu vor fi mulţumiţi, aşa e normal la ei. Nu plătesc prea mult, e o afacere mediocră spre mizerabilă, Casa e zgârcită, prea obişnuită ca toţi să dea pe spate că le-a fost comandat ceva şi nimeni să nu ceară nici un ban. Câteodată, dacă negrul e prea orgolios ori are limba prea ascuţită, îi trimit un cuţitaş cu un R, o insignă, o monedă, emisiune specială, o fotografie cu dedicaţie cu o ramă împodobită de Villanueva y Laiseca, lucruri din astea. Eu am fost deja foarte limpede: la noi e vorba de un tarif minim, suntem profesionişti. Dar nu te deranjează, nu-i aşa? Tu voiai să-l cunoşti pe Téllez, nu?

— Pe tine nu te deranjează ca procentul tău să fie cel minim, i-am spus.

— Nu, normal că nu.

— Ce fel de discurs e?

— Încă nu ştiu, Téllez o să-ţi explice, sau vreunul din Minister, mai târziu, dacă ne acceptă până la urmă. Vreo treabă străină, cred, Strasbourg, Aix-La-Chapelle, poate Londra sau Berna, nu ştiu, nu mi-au spus. Dar asta contează cel mai puţin, nu? Chestii de-astea. Voiai să-l vezi pe Téllez, nu? insistă Ruibérriz. Aştepta să-l recompensez povestindu-i de ce doreau atât să cunosc mumia. Fusese eficient, deşi, ca de obicei, alesese calea cea mai complicată posibil, totdeauna face mai mult decât trebuie, totdeauna amplifică ceea ce i se propune, ideile lui personale şi intrigile lui. Ar fi putut să mă cheme şi pe mine la Academia de Arte Plastice pentru întâlnirea preliminară, iar apoi aş fi hotărât eu dacă mai voiam sau nu alte întâlniri, fără să fie necesar să-l

amestecăm pe Unicul. Dar treaba era deja făcută aşa.

— Da, asta voiam. Doar atâta i-am spus la început, adică, atât am vrut să-i spun; dar cum am sesizat din tăcerea lui că i se părea prea puţin, şi mi se părea şi mie la fel de insuficient, am adăugat: Îţi rămân dator, nu ştii cât îţi mulţumesc.

— Rămâi dator cu povestea, mai târziu, răspunse el, şi tonul lui m-a făcut să-mi imaginez zâmbetul atât de alb la celălalt capăt al firului: nu pretindea să-i spun povestea, nu mi-o spusese pe un ton imperativ.

— Da, mai târziu, am spus, şi m-am gândit că, poate, le datoram deja multora o întâmplare ca plată a unei datorii, chiar dacă simbolică sau necerută, nimeni nu poate să ceară ceva despre care nu ştie că există cuiva necunoscut, ceva ce nu ştie că s-a întâmplat sau că se întâmplă şi, de aceea, nici nu poate cere să i se reveleze sau să înceteze. Îi datoram povestea acestui curios şi neastâmpărat Ruibérriz şi soţului Deán, care de-abia începuse să mă caute şi voia să mă întâlnească; poate precarului şi obositului Téllez şi celor doi copii ai săi în viaţă, nici unuia dintre ei nu i-ar plăcea să o ştie, dar poate că i-ar plăcea Mariei Fernández Vera, rudă prin alianţă doar, şi, fără îndoială, ar vrea să afle iritabilul Vicente, chiar dacă ar fi preferat să spună el povestea şi, în schimb, Inés ar fi îngrozită să o audă; poate i-o datoram şi tinerei de la intrarea de pe Conde de la Cimera, care îşi întrerupsese discuţia sau despărţirea ori săruturile, chiar dacă ea nu-şi pusese întrebări despre o asemenea poveste şi nici despre mine, fără îndoială; poate că i-o datoram până şi recepţionerului de la Wilbraham Hotel din Londra, îl deranjasem la ore târzii din noapte sau foarte de dimineaţă din această pricină. I-o datoram lui Eugenio, copilul, care probabil se întorsese acasă la el, dacă îl duseseră de acolo în prima noapte, în camera lui, el şi iepurele lui de jucărie ameninţaţi din nou de paşnicele avioane atârnând de tavan, în timp ce dorm – oscilaţia inertă –, visând acum greutatea mamei lui absente şi tot mai uşoare, pasageră a unuia dintre aceste avioane, copilul fiind şi el sub vrajă. Numai că vraja lui călătorea de-acum înspre propria ei dispariţie şi se va desface curând.

Téllez şi cu mine am ajuns mai devreme, în maşina lui cu înfăţişare oficială, dar Unicul ne-a făcut să aşteptăm, cum se potriveşte rangului şi ocupaţiei sale, presupun că mereu rămâne în urmă cu îndeletnicirile lui zilnice şi că atunci când întârzierile se strâng prea multe îşi anulează în ultima clipă o întâlnire, regăsindu-şi dintr-odată şi punctualitatea şi programul, pentru mine această continuă instabilitate şi metoda aleatorie de a o reduce ar fi un blestem, iar acum îmi dădeam seama de faptul că, deşi eram la începutul zilei, puteam fi noi cei tăiaţi de pe listă, scuze formale şi gata, un curtean şi un negru pot fi oricând amânaţi. Pe când aşteptam în salonaşul cam rece, Téllez începu să mă piseze din nou cu ceea ce mă sfătuise deja pe drum, adică să nu o întrerup pe Majestatea Sa, dar nici să nu las loc pentru pauze în conversaţie, să vorbesc doar când sunt întrebat direct sau când sunt invitat să fac vreo expunere, să nu cumva să fac gesturi bruşte ori să ridic vocea, pentru că lucrurile astea îl agasează şi îl derutează pe Singur (aşa a spus, „agasează“, am avut impresia că era de-a dreptul nepotrivit), cum să mă adresez lui atât la vocativ, cât şi cu referire la persoana lui, cum trebuie să salut, cum trebuie să-mi iau la revedere, cum nu trebuie să stau jos până când nu o face el şi îmi face semn că am voie să mă aşez la rându-mi, cum nu trebuie nici să mă ridic pentru nici un motiv dacă el nu se ridicase mai înainte, tot timpul drumului mă simţisem ca la şcoală ori ca înaintea primei împărtăşanii, nu numai din cauza instrucţiunilor în sine, ci şi din pricina felului şi a tonului cu care bătrânul Téllez mi le dădea, cu un amestec de indulgenţă, dezaprobare, emfază şi pesimism (nemulţumit de supuşi şi nemaifăcându-şi prea multe iluzii), acum eram sigur că era expert în redactarea anunţurilor mortuare. Când mă văzuse apărând în poarta casei se uitase atent la mine din maşină, ca şi cum înfăţişarea mea ar fi fost hotărâtoare pentru el dacă să mă lase sau nu să urc (portiera din spate ţinută deschisă cu mâna lui cu pete maronii de la bătrâneţe, chipul mare şi cercetător înclinat, sprâncenele de spiriduş arcuite a neîncredere, m-am simţit ca o târfă îndelung examinată şi măsurată de client înainte ca acesta să facă gestul umilitor cu capul, acel gest care semnifică „urcă“); şi după ce am căpătat aprobarea lui, pe care desigur Ruibérriz îl asigurase că o merit, îmi făcu un gest mai curând nerăbdător cu mânerul stilat al bastonului pe care îl purta şi făcuse o mişcare ca pentru a se apăra când am intrat în sfârşit în maşină, bătrânii au o teamă permanentă ca nu cumva ceilalţi să-i îmbrâncească din greşeală. Acum, în timp ce aşteptam ca Unicul să ne primească, se juca cu bastonul, şi-l aşeza pe genunchi ca pe o spadă neascuţită, alteori îl învârtea ţinându-l între picioare, cu vârful pe podea, ca un compas închis. Nu eram singuri în încăpere: de când ne condusese, după ce ne controlase în salon, un majordom sau cum s-o fi chemând stătea cu noi, nemişcat, un servitor, un om la toate, împopoţonat după moda veche (o epocă pe care nu ştiam între ce date s-o încadrez, omul era îmbrăcat în livrea verde-melon, pantaloni negri scurţi până la genunchi, ciorapi albi şi pantofi de lac, doar că nu purta perucă), un bărbat într-adevăr în vârstă, în comparaţie cu el Téllez părea un tinerel. Téllez îl salutase spunându-i: „Salut, Segarra“, iar el răspunsese bine dispus: „Bună ziua, domnule Tello“, cu siguranţă bătrânii se cunoşteau din vremuri mai grele decât cele în care trăiam. Bătrânul avea părul foarte cărunt şi pieptănat cu un fel de breton precum împăraţii romani şi stătea într-o poziţie oarecum marţială, de drepţi, lângă un şemineu decorativ, având pe peretele de deasupra o oglindă mare cu apele întunecate de timp; îşi schimba imperceptibil poziţia din când în când trecându-şi greutatea de pe un picior pe altul sau

pentru a scutura cu mâna înmănuşată vreo scamă sau un fir de praf de pe cealaltă mănuşă care ajungea astfel, în mod inevitabil, pe prima (mănuşi albe, ca şi ciorapii, care arătau precum ciorapii infirmierelor cu cusături grosolane); şi, cu toate că mi-am făcut griji pentru echilibrul şi capacitatea sa de a rămâne astfel nemişcat în picioare, am dedus apoi că de atâta timp se obişnuise să stea astfel, încât s-ar putea să fi devenit starea lui naturală şi să nu mai simtă oboseala (de altfel, lângă el era un soi de strapontină, probabil stătea pe ea când nu era nimeni în salon). Şi, mai departe de noi, într-un colţ, mai era un pictor senil, cu o paletă în mână, şi în faţa lui o pânză foarte mare, cu spatele la noi, întinsă pe un şevalet mic care făcea să pară foarte precară stabilitatea pânzei: nu ne dăduse nici o atenţie, nici nu salutase, părea foarte concentrat asupra operei lui neterminate, poate că se concentra pentru a se folosi cât mai mult de timpul scurt în care îşi va contempla modelul. Nu avea pe cap bereta pe care o poartă atât de adesea pictorii, era îmbrăcat însă cu un fel de halat sau o pelerină de un albastru-bleumarin. Îi tremura puţin mâna cu care ţinea paleta, şi la fel mâna cu pensula când făcea un retuş (probabil că avea o memorie bună), aveam impresia că acel gest nu era foarte ferm.

Téllez se uita la el din când în când cu o privire care exprima neplăcere şi iritare, şi după câteva minute îl întrebă, agitând pipa pe care şi-o scosese din buzunarul hainei:

— Hei, maestre! Vă deranjează dacă fumez? Nici măcar nu se gândise să ne întrebe pe mine sau pe lacheul Segarra.

Pictorul nu-l băgă în seamă, aşa că Téllez făcu un gest şi mai dispreţuitor (care semnifica până la urmă ceva de felul „Ducă-se pe pustii“) şi începu să se pregătească. Aduna tutunul în căuşul pipei şi îl îndesa cu degetul, iar câteva fire îi căzură pe jos. „Va fuma o pipă“, m-am gândit, „asta poate dura mult, dar poate într-adevăr relaţiile lui sunt foarte intime cu Unicul şi, chiar dacă acesta vine, Téllez nu va stinge pipa“. Dar n-am îndrăznit să-mi aprind şi eu o ţigară. Domnul matusalemic travestit în livrea se apropie ezitând cu o scrumieră plină de ornamente, foarte grea, care stătuse până atunci pe consola şemineului inutil.

— Poftiţi, domnule, vă rog, spuse, aşezând-o cu mişcări foarte lente pe măsuţa joasă de lângă noi, mi-a fost teamă că nu avea să aprecieze corect distanţa, iar scrumiera avea să cadă, s-ar fi spart.

— Cum mai este pe-aici, Segarra? profită Téllez de ocazie ca să-l întrebe.

— Nu ştiu, domnule Tello. Când aţi sosit dumneavoastră, el îşi fletcheriza încă cerealele.

— Ce făcea? întrebă Téllez uimit (îi mai căzură câteva fire de tutun pe jos), cu toate că Segarra spusese ciudatul cuvânt cu naturaleţe şi familiaritate. Probabil că acela era salonul pentru vizitele apropiaţilor sau cele chiar neimportante (cu toţii eram nişte servitori, la urma urmei), probabil că acolo îşi înghesuia vizitatorii care nu contau, aşa cum fac vedetele de muzică rock cu ziariştii.

Lacheul sau majordomul Segarra (habar n-am cum se numeşte acest fel de servitori) păru mulţumit de nedumerirea sau îngrijorarea pe care o stârnise şi, de asemenea, satisfăcut că putea aduce o informaţie folositoare şi totodată extravagantă. Avea privirea optimistă şi vioaie a cuiva care a văzut multe lucruri stranii, fără a le înţelege, şi acest lucru îi conservase intacte curiozitatea neobosită şi capacitatea de-a se entuziasma şi de-a se uimi.

— „A fletcheriza“, domnule, spuse, iar acum pronunţă cuvântul ca între ghilimele, ridicând un deget înmănuşat. Este o veche metodă de masticare foarte sănătoasă, care transformă solidul în lichid, a descoperit-o un anume Fletcher, de aici vine numele ei, iar în zilele noastre multă lume o redescoperă. Problema e că te dor un pic gingiile şi că ia ceva timp. El o foloseşte doar la micul dejun, cu cerealele şi oul fiert.

Téllez întoarse capul, o clipă, înspre pictorul de curte, să vadă dacă nu îşi ascuţise auzul pentru a asculta conversaţia, dar artistul cu pelerină era foarte ocupat acum (parcă nu-l ajutau braţele) să facă să stea mai dreaptă pe şevalet pânza în echilibru precar pe care nu o vedeam. Am început să vreau să văd pânza.

— Asta înseamnă că maxilarele sfârşesc prin a lichefia alimentele? îl întrebă Téllez pe Segarra, îndesând cu degetul mare în pipă tutunul care mai cădea pe jos. Găseam că tutunul acela era prea aromat cu whisky şi poate cu mirodenii picante, un produs olandez, efeminat.

— Exact, domnule, şi se pare că e mult mai sănătos decât prin metode mecanice. Se numeşte lichefiere anatomică, am auzit termenul acesta, la fel ca şi pe primul pe care l-am folosit. Servitorul parcă îşi cerea scuze pentru că îşi însuşise fără voia lui acele cunoştinţe.

— Deci aşa, zise Téllez. Şi aţi putea dumneavoastră afla în ce stadiu se află această fletcherizare? Nu fiindcă suntem grăbiţi, doar aşa, să avem o idee.

— Desigur, domnule Tello, cum să nu, cu plăcere. Mă duc acum să mă interesez.

Cu paşi infinit de înceţi (cu toate că se mişca ceva mai repede decât atunci când greutatea scrumierei fusese cât pe ce să provoace o nenorocire), lacheul Segarra se duse spre una dintre cele trei uşi ale salonaşului cam rece (cu cât rămâneai mai mult acolo, cu atât ţi se făcea mai frig), desigur nu spre uşa prin care intraserăm, ci spre cea mai aproape de el, de cealaltă parte a şemineului inutil. (Singurul perete fără nici o uşă avea, în schimb, o fereastră mare joasă şi pătrată, care dădea o lumină foarte bună pentru a picta, de pildă.) Nu vreau să fiu lipsit de respect, nici nu afirm şi nu insinuez nimic, dar adevărul este că în îndelungatele secunde în care Segarra cel atât de lent ţinuse deschisă acea uşă, am auzit un zgomot greu de confundat de mini-fotbal venind din camera alăturată. Totuşi, lui Téllez parcă nu-i atrăsese atenţia, deşi poate era surd la anumite zgomote, sau acesta cu deosebire nu-i spunea nimic familiar, fiind prea popular. Pictorul însă îl auzi, îşi înălţă de două ori capul şi îl întoarse, o mişcare ca de pasăre, dar imediat alese să ignore sunetul (care nu-l privea câtuşi de puţin), ca să-şi potrivească din nou paleta în mâna ce-i tremura la cea mai mică mişcare neaşteptată sau prost coordonată. De parcă şi-ar fi pictat propriul său portret.

Téllez părea că nu era prea interesat de mine şi nici nerăbdător. Satisfacţia lui era probabil să facă un serviciu, să mă aducă până acolo, să mă descopere, să poată recomanda pe cineva şi să primească felicitările dacă acest candidat plăcea şi era bun în meseria lui, doar atât, numai dacă nu cumva voia să-şi petreacă dimineaţa la Palat, ocupat în acest fel nedeterminat. Pe când îşi aprindea pipa cu un chibrit, se uită la mine cu coada ochiului, ca şi cum ar fi vrut să controleze dacă nu cumva îmi dădusem jos cravata sau dacă îmi murdărisem pantalonii în vreme ce aşteptam, aceasta a fost senzaţia mea (de altfel îşi plecase capul pentru a-mi cerceta destul de critic încălţămintea). Eu mă străduisem cu adevărat să arăt bine, poate că eram prea dichisit, mă simţeam prea curat şi parcă împachetat.

După câteva minute în care Tellez îşi fumase pipa foarte aromată (şi mai aromată acum când era aprinsă) apăru iarăşi Segarra, cu tunsoarea lui romană puţin răvăşită, ca şi cum cineva i-ar fi ciufulit părul cu o mişcare veselă, cineva mult mai înalt ca el, iar acum, când a deschis din nou uşa şi a întârziat câteva secunde să o închidă, am fost sigur că auzeam şuieratul unui flipper, îl ştiu bine de când eram adolescent şi, pe deasupra, genul acesta de obiecte nu se mai găsesc, este deja un sunet care ţine de trecut, mai bine întipărit şi mai uşor de recunoscut decât cele care încă se mai aud şi din acest motiv se tot schimbă. Am auzit o bilă rostogolindu-se şi marcând multe puncte, şi am sperat ca maşina să nu piardă partida. Segarra, când ar fi putut să ne spună ce avea de spus de la uşă şi să evite să se mai deplaseze astfel, se apropie foarte încet de locul în care stăteam – născând o senzaţie de aşteptare şi puţină teamă iraţională că nu va mai ajunge niciodată – şi nu începu să vorbească decât atunci când ajunse lângă noi, un servitor perspicace:

— Procesul despre care v-am vorbit s-a încheiat cu bine acum o clipă, domnule Tello, nu vă îngrijoraţi, spuse. A trebuit să primească nişte sindicalişti, dar aceştia tocmai pleacă şi el vine încoace.

Şi într-adevăr, nici nu termină Segarra de vorbit, că se deschise a treia uşă şi îşi făcu apariţia Solitarul, cu paşi mari şi repezi, în urma lui mergea o domnişoară străduindu-se să nu rămână în

urmă, din cauza fustei scurte şi strâmte aproape alerga cu vârfurile tălpilor orientate spre exterior şi tocurile înalte zgâriau pardoseala de lemn – lemn nobil fără îndoială – cu minuscule intarsii dreptunghiulare de marmură sau imitaţie de marmură. Eu m-am ridicat imediat, mult mai iute decât masivul Téllez, căruia (am văzut chiar atunci) i se desfăcuse iarăşi şiretul la un pantof, şi acum fiica lui nu era prezentă ca să i-l înnoade la loc. Pictorul, în ceea ce-l priveşte, era deja în picioare, dar când l-a văzut intrând pe Cow-boy, îşi desfăcuse braţele precum o adolescentă exaltată, isterizată de apariţia idolului ei (sau, poate – o imagine mai virilă –, ca un luptător în colţul lui, aşezându-se în gardă), cu atitudinea de zel artistic brusc accentuată. Eu am salutat primul, bolborosindu-mi falsul nume (şi am adăugat stângaci şi din vârful buzelor: „la dispoziţia dumneavoastră“), nu am putut să-l imit pe Téllez aşa cum convenisem, şi, bineînţeles, am uitat de reverenţa pentru care insistase atât; el, în schimb, după ce se ridicase, se aplecă atât cât îi îngăduia pieptul voluminos şi luă cu veneraţie o mână a lui Only the Lonely cu amândouă mâinile lui, deşi în stânga avea pipa aprinsă, cu care era cât pe ce să-l ardă. Fără îndoială că n-ar fi fost un dezastru, deoarece unul dintre primele lucruri pe care le-am observat a fost că Only You avea plasturi de plastic pe ambele degetele arătătoare, o arsură n-ar fi făcut decât să sfarme simetria. Efuziunile erau aproape să-l dea jos pe Segarra, prins din nefericire la mijloc, pe când începuse să se retragă spre locul lui, cu obişnuita lui încetineală de persoană aproape paralitică. Unicul se aşeză în dreapta mea, pe un fotoliu, iar domnişoara, înghesuită şi ea la dreapta mea între noi doi, dar pe aceeaşi canapea pe care stăteam şi eu (avea în mâini un blocnotes, un creion şi un calculator de buzunar Texas, iar din buzunarul taiorului se vedea un telefon); Téllez, după ce se balansă puţin pe picioare, se lăsă să cadă din nou, cu greu, în fotoliul pe care stătuse mai înainte, în faţa mea şi aproape cu spatele la pictor, pe care Singurul îl salută de la distanţă, fluturându-şi mâna şi adăugând: „Ce mai faci, Segurola“, fără a aştepta să-i răspundă: era nevoit să-l vadă zilnic, probabil că pictorul era un personaj iritant şi el încerca să păstreze distanţa. Singurus avea nişte picioare lungi şi subţiri pe care şi le încrucişă imediat cu dezinvoltură (după care şi le încrucişă şi tânăra, din mimetism probabil, avea un fir dus la ciorap, care îi dădea un aer libertin, poate şi-l agăţase când se lupta cu sindicaliştii sau chinuind maşina de scris); am observat că purta un fel de şosete numite „executive“, prea transparente după mine, se vedeau firele de păr de pe glezne; în rest era îmbrăcat ca un om de lume, cu pantalonii puţin şifonaţi în dreptul coapselor.

— Ai grijă, Juanito, îi spuse lui Téllez –, ţi s-a desfăcut şiretul de la pantof. Şi indică pantoful cu degetul său cu plasture.

Téllez se privi atunci stupefiat, de la înălţime – capul lui din nou avea înfăţişarea unei statuete-*gargouille* –, apoi cu plictiseală, expresia cuiva confruntat cu o problemă imposibilă. Muşcă din pipă.

— O să mi-l leg mai târziu, când mă ridic; dacă stau jos nu risc să mă împiedic în el.

Solitarul se aplecă atunci înspre el, ca să-i spună la ureche – tot pieptul pe braţul fotoliului, mi-a fost teamă să nu cedeze –, dar nu vorbi cu voce destul de scăzută, sau distanţa între noi era prea mică, aşa că am auzit ce-l întreba.

— Spune-mi, cine e?, ridicând uşor sprâncenele şi agitându-şi în aer degetele neliniştite. – Am uitat pentru ce aţi venit azi.

— E Ruibérriz de Torres: noul discurs, bâigui cel care mă boteza astfel, muşcând şi mai mult din pipă (astfel cuvintele îi ieşiseră uşor printre dinţi).

— Ah, da, Ruibérriz de Torres, spuse Cow-boy-ul calm şi de data asta cu voce tare; şi se întoarse spre mine. – Să vedem ce poţi să scrii, interesul tău e să fii cu mare atenţie.

Nu era nici o ameninţare în tonul său, mai degrabă vocea lui era pusă pe glumă. Este prerogativa lui Only the Lonely să tutuiască pe oricine, chiar dacă nu-l cunoaşte şi fără deosebire de vârstă, condiţie sau titlu, ierarhie şi sex. E adevărat că obiceiul acesta este neplăcut, în locul lui eu aş renunţa la privilegiul de a tutui pe toată lumea. Eu mă hotărâsem să-i spun dumneavoastră şi

„domnule“, când aveam să mă adresez lui şi, atunci când mă refeream la el, „domnul“. Mi s-a părut că era o adresare destul de respectuoasă şi că n-aveam cum să mă încurc în ea şi, oricum, mi-era egal dacă Téllez avea să mă dojenească.

— Toată atenţia din lume, domnule – am spus. Am să urmez cuvânt cu cuvânt indicaţiile pe care veţi binevoi să mi le daţi. La dispoziţia dumneavoastră. Mi s-a părut că prima frază îmi ieşise destul de senină şi atentă, cu toate că el nu părea infatuat, nici prea ceremonios. M-am gândit că ar fi fost mai bine să nu le spun pe ultimele, dintr-odată „la dispoziţia“ îmi sună rău, parcă era prea servil.

Only You se îndreptă pe fotoliu (rămăsese înclinat după ce îi vorbise în şoaptă curteanului său), de parcă, în sfârşit, şi-ar fi îndreptat atenţia asupra lucrului pentru care eram acolo. Îşi aşeză mâinile pe genunchii încrucişaţi (fără efort, avea braţele foarte lungi) şi spuse îngândurat, deşi vorbind foarte animat):

— Uite, Ruibérriz, să trecem direct la subiect: adevărul e că m-am săturat să nu mă cunoască nimeni după douăzeci de ani. Nu pentru că aş crede că lumea citeşte sau dă prea multă atenţie discursurilor mele, dar totdeauna trebuie să începi de la un capăt, nu sunt prea multe moduri posibile de-a mă face cunoscut fără a cădea în ridicol, majoritatea nu sunt pentru mine. Sigur este însă că nimeni nu poate să înghită discursurile de o bună bucată de vreme, şi nu-i reproşez asta nimănui, din moment ce şi pe mine mă plictisesc de moarte. Spusese „de o bună bucată de vreme“, ceea ce nu mi-a sunat drept ceva foarte elevat; cred însă că „să-mi înghită“ putea fi suportat, totuşi. Cei din guvern au numai intenţii bune, ca să nu mai vorbim despre scriitori. Prea multe bune intenţii, desigur, când îmi fac vreo lucrare neînsemnată se umplu de glorie regală sau de ceea ce cred ei că e gloria regală, ca nişte păuni. Se iau unii după alţii, n-a fost nici unul care să nu vrea să vadă vreun discurs anterior, când li se dă comanda, şi totul devine… cum se zice, Juanito?

— Un cerc vicios? sugeră Téllez.

— Nu, dragă, cum era să nu ştiu asta, răspunse Unicul. Altceva. Ceva ce se învârte repetându-se şi în final se întoarce la loc.

— Eterna întoarcere? Un compas? sugeră, ezitând de data asta, Téllez.

— O busolă? se lăsă să-i scape domnişoara ca din neatenţie, dintr-un fel de oportunism. Nu ne fusese prezentată deloc. Avea picioare frumoase, cu coapsele pline, unul dintre ele pus în evidenţă de firul rupt, nu era de mirare să i se ducă firele la ciorapi.

— Nu, ce tot spuneţi, nimic de felul acesta, care e legătura? Altceva, da, dragă, rotaţia completă şi din nou unde am fost.

Am văzut cum pictorul Segurola ridica braţul, cu pensula în mână, ca un elev silitor, care ştie răspunsul la lecţie. Acest gest însemna că acum asculta cu adevărat, poate pentru că îl privea pe Singur cu intensitate şi fără încetare – o privire de foc –, era de dorit să-l fi privit aşa fiindcă era modelul picturii sale. Singurus îl văzu şi el şi îşi ridică bărbia spre el cu un gest de plictiseală şi fără entuziasm, ca pentru a-i spune: „Ia să vedem ce mai zici şi tu“.

— Roata norocului? întrebă atunci Segurola, nu fără speranţă şi cu un aer renascentist.

Solitarul lăsă braţul să-i cadă, un gest de descurajare faţă de artistul plastic.

— Da, dragă, şi ruleta rusească şi un satelit, nu poate fi adevărat – spuse. Bine, mi-e indiferent, şi cum spuneam: eu îmi dau seama că personalitatea mea, aşa cum sunt, nu este cunoscută şi poate că mi-e dat să rămân aşa până la sfârşitul vieţii; dar cât trăiesc, nu pot să nu mă gândesc că, aşa cum se petrec lucrurile acum, am să rămân în istorie fără însuşiri sau, şi mai rău, fără *vreo* însuşire, ceea ce echivalează cu a spune fără caracter, fără o imagine limpede şi uşor de recunoscut. N-aş vrea ca oamenii să-şi aducă aminte de mine numai în fraze ca „Era foarte bun“ sau „A făcut multe pentru ţară“, deşi nu e rău, nu mă pot plânge, alţii nu au avut parte nici măcar de asta, şi aprecierile astea cred că am să le pot păstra până la moartea mea. Dar nu este destul, cât

timp aş putea schimba ceva, de la un timp mi-am tot frământat mintea cu problema asta şi nu ştiu cum să procedez, mi-e greu după atâţia ani. N-aş vrea să-mi pătez numele, cum se spune acum, dar nu pot să nu mă gândesc la faptul că sunt mai prezenţi în memoria oamenilor cei şovăitori sau care au trădat ori au ucis ori au dovedit cruzime; cei care au fost de-a dreptul nebuni sau au avut o viaţă destrăbălată, cei care au suferit mult ori şi-au tiranizat supuşii, au abuzat de putere sau au făcut scandaluri, cei mult prea nefericiţi, ţicniţi şi până şi cei laşi, Barbă Albastră. Într-un cuvânt, cei mai ticăloşi. Acesta a fost exact cuvântul pe care l-a folosit, dar adevărul este că în contextul acela nu era şocant, şi chiar a sunat convingător, retoric vorbind. În toate ţările se întâmplă la fel, e suficient să treci în revistă istoria fiecăruia: cu cât o târăsc mai mult în noroi, cu atât sunt mai memorabili. Nu vreau să rămân în istorie în postura de Regretatul, nu ar fi corect să li se joace un asemenea renghi celor care vin după noi.

Tăcu un moment, ca şi cum şi-ar fi contemplat propria ceremonie de înmormântare şi ar fi văzut viitorul care îi aştepta pe cei care aveau să-i urmeze. Îşi ţinea în continuare mâinile pe genunchiul drept, dar expresia lui se schimbase într-o uşoară melancolie, nostalgie faţă de el însuşi, anticipându-şi dispariţia din această lume. Eu nu trebuia să întrerup, dar nici să las loc tăcerilor, Téllez îmi recomandase asta. Am aşteptat puţin şi încă puţin. Aveam deja o frază pregătită, când, în sfârşit, Téllez vorbi:

— Dar nu puteţi din această pricină să comiteţi fapte rele, nici să vă atrageţi nenorociri, Domnia Voastră, îi spuse, uşor îngrijorat. Adică abuzuri, corectă imediat sensul nepotrivit.

„Doamne Sfinte, îi zice Domnia Voastră“, m-am gândit, „acest om este într-adevăr un exaltat“.

— Nu te îngrijora, Juanito, nici nu mă gândesc la aşa ceva, îi răspunse Cow-boy-ul, dându-i uşor peste mână cu unul dintre degetele lui bandajate cu plasturi: îl lovi cam tare peste mâna ce ţinea pipa, care zbură fumegând prin aer. Am văzut cum Segarra se uita la ea în aer, foarte îngrozit (cu două degete înmănuşate duse la gură), disperat ca nu cumva să cadă în capul sau pe costumul de om de lume al lui Only the Lonely (dacă ar fi fost mai tânăr s-ar fi repezit să o prindă din zbor). Din fericire, se lovi de scrumieră, care-şi dovedi avantajul de a fi un obiect enorm; ricoşă de două ori şi, dintr-un noroc formidabil, nu se crăpă, aşa că Téllez reuşi s-o recupereze ca o minge rătăcită de ping-pong şi pe loc scoase un chibrit şi o aprinse iar, în timp ce el şi Only You, domnişoara şi cu mine, Segurola şi Segarra, de la distanţă, hohoteam cu toţii scurt la unison. Râsul fetei era cel mai exagerat: era cât pe ce să-i iasă din buzunarul taiorului telefonul, din pricina zgâlţâielii puţin isterice a trupului ei scuturat de hohote, şi mi-a fost teamă că avea să-l agaseze pe Unic cu mişcările ei bruşte. Apoi acesta îşi urmă firul ideilor, era unul dintre acele personaje care nu pierd şirul şi de obicei sunt redutabile: Dar asta nu vrea să spună că, în cele câteva ocazii când trebuie să-i vorbesc lumii, n-aş vrea să fiu mai bine înţeles şi mai uşor de recunoscut. Desigur, nu crede nimeni că eu scriu aceste discursuri, de fapt e de-a dreptul fantastic: toată lumea ştie clar că *nu* le scriu eu, şi cu toate acestea le păstrează şi le tratează ca şi cum ar fi cu adevărat cuvintele mele şi ar oglindi propria mea gândire. Ziarele şi canalele de televiziune afirmă cu atâta linişte că eu am spus cutare lucru sau că nu am amintit de altul, şi simulează că există în ele o semnificaţie deosebită, mimează înţelegerea printre rânduri şi se prefac că văd acolo aluzii incerte sau chiar reproşuri, cu toate că ei sunt cel mai bine situaţi pentru a şti că, dintre toate discursurile pe care le-am citit în toţi aceşti ani, nu sunt cu adevărat autorul nici unuia, cel mult le-am aprobat, sau nici măcar eu, ci Casa regală; că am subscris, cel mult, sau mi-am însuşit (un simplu *nihil obstat*, atât) nişte cuvinte care niciodată nu sunt ale mele, ci ale altcuiva, sau ale mai multora, sau ale acestui lucru vag numit instituţie, în realitate cuvintele nimănui. Toate astea sunt o simulare extraordinară, la care ne pretăm cu toţii, începând cu mine şi până la politicieni şi de la ziarişti până la puţinii cititori sau telespectatori, cetăţeni atât de naivi sau cu atât de multă bună-credinţă, încât sunt atenţi la ceea ce se presupune că spun şi gândesc.

Singurul făcu o pauză, sau mai curând rămase din nou tăcut, în timp ce îşi mângâia tâmpla cu

un gest gânditor. Am văzut că plasturele de la arătătorul mâinii drepte i se desprinsese uşor din pricina acestei mângâieri inconştiente, m-am întrebat ce s-ar vedea de sub el dacă s-ar dezlipi de tot: o tăietură, o arsură, o rană, mercurocrom, un furuncul, o bătătură de la jocul de mini-fotbal, de la flipper? M-am supărat pe mine însumi fiindcă gândeam aşa, ar trebui să fie foarte împătimit de asemenea jocuri ca facă bătături de la ele. Pe mine încă mă amuză şi mă relaxează, dar n-am timp să le joc, cum să aibă timp de aşa ceva Singurus, mereu atât de ocupat şi instituţionalizat, presupunând, prin absurd, că i-ar plăcea asemenea distracţii. Am alungat ideea lipsită de respect, poate că şi le făcuse la schi sau strângând prea multe mâini. M-am întrebat dacă se cuvenea să lăsăm o asemenea pauză în conversaţie sau trebuia s-o umplem cumva. Dar de data aceasta domnişoara m-a salvat de la ispita de a vorbi (firul rupt de la ciorapul ei înainta şi, mai mult decât uşor libertină, începea să pară chiar dezmăţată):

— Ei bine, domnule, eu sunt dintre persoanele atente: atât în presă, cât şi la telejurnale vă sorb cuvintele. Chiar dacă nu le scrie Domnia Voastră, contează enorm faptul că Domnia Voastră le spune; chiar şi mie, care vă văd zilnic în persoană şi ştiu ce faceţi şi ce atitudine aveţi faţă de multe lucruri, mi-e greu să nu le iau ca atare când vă văd pe ecran, chiar dacă nu înţeleg tot timpul despre ce e vorba.

Vorbea cu el cu aceeaşi formulă de politeţe, Domnia Voastră, care nu ştiu dacă era regula sau influenţa trecătoare a felului de a vorbi al lui Téllez.

— Tu eşti foarte drăguţă şi loială, Anita, răspunse Solitarul, fără a-i da prea multă importanţă.

— Şi pe mine mă interesează, Domnia Voastră, şi vă înregistrez adesea pe video, când apăreţi la televizor, ca să vă studiez expresia în timp ce gândiţi cu voce tare, spuse atunci pictorul, din colţul său de şcolar pedepsit, propulsat şi el la Domnia Voastră, imitându-i pe ceilalţi.

— Tu eşti un artist cu mintea dusă, Segurola, îi răspunse Cow-boy-ul, dar printre dinţi, aşa că pictorul nu auzi bine: de altfel, îşi duse o mână pâlnie la ureche, uitând că avea pensula în ea, îşi murdări puţin urechea, şi-o şterse cu o cârpă murdară. Toţi, cu excepţia lui, am hohotit din nou scurt, dar ferindu-ne de data asta. Era limpede că pictorul îl irita foarte tare pe modelul lui. Bine, şi cum spuneam: n-am nimic contra acestei farse, fără îndoială necesară; aşa a fost întotdeauna şi, mai ales, aşa trebuie să fie în aceste vremuri, în care noi, personajele publice, avem îndreptate spre noi, neîncetat, ochiul şi urechea lumii, multiplicate de mii de camere de filmat şi de microfoane, la vedere sau ascunse, un adevărat chin, nu ştiu cum de nu ne sinucidem cu toţii. De multe ori mă simt ca un… cum se spune, Juanito? Ştii, o chestie din alea de la microscop. Şi schiţă un cerc minuscul cu degetul mare şi cu arătătorul, uitându-se prin el, pieziş, spre scrumiera cu chibrituri şi fire de tutun.

— Un fir de tutun, sugeră Téllez, fără a face nici cel mai mic efort de imaginaţie?

— Nu, dragă, nu, pe ăsta îl am aici, în faţa mea.

— O insectă? încercă din nou.

— Nu, ce insectă, ce tot spui!

— O moleculă? se hazardă domnişoara Anita.

— Eşti pe-aproape, dar nu e asta.

— Un virus? întrebă majordomul Segarra, de la postul lui de lângă şemineul inutil. Îşi ridicase reverenţios mănuşa albă.

— Nu, nici asta.

— Un fir de păr? strigă Segurola de lângă şevaletul lui, scormonind, desigur, prin nişte amintiri de la şcoală.

— Ei, fir de păr, nici un fir de păr, lasă-mă în pace.

— O bacterie? am cutezat până la urmă să vorbesc şi eu.

Only the Lonely nu era chiar sigur, dar părea deja că se săturase de nepriceperea noastră.

— Bine, fie şi asta. Ca o bacterie sub microscop, să zicem, mi-e totuna. E un lucru total

absurd: cu atâta supraveghere şi studiu, să nu fiu cunoscut cu adevărat şi personalitatea mea să rămână vagă; şi, din moment ce totul e o farsă, de ce să nu putem dirija noi ceva mai mult această farsă şi să o facem cum vrem noi, aşa încât să prezentăm nişte calităţi mai clare şi uşor de recunoscut pentru generaţiile contemporane şi mai memorabile pentru cele viitoare – m-am întrebat dacă acum folosea pluralul maiestăţii sau dacă, din amabilitate, ne cuprindea şi pe noi în aceste fraze şi în proiectele lui: curând, n-am mai avut nici o îndoială –, eu n-am habar de felul în care sunt văzut, nu ştiu care este imaginea mea în primul rând, imaginea predominantă, şi aceasta, să nu ne mai prefacem, înseamnă că nu am nici una, din păcate. Cum să spun, eu nu am o imagine artistică şi, să nu ne mai prefacem, asta e, până la urmă, cea mai importantă chiar în timpul vieţii mele, chiar în timpul cât trăiesc. Prin urmare un prim sau unul dintre primii paşi ar putea fi discursurile mele, nu cred că afirmaţiile incerte şi lipsite de conţinut pe care faptul că reprezint o instituţie mă obligă să le rostesc nu pot totuşi să fie spuse într-un fel mai personal, cum să spun, da, mai puţin birocratic şi mai artistic, într-un fel care le atragă atenţia oamenilor şi să-i uimească, să-i facă să creadă că dedesubt există multă substanţă, vreau să spun există un om care le are pe ale sale, un om destul de frământat, purtându-şi propria-i dramă ascunsă. În imaginea mea publică nu se vede nici o dramă, n-are rost să nu recunoaştem, şi vreau să se întrezărească măcar puţin mister artistic. Asta cred că vreau, înţelegi, Ruibérriz? Îţi spun exact ce gândesc.

Acum era neîndoielnic faptul că era rândul meu să vorbesc, mi se adresase mie, cu numele meu, care nu era de fapt al meu.

— Cred că înţeleg, domnule, am spus. Şi care este imaginea pe care v-ar plăcea să o aveţi, sau care să se întrevadă? Pentru care aţi înclina dumneavoastră, dacă îmi permiteţi să vă întreb?

Am văzut o urmă de dezaprobare în ochii larg deschişi ai lui Téllez, desigur pentru că mă adresasem majestăţii sale cu dumneavoastră, care, după Domnia Voastră al celorlalţi, îmi suna nepotrivit până şi mie, totul este foarte uşor de contaminat, oamenii pot fi convinşi de orice. Pipa pe care o fuma părea veşnică, de parcă tutunul ars s-ar fi regenerat şi s-ar fi consumat de mai multe ori.

— Nu sunt sigur, răspunse Only You, mângâindu-şi acum cealaltă tâmplă –, tu ce crezi, Juanillo? Ar fi multe modele de urmat, dar ar fi bine să existe o anumită autenticitate în farsa noastră, vreau să spun o legătură cu adevărul caracterului meu şi al faptelor mele. De exemplu, mai nimeni nu ştie că eu sunt foarte indecis. Mă îndoiesc adeseori de orice, nu-i aşa că tu ştii foarte bine, Anita? De multe ori mă bucur că majoritatea deciziilor îmi vin deja luate de altcineva, într-o altă epocă, altfel viaţa mea ar fi fost o continuă oscilaţie, o adevărată confuzie, sufletul meu un du-te-vino necontenit. De îndoit, mă îndoiesc până şi de justeţea instituţiei pe care o reprezint, aproape nimeni nu şi-ar imagina asta, în mod sigur.

— Cum adică, domnule? nu m-am putut abţine să întreb în strădania mea de-a nu lăsa nici o pauză în conversaţie, altfel spus, de-a o lua înaintea lui Téllez, această ultimă frază era imposibil să fi fost pe placul lui: de fapt, se îndreptă pe fotoliu şi mai muşcă o dată din pipa lui atât de torturată.

— Da, nu sunt convins de rostul ei, poate că am folosit cuvântul „justeţe“ fără să mă gândesc prea mult, acesta e un concept dificil, subiectiv, întotdeauna împotriva a ceea ce se vrea a fi şi se pretinde că este, şi, desigur, niciodată nu este predominant, cel puţin nu în această lume, pentru ca acest lucru să se întâmple, cel condamnat de justiţie ar trebui să fie absolut de acord cu condamnarea lui, şi foarte rar se întâmplă asta, doar în cazuri extreme de remuşcare nu îndeajuns de credibile. Şi chiar aş spune că atunci când se întâmplă, este numai pentru că l-au convins pe condamnat să renunţe la propria sa idee de justiţie, l-au convins prin ameninţări sau prin argumente, e totuna, şi l-au făcut să adopte punctul de vedere al celuilalt, al adversarului, al celui favorizat de judecată, sau punctul de vedere comun, al societăţii timpului său şi, să nu ne înşelăm singuri, cel ce aparţine societăţii nu aparţine propriu-zis niciodată nimănui, ci exclusiv timpului:

punctul de vedere comun tuturor, sau majorităţii, nu-i este niciodată propriu nimănui, decât în măsura în care fiecare doreşte să nu rămână în afara mulţimii şi ajung cu toţii la un compromis. Să zicem că aceasta este o simplă concesie a subiectivităţii, un fel de aranjament. Nici un condamnat nu va exclama cu satisfacţie şi uşurare: „Justiţia a triumfat“. Asta ar însemna întotdeauna: „Justiţia a coincis cu mine şi cu convingerea mea anterioară“. Condamnatul va spune cel mult: „Mă supun sentinţei“ ori „Accept verdictul“. Dar nu este totuna să accepţi sau să respecţi şi să fii pe deplin de acord, mai mult, dacă un lucru ca dreptatea obiectivă ar exista într-adevăr, atunci n-ar mai fi nevoie de procese şi condamnaţii înşişi şi-ar cere condamnarea, în realitate nu ar exista delicte. Nu s-ar comite sau, mai bine spus, nu ar exista conceptul de delict, nimic nu ar fi un delict, pentru că nimeni nu face nimic convins de nedreptatea acelui lucru, cel puţin nu în momentul în care o face, ideea noastră de justiţie variază în funcţie de necesităţile noastre şi considerăm întotdeauna că ceea ce e necesar e, probabil, şi drept. Şi, oricât ciudat ţi s-ar părea, îţi spun ce gândesc.

Mi-am dat seama că avea dreptate adevăratul Ruibérriz de Torres: Unicul avea idei, dar îi era greu să le dea o formă. Îl urmărisem până la penultimele lui fraze şi acolo am pierdut şirul.

— Hm, Domnia Voastră! încercă Téllez să profite de acea pauză, voia probabil să-i atragă atenţia, dar Singurul reluă imediat, de data aceasta fără întreruperi, că se avânta din nou şi el nu pierdea şirul, chiar dacă noi îl pierdeam:

— Dar, cum spuneam: eu nu sunt convins că unui bărbat sau unei femei nu trebuie să-i fie hotărâtă profesia încă de la naştere sau chiar mai dinainte, sau destinul, dacă vreţi, să-i spunem pe nume – acum era evident că ni se adresa tuturor. Nu cred că este drept pentru el, şi fără îndoială că nu este drept pentru cetăţeni, care în mod normal nu au nimic de spus despre asta. Dar asta nu mă deranjează prea mult, şi cetăţenii când vor ei ne decapitează, fac asta oricum ar fi, şi se revoltă. E adevărat că nimeni nu este întrebat dacă vrea să se nască pe această lume, şi oamenii trebuie să se nască. E adevărat că nu suntem întrebaţi dacă vrem să aparţinem ţării căreia îi aparţinem, sau să vorbim limba pe care o vorbim, sau să mergem la şcoală, nimeni nu ne întreabă dacă dorim să avem fraţii şi părinţii care ne-au fost sortiţi. Încă de la început, tuturor ni se impun anumite lucruri şi totul ne este interpretat, până ajungem la o vârstă relativ înaintată, mai ales mamele interpretează nevoile şi dorinţele copiilor mici şi ani de zile hotărăsc în locul lor conform criteriilor lor de interpretare. „Cine îl va mai interpreta pe copilul Eugenio, cine va hotărî oare în locul lui“, mi-a trecut prin minte gândul, într-o străfulgerare. Este bine aşa, până la acest punct este normal, pentru că aşa se întâmplă şi nu ai de ales, nu ne naştem cu păreri, chiar dacă ne naştem având dorinţe, după cum se pare (dorinţe primare, bineînţeles). Dar mă întreb dacă, dincolo de acest punct, se poate desena traiectoria vieţii cuiva, mai ales în cazuri extreme, cum sunt ale noastre. Gravitatea problemei este remarcabilă, reflectaţi la asta. Să reprezinţi această instituţie înseamnă, înainte de orice, o pierdere imensă a libertăţii personale şi, în al doilea rând, o pierdere şi mai mare din timpul în care trebuie să te gândeşti la ceea ce nu eşti obligat să te gândeşti şi acest lucru este esenţial în viaţa oricui, oricine ar fi, mie cel puţin mi se pare esenţial şi de maximă importanţă să te poţi gândi la orice, să-ţi laşi mintea să umble în toate părţile. Presupune şi să te transformi în ţinta principală a bandelor de criminali şi a asasinilor singuri, care vor să te omoare pentru funcţia ta, brusc, pentru nişte motive abstracte, şi nu pentru ce ai făcut sau, dimpotrivă, ceea ce n-ai făcut. Iar asta, dincolo de riscul cu care ajungem să ne obişnuim, mi se pare un adevărat dezastru personal: e totuna ce face cineva şi cum o face şi grija cu care o face, totdeauna se va găsi cineva care va voi să-l omoare, vreun megaloman, vreun smintit, vreun asasin plătit, oameni cărora e posibil să nu le fim antipatici. Să mori aşa, fără să meriţi, fără să-ţi fi meritat prin ceva moartea asta, doar pentru că te numeşti într-un anume fel. La urma urmei, e o moarte ridicolă. Chipul lui Singurus se întuneca, deşi nu-şi schimbase poziţia, îşi ţinea în continuare mâinile pe genunchii încrucişaţi şi doar din când în când îi părăsea pentru a-şi atinge

tâmplele, una sau cealaltă, bietele lui tâmple. „Dispreţul mortului faţă de propria lui moarte“, îmi trecu prin minte brusc. Ridurile de pe frunte i se accentuau. Presupune, de asemenea, să ai tot timpul în jurul tău un alt grup de posibili asasini care, mai mult pentru solda lor de mercenari decât din fidelitate sau convingere, vor încerca să-ţi apere viaţa în loc să atenteze la ea şi poate că îi ucid pe alţii în misiunea lor bine plătită, viaţa noastră contra vieţii celorlalţi, dar uneori cei care ne apără se grăbesc, au ordin să se grăbească şi mereu vor fi îndreptăţiţi să o facă. Presupune, de asemenea, să nu fie alegerea ta cu cine să ai relaţii şi cu cine nu, să fii obligat să le strângi mâna unor supuşi de care ţi-este silă şi să faci compromisuri cu ei, să te prefaci că nu ştii ce au făcut sau au intenţia să facă cu cei mai mici decât ei sau cu cei asemenea lor. Presupune şi să ierţi ceea ce nu poate fi iertat. Şi să te prefaci, evident, să te prefaci în orice clipă; şi în timp ce te prefaci, să strângi mâini pătate de sânge, şi astfel se murdăresc puţin şi ale tale, dacă nu cumva sunt murdare încă de la început, de la naşterea noastră şi chiar de dinainte. Nu ştiu dacă există locuri în care poţi să nu ai mâinile pătate, uneori mă gândesc că se poate, în toată istoria nu s-a pomenit nici un guvernator sau rege care să nu fi dus povara unor morţi, în mod direct şi, dacă nu, măcar indirect, aşa a fost întotdeauna şi peste tot. Uneori a fost de ajuns să nu intervină pentru a le împiedica sau să nu vrea să ştie de ele. Dar asta e deja suficient pentru a nu fi nevinovat.

Solitarul tăcu. Anita se încrunta imitându-l fără a-şi da seama pe şeful ei, îşi încleşta fălcile făcând să-i apară încreţituri în jurul buzelor. Segurola tremura cu paleta în mână, mai tare decât de obicei, din fericire, Cow-boy-ul nu îl vedea şi era agasat din această cauză, deşi poate că se agasase pe el însuşi cu gândurile lui neobligatorii şi rătăcitoare. Segarra îşi ţinea foarte deschişi ochii optimişti şi vii, ochii cuiva care niciodată nu înţelege nimic pe de-a-ntregul, şi nu mai stătea aşa de ţeapăn, îşi sprijinise o mână înmănuşată pe speteaza fotoliului de lângă el. Téllez îşi golea în sfârşit pipa istovită, lovind-o de scrumieră cu gesturi mici, şi mormăia cu rigiditate:

— Nu e chiar aşa, nu e chiar aşa, prea multe scrupule vă faceţi, nu trebuie să vă chinuiţi mintea, domnule, gândindu-vă la lucruri ipotetice şi improbabile. În plus, nu poţi fi răspunzător de ceea ce nu ştii sau de ceea ce afli când e deja prea târziu, şi Domniei Voastre nu i se povesteşte totul.

— Nici nu e nevoie, să ştiţi, interveni Anita silitoare –, oricum are prea multe pe cap.

— Nu? zise Only the Lonely repede (deşi nu destul de iute pentru a împiedica intervenţia maternă a domnişoarei). Eşti sigur de asta, Juanito? Un vânător poate merge la vânătoare şi poate trage cu puşca la întâmplare şi de la distanţă. Ucide fără măcar să ştie un băiat care dormea în tufişurile din pădure şi care nu scoate nici un strigăt când îl pătrunde glonţul, moare în somn: vânătorul nu ştie ce a făcut, poate nu va afla niciodată, dar lucrul e făcut: băiatul nu a murit de la sine. Un şofer dă peste un trecător într-o noapte, îl loveşte, e grăbit, îi e frică sau e beat, chiar şi aşa frânează puţin, stând la îndoială; vede în oglinda retrovizoare că victima lui se ridică şovăind pe picioarele nesigure, nu s-a întâmplat o nenorocire, răsuflă uşurat şi conduce mai departe. După câteva zile o hemoragie internă îl bagă pe pieton în mormânt, şoferul nu află, poate nu va afla niciodată, dar lucrul e făcut: trecătorul n-a murit de la sine. Sau, şi mai la întâmplare, şi mai fără voie: un medic îi dă un telefon unei femei bolnave, ea nu e acasă şi răspunde robotul, el lasă un mesaj banal şi uită să apese butonul care închide telefoanele astea moderne – Only You arătă cu un deget spre cel pe care îl avea în buzunar Anita, care îl scoase imediat, ca şi cum ar fi fost gata să facă o demonstraţie, dacă avea ocazia – şi pe urmă (a rămas cu gândul la ea), medicul comentează cu asistenta lui diagnosticul fatal al femeii, căreia deocamdată se gândise să-i dea speranţe sau să nu-i spună nimic. Comentariile lui de compasiune şi cele ale asistentei lui se înregistrează pe caseta din aparatul bolnavei, care, ascultându-le, se decide să nu mai aştepte durerile atroce şi lenta destrămare şi îşi pune capăt zilelor în aceeaşi noapte. Medicul poate să nu afle niciodată, mai ales dacă pacienta lui locuieşte singură şi nu-i trece nimănui prin minte să asculte respectiva casetă. Dar lucrul e făcut: bolnava nu a murit de boala ei, n-a murit de la sine.

„Sau dacă ia cineva caseta“, m-am gândit, şi de data aceasta gândul mi-a venit mult mai încet, „dacă cineva o fură, medicul însuşi sau asistenta, care şi-au dat seama, chiar dacă e prea târziu. Sau dacă discuţia lor n-a fost inocentă, ci o prefăcută compasiune, dacă o cunoşteau amândoi pe pacientă şi aveau ceva împotriva ei, sau pur şi simplu le stătea în cale“.

— Dar asta ni se poate întâmpla tuturor, protestă Téllez, nu numai conducătorilor, o dovedesc chiar exemplele date. Singurul lucru sigur ar fi să nu spui şi să nu faci niciodată nimic, şi chiar şi în acest caz: se poate ca lipsa oricărei activităţi şi tăcerea să aibă aceleaşi efecte, rezultate identice sau, cine ştie, chiar mai rele.

— Nu mă consolează deloc, Juanillo, să ştiu că acesta e mersul lucrurilor, că nimic nu poate fi stăpânit – îi răspunse Unicul, acum având pe chip semne evidente de îngrijorare, parcă dintr-odată i se încleiase gura. E ca şi cum mi-ai spune, la moartea unui prieten: „Bine, în fine, aşa este mersul lucrurilor, toţi suntem datori cu o moarte“, asta nu m-ar consola. Nu e tolerabil ca pentru asta să-ţi moară prietenii, este intolerabil să moară. Tu ai pierdut recent o fiică, iartă-mă că ţi-o amintesc, şi faptul că ştii că acesta e mersul lucrurilor nu cred că te-a ajutat prea mult, nici nu te-a consolat. Cât despre mine… ceea ce fac eu sau ceea ce nu fac are urmări mai acute decât ceea ce ar face oricine altcineva, este mai grav, slăbiciunile sau erorile mele le pot dăuna multora, nu numai unui băiat adormit sau unui trecător sau unei femei condamnate la moarte de boala ei. Oricare faptă a mea poate avea repercusiuni importante şi în lanţ, de aceea avem atâtea ezitări totdeauna. Oricare dintre faptele noastre le poate schimba viaţa unor oameni, iar eu nici măcar nu-i cunosc sau îi cunosc prea puţin. Şi, cu toate acestea, realizez faptul că fiecare viaţă e unică şi fragilă. Se întoarse şi mai mult spre mine, se uită un moment prin mine şi adăugă:

— E insuportabil ca persoanele cunoscute de noi să rămână în trecut.

Téllez îşi scoase punga cu tutun aromat şi începu să-şi pregătească o altă încărcătură pentru pipă ca şi cum ar fi vrut să disimuleze, printr-o operaţiune manuală, vocea care avea să-i sune înecat. (Poate şi pentru avea ocazia de a-şi coborî privirea.) Spuse foarte rar, cu un fel de lene, în timp ce-şi umplea pipa:

— Nu trebuie să-mi cereţi iertare, domnule. Îmi aduc eu aminte în fiecare clipă, Domnia Voastră nu mi-a amintit nimic. Lucrul cel mai intolerabil este să rămână trecut cineva pe care ţi-l aminteşti ca viitor. Dar singura soluţie la ceea ce spuneţi, domnule, e ca totul să se termine şi să nu mai fie nimic.

— Nu mi se pare o soluţie rea câteodată – răspunse Singurul, şi Téllez probabil că socoti acest răspuns mult prea nihilist pentru ca aceia care erau de faţă să-l audă rostit de o gură atât de distinsă, deoarece reacţionă imediat, încercând să deturneze discuţia de la acel subiect, şi spuse:

— Dar să ne întoarcem la preocuparea noastră, domnule, cu voia Domniei Voastre. Ce v-ar plăcea să se întrevadă din adevărata personalitate a Domniei Voastre, în afară de ezitări, care nu ştiu dacă vor fi bine primite? Ruibérriz are nevoie de indicaţii.

În acel moment se deschise uşa pe care intraseră Singurus şi Anita, şi apăru o femeie de serviciu, destul de bătrână şi cu o înfăţişare primitivă şi ursuză. Ţinea în mâini un pământuf din pene şi o mătură şi aluneca, puţin încovoiată, pe două cârpe pentru a nu călca pe pardoseală cu tălpile încălţărilor, din care pricină înainta foarte lent, ca un schior pe zăpada bătătorită, cu un băţ foarte lung şi altul foarte scurt. Ne-am întors cu toţii stupefiaţi privind interminabila traiectorie a femeii cu părul alb şi despletit care le dă un aer atât de bătrân femeilor în vârstă, şi discuţia rămase, pentru un minut sau două, în suspensie, pentru că femeia fredona cu o voce afonă în timpul mersului ei ca teleghidat; atunci când în sfârşit ajunse în dreptul lui, Segarra o prinse de braţ cu mâna lui îmbrăcată cu mănuşă albă – brusc arăta ca o gheară – şi-i spuse ceva în şoaptă în timp ce arăta spre noi. Femeia avu o tresărire, se uită la noi, îşi duse o mână la gură ca pentru a-şi înăbuşi o exclamaţie fără cuvinte şi îşi grăbi paşii cât de mult putea, până dispăru pe prima uşă, pe care intrasem eu şi Téllez în urmă cu ceva timp. „Avea o înfăţişare de o vrăjitoare“, m-am gândit,

„sau poate de *banshee*“: acea fiinţă supranaturală din Irlanda, care le anunţă familiilor că unul dintre membri urmează să moară. Legenda spune că uneori boceşte ca de înmormântare în timp ce îşi piaptănă pletele, dar cel mai mai adesea ţipă sau scoate gemete sub ferestrele casei aflate în primejdie, cu o noapte sau două înainte să se întâmple moartea pe care o prevesteşte. Femeia de serviciu fredonase ceva imposibil de recunoscut, nu ajunsese să scoată ţipătul sau geamătul sinistru şi nu era noapte, m-am gândit: „Nu cred ca această casă să fie ameninţată, doar eu şi Téllez am avut deja, acum o lună, o moartă, el în familie, eu în amorurile mele. O prevestire despre trecut“. Trase uşa în urma ei, ultimul lucru pe care l-am văzut dispărând a fost pământuful, care se agăţase pentru o clipă de clanţă.

— Acum vreo lună n-am putut deloc să adorm într-o noapte, spuse atunci Solitarul, fără a se sinchisi prea mult de apariţia acelei *banshee*. M-am sculat din pat şi m-am dus în altă cameră, ca să nu deranjez, am dat drumul televizorului şi m-am uitat la un film vechi, căruia îi pierdusem începutul, nu ştiu care e numele lui, m-am dus pe urmă să caut ziarul din ziua aceea ca să văd cum se numea, dar mi-l aruncaseră deja, mereu mi le aruncă prea curând. Era alb-negru şi juca Orson Welles, foarte bătrân şi foarte gras, vă amintiţi, este înmormântat în Spania. Şi filmul fusese făcut tot în Spania, am recunoscut zidurile Avilei, şi Calatañazor, şi Lecumberri, şi Soria, biserica Santo Domingo, dar acţiunea se petrecea în Anglia şi ajungeai să crezi asta, deşi vedeai aceste locuri atât de cunoscute, chiar şi Casa del Campo era acolo, şi totul părea o păcăleală, totul părea ca în Anglia, e straniu să vezi ceva ce ştii că este ţara ta şi să crezi că e Anglia, pe ecran. Era un film cu regi, Henric al IV-lea şi Henric al V-lea, ultimul pe când era încă Prinţ al Ţării Galilor, Prinţul Hal îl numeau câteodată, un uşuratic, un derbedeu, ţinând-o numai într-o petrecere în vreme ce tatăl lui era în agonie, prin bordeluri şi taverne cu femei uşoare şi cu prietenii lui de petrecere, grăsanul de Welles, bătrânul care îl învăţa numai la rele, şi un altul de vârsta lui, un individ cu o faţă neplăcută, cinic, căruia i se spunea Poins şi care începe să-şi îngăduie cu el prea multe intimităţi, se vede că nu-şi vedea lungul nasului şi prinţul îl tot pune la locul lui, pe măsură ce se produce în el transformarea. Bătrânul rege este îngrijorat şi bolnav, într-una dintre scene cere să i se pună coroana pe pernă şi fiul i-o ia înainte de vreme, crezând că a murit. La mijloc e o scenă în care regele n-are somn, cum mi se întâmpla mie în acea noapte, din fericire, la mine era un accident, o întâmplare. El are insomnie de zile întregi, priveşte cerul pe fereastră şi de acolo îi face reproşuri somnului, spunându-i că poposeşte în căminele cele mai sărace şi casele criminalilor, iar pe al său, mai nobil, îl dispreţuieşte. „Oh, tu, somn părtinitor“, îi spune cu amărăciune somnului, şi n-am putut să nu mă simt la fel ca el în acele momente, uitându-mă la televizor, în halat, în timp ce alţii dormeau, chiar dacă aduceam puţin şi cu prinţul cel risipitor. De fapt, regele nu apare prea mult în film, sau nu în partea pe care am văzut-o eu, e destul însă pentru a-ţi face o idee despre cum este şi, totodată, despre cum a fost. Pe prinţ îl vezi schimbându-se, când în sfârşit moare tatăl şi el este încoronat rege abandonează viaţa pe care o dusese (dar care abia trecuse, imaginaţi-vă, e chiar viaţa lui de ieri şi de alaltăieri) şi îi dă la o parte pe tovarăşii de rele, pe bietul Welles îl alungă cu toate că bătrânul îl numeşte „dulcele meu copil“, îngenuncheat în faţa lui, în mijlocul ceremoniei de încoronare, în speranţa favorurilor promise şi a bucuriilor îndelung amânate, amânate până ce el ajunge foarte bătrân şi decrepit. „Nu mai sunt cel care am fost“, îi spune proaspătul rege, care doar cu câteva zile mai înainte îi fusese părtaş la aventuri şi năzbâtii. Pe toţi îi dezamăgeşte, bătrânul rege Henric simte nerăbdarea fiului său schimbat, „Adăstez prea mult timp lângă tine, te obosesc“, îi spune pe când era pe cale să moară. Şi chiar şi aşa îi dă sfaturi şi-i împărtăşeşte taine, îi spune: „Numai bunul Dumnezeu ştie pe ce scurtături şi întortocheate căi am ajuns la coroană; pentru felul în care am dobândit-o, El să mă ierte“, îi spune, chiar înainte de trece în lumea cealaltă. Mâinile lui sunt pătate de sânge şi nu a uitat asta, poate a fost sărac şi, neîndoios, conspirator sau asasin, deşi sunt ani mulţi de când rangul la care s-a ridicat i-a conferit demnitate şi a părut să şteargă totul uşor, la fel ca şi prinţul, încetează să fie mai un uşuratic când ajunge

rege, ca şi cum acţiunile şi personalitatea noastră ar fi determinate parţial de felul în care noi înşine ne percepem, ca şi cum până la urmă am ajunge să ne credem alţii decât cei care credeam că suntem, pentru că hazardul şi trecerea năvalnică a timpului transformă împrejurările exterioare şi învelişurile noastre. Or, scurtăturile şi întortocheatele căi ale străduniei noastre sunt cele care ne transformă şi până la urmă ajungem să credem că este vorba despre destin, ajungem să ne vedem toată viaţa în funcţie de ultimul lucru pe care l-am făcut, sau de cel mai recent, ca şi cum trecutul ar fi fost doar o pregătire şi am înţelege acest lucru pe măsură ce rămâne tot mai mult în urmă şi am înţelege totul abia la sfârşit. Mama crede că i-a fost dat să fie mamă, şi fata bătrână să rămână nemăritată, asasinul asasin şi victima victimă, aşa cum cel care conduce îşi închipuie că paşii săi l-au predestinat ca voinţa altora să fie la bunul său plac, iar în copilăria geniului se caută sclipirile doar atunci când se ştie că e geniu; regele se convinge pe sine însuşi că îi era sortit să fie rege, dacă ajunge să aibă tronul, şi că îi era sortit să se transforme în martir al neamului său, dacă nu reuşeşte, şi cel care îmbătrâneşte până la urmă îşi aduce aminte de sine ca o lentă anticipare a îmbătrânirii de-a lungul întregii vieţi: îşi vede viaţa trecută ca pe un complot sau ca pe un simplu semn, şi atunci o falsifică şi o răstălmăceşte. Welles nu se schimbă în film, ci moare fidel sieşi, văzând cum favorurile şi bucuriile i se amână o dată mai mult, până după moarte, trădat şi cu inima sfâşiată de dulcele lui copil. („Adio, râsete, şi adio, jigniri. N-am să vă mai văd, şi nici voi n-o să mă mai vedeţi. Şi adio, înflăcărare, adio, amintiri.“) Atât figura lui, cât şi chipurile de regi văzute într-o oră şi jumătate sunt uşor de distins şi uşor de recunoscut, niciodată nu voi putea să încetez să văd aceste chipuri, nici să nu mai aud cuvintele lor când am să mă gândesc la Henric al IV-lea şi la Henric al V-lea ai Angliei, dacă se va întâmpla să mă mai gândesc la ei. Eu nu sunt aşa, chipul şi cuvintele mele nu spun nimic, şi a venit vremea să schimbăm asta. Cow-boy-ul tăcu brusc, ca şi cum s-ar fi oprit din lectura unei cărţi, ridică fruntea şi adăugă pe un alt ton: Este vorba de forţa reprezentării, cred, ar trebui să văd într-o zi tot filmul.

— *Clopote la miezul nopţii*, domnule, dacă doriţi să ştiţi, am spus eu atunci.

— Ce spui?

— Numele filmului pe care l-aţi văzut, domnule. Este *Clopote la miezul nopţii*.

Only the Lonely mă privi cu uimire şi o urmă de neîncredere:

— Şi tu de unde ştii? L-ai văzut în noaptea aceea?

— Nu, mă uitam la alt film, pe alt canal, dar când am schimbat la un moment dat canalul am văzut că era şi acesta. L-am recunoscut imediat, îl văzusem cu ani în urmă la cinema.

— Ah, păi atunci va trebui să aranjez să-mi dea cineva sau să-mi împrumute caseta video. Notează, Anita. Şi tu la ce film te uitai? Nu puteai dormi nici tu? A fost cam acum o lună, cum v-am mai spus.

L-am privit pe Téllez, dar n-am văzut la el nici o reacţie deosebită, desigur că dormea în noaptea aceea, iar programele de televiziune nu puteau să-l ajute să o identifice ca fiind noaptea nenorocirii. Îşi revenise din emoţie, îşi aprinse cea de-a doua pipă şi părea că se aşezase comod la locul lui, mulţumit că-şi petrecea astfel dimineaţa, deşi era tot mai frig în salon. Era, într-un fel, ca la şcoală, când ne strângeam în curte în pauză, în copilăria mea, şi cel care văzuse un film îl povestea celorlalţi şi le făcea poftă să-l vadă şi ei sau compensa faptul că nu-l văzuseră prin naraţiunea sa, era o formă de generozitate, a povesti ceva. Only You era liderul clasei.

— Nici eu nu ştiu cum se numea filmul meu, nu l-am văzut de la început şi n-aveam ziarul la îndemână. Nu eram acasă. Habar n-am de ce-am mai spus această ultimă frază, aş fi putut să nu o rostesc, poate că am vrut să fiu generos. Deşi n-am amintit de faptul că îl văzusem fără sonor.

— Păi era cam târziu să nu fii acasă, remarcă Unicul cu un început de surâs. Ce zici de prietenul nostru, Anita? O pasăre de noapte.

Anita îşi atinse instinctiv firul rupt al ciorapului, ca pentru a-şi acoperi pielea care rămânea goală. Dar nu reuşi decât să agaţe un fir cu o unghie şi acum ciorapul se deşiră şi mai mult,

devenise o zdreanţă. Ne-am prefăcut cu toţii că n-am văzut nimic, ea spuse:

— Vai, Dumnezeule, şi nu era clar dacă exclamaţia ei se datora catastrofei de mătase sau a ceea ce se insinuase, eufemistic, despre noctambulismul meu.

— Bine, cum spuneam, reluă atunci Singurul: cred că am fost destul de clar, nu-i aşa, Ruibérriz? Oricum o să lucrezi în zilele care urmează foarte aproape de Juanito, inclusiv la el acasă, dacă vă convine la amândoi, ca el să supervizeze şi să verifice totul şi să-ţi dea instrucţiuni, mă cunoaşte de o mie de ani. Şi dacă suntem mulţumiţi, fără nici o îndoială că vei mai primi de lucru – mai spuse, ca şi cum ar fi fost curată mană cerească ceea ce îmi oferea: cu siguranţă nu era la curent cu tarifele atât de joase pe care le plătea Casa regală. Se ridică de pe fotoliu şi imediat am făcut toţi acelaşi lucru, Anita şi eu repede, Téllez cu încetineală sau cu dificultate; Segarra se aşeză iarăşi în poziţie de drepţi, iar Segurola predă armele, pensula şi paleta în mâinile căzute, nu mai putea să-şi continue opera în absenţa modelului. Singurus era pe cale să plece, şi arătă spre piciorul lui Juanito:

– Juanillo, îi spuse, ştii că ai şiretul desfăcut, o să te împiedici în el.

Téllez se uită din nou la pantof, cu o oarecare disperare, era evident că nu putea să şi-l lege la loc singur, nici măcar dacă şi-ar fi ridicat piciorul pe un taburet. Într-o secundă am înţeles cum stăteau lucrurile: lui Segarra i-ar fi luat veacuri întregi să ajungă până la locul unde ne aflam şi ar fi durat chiar şi mai mult să se aplece Téllez; pe Segurola nu puteam conta, poate i se şi interzisese să-şi părăsească acel colţ al lui şi să se apropie de Solitar, părea exilat sau întemniţat în castelul său; domnişoara Anita, tânără şi zeloasă, ar fi putut fi perfectă pentru această sarcină, dar dacă se apleca sau îngenunchea, ar fi putut să-i sară nasturii de la jachetă, iar ciorapii să i se rupă de tot. Rămâneam eu şi Cow-boy-ul. M-am uitat la el pe furiş şi am văzut că nu schiţa nici un gest. Era normal să nu facă nimic. N-am mai stat să mă gândesc mult.

— Vi-l înnod eu, nu vă faceţi griji, i-am spus, şi deşi părea că mă adresam lui Téllez, i-o spuneam lui Only the Lonely, de parcă s-ar fi putut cumva să se ocupe el de şiretul lui Téllez.

— Lăsaţi, lăsaţi, protestă Téllez, uşurat sau poate recunoscător. Nici nu era nevoie să mă adresez lui, pe el îl câştigasem chiar cu gestul meu spontan.

M-am aşezat cu un genunchi pe pardoseală şi am prins capetele şiretului, care aveau o lungime inegală; i-am legat şiretul cu un nod dublu, şi m-am simţit de parcă el ar fi fost un copil, iar eu aş fi fost Luisa, fiica lui la cimitir, cu care timp de o clipă m-am identificat sau poate m-am înfrăţit. Cu toţii s-au uitat în treacăt la acea operaţiune în timp ce era îndeplinită, aşa cum un grup de chirurgi l-ar privi pe cel mai priceput şi mai în vârstă dintre ei atunci când extrage din trupul pacientului un glonţ. Am îngenuncheat în faţa bătrânului tată al Martei Téllez, aşa cum căzuse în genunchi bătrânul Welles sau Falstaff dinaintea noului rege care, pentru că acum era rege, încetase să mai fie pentru el ceea ce fusese dintotdeauna, dulcele lui copil.

— Gata, am spus, ridicându-mă, şi mi-am suflat peste degete fără să mă gândesc la ce făceam.

Téllez se uită atent câteva clipe la şiretul bine legat.

— Cred că acum mă strânge, spuse. Dar mai bine aşa.

Only You îşi suflă peste degetele cu leucoplast într-un act de imitaţie inconştient. Şi atunci n-am rezistat tentaţiei să-l întreb, deşi riscam să-l agasez în ultimul moment.

— Ce este cu aceşti plasturi, domnule? i-am spus.

Unicul îşi ridică degetele arătătoare ca şi cum s-ar fi pregătit să dea tonul unui concert, privindu-le ca şi cum ar fi vrut să-şi amintească ce era cu ele, cu o expresie de glumă. Îi apăru din nou pe buze începutul lui de surâs şi spuse:

— Ah, dacă v-aş povesti.

Şi toţi am hohotit din nou scurt.

E inutil să spun că incertele dorinţe ale Singurului nu numai că nu intrau în efemerele mele atribuţii, dar, fără doar şi poate, fuseseră o toană datorată cu siguranţă întâmplării cu somnul părtinitor, care nu întotdeauna ocoleşte sau poposeşte în aceleaşi case, şi programelor nocturne de televiziune. El nu văzuse întreg acel film şi simţise o invidie bruscă şi primară, fără a-şi aminti şi fără a realiza că acei doi medievali Henric de Lancaster se bucurau de trecerea secolelor care îi făcea deja nişte ficţiuni în sine, obiect de reprezentare *numai*, nici măcar de cercetare sau studiu, sau mai ştiu eu ce, atât de uşor de distins şi uşor de recunoscut, cum nu pot fi niciodată persoanele în carne şi oase, ci numai personajele. El încă era o persoană, cu toate că, spre deosebire de majoritatea muritorilor, ar putea să fie aproape convins că după moarte avea să treacă această frontieră, pe care foarte puţini o trec; iar persoanele sunt instabile şi nestatornice şi fragile şi se abat de la interesele lor pentru orice, trădându-şi sau pierzându-şi astfel caracterul, se uită în altă parte şi portretul este compromis, sau trebuie trucat anticipând moartea modelului, înfăţişat de parcă nu s-ar mai putea schimba pentru că nu va mai fi în viaţă şi nu va mai tăgădui nimic, precum Marta Téllez, pe care pe zi ce trece o simt ca şi cum dintotdeauna ar fi fost moartă, este moartă de mai mult timp decât am petrecut cu ea şi am văzut-o, şi am vorbit cu ea şi am sărutat-o vie fiind: doar trei zile vie, iar eu martor al respiraţiei ei timp de câteva ore ale acelor zile. Oricum, nu ar fi mai vie dacă aş fi cunoscut-o mai demult: durează mult mai mult orice viaţă moartă decât viaţa vie atât de fragilă, nu numai viaţa ei moartă, care a ajuns-o prematur, ci toţi viii care au trăit pe această lume şi care dăinuiesc mai mult în starea lor de morţi, când au rămas deja în trecut, atâta vreme cât ne mai amintim de ei. Iar ea probabil crezuse, când mi-a spus „Ia-mă“, că se născuse pentru a muri mai degrabă tânără şi căsătorită şi mamă, poate a văzut toţi paşii de dinainte şi zilele ei de început ca pe un drum, în sfârşit uşor de înţeles, care ducea la noaptea aceea cu mine, noapte infidelă, neîmplinită. Iar eu, la rândul meu, probabil am văzut-o drept cineva care a apărut în viaţa mea doar pentru a muri în braţele mele şi pentru a arunca asupra mea această vrajă, ce stranie misiune sau îndatorire este aceasta, să apară şi să dispară pentru ca eu să fac alţi paşi, pe care altminteri nu i-aş fi făcut – firul continuităţii neîntrerupt, firul meu de mătase încă neatins, dar fără călăuză –, să mă îngrijorez pentru un copil şi să caut cu înfrigurare un anunţ mortuar şi să asist prefăcându-mă la o înmormântare înaintea unui mormânt din 1914 şi să ascult, iar şi iar, o casetă („asta înseamnă că nu prea ai chef să fii cu mine, dacă vrei mai pot să trec pe la tine, mie tipul mi se pare bine, dar să zicem că nu e un om de litere, nu te îmbăta cu apă rece, *povero me*, aici lucrurile nu stau aşa de bine ca el să-şi permită să dispară în ceaţă, aşa că facem cum crezi tu, putem să ne întâlnim luni sau marţi, bună, eu sunt, lăsaţi-mi un pic de şuncă *serrano*, te rog, te rog“; şi hohote de plâns), să mă amestec fără nici o intenţie şi pe furiş în vieţile altor persoane, pe care nici măcar nu le cunosc, ca un spion care nici măcar nu ştie ce trebuie să afle – sau dacă trebuie să afle ceva – şi care, în schimb, îşi periclitează propriul său secret tocmai în faţa celor mai nepotrivite persoane, deşi acestea nu ştiu că are un secret care îi priveşte; ca să păstrez totuşi acest secret şi să scriu acum cuvintele pe care Singurus le va rosti în faţa lumii când eu sunt nimeni şi aproape că nici nu aparţin lumii, deşi poate aşa este cel mai bine, ca aceste cuvinte atribuite lui să vină de la cineva cât mai obscur, cât mai anonim din regatul său, pentru ca într-adevăr să devină cuvintele lui; poate ar trebui să spun obscur şi pseudonim, din moment ce

pentru el am fost Ruibérriz de Torres, acesta a fost numele meu. Stranie misiune sau îndatorire, cea a Martei Téllez, să apară şi să dispară pentru ca eu să-mi îndrept paşii spre casa tatălui ei bătrân şi să-i fac existenţa mai puţin precară, să îl fac să se simtă folositor şi chiar având responsabilităţi de stat, timp de o săptămână, pentru ca eu să-i aduc mai multă viaţă cuiva care stă să moară şi care, în ciuda acestui fapt, le supravieţuieşte copiilor săi. Dacă Marta ar fi fost în viaţă, eu nu aş intra acum pe poarta veche şi enormă a unei case din cartierul Salamanca, nici n-aş urca acum în liftul cu uşi din lemn pretenţios şi demodat cu o banchetă anacronică, nici n-aş suna la uşă zile de-a rândul, nu m-aş afla dimineţile într-un birou mare, pestriţ şi încă viu, plin de cărţi şi tablouri, aşezat în faţa unei mese care nu este a mea după ce îmi cărasem până acolo, în prima zi, maşina de scris portabilă, pe care o mai folosesc foarte rar, cu un bărbat în vârstă care veghează în salonul de lângă birou, un om simpatic şi mulţumit să aibă pe cineva în casă, altcineva decât servitoarea care avea o înfăţişare cum nu se mai întâlneşte în ziua de azi, în uniformă cu şorţ, fără bonetă însă, şi care, cu siguranţă, îi înnoadă dimineaţa şireturile rebele. Nu aş primi aceste vizite disimulate, nici nu aş fi supravegheat de acest bătrân care, pretextând că ia o carte sau caută o scrisoare, se foieşte prin birou fredonând o melodie şi care mă întreabă acelaşi lucru de fiecare dată: „Cum merge? Avansaţi? Vă trebuie ceva?“, sperând că am să mă sfătuiesc cu el asupra vreunei chestiuni sau am să-l las să citească ultimele rânduri pe care le scrisesem, pentru le aproba aşa cum sunt sau a-mi sugera să schimb ceva, cu dreptul lui de vechi cunoscător favorit al felului de a gândi al Solitarului. (În răstimpuri, se duce la bucătărie să macine cafea.) Şi nu aş fi cunoscut-o pe Luisa, Luisa Téllez, fiica lui în viaţă şi sora Martei, care venise la ultima oră a celei de-a doua dimineţi de fredonare şi lucru să-l ia pe tatăl său, nici pe Eduardo Deán, ginerele, soţul, văduvul, care ajunsese nu mult mai târziu, ca să meargă la masă împreună cu ei, cu noi adică, sau i-aş fi cunoscut în alte împrejurări. („Vreţi să veniţi cu noi?“, mă întrebase Téllez, fusese ideea lui, iar eu am răspuns „Da, cum să nu“, de prima dată, fără a mă lăsa rugat, fără nici cea mai mică insistenţă, care poate că nici nu ar fi existat.) Şi nici nu aş intra acum într-un restaurant împreună cu ei, primul care a trecut pragul a fost tatăl, aşa cum fac taţii şi, de asemenea, soţii italieni, care nu lasă femeile să le-o ia înainte într-un local, ca să poată vedea mai întâi cum e înăuntru (în acel moment poate că zboară prin aer sticle şi fulgeră cuţite, oamenii se iau la bătaie în locurile cele mai puţin potrivite pentru certuri), apoi a păşit înăuntru Luisa Téllez, apoi eu, deoarece Deán m-a poftit să trec înainte cu un gest oscilând între paternalism şi semnalarea unei incerte superiorităţi sociale (sau poate era falsa amabilitate cu care sunt trataţi subalternii), cretinule, nu ştii că soţia ta a murit în braţele mele pe când tu te aflai la Londra, cretinule, încă n-ai habar de asta, şi imediat m-am corectat ruşinat: uneori am, în gândul meu, reacţii prea agresive sau masculine. Când insulţi pe cineva în gând nu poţi decât să-l tutuieşti.

Deán era un bărbat mai curând arătos, chiar mai bine acum văzut de aproape şi după ce-i dispăruse de pe chip deprimarea pe care i-o văzusem la cimitir acum o lună, cu mâinile la tâmple. Nu ştiu dacă este corect să spun cele ce urmează, fiindcă eu ştiam, din prima clipă, destule despre el şi fusesem de faţă la schimbarea stării lui civile, când el încă nu ştia acest lucru, dar adevărul este că avea un chip de văduv, fiind greu să-ţi dai seama dacă se schimbase în această ultimă lună sau aşa fusese chipul lui dinainte de a-i fi murit soţia. (Văduvii par persoane resemnate chiar şi în mijlocul disperării sau al tristeţii lor, atunci când acestea există.) Dăduse mâna cu stânga, deşi nu era stângaci şi nici nu avea mâna dreaptă pansată sau în ghips, o originalitate, un capriciu care deja făcuse ca primul contact cu el să fie puţin stânjenit şi complicat şi pieziş, gestul se potrivea cu expresia sau ca figura lui indecisă, sprâncenele arcuite a bătaie de joc şi ochii alungiţi şi serioşi, bărbia cu gropiţă ca aceea a lui Grant şi Mitchum şi MacMurray (dar era mai slab decât oricare dintre aceştia). În timp ce ni se făceau prezentările în casa lui Téllez, am fost sigur că nici el, nici cumnata lui Luisa nu mă văzuseră la înmormântare şi deci nu aveau cum să mă recunoască; dar dintr-odată, în timp ce mâncam sau în timp ce aşteptam să ni se aducă prânzul, m-

am îndoit de asta o clipă, în timp ce Téllez şi fiica lui discutau despre o problemă domestică, neinteresantă din punctul nostru de vedere, iar noi ascultam aproape în tăcere: în cursul acestor două-trei minute se uită la mine cu coada ochiului sau direct în faţă, de parcă ar fi ştiut ceva despre mine sau, mai bine zis, de parcă în faţa lui nu puteai să păstrezi nici un secret, felul acela de ochi plini de suspiciune şi în aşteptare care te forţează să vorbeşti tot timpul, chiar dacă nu există întrebări, ci doar tăcere, să explici mai mult decât ţi s-a cerut, să încerci prin noi argumente să demonstrezi ceva de care nu s-a îndoit nimeni, şi n-a fost contrazis de nimeni, dar simţi că nu eşti crezut şi că ceva nu este în regulă, fiindcă celălalt nu-ţi răspunde, ci stă în aşteptare, precum cineva aflat la un spectacol şi care nu participă, dar vrea să fie satisfăcut până la sfârşitul reprezentaţiei. Tu eşti spectacolul, cu toate că, în timpul celor două-trei minute în care m-a privit, eu am fost un spectacol mut, doar privit, ca al unui televizor pornit, fără sonor. „Nu înţeleg cum reuşea Marta să aibă un amant“, m-am gândit, „pe Vicente cel care iese atât în evidenţă, care niciodată nu poate fi discret, după cum spunea soţia lui, Inés, un gură-spartă care nu reuşeşte să se abţină să povestească tot, chiar şi ceea ce îi face rău şi îl poate duce la pierzanie. Nu înţeleg cum putea să fie încurcată cu el când trăia sub acelaşi acoperiş cu acest soţ cu privirea atât de ameninţătoare, căruia nimeni nu-i poate ascunde ceva prea mult timp, doar dacă nu cumva relaţia dintre Marta şi Vicente nu dura de mult, ci chiar apăruse recent, în ciuda familiarităţilor de pe casetă şi a insultelor verbale şi nu doar în gând, carnea oferită îţi dă încredere şi îţi stârneşte pofta de a abuza, totul se şifonează sau se pătează ori se maltratează, va trebui să mai ascult încă o dată caseta, poate că în vocea bărbatului am să percep nerăbdarea pe care o aduce ceea ce este nou, când noul îţi provoacă entuziasm şi nu poţi fără el. Deán are o minte ascuţită şi este probabil răzbunător, ar vrea să mă întâlnească, după cum a spus Inés, nu pare genul de bărbat care să accepte cu uşurinţă ceea ce i se întâmplă sau care să nu facă nimic, mai degrabă trebuie să fie intrigant şi activ, manipulator, convingător, trebuie să constrângă şi să deturneze faptele şi voinţele, privirea lui trădează o hotărâre de neclintit o dată luată şi multă convingere, multele riduri abia schiţate care îi vor încreţi chipul ca o scoarţă la bătrâneţe, această lentoare şi această capacitate de a surprinde şi această capacitate de înţelegere nemărginită pe care acum o simt şi o văd de aproape, de cealaltă parte a mesei, e vorba despre cineva care îşi cunoaşte şi îşi cântăreşte consecinţele faptelor şi care ştie că totul este posibil şi nu trebuie să ne uimească mai mult de o clipă – doar clipa care precede nemărginita înţelegere –, nici măcar propriile noastre gânduri sau acţiuni, cruzimea, mila, zeflemeaua, melancolia şi furia; prostia, corectitudinea şi buna-credinţă şi însingurarea; vehemenţa, sau poate cruzimea, toate acestea fără ajustările pe care le neglijează sau pe care nu le cunosc cei care stau să se gândească puţin şi apoi acţionează. Acest bărbat este prevăzător şi intuitiv, este vigilent şi ţine cont de ceva de care foarte puţini ţin cont: de ceea ce va fi, şi vede ce urmează să se întâmple drept pentru care, atunci când acţionează, crede că este corect ceea ce face. Sau poate că nu este aşa, ci invers, poate că are o excelentă retorică mentală şi verbală şi face totul fără premeditare, sigur fiind că mai târziu va afla argumentul sau raţiunea potrivită pentru a justifica ceea ce a fost o improvizaţie dictată de gustul ori instinctul său, ceea ce-i va explica faptele şi cuvintele, ştiind că orice poate fi demonstrat şi orice părere contrară poate fi contrazisă, putem să avem totdeauna dreptate şi să povestim orice, dacă o facem asociind faptele cu exaltarea, justificarea sau explicarea (sau numai cu reprezentarea lor), a povesti este o formă de generozitate, totul se poate întâmpla şi totul poate fi narat şi acceptat, din orice putem scăpa nepedepsiţi sau, şi mai mult, neatinşi, codurile şi poruncile şi legile nu sunt respectate şi se pot transforma întotdeauna în literă moartă, totdeauna va fi cineva care va reuşi să spună: „Pentru mine nu este valabil, sau nu în cazul meu, sau nu de data aceasta, cu toate că data viitoare va fi valabil, dacă va mai fi o dată viitoare“. Cineva care va reuşi să susţină sus şi tare şi să-i convingă de adevărul spuselor lui. Deán avea o voce deosebit de joasă, ruginită şi răguşită de parcă ar fi ieşit din coiful unei armuri sau de parcă ar fi reflectat la cuvintele sale secole întregi şi acum ar fi

zgârcit cu fiecare vorbă, articula foarte rar, aşa a vorbit, când am trecut la felul al doilea, despre Marta, soţia lui care murise cu o lună înainte.

— Nu ştiu dacă v-aţi gândit că peste o săptămână e ziua de naştere a Martei, spuse. Ar fi împlinit treizeci şi trei, nici măcar n-a ajuns la vârsta asta despre care se vorbeşte atât.

A spus cuvintele astea cu ochii tătăreşti de culoarea berii, privind-o pe Luisa, ale cărei fraze de dinainte îi pregătiseră frazele sale sau cel puţin le situaseră într-un context potrivit, să nu pară doar un rezultat al gândurilor lui care n-aveau legătură cu conversaţia celorlalţi, care până atunci cursese cam fără rost, în salturi şi întreruptă de scurte pauze, poate din pricina prezenţei mele stânjenitoare acolo şi, poate, a subiectului domestic, pe care începuseră să-l discute Luisa şi tatăl ei imediat după ce ne-am aşezat la masă, un subiect administrativ. Sau poate că acea conversaţie dezlânată era o formă de a încerca să evite ori mai curând să amâne subiectul pe care, fără îndoială, îl mai aveau încă toţi trei în minte, ca o pulsaţie neîncetată, mai ales când se aflau laolaltă, un lucru pe care Deán nu se putuse abţine să-l pomenească, aşteptase să ni se ia comanda şi să ni se aducă primul fel de mâncare, apoi cel de-al doilea (mânca un fel de peşte şi bea vin). Până atunci nu-mi acordaseră prea multă atenţie, adică nu se purtaseră cu mine cum te porţi de obicei cu o persoană nou cunoscută, arătându-i un minim interes, din politeţe, mă trataseră nu ca pe un egal, ci într-adevăr ca pe un subaltern care li se alătură la masa de prânz celor care l-au angajat, pentru că altminteri nu prânzeşte, doar că în acest caz ei nu urmau să-mi plătească nimic, nici măcar Téllez, iar eu aş fi putut să iau masa altundeva, singur, fără ca asta să fi însemnat o lipsă de respect faţă de mine. Era posibil şi ca ei să fi fost prea absorbiţi şi prea obişnuiţi să vorbească despre ale lor (se întâmplă adesea în toate familiile), ca să schimbe pentru mine programul şi tonul şi haoticele teme eterne ale întâlnirilor lor, poate mai dese acum ca altădată, moartea cuiva îi apropie în mod pasager pe cei apropiaţi lui. Luisa îl întrebase pe tatăl ei cât era dispus să cheltuiască pentru cadoul pe care îl va face el, dar pe care îl va cumpăra ea în locul lui, în această după-amiază, pentru nora şi cumnata lor Maria (Maria Fernández Vera, eu reţin toate numele), care îşi sărbătorea ziua de naştere a doua zi, erau angajaţi în discuţia asta când Deán spusese fraza despre care am vorbit, într-o confuzie de timpuri verbale greu de înţeles, mai întâi vorbise ca şi când Marta ar fi fost încă vie („E ziua de naştere“), apoi rectificase, pomenind despre anii pe care n-avea să-i mai împlinească, morţii îşi opresc în loc vârsta şi aşa ajung să fie mai tineri, dacă noi, cei care trăim în continuare şi ne amintim de ei, trăim mai mult, până în momentul de faţă doar cu o lună mai mult, în acest caz. Luisa probabil că se gândise şi ea la ceva de acest fel, fiindcă ea a răspuns prima, după o tăcere care recunoştea zădărnicia eschivării verbale de la un lucru la care se gândesc în acelaşi timp trei persoane, care de fapt erau patru, iar această a patra persoană era *haunted*, deşi celelalte trei habar nu aveau, celelalte care poate că se aflau şi ele sub vrajă de când văzuseră căzând în groapă pământul simbolic. Téllez îşi aşează tacâmurile de peşte încrucişate pe farfurie (*mero* la grătar, până atunci mâncase cu poftă); Luisa îşi duse şervetul la buze şi îl ţinu apăsat timp de câteva secunde ca şi cum şi-ar fi stăpânit cu el lacrimile – mai degrabă decât ceea poate ieşi din gură, vomă sau cuvinte – înainte de a-l restitui coapselor ei, mânjit de ruj şi salivă şi de sosul muşchiului de vacă pregătit în sânge (nu muşchi *à l’irlandaise*, de bună seamă); Deán îşi duse mâna dreaptă la frunte şi îşi aşează ostentativ cotul pe masă, ca şi cum brusc ar fi pierdut regulile bunei-cuviinţe, după ce îşi abandonase furculiţa înfiptă într-un cartof copt. Şi când Luisa restitui în cele din urmă şervetul coapselor ei, pe care le putusem vedea în treacăt peste masă când rămăseseră descoperite – fusta mai puţin ridicată decât fusese fusta surorii ei, pânza albă pe gura deschisă –, a spus aceste cuvinte care semănau cu ceea ce gândeam eu:

— Niciodată nu mi-am închipuit că eu aş putea să fiu într-o zi mai în vârstă decât Marta, este unul dintre lucrurile despre care ştii încă din copilărie că sunt imposibile, chiar îţi doreşti asta uneori, când sora mai mare îţi ia vreo jucărie sau te certi cu ea şi cauza ta e dinainte pierdută

pentru că eşti mai mică. Şi totuşi e posibil. Peste doi ani voi fi deja mai mare decât ea, dacă trăiesc până atunci. Incredibil.

Încă mai ţinea cuţitul în mâna dreaptă, un cuţit ascuţit şi zimţat, cu mâner de lemn, aşa cum se aduc uneori la masă în restaurante, pentru a tăia mai uşor carnea. Îşi aşezase furculiţa pe farfurie, când îşi dusese şervetul la gură, apoi nu o mai luase. Părea o femeie îngrozită care trebuia să se apere de ceva cu acel cuţit cu tăiş zimţat.

— Nu spune tâmpenii şi bate în lemn, fata mea, îi spuse Téllez înfiorându-se. – Dacă trăiesc până atunci, dacă trăiesc până atunci, tu auzi ce spui… Ce alte nenorociri mai vrei? Şi întorcându-se spre mine adăugă în chip de explicaţie (superstiţios, dar cel mai conştient de prezenţa mea), încurcând şi el timpurile verbale: Marta e fiica mea cea mai mare, soţia lui Eduardo. A murit acum mai bine de-o lună, pe neaşteptate. În ciuda a cele ce se întâmplaseră, credea în noroc, convins că lucrurile nu au de ce să se repete.

— Mi s-a părut că aud spunându-se ceva despre asta la Palat – am răspuns eu, singurul care mai ţinea în mâini amândouă tacâmurile, deşi nici eu nu mai mâncam. Nu ştiţi cât de rău îmi pare. Iar acest clişeu era pe buzele mele mult prea exact şi mult prea adevărat („cum mă bucură această moarte, cât o regret, cum o sărbătoresc“). Apoi am rămas tăcut, nici măcar n-am întrebat de cauza morţii ei (nu mă interesase niciodată prea tare, de fiecare dată tot mai puţin), am vrut să spun numai cuvintele adecvate, pentru a le îngădui apoi să reia discuţia, să vorbească aşa cum făcuseră până atunci, de parcă eu nu m-aş fi aflat acolo, de parcă aş fi fost nimeni, cu toate că atunci când făcuse prezentările, Téllez îmi spusese pe numele meu adevărat, care nu apare niciodată nicăieri.

Deán îşi bău vinul alb şi îşi umplu din nou paharul, stând în continuare cu cotul pe masă şi cu fruntea în palmă. Dar Luisa vorbi din nou şi spuse (deşi nu omisese să bată în lemn, cum o sfătuise tatăl ei: am văzut-o căutând cu un gest mecanic lemnul sub faţa de masă, cum fac aceia care asociază un cuvânt cu un act, era un gest normal, banal pentru ea, şi ea era superstiţioasă, poate asta îi venea din originile ei italiene, deşi în Italia se bate mai curând în fier pentru a conjura o nenorocire):

— Îmi amintesc încă de petrecerile din adolescenţa noastră, la care ea mă făcea să sufăr teribil: nu-mi dădea voie să-mi placă vreun băiat, până nu alegea ea întâi. „Aşteaptă să mă hotărăsc eu, ai auzit?“, îmi spunea în poarta casei în care se dădea petrecerea. „Ai să aştepţi, nu-i aşa? Sigur, dacă nu, eu nu intru“, îmi spunea, şi doar după ce-i răspundeam „Bine, fie, dar hotărăşte-te mai repede“, sunam la uşă. Pentru că era cea mai mare, îşi luase un fel de drept de cercetare a terenului, iar eu mă complăceam în asta. Apoi stătea destul să se hotărască în timpul petrecerii, dansa cu mai mulţi înainte de a mă informa pe care pusese ochii, eu eram neliniştită în acest timp, temându-mă exact de ce se întâmpla aproape de fiecare dată, până la urmă îl alegea tocmai pe băiatul care îmi plăcea mie cel mai mult. Sunt sigură că de multe ori se străduia să ghicească cine îmi plăcea mie ca să-l aleagă, şi apoi, când protestam, îmi spunea că sunt ca o maimuţă care imită, că mă uit întotdeauna la băieţii care îi plăceau ei. Şi dansa încontinuu cu el toată seara. De fiecare dată eu încercam să-mi ascund cât mai bine preferinţele, dar nu puteam, mă cunoştea bine şi intuia totdeauna cine-mi plăcea, până când am încetat să mai mergem la aceleaşi petreceri, când ne-am făcut mai mari. Aşa era Marta – spuse Luisa cu privirea puţin dusă a cuiva care se lasă invadat de trecut –, deşi la fel de adevărat este că ea avea întâietate oricum, pe atunci avea pieptul destul de mare faţă de al meu şi, deci, se bucura de mai mult succes.

N-am putut să mă împotrivesc tentaţiei de a mă uita un moment la pieptul Luisei Téllez şi, cum se spune, de a i-l măsura din priviri. Poate că sutienul surorii ei Marta nu era mai mic decât ar fi trebuit cu un număr, poate că sânii ei întotdeauna atrăseseră privirile. „Cum e posibil să mă uit la pieptul şi la coapsele Luisei Téllez“, m-am gândit. Ştiu că aşa fac bărbaţii în orice situaţie, chiar dacă e cea mai tristă sau tragică dintre situaţii, nu putem să ne reţinem de a măsura femeile din priviri, decât chinuindu-ne, dar asta m-a făcut să mă simt groaznic – cum ar spune adolescenţii, un

libidinos – şi, cu tot acest sentiment de vinovăţie, i-am cântărit iarăşi bustul cu privirea o clipă sau două, cu o privire atât de mascată şi ipocrită, pe care apoi mi-am plecat-o în farfurie şi am luat o înghiţitură, pe când Deán vorbea despre apropiata aniversare a celei care nu va mai împlini acel număr de ani. Eu n-avusesem cum să-i plac înainte, pe mine nu mă văzuse mai înainte Luisa, a cărei voce nu mi se părea a fi fost aceeaşi cu vocea care va spune la nesfârşit pe robotul meu, dacă nu aveam să şterg acea casetă: „…nimic... mâine să mă suni neapărat să-mi povesteşti totul cu amănunte. Mie tipul mi se pare foarte bine, dar nu ştiu ce să zic. Adevărul e habar n-am de unde ai atâta curaj. Pe curând şi mult noroc“. Nu voisem să mă gândesc prea mult la asta, dar era posibil ca eu să fi fost „tipul“, mesajul cu pricina trebuie să fi fost penultimul sau, mai degrabă, ultimul (penultimul cu siguranţă şters prin înregistrarea vocii cu rezonanţă electrică pe care eu o auzisem în direct, iar Marta niciodată) înainte de-a suna eu; poate că după ce se hotărâse în cele din urmă să ne întâlnim, Marta avusese timp să-i povestească unei prietene sau surorii ei: „Mă întâlnesc cu un tip pe care îl cunosc foarte puţin şi vine să cineze acasă la mine; Eduardo e la Londra, nu sunt sigură că o să se întâmple ceva, dar e posibil“, cu aceeaşi excitaţie ca înaintea unei petreceri din adolescenţă („Aşteaptă să mă hotărăsc eu, ai auzit?“, şi numai după aceea să sune la uşă), poate că Marta lăsase şi ea pe robotul prietenei sau surorii ei acest mesaj căruia i se răspunsese în timp ce ea se ducea în ultimul moment la Vips-ul din apropiere, lăsându-l pe copil singur un moment, aşa cum îl lăsasem şi eu timp de o jumătate de noapte, să cumpere, poate, îngheţata Häagen-Dazs pentru desert, de pildă. Sau este posibil să nu se fi referit la mine spunând „tipul“, ci numele meu mic şi poate şi numele de familie, să fi reuşit să vorbească cu prietena sau cu sora ei direct, nu prin intermediul robotului, şi să fi discutat despre mine (dar asta presupunea că Luisa ştia numele meu şi cu siguranţă că Luisa nu-l ştia când ne-a făcut prezentările tatăl ei, poate că acum nici nu-l mai ţinea minte), să fi făcut presupuneri şi comentarii, l-am cunoscut la un cocteil şi ne-am dat întâlnire la o cafea, în altă zi, cunoaşte tot felul de oameni, e divorţat, scrie scenarii printre altele, asta declar de obicei despre profesia mea trecând sub tăcere mai întotdeauna latura mea de negru sau scriitor fantomă, deşi nici nu o ascund dacă vine vorba despre ea, ştiu că întâmplările implicate de această latură sunt amuzante pentru interlocutorii mei. Şi în acea noapte stătuse Marta pe gânduri sau îşi exercitase dreptul de cercetare a terenului, îl sunase pe Vicente, dar nu-şi putuse da întâlnire cu el, îl sunase cel puţin pe el, şi poate şi pe alt bărbat, eu fusesem fără îndoială dublura, probabil, şi numai de aceea a murit ea în faţa ochilor mei şi în braţele mele. Am mai spus că nu mă interesa deloc cauza medicală a decesului ei, nici nu voiam să reconstitui ce se întâmplase în ziua aceea, înainte ca noi să ne fi întâlnit, nici ce anume ne atrăsese unul spre celălalt, nu voiam nici să aflu povestea ei sau a familiei ei, ori pe cea a căsniciei ei de rutină, nici să trăiesc în imaginar ceva care fusesese întrerupt sau mai bine spus anulat, eu am o personalitate pasivă, care aproape niciodată nu caută, nici nu vrea nimic, ori habar n-are ce caută şi vrea, o persoană căreia lucrurile i se întâmplă, e destul să stai liniştit pentru ca totul să se complice şi să vină peste tine şi să stârnească furie şi neînţelegeri, e destul să respiri în lume, minima oscilaţie a respiraţiei noastre ca balansul foarte uşor pe care nu pot să nu îl aibă lucrurile uşoare, care atârnă de un fir, privirea noastră mascată şi indiferentă, precum oscilaţia inertă a avioanelor atârnate din tavan, care întotdeauna până la urmă ajung să se lupte între ele din cauza acestui tremur sau mişcări sumare. Şi, dacă acum încercam să mai aflu ceva, era mai degrabă fără o intenţie clară, nici măcar nu voiam să mă lămuresc ce era cu acea casetă, ascultată de nenumărate ori, fiindcă oricum nu era posibil: chiar şi acel mesaj putuse să fie pentru Deán, şi nu pentru Marta, poate „tipul“ era cineva cu care Deán avea să trateze o afacere anume, foarte îndrăzneaţă, iar ea nu-i povestise despre mine nimănui şi nimeni pe lumea asta nu ştia că eu fusesem ales pentru acea noapte: nu pentru a face dragoste cu ea, ci pentru a fi cu ea în ultimele ei ceasuri. Ceea ce căutam, poate – îmi veni în gând, pe când mestecam şi îmi luam privirea ipocrită de pe pieptul Luisei –, ceea ce voiam era poate absurd, dar nu de neînţeles, poate voiam să-mi

transform indecenţa de a fi fost acolo în noaptea morţii ei în ceva mai convenabil şi potrivit, chiar dacă intenţia, venind în urma faptelor, era mai mult sau mai puţin onestă, era un fel de a le deforma mai credibil decât oricare altul, să văd viaţa trecută ca pe un complot sau doar ca pe un semn, ca şi cum tot ce ni se întâmplă în viaţă ar fi numai o pregătire şi am înţelege pe măsură ce devine mai îndepărtată, şi am înţelege-o în întregime la sfârşit: ca şi cum aş fi crezut că nu era potrivit, nici corect, ca ea să-şi fi luat adio de la această lume alături de un individ pe care de-abia îl cunoştea şi care nu voise decât să nu rateze o întâlnire amoroasă şi că ar fi fost mai bine dacă acest necunoscut ar fi ajuns să se apropie de cei care-i fuseseră ei apropiaţi, dacă, datorită morţii ei şi a ceea ce fusesem eu pentru ea în ultimele sale clipe, aş fi putut avea un rol esenţial sau important sau măcar folositor în viaţa vreuneia dintre fiinţele pe care iubise, sau dacă le-aş fi salvat de la vreun pericol ce le ameninţa. Şi totuşi se ivise o primă ocazie imediat, m-am gândit, aş fi putut să rămân pe Conde de la Cimera pentru a mă asigura că nu avea să i se întâmple nimic rău lui Eugenio, copilul care rămăsese singur în casă cu un cadavru, dar nu făcusem acest lucru. Aş mai fi putut telefona din nou, aş fi putut insista pe lângă recepţionerul melodios de la Wilbraham Hotel din Londra ca să-i comunic lui Mister Ballesteros vestea, să-i fi spus ceea ce Marta ar fi dorit ca el să afle imediat ce simţise că avea să moară, ne este insuportabil ca aceia care ne sunt apropiaţi să nu afle despre suferinţele noastre, există patru-cinci persoane în viaţa fiecăruia dintre noi care trebuie să ştie imediat tot ceea ce ni se întâmplă, şi e insuportabil să ne creadă în viaţă, dacă am murit. Nu îl anunţasem pe Deán, pentru a mă feri de mânia lui presupusă şi pentru a o proteja pe ea, care îmi spusese la început: „Eşti nebun, cum să-l sun, m-ar omorî dacă ar şti că eşti aici“. Dar este absurd să vrei să protejezi o moartă, să faci în aşa fel încât să eviţi să fie omorâtă când ea deja a murit şi, pe deasupra, tăcerea mea nici măcar nu reuşise să-i păstreze intactă imaginea, ştiau că fusesem la ea în noaptea aceea, adică ştiau că fusese la ea un bărbat. Nu o făcusem. Ce făceam eu era prea puţin, încercarea de a-i abate gândurile tatălui de la golul din sufletul lui timp de câteva zile, singurul lucru care îmi reuşise până atunci.

— I-auzi ce prostii mai spuneţi, zise Téllez, şi mai luă şi el repede o îmbucătură din *mero*-ul său, ca şi cum s-ar fi ferit, probabil încă îi mai era poftă, dar după aceea îşi încrucişă din nou tacâmurile pe farfurie de parcă nu mai îndrăznea să mai mănânce. Era clar că îl stingherea ca fetele lui să vorbească despre propriul lor piept, chiar dacă era pieptul de adolescentă care ţinea deja de trecut şi deci putea fi cu uşurinţă un subiect de glumă: pentru el, fără îndoială, fiicele lui nu aveau aşa ceva, nu mai mult decât aceea care se numise Gloria şi trăise atât de puţin, mi s-a părut că roşise puţin, deşi la bătrâni este foarte greu să deosebeşti când se înroşesc la faţă sau când se încălzesc, de obicei obrajii lor nu se prea îmbujorează. Folosise persoana a doua plural de parcă Luisa ar fi fost reprezentanta aleatorie individuală la acea masă a ceea ce era mereu o noţiune plurală, fetele, ca şi cum şi sora ei ar fi putut să facă sau să aprobe acelaşi comentariu pe care îl făcuse Luisa sau să fie de acord cu el. Este greu să te înveţi cu ideea că cineva nu mai poate face comentarii.

— Ce perspectivă trivială aveţi despre lucruri. O cafea, vă rog, adăugă, făcând un semn chelnerului care trecu pe lângă noi cu braţele încărcate de tăvi şi care nu-l observă. Vreţi un desert? Eu cred că n-o să iau nimic de data asta. Acest din urmă plural era diferit: mă includea şi pe mine, şi pe cei doi bărbaţi care erau de faţă.

Ne aflam într-un restaurant unde era binecunoscut, aproape de casa lui, ar fi fost firesc să fie servit imediat. Se uită urât la chelner şi îşi scoase pipa, lovind-o de palmă; îndată ce şeful de restaurant îi văzu gestul, se apropie amabil şi-i spuse „don Juan“:

— Nu v-a plăcut *mero*-ul, don Juan? îi spuse.

— Ba da, ba da, dar nu mi-e prea foame, şi cred că nici celorlalţi, puteţi să strângeţi. Vreau o cafea. Voi? Mi-am dat seama că la plural începuse deja să mă tutuiască, o va face şi la singular foarte curând.

În acel moment şeful de restaurant se întoarse spre fereastră chiar înainte să se audă tunetul – de parcă l-ar fi presimţit – şi se porni deodată o ploaie cu găleata la fel ca în urmă cu o lună sau mai mult, sau nu la fel, de data aceasta torenţial şi năvalnic, ca şi cum ploaia ar fi vrut să compenseze faptul că dura prea puţin sau ca şi cum ar fi fost o escapadă aeriană atacată de artilerie. Timp de o jumătate de minut am văzut înghesuindu-se oameni de pe stradă în uşa restaurantului, am văzut alergând femei şi bărbaţi şi copii pentru a se adăposti de ceea ce cădea din cer, asemenea bărbaţilor şi femeilor şi copiilor din anii treizeci, în acelaşi oraş, pe atunci sub asediu, care alergau căutând un adăpost pentru a scăpa, de asemenea, de ceea ce cădea din cer şi de loviturile de tun care veneau din împrejurimi, de pe culmea Angeles sau de pe Garabitas, obuze care conform traiectoriei lor cădeau pe clădirea Companiei de Telefoane sau în piaţa de lângă ea, când nu nimereau ţinta, loc care ajunsese să fie numit din această pricină „piaţa gropii“, cu un neverosimil umor negru, sau pe imensa cafenea Negresco, care fusese bombardată şi în care muriseră o mulţime de oameni, iar a doua zi lumea netulburată şi, totodată, resemnată mergea să-şi bea berea la cafeneaua vecină, La Granja del Henar de pe strada Alcalá colţ cu Gran Vía, ştiind foarte bine că acolo putea să se întâmple acelaşi lucru, periferia şi cerul, cea mai mare ameninţare pentru trecătorii care căutau adăpost pe trotuarele acoperite la fel ca acum sub furtună, întrucât această ploaie cădea pieziş din cauza vântului, iar obuzele lansate de tunuri ar fi putut ajunge pe un trotuar sau pe celălalt, în funcţie de colina de pe care se dădea asediul, doi ani şi jumătate din viaţa tuturor, asediind şi fiind asediaţi, doi ani şi jumătate alergând pe aceste străzi, ţinându-şi cu mâinile pălăriile şi căciulile şi beretele şi fustele fluturând şi ciorapii rupţi sau, pur şi simplu, fără ciorapi, în acest oraş care, începând de atunci, n-a reuşit să-şi piardă obişnuinţa de a trăi şi de a fi ca o insulă.

Şeful de restaurant ne scrise chiar el nota, purta la brâu un fel de învelitoare albă (mai lungă decât un şorţ) care îi venea până aproape de călcâie, cum au chelnerii francezi, pânză albă deasupra uniformei negre, să nu se murdărească. Cei care ne aflam la masă am privit o clipă cum ploua.

— Nu va dura mult, dar e mai bine să luăm un desert, spuse Deán. Deşi eu sunt chiar în întârziere.

— Nu pleca aşa repede, îi zise Luisa, încă n-am vorbit deloc despre copil.

— Da, cred că mai bine ne întâlnim altă dată, răspunse Deán cu felul lui lent de a vorbi, şi nu se putu abţine, sau nici măcar n-avusese această intenţie, să nu-mi arunce o privire iritată, ca un avertisment, apoi încă una mai stăpânită lui Téllez, care se simţi vinovat şi îşi întoarse privirea, mângâindu-şi pipa pe încă neaprinsă. Poate că tocmai de aceea se întâlniseră la acea masă, pentru a discuta despre copil, orice ar fi fost de discutat (în fond, era un alt subiect de familie), iar invitaţia lui Téllez şi mai ales faptul că o acceptasem deturnase scopul reuniunii. Téllez întoarse privirea precum cineva conştient că a călcat în străchini, dar care nu are chef să i se spună acest lucru încă o dată, eu însă mi-am păstrat expresia neutră, ca şi cum n-ar fi fost vorba de mine.

— E foarte simplu, Eduardo, răspunse Luisa, spune-mi ce ai decis să faci cu copilul acum, că e şi tata aici şi poate să-ţi spună şi el ce crede, aş prefera să discutăm despre asta împreună ca să nu existe neînţelegeri. Eu n-am cum să alerg toată viaţa de la casa ta la a mea, neglijându-le pe amândouă. Dacă vrei să-l ţin la mine o perioadă, spune-mi clar, sau spune-mi dacă vrei să-l ţii tu, o să te ajutăm să-ţi faci un fel de program, deşi nu va fi uşor cu tine, care munceşti atât şi eşti tot timpul pe drumuri. Eu nu pot să umblu de colo-colo ca o ştafetă, o ţin tot aşa de mai mult de o lună.

— Sau ca o logodnică a zilelor noastre, se amestecă în vorbă Téllez, socotindu-se deja absolvit de greşeala de a mă fi invitat, dintr-o excesivă politeţe. Nu din cauza asta se căsătoresc cuplurile în ziua de azi, din oboseala de a se trezi într-o casă, pentru ca apoi să traverseze oraşul şi să-şi dea senzaţia că se trezesc din nou în propria casă? Am auzit că în ziua de azi căsătoriile rezistă pentru

că oamenii uită în mod cronic să-şi ia de acasă periuţa de dinţi sau le este lene să mai cumpere una, pe vremuri lumea nu se culca în altă casă, asta e foarte rău. Şi îşi mişcă arătătorul dintr-o parte în alta ca şi cum pentru el era foarte clar că lucrul foarte rău despre care vorbea îl făceam fiecare dintre noi, cei trei care îl ascultam. Luisa are dreptate, Eduardo. Las-o să se ocupe ea de copil, îi va fi mai uşor să-l ţină acasă la ea şi să-şi vadă de treabă după programul ei. Măcar deocamdată, până te lămureşti cum stau lucrurile, cum te organizezi sau până o să te gândeşti să te căsătoreşti din nou, eşti încă tânăr şi poate că cineva se va sătura să doarmă în casa ta, neavând la îndemână periuţa de dinţi dimineaţa. Şi din nou Téllez remarcă prezenţa mea, sau ţinu cont de ea, şi adăugă din bună-creştere, ca să înţeleg şi eu despre ce vorbeau: Fiica mea Marta a avut un copil, pe nepotul meu Eugenio. E foarte mic, are numai doi ani. Eduardo e foarte ocupat şi Luisa este dispusă să ia în seama ei creşterea copilului. Pe deasupra, Eduardo călătoreşte mult, şi uneori călătoriile lui sunt cu ghinion.

Eu nu trebuia să fi înţeles acest din urmă comentariu răutăcios, dar l-am înţeles şi poate a fost nepotrivit să nu întreb la ce se referea. Sau poate nu, mă arătam discret până la a trece drept invizibil, asta-mi vine din obişnuinţa de a mă estompa adesea, pentru a fi nimeni, este şi asta un fel de a flata: dacă cei care rămân sunt mai puţini cu o persoană, se vor simţi mai bine şi vor avea impresia că i-au luat locul şi că au câştigat ceva prin asta. „Prin urmare Téllez poate să fi răutăcios, m-am gândit, cu Deán cel puţin, sub înfăţişarea sa liniştită şi distrată şi un pic greoaie şi un pic candidă, care umple spaţiile închise“, poate această naivitate prefăcută, atât de proprie bătrânilor, datorită căreia ei pot face şi spune până la urmă tot ce le trece prin minte, fără să le reproşeze nimeni asta, nici să-i ia în serios, se prefac a fi cu un picior în groapă pentru a da impresia că nu sunt un pericol pentru nimeni, şi că nu ar dori şi nu ar aştepta nimic, când de fapt nimeni nu încetează să mai fie viu atâta timp cât îşi păstrează conştiinţa şi amintirile, mai mult, amintirile sunt cele care fac ca toate fiinţele vii să fie periculoase şi dornice şi să aştepte tot timpul ceva, e imposibil să nu îţi faci proiecte şi să nu rânduieşti amintirile în viitor, adică să nu le aşezi doar în ceea ce a trecut, ci şi în ceea ce trebuie şi în ceea ce urmează să vină, există anumite lucruri despre care e imposibil să te gândeşti că n-au să se mai repete, ceea ce a fost o dată nu poate să nu mai existe, dacă ai avea certitudinea că ai făcut dragoste ultima dată din viaţa ta, ai pune capăt conştiinţei şi amintirii şi te-ai sinucide, poate, dacă ai şti sigur acest lucru imediat ce ai făcut-o de data aceasta care a fost ultima. Iar oamenii au obiceiul să spere că încă se mai poate întâmpla ceea ce nu s-a petrecut niciodată, cele mai mari inversări de situaţii şi lucruri neprevăzute, precum în istorie sau în poveşti, trădătorul să ajungă rege, ori cerşetorul, ori asasinul, şi capul împăratului să se rostogolească sub tăişul spadei, frumoasa să iubească bestia sau pe cel care l-a omorât pe iubitul ei şi care i-a adus nefericire în suflet, să fie câştigate războaiele pierdute şi morţii să nu mai fie duşi, ci să stea în preajma noastră sau să apară şi să aibă ceva de spus; iar sora cea mai mică dintre cele trei surori să fie, poate, cea mai mare într-o zi, de exemplu. Cu cine o fi făcut pentru ultima dată dragoste Marta Téllez, cu Deán cel tensionat ori cu iritantul Vicente, cu mine desigur nu, şi oricum nu ştiuse că era pentru ultima oară, nici i-ar fi trecut prin minte, cu oricine ar fi făcut-o nu dăduse nici o importanţă faptului, nici solemnitate, poate nici măcar pasiune ori afecţiune, poate făcuse duş ameţită sau somnoroasă, când rămăsese singură, dacă s-a întâmplat cu Vicente într-un hotel sau în maşină, pentru a îndepărta mirosul obscen al celuilalt, aşa cum mirosul Martei a luat ceva timp să-mi dispară mie din cămaşă şi din trup, deşi am făcut o baie în dimineaţa aceea, şi în plus mirosul ei era un miros de metamorfoză; poate se spălase doar în bideu şi apoi se întorsese la loc în pat, gândindu-se că se mai dusese o jumătate de oră din somnul ei de noapte, dacă fusese cu Deán în dormitorul pe care eu îl ştiam, oglinda mare şi televizorul aprins, tubul de Redoxon şi o mască de purtat în avion, pantalonii şi fustele zvârlite pe scaune şi necălcate în acea noapte, şi nici într-o alta. Şi poate în ambele cazuri adormise ceva mai târziu, cu gândurile învinse şi cu mintea pustie, în timp ce, dacă ar fi ştiut ceea ce aproape

niciodată nu se ştie, ceea ce nu ştiuse, n-ar fi putut să adoarmă, sau chiar mai mult, l-ar fi trezit pe soţul sau pe amantul ei ca să continue, să sfarme neîntârziat verdictul şi să evite astfel pe loc ca aceea să fi fost ultima oară, dar dacă i-ar fi convins pe unul sau pe celălalt, dacă i-ar fi stârnit să facă încă o dată dragoste cu ea, după încă o clipă ar fi aflat că această ultimă dată venise iarăşi şi deja trecuse, şi aşa trece timpul, cu aceste eforturi ale noastre zadarnice şi contradictorii, ne îngăduim să fim nerăbdători şi să vrem să se întâmple mai repede lucrurile pe care le dorim cu înfrigurare, care se amână sau întârzie, când, odată sosit şi terminat, totul pare puţin şi prea rapid, a repeta fiecare act îndrăgit ne apropie încă puţin de sfârşitul său, şi ceea ce este mai rău e faptul că ne apropie la fel de bine de imposibilitatea de a-l mai repeta, totul călătoreşte încet spre dispariţie, în mijlocul grabei noastre zădărnice şi al întârzierilor noastre închipuite, şi numai ultima dată este ultima. Marta Téllez probabil crezuse că avea să se mai culce cu încă un bărbat în noaptea în care am fost la ea acasă, aşa crezuse probabil pe când ne duceam împreună spre dormitor (călăuzit de ea, mână în mână, Château Malartic, cu un mers puţin ameţit amândoi) şi când am început să-i scot hainele şi să o explorez cu degetele mele instinctive şi ne-am sărutat, săruturi care ar fi putut să nu existe şi astfel eu să nu mi le amintesc acum. Probabil fusese sigură de ceea ce avea să urmeze, de fapt ar fi putut să se culce cu mine, cred (ar fi avut timpul s-o facă), dacă fiul ei ar fi adormit mai devreme sau dacă eu aş fi făcut primul gest cu mai multă hotărâre sau mai repede – acel gest care pluteşte în aer, acel prim gest care se poate precipita sau amâna foarte mult, precum aglomerarea norilor înainte de tunet; apoi furia şi graba –, nici între noi nu existase importanţă, nici solemnitate, nici chiar pasiune, poate numai un pic de obscenitate şi un pic de afecţiune în formare, nu am avut timp pentru mai mult, de fapt nu se ştie, nu s-a întâmplat ceea ce urma să se întâmple, ci metamorfoza sa. Şi dacă fiul ei ar fi stat şi mai mult treaz sau ar fi fost mai multă ezitare şi eu n-aş fi îndrăznit până la urmă să fac acel gest care putea şi el să nu fi fost făcut, chiar dacă era de câtva timp în aer, atunci aş fi plecat de pe Conde de la Cimera, după alte câteva momente de discuţie şi după ce ea-mi oferise un lichior şi făcusem câteva glume, iar ea ar fi rămas singură să facă un duş, îndepărtând astfel mirosul aşteptării. Ar fi stat fără a zâmbi şi fără a râde la capătul patului, după ce ar fi strâns resturile cinei noastre şi ar fi culcat copilul, calm şi somnoros imediat ce eu aş fi plecat, şi-ar fi scos eleganta bluză Armani peste cap şi i-ar fi rămas mânecile întoarse pe dos prinse de încheieturi, rămânând aşa câteva clipe parcă obosită de un efort sau de o zi grea – gestul deprimat al cuiva care nu poate să nu să se gândească şi se dezbrace încet pentru a se adânci în gândurile lui între o haină şi alta şi are nevoie de pauze – sau poate obosită de aşteptarea frustrată al cărei miros încă îl mai păstra; bluza bej-deschis pe care eu am ajutat-o să şi-o dea jos şi-ar fi scos-o cu televizorul aprins, uitându-se fără nici un interes la faţa abrutizată şi lascivă a lui MacMurray, sau poate ar fi dat peste canalul pe care se uitase Singurul în noaptea în care nu putuse adormi, *Clopote la miezul nopţii*, Spania era Anglia şi lumea întreagă în alb şi negru în zori; apoi s-ar fi dus la baie gândindu-se poate să-i telefoneze din nou lui Vicente şi să-i lase un alt mesaj: „Dacă te-aş fi găsit mai înainte poate treceai puţin pe la mine, n-aş mai fi avut o noapte sinistră. Dacă te întorci repede, să zicem pe la trei şi jumătate sau patru fără un sfert, sună-mă dacă vrei, eu n-am somn acum şi dacă mai vrei, poţi să treci acum pe la mine, am avut o noapte absurdă, sinistră, am să-ţi povestesc în ce încurcătură am intrat, şi mi-e totuna dacă mă culc mai târziu, oricum mâine n-am să mai fiu bună de nimic. Trebuia să-mi amintesc mai înainte, sigur că sunt zăpăcită“. Nu, sigur ea nu i-ar fi spus aşa, doar un bărbat este capabil să trateze drept sinistră o noapte care n-a fost cum se aştepta el, o noapte în care fi vrut să se culce cu o femeie şi n-a reuşit, nu s-a regulat şi nici nu s-a jucat cu pisicuţa, ar fi spus Ruibérriz de Torres într-un bar. Nu i-ar fi spus nici că primise la ea acasă un tip ca să-i ţină locul lui, care era de negăsit la telefon, nu, nicidecum, ar fi făcut să dispară imediat orice urmă a trecerii mele şi a cinei, iar mesajul ei de noapte, plănuit pentru urechile lui Vicente, ar fi fost (plănuit sub duş): „Nu pot să dorm, nu ştiu ce e cu mine, fiindcă nu te-am găsit, m-am culcat repede şi nu pot deloc

să adorm deşi am băut puţin vin, probabil că nu adorm de ciudă că nu mi-am amintit mai devreme că Eduardo nu este azi acasă. Sună-mă când ajungi, chiar dacă e târziu. Mi-e dor de tine. Şi, pe deasupra, nu mi-e somn, deci n-ai cum să mă trezeşti. Dacă nu eşti prea obosit, vino“. Dar cine ştie dacă ar mai fi ajuns să dea telefonul acesta, după ce ieşise de la duş, în halat de baie sau înfăşurată în prosop, cine ştie dacă ar fi ajuns măcar să iasă de la duş, dacă n-ar fi alunecat din pricina frustrării sau a gândurilor sau a oboselii şi s-ar fi lovit la ceafă şi ar mai fi avut încă timp să închidă robinetul cu un gest instinctiv sau disperat în cădere, rămânând apoi pe jumătate întinsă pe jos şi udă, goală şi udă pe gresia din baie cu ceafa ei de femeie din secolul nouăsprezece rănită, pe care, după un timp, ar fi părut a curge sânge pe jumătate uscat ca nişte dâre sau fire de păr negru şi lipit sau noroi, deşi nimeni nu ar fi văzut pentru că eu nu aş mai fi fost acolo: dar *aceasta* e o moarte oribilă, fără a putea chema în ajutor în toiul nopţii, copilul în sfârşit dormind adânc şi telefonul prea departe, dacă mi-aş fi cumpărat unul fără fir; dar *aceasta* e o moarte ridicolă, nimic mai ridicol precum un accident în propria mea casă, într-o noapte în care soţul meu e plecat într-o călătorie şi în care musafirul, care ar fi putut să mă salveze, a plecat, ce ghinion, şi goală, ce nenorocire, totul poate fi ridicol sau tragic, în funcţie de cel care relatează lucrurile şi cum le relatează, şi cine oare va povesti moartea mea, sau va fi povestită de mai multe ori, toţi care mă cunosc îşi vor spune unii altora, în toate felurile imaginabile. Şi aceste gânduri străfulgerându-i prin minte chiar în timp ce cădea pentru că, poate, Marta Téllez ar fi murit oricum şi ar fi murit imediat, fără să mai aibă timp să-i fie rău, nici frică, fără să se fi simţit deprimată sau vinovată. Dar nimic din toate acestea nu s-a petrecut, ci un alt fel de moarte nu mai puţin oribilă, nici mai puţin ridicolă, având lângă ea un necunoscut, pe cale să se reguleze, ce îngrozitor, ce ruşine, cum pot să-mi povestesc cu aceste cuvinte întâmplarea, ceea ce atunci când se întâmplă nu este indecent, nici nobil, nici plin de haz, nici trist, poate să fie trist sau plin de haz sau nobil sau indecent atunci când e povestit, lumea depinde de povestitorii ei şi eu am un martor al propriei mele morţi şi nu ştiu cum o înţelege; dar poate că el nu va vorbi, poate că nu va povesti moartea mea şi la urma urmei nu contează cum o va face – primul, sursa –, poveştile nu sunt numai ale celui care este martor la ele sau ale celui care le născoceşte, o dată ce au fost povestite aparţin deja tuturor, sunt repetate şi se interpretează şi se modifică, nimic nu este povestit de două ori la fel, nici în aceleaşi cuvinte, nici măcar dacă unul şi acelaşi om spune povestea de două ori, nici măcar dacă este unul şi acelaşi cel care o spune de fiecare dată, şi oare ce-o fi crezut povestitorul meu sau martorul meu despre propria mea moarte atât de nepotrivită, adevărul e că nu m-a salvat, deşi nu a plecat şi a rămas lângă mine, nici el nu a putut să mă salveze cu toate că era lângă mine, nimeni nu mă salvează.

Nu, nimic din toate acestea nu a avut loc şi probabil că face parte din vraja mea să mă gândesc la cele neîntâmplate, nu trebuie să încerc să izgonesc aceste glasuri şi aceste gânduri, ci să mă învăţ cu ele, cât timp voi mai fi aşteptat în umbră sau vizitat sau bântuit sau *haunted*. Deán aruncă o altă privire rapidă şi nerăbdătoare pe când îi răspundea lui Téllez cu vocea lui ruginită ca o spadă sau armură ori lance:

— Bine, cred că am pus prea mult pe tapet problemele astea, şi nu e momentul acum. Să o lăsăm pe altă dată, ce spuneţi? Şi acum a avut şi curiozitate în privire, de parcă ar fi stat să se gândească pentru o clipă dacă chiar nu era momentul. De parcă brusc ar fi dorit să facă tocmai invers de cum spunea pentru că îi convenea să-i calmeze sau să-i stăpânească pe cei cu care vorbea prin prezenţa unui necunoscut.

— Atunci te rog să-mi spui ceva, Eduardo. Eu am nevoie să ştiu la ce să mă aştept, zise Luisa cu şi mai multă nerăbdare. Nu e acelaşi lucru să trăieşti singură sau să creşti un copil, nu poţi să faci lucrurile din mers.

— Mai lasă-mă puţin, câteva zile acum mai poţi aştepta. Poate reuşesc să aranjez să nu mai plec în călătorii sau să plec mai rar, trebuie să mai discut despre asta cu Ferrán, nu sunt sigur. Nu

sunt sigur nici dacă pot să trăiesc singur cu copilul, avea doi părinţi, nu ştiu dacă poţi să înţelegi.

— Să călătoreşti, să călătoreşti: cu ghinion, îi repetă Téllez, cu rea intenţie, ginerelui său. O spuse ridicând degetul ca un profet.

— Ştiţi ceva, Juan, îi răspunse atunci Deán, n-a contat deloc faptul că n-am fost acasă, dumneavoastră ştiţi asta bine. Nimeni n-ar fi putut face nimic.

Eu nu căutasem să aflu, dar recunosc că auzind acest lucru m-am simţit foarte uşurat: m-a bucurat enorm faptul că nimeni n-ar fi putut face nimic, din moment ce eu nu făcusem nimic. Era o bucurie retrospectivă şi condiţionată.

Lui Téllez i se adusese cafeaua, îşi aprinse în sfârşit pipa şi se uită la Deán prin flacăra care creştea şi se micşora. O stinse destul de greu (nu suflă în ea, ci o scutură moale în aer) şi pe când făcea asta spuse privind în gol, cu pipa în gură, poate căutând ceva de neînţeles (privea flacăra nesupusă mai mult cu sprâncenele lui arcuite de spiriduş decât cu ochii lui mari şi albaştri):

— Nu-ţi reproşez asta, Eduardo, nu sunt atât de nesăbuit să-ţi spun în faţă că nu ai salvat-o, dacă nimeni nu putea s-o salveze, ci că Marta a trebuit să moară singură. Tu nici măcar nu ştii dacă ai putea să trăieşti singur cu copilul, ea a murit singură, cu copilul dormind. Şi copilul a rămas singur-singur, cu mama lui care murise şi cu tatăl plecat în călătorie, ce spui de asta? Norocul lui că e încă foarte mic.

Flacăra îi atinse unghiile chiar înainte de a se stinge. Téllez nu era la curent cu împrejurările morţii fiicei lui, cum presupusesem eu, don Juan sau Juan sau Juanito sau Téllez sau Excelenţa Sa, niciodată aceleaşi cuvinte sau apelative pentru aceeaşi persoană, persoanele sunt tot atât de schimbătoare ca şi poveştile, depinde de cine vorbeşte despre ele sau li se adresează.

Deán mormăi înfundat ceva, poate că număra până la zece aşa cum se spune că fac unii oameni pentru a-şi întârzia o izbucnire de furie, dar de fapt aţâţându-şi furia, nu am numărat niciodată în acest scop, dar unele lucruri se înteţesc când sunt amânate. Poate se gândea dacă să îi spună sau nu socrului său a cărei remarcă îl jignise: „Fiica ta nu era singură, bătrân cretin ce eşti, şi nici nepotul tău, Marta a profitat de absenţa mea, o aranja de minune, cine ştie de câte alte absenţe nu profitase până atunci. Dar, cu toate astea, ai ceva dreptate în ce spui, dobitoc bătrân: să călătoresc, să călătoresc, cu ghinion“. Luisa îşi plecase ochii şi îşi domolise nerăbdarea şi insistenţa, îi părea rău de turnura atât de riscantă pe care o luase discuţia din cauza ei, sau atât de inoportună, ea ştia despre moartea surorii ei, moartea ei nesingură. Şi eu ştiam, am simţit un val de căldură urcând în mine, cred că m-am îmbujorat puţin, mi-am încleştat degetele, din fericire nimeni nu se uita la mine atunci, deşi roşeaţa feţei mele ar fi putut fi explicată: putea să fie din cauza prezenţei mele tot mai nepotrivite acolo, de fapt chiar se datora, parţial, acestui motiv. Deán rezistă tentaţiei, acum şi el păstra ceva secret, şi în dezavantajul lui, din milă pentru bătrânul cretin; răspunse ce era înţelept, sau de aşteptat, dacă Marta ar fi murit aşa cum credea tatăl ei:

— Nimeni n-avea cum să prevadă asta, cum putea să fi ştiut vreunul? Când am plecat eu se simţea perfect, am sunat-o de la Londra după cină şi încă se simţea bine, nu mi-a spus nici o clipă că i-ar fi rău, se pregătea să culce copilul, v-am mai spus. Ce-aţi fi vrut, să nu fi făcut nici o călătorie în viaţa mea, doar aşa, ca nu cumva să se întâmple ceva acasă? Presupun că înainte de asta, dumneavoastră nu vi s-a părut un lucru rău sau ciudat că am plecat, cum făcusem de atâtea ori. Vreţi să spuneţi că nu aţi stat niciodată departe de familia dumneavoastră câteva zile? Nu fiţi absurd şi nedrept.

— Mie nu mi s-a părut în nici un fel fiindcă nu ştiam că ai plecat.

— În regulă, dar nu cred că aţi fost la curent cu tot ce-am făcut eu în aceşti ani. Şi de ce să fi fost?

— Eu nu trebuia să fiu la curent, ea însă da. N-a putut să-ţi ceară ajutorul, nu a putut să-ţi dea telefon, nu-i aşa? Tu i-ai lăsat numărul tău din Londra, dar n-am reuşit să-l găsim, nu era niciunde în toată casa şi toţi au căutat după el, nimeni n-a putut să te găsească până în noaptea următoare;

nu i l-ai lăsat nici prietenului tău Ferrán, de ce am crede că i l-ai lăsat ei? Nu te-ai deranjat să i-l laşi. Téllez folosea pluralul pentru a o implica în discurs şi pe Luisa, cu siguranţă şi pe Guillermo şi pe Maria Fernández Vera, toată familia, toţi ceilalţi Téllez, deşi acestora le-ar fi părut rău de Deán, niciodată n-aveau să-i reproşeze ceva, din moment ce ei ştiau. Deán recursese şi el la plural pentru a nu rămâne exclus şi a se asimila lor: „Cum puteam să fi ştiut vreunul?“, spusese. Téllez tăcu puţin şi apoi adăugă muşcând din pipă, vorbind printre dinţi, cu duritate: Mă îngrozesc gândindu-mă cum ţi-ai petrecut tu ziua aceea, cu soţia ta moartă aici şi tu habar n-aveai. Îmi închipui că acum vezi toate aceste ore petrecute în ignoranţă şi fără griji într-o lumină foarte diferită, nu aş vrea să fiu în pielea ta, cred că acum îţi apar în coşmaruri. Se opri, îşi scoase pipa şi mai spuse, fără reţineri sau cu mai mult dispreţ: Desigur, se poate ca nici măcar să nu fi fost la Londra.

Acum uitaseră cu totul că eram şi eu acolo, cel puţin Téllez, care nici nu se mai gândea să-mi spună şi mie despre ce era vorba, bătrânii nu prea au discernământ, e adevărat, de obicei nu sunt conştienţi de toate elementele unei situaţii, mai ales dacă este vorba de un conflict, doar de cele esenţiale, şi esenţialul însemna pentru el Deán şi Luisa, eu făceam parte din decorul invizibil, nu eram mai real sau mai important în acele momente decât şeful de restaurant sau decât chelnerii sau ceilalţi clienţi sau lumea îngrămădită în uşa restaurantului, la adăpost de ploaie, nu contam mai mult decât furtuna însăşi (am văzut pe fereastră un ziar desfăcut deasupra unor capete, ferindu-le de ploaie). Şi doar atunci, când nimeni nu mă privea nici măcar cu coada ochiului, mi-am dat seama, am căpătat certitudinea că nu trei, ci patru erau lucrurile pe care le aveam cu mine ieşind de pe Conde de la Cimera şi pe care nu le avusesesem când am venit: mirosul, sutienul, caseta şi o hârtie galbenă, pe care fără îndoială o scrisese Deán, nu Marta, şi pe care încă o mai ţineam în portofel, era acolo în buzunarul meu. Şi m-am gândit: „Deán nu va mai suporta, acum va ceda tentaţiei, va povesti, nu va suporta să fie pusă la îndoială chiar şi realitatea călătoriei sale, va spune: «Cineva a luat hârtia pe care eu am scris numele hotelului şi telefonul, cineva care a fost cu ea toată noaptea şi a văzut-o cu ochii lui în agonie şi murind fără să dea de ştire cuiva, cineva a luat această hârtie pe care aţi căutat-o toţi cu atâta zel şi a şi folosit-o după douăzeci şi patru de ore, în noaptea următoare, când a sunat la hotelul meu din Londra şi a întrebat de mine şi cu toate astea nu avut curajul să-mi vorbească când i s-a făcut legătura în cameră şi eu am ridicat receptorul, ce voia şi ce-ar fi putut să-mi spună atunci, era prea târziu să se mai schimbe ceva, aşa cum a ajuns prea târziu mesajul primit la puţin după aceea, când vocea lui Ferrán şi vocea Luisei mi-au spus că Marta era moartă, toată ziua aceea şi noaptea de dinainte sau o parte din ea, pentru că în prima parte a nopţii era în viaţă şi însoţită de un bărbat. Luisa ştie şi poate să vă confirme, toţi ştiu, în afară de dumneavoastră, moartea Martei nu a fost numai oribilă, ci şi şi ridicolă, au găsit-o pe jumătate goală în aşternuturi şi cu fardurile întinse pe faţă nu numai de la lacrimi, ci şi din pricina săruturilor, bărbatul cu care s-a sărutat probabil că a fost îngrozit, stupefiat, năucit, frustrat. Singura mea bucurie acum este să mă gândesc la cât de oripilat a fost acel bărbat de întâmplare»“. „Va spune toate acestea“, am gândit, „iar eu va trebui să mă ridic de la masă şi să mă duc la toaletă cu şervetul în gură, fiindcă n-am să pot suporta să le aud“. Fusesem gata să copiez numele hotelului şi numărul de telefon (Wilbraham Hotel, numele), voisem să o fac şi chiar rupsesem o foaie din carneţel în acest scop, scosesem stiloul din haină şi cu ocazia asta mă şi îmbrăcasem şi astfel îmi făcusem curaj să plec şi până la urmă nu mai copiasem nimic, păstrasem acel *post-it* galben, hârtia deja scrisă, fără să vreau şi fără să-mi dau seama, furând-o fără intenţie, inconştient – aveam atâtea lucruri la care să mă gândesc –, un număr nou de telefon te tentează întotdeauna să-l formezi imediat şi din acest motiv a doua zi nu-l găsise nimeni, Luisa şi Guillermo şi Maria Fernández Vera şi poate, de ce nu, femeia care stătea în aceeaşi clădire, cu mănuşa ei bej, se uitaseră peste tot şi căutaseră iar şi iar, îngrijoraţi că nu puteau să-l anunţe pe Deán de nenorocire, lucrul cel mai rău şi mai grav care i se putea întâmpla şi care era deja

întâmplat. Poate vorbiseră toţi cu acel Ferrán de mai multe ori şi era adevărat că el habar nu avea unde era partenerul său, eu aveam dovada acestui lucru, pe caseta din robot, înainte de întâmparea fatidică el îi lăsase un mesaj Martei, îl ştiam deja pe dinafară cum le ştiam pe toate celelalte: „Marta, sunt Ferran. Ştiu că Eduardo a plecat azi în Anglia, dar tocmai mi-am dat seama că nu mi-a lăsat numărul de telefon, nici adresa, nimic, nu ştiu de ce, i-am spus să mi le lase neapărat, aici lucrurile nu sunt atât de în ordine încât el să-şi permită să dispară în ceaţă. Poate ţi le-a lăsat ţie sau, dacă vorbeşti cu el, transmite-i să mă sune imediat, la birou sau acasă. E destul de urgent. Mulţumesc“. Dar ea nu-i telefonase pentru a-i da numărul de telefon care atunci se afla în casă, într-un loc uşor de văzut, nici nu-i transmisese mesajul lui Deán, când acesta a sunat-o după ce luase o cină nemaipomenită la Bombay Braserie, de lângă staţia de metrou Gloucester Road – ştiu acest local –, sau nu-mi aminteam eu de asta. Desigur, erau şi în mintea ei tot felul de gânduri – încă mai gândea atunci –, sau poate, dimpotrivă, cele două prezenţe care se excludeau reciproc, a copilului şi a mea, nu-i îngăduiau să gândească la nimic care să nu aibă legătură cu noi, el şi cu mine, să înceteze să mai supravegheze copilul doar un moment şi să se apropie de mine numai în timpul acestui moment, să nu mai sune telefonul, să nu se supere copilul şi să devină agitat, să bea îndeajuns de mult vin, pentru a căuta şi a vrea ceea ce încă nu ştia dacă voia sau căuta. Şi toate aceste lucruri fuseseră cauza pentru care Deán nu fusese găsit o zi întreagă, Téllez avea dreptate, avea o minte pătrunzătoare şi ştia să răsucească cuţitul în rană, ce făcuse oare Deán în ore întregi de nepăsare şi de ignoranţă în Londra, cum îşi petrecuse oare ziua aceea, crezând că aceea care era deja moartă este în viaţă, poate se dusese devreme la întâlnirile lui de afaceri, motivul călătoriei sale, apoi se plimbase poate prin St. James’s Park sau prin cartierul Hampstead sau Chelsea, poate cumpărase un cadou pentru Marta în timpul lui liber şi, în acest caz, ea nu a primit niciodată acel cadou şi acel suvenir, nici n-a ştiut ce călătorie sau ce absenţă l-a adus, dacă a fost o recompensă pentru aşteptare sau ambasada unei cuceriri sau împăcarea unei conştiinţe încărcate: a fost adus prea târziu; şi astfel, acel cadou nici măcar nu a ajuns să fie un suvenir, nici să aibă trecut şi origine, sau poate le avea în altă conştiinţă şi în altă memorie, dacă Deán se hotărâse să i-l dea altcuiva, aflând despre moartea celei căreia îi era destinat, cumnatei Luisa, sau soţiei cumnatului, Maria, sau poate vecinei din cimitir cu mănuşa ei bej sau nici uneia dintre ele – o broşă, o rochie, o pereche de cercei, o eşarfă, o geantă, un flacon de *Eau de Guerlain*, cine ştie ce cadou era. Deán poate că cinase în Sloane Square, foarte aproape de hotelul lui, ca să nu mai aibă de mers după masă, obosit fiind după acea zi, singur sau împreună cu nişte colegi, cunoscuţi sau prieteni, cine ştie, apoi se întorsese în camera lui cu fereastră cu ghilotină şi poate se uitase pe geam în întunericul nopţii londoneze, spre clădirile din faţă sau înspre alte camere ale hotelului, cea mai mare parte neluminate, spre camera de la mansardă a unei cameriste de culoare care îşi scoate hainele, boneta şi pantofii, ciorapii şi şorţul şi uniforma, spălându-se apoi pe faţă şi sub braţ într-un lavoar, sumar, într-un mod britanic. Mirosul cameristei nu ajunge până la Deán, dar el poate să-i ştie deja mirosul, poate se întâlnise cu ea pe un coridor sau pe scări. Şi atunci probabil a sunat telefonul la o oră nepotrivită în acel oraş, iar când Deán ridicase receptorul şi răspunsese: „Alo?“ cu un accent străin, eu am închis alarmat telefonul public al unui Vips din Madrid, alături un individ cu dinţii lungi care aştepta să las cabina liberă. Soneria telefonului meu în camera lui Deán sună şi o sperie în noapte pe angajata pe jumătate dezbrăcată şi o face să realizeze că o poate vedea cineva, face câţiva paşi în sutien şi chiloţi până la fereastră, o deschide şi se înclină puţin în afară ca pentru a vedea dacă nu cumva se caţără cineva pe zid către ea – nici un *burglar*, în engleză există acest cuvânt specific pentru hoţii care intră în clădiri, pentru intrusul care fusesem eu cu o noapte mai înainte în casa Martei şi a soţului ei, deşi nu intrasem pe furiş –, şi după aceea o închide şi trage perdelele cu atenţie, nimeni nu trebuie să o privească în tristeţea ei, în oboseala sau depresia ei, nici pe jumătate dezbrăcată şi nici aşezată la capătul patului cu mânecile uniformei întoarse pe dos agăţate de încheieturi, poate că a fost deja văzută astfel, fără

ca ea să ştie. „Şi va mai spune Deán“, m-am gândit în continuare, „va spune: «Dar nu-mi sunt de ajuns năuceala şi supărarea şi panica lui, şi ghinionul lui care deja nu mai este, nu-mi este de ajuns oripilarea lui dintr-un moment deja trecut, vreau să dau de acest bărbat ca să vorbesc cu el şi să-i cer socoteală şi să-i povestesc ce s-a întâmplat din vina lui. Vreau să-i povestesc ce am făcut în toată ziua aceea în care am crezut-o pe Marta în viaţă şi ea era moartă deja şi cum văd acea zi acum când revine în coşmarurile mele şi aud glasul care spune: ‘Mâine în bătălie să te gândeşti la mine, când am fost muritor, să ţi se frângă lancea. Mâine să fiu o povară pe sufletul tău, să fiu eu plumb în pieptul tău şi să ţi se sfârşească zilele în sângeroasa bătălie. Mâine în bătălie să te gândeşti la mine, să mori în disperare’». Asta va spune, şi, dacă o va spune, eu îmi voi duce mâinile la urechi şi mă voi prăbuşi fără cunoştinţă, sau poate la tâmplele care au să-mi explodeze, bietele mele tâmple, pentru că nu voi suporta să o spună, iar eu să fiu silit să ascult“.

Deán rezistă şi de această dată tentaţiei, nu spuse nimic din toate acestea, păstră tăcerea sau mormăi din nou ceva de neînţeles, câteva secunde bune, de parcă ar fi numărat până la douăzeci acum şi răspunse cu calmul şi vocea lui ruginită sau cu nesfârşita răbdare pe care trebuie s-o avem faţă de fiinţele pe care morţii noştri le-au iubit:

— Ştiţi ceva, Juan, în mintea dumneavoastră s-a înfipt ideea că eu sunt vinovat de moartea ei. Bine, se poate, poate că am o parte de vină şi, pe deasupra, n-am nici un mijloc să vă conving că nu este aşa. Eu pot să vă arăt biletul de avion, facturile de la hotel şi de la restaurante şi de la cumpărăturile făcute în Londra, dar dacă dumneavoastră preferaţi să credeţi că nici măcar n-am fost acolo şi asta vă foloseşte la ceva, ţineţi-o tot aşa, cum vreţi, nimic nu se va schimba, doar că stima dumneavoastră pentru mine va scădea şi mai mult, nu e mare lucru, probabil că, peste puţin timp, nu vom mai avea nimic de împărţit, abia dacă o să mai avem vreo legătură de-acum înainte. Nu consider că e mare lucru. Eu nu ştiu unde a pus Marta hârtia cu adresa mea, poate că a pus-o în geantă şi a pierdut-o pe stradă, poate a zburat pe fereastra deschisă şi au măturat-o de pe jos măturătorii străzii, n-am de unde să ştiu. Eu ştiu că i-am dat-o, dar nu pot să dovedesc asta şi nu trebuie nici să mă credeţi, e adevărat că prietenului meu Ferrán am uitat să i-o dau. Dar aveţi dreptate într-un punct: nu voi uita acele ore despre care vorbiţi. Unele lucruri trebuie să le ştii imediat, ca să nu trăieşti şi să-ţi vezi de ale tale nici măcar un minut crezând ceva atât de neadevărat încât lumea să fie altfel. Nu se poate ca totul să fie la fel, când totul e deja schimbat ori răsturnat, şi e adevărat că timpul în care am ignorat asta devine de nesuportat. Ce stupiditate din partea mea, ne gândim, şi de fapt acest lucru nu ar trebui să fie pentru noi atât de dureros. E foarte uşor să trăim în amăgire sau în neştiinţă, mai mult, este condiţia noastră naturală: nimeni nu poate scăpa de asta şi nimeni nu este stupid din această pricină, nu ar trebui să opunem prea multă rezistenţă, nici n-ar trebui să ne învenineze atât. Totuşi, găsim acest lucru intolerabil când aflăm, în cele din urmă. Mai rău este că răstimpul în care am crezut ceea ce nu era adevărat se transformă în ceva straniu, plutitor sau fictiv, un fel de vrajă sau vis care ar trebui alungat din amintirea noastră; brusc avem senzaţia că nu am fi trăit pe de-a-ntregul acea perioadă, nu-i aşa, ca şi cum ar trebui să ne spunem din nou povestea sau să recitim o carte, şi atunci ne gândim că am fi putut acţiona altfel sau am fi folosit într-un mod diferit acel timp care începe să ţină deja de limburi. Asta ne poate duce la disperare. Şi, pe deasupra, acel timp uneori nu rămâne în limburi, ci în infern. („Mai curând totul e ca atunci când, în copilărie, ne duceam la cinematografe cu program dublu şi filme unul în continuarea celuilalt“, m-am gândit, „şi intram în sală pe întuneric cu un film la jumătate, pe care-l urmăream până la sfârşit, ghicind ceea ce se întâmplase la început, cum ajunseseră personajele în împrejurările atât de grave în care le găseam, ce jigniri îşi aduseseră ca să ajungă să fie duşmani şi să se urască; apoi începea un altul, şi doar mai târziu, când din nou rula începutul primului film, cel pe care îl pierduserăm, înţelegeam că din ceea ce ne-am închipuit nimic nu era adevărat, nici nu se potrivea cu începutul adevărat. Şi atunci trebuia să uităm cu totul nu numai ceea ce ne imaginaserăm, ci şi ceea ce am văzut cu ochii noştri, dar cu

mintea influenţată de închipuirile noastre, un film care nu exista sau cel puţin un film denaturat. Acum, când nu mai există astfel de cinematografe, adesea facem acelaşi lucru când deschidem televizorul şi ne oprim pe un canal la întâmplare, doar că acolo nu mai rulează din nou începutul şi ceea ce ne rămâne este doar viziunea noastră trunchiată, dedusă şi imaginată, chiar dacă urmărim deznodământul, oare ce-o fi înţeles Only You din povestea lui Poins şi Falstaff şi a celor doi Henric de Lancaster, regele şi prinţul, cu ce bizară răstălmăcire sau poveste o fi rămas, din care a păstrat o impresie atât de puternică în noaptea aceea în care nu reuşise să închidă ochii. Eu n-am văzut începutul şi nici sfârşitul poveştii lui MacMurray şi a lui Stanwyck, nici nu am auzit replicile pe care şi le dădeau, i-am văzut doar într-o subtitrare fantomatică în timpul nopţii mele în care am vegheat şi fără să fiu atent la ei, trebuia să fiu atent la propria mea poveste care tocmai se afla în derulare“.) Deán respiră adânc ca pentru a-şi trage răsuflarea sau poate pentru a o domoli după vehemenţa reţinută de care se lăsase purtat după calmul de la început, ca şi cum ar fi utilizat ceea ce spusese ca substitut sau antidot împotriva mâniei. Aşa că aveţi dreptate spunând că acea zi o să mă urmărească, fiţi liniştit, spuse. Nu o să vă vină să credeţi, dar deja se întâmplă.

Téllez îşi fuma pipa în tăcere şi acum se uita în ochii ginerelui său, care nu mai reuşi să-i susţină privirea după ce terminase de vorbit: privi în lături, cu ochii lui asiatici, după şeful de restaurant căruia îi ceru nota de plată – schiţă gestul de a scrie –, ca şi cum în acest fel ar fi voit să scape de compania sa ori măcar să treacă la alt subiect. „Probabil că îi pare rău că şi-a dat drumul la gură“, m-am gândit, „poate va încerca apoi să rămână singur cu Luisa câteva clipe ca să se descarce, ea ştie“. Luisa era într-o cu totul altă stare, era mâhnită, nu se mai amestecă în discuţie, nu-l mai zori pe Deán să ia vreo hotărâre, câteva zile mai mult nu mai contau acum. Ceea ce spusese Deán părea să fi avut un efect asupra lui Téllez, care continua să-şi fumeze îngândurat pipa. Dar se dovedi că nu înţelegea cu adevărat: de fapt aştepta doar să se mai estompeze acest efect de îndoială şi de stimă faţă de Deán şi, poate, de surpriză, pentru a se întoarce la poziţia lui de mai înainte, de învinuire şi ranchiună şi, întorcându-se la ea, să o consolideze şi mai mult. Când observă că Deán era impresionat şi îşi ferea privirile, căpătă curaj şi-i spuse:

— Oricum, nu erai acolo. Orice s-a întâmplat, ea n-a putut să te sune, sau poate nici n-a încercat. Poate că s-ar fi lovit de frivolitatea şi nepăsarea ta. Poate că ai fi taxat-o drept ipohondră şi închipuită şi nu ai fi ridicat un deget să ne anunţi pe noi sau un medic. Cine ştie. Ea te cunoştea. Oricum, noi ştim că cineva nu se poate baza pe tine – şi vorbi din nou la pluralul familial care îl excludea pe acel văduv, pe ginere –, şi abia dacă ne-a rămas vreo legătură acum, asta-i adevărat. Când o să-mi vină ceasul, o să fii la Londra sau în Tampico sau în Peloponez, ştiu că n-ai să fii lângă mine, în nici un caz. Şi nici să nu te gândeşti să plăteşti tu nota, aici mă cunoaşte lumea.

Deán îşi puse la loc portofelul pe care îl scosese după ce îi făcuse semn şefului de restaurant. Probabil se săturase, în unele cazuri singura modalitate de a-ţi păstra calmul este să te retragi, să nu mai asculţi în continuare. Ridurile ca nişte crestături fine în pielea lui care părea să aibă culoarea şi consistenţa lemnului se accentuaseră din cauza încruntării, când va fi mai în vârstă aşa va arăta Deán. Bărbia puternică se crispase, ochii de culoarea berii aveau o strălucire demonică, poate din pricina luminii verzui a furtunii: erau deschişi larg, se vedea în ei răceală sau frământare. Se ridică, îşi luă pardesiul de pe suportul pe care îl lăsase, se îmbrăcă şi îşi băgă mâinile în buzunare.

— Dacă nu plătesc nota asta, atunci pot pleca. Sunt în întârziere undeva. La revedere, Juan. Vorbim mai târziu, Luisa. Bună ziua.

Nu-şi băuse cafeaua, ultimul salut îmi era adresat mie (exact cât trebuia pentru a nu fi grosolan, eu am răspuns „La revedere“), o sărută pe Luisa pe obraz (ea răspunse „Ne vedem mai târziu acasă“ ca şi cum casa le-ar fi aparţinut deja la amândoi, Téllez nu spuse nimic). La ieşire îşi luă la revedere de la şeful de restaurant, care îl însoţise până acolo şi îi deschisese uşa, trebuia s-o facă pentru o rudă a lui don Juan Téllez. Îşi ridică gulerul pardesiului înainte de a-l înghiţi ploaia, după

ce se chinuise să se strecoare printre oamenii îngrămădiţi la intrare, la adăpost de furtună. M-am gândit că nu aveam cum să-l urmăresc, dacă aş fi vrut să fac asta după masă, nu aveam decât să o urmăresc pe Luisa după ce ieşeam din restaurant, dacă m-aş fi decis să urmăresc pe cineva, nu eram prea ocupat, îmi făcusem timp toată săptămâna aceea pentru a scrie împreună cu Téllez discursul pentru Only the Lonely, scenariile pentru serialul de televiziune la care lucram nu aveau un termen limită, era posibil ca până la urmă să nu se mai producă acel serial pentru care oricum aveam să primesc banii. Téllez, îşi bău cafeaua care sigur se răcise între timp: o dădu pe gât dintr-odată, ca pe vodcă. Atunci luă act de prezenţa mea din nou şi cred că, într-un fel indirect, îmi prezentă scuze:

— Fiica mea n-a putut să ceară nimănui ajutor, explică el, de parcă eu n-aş fi putut înţelege. Medicii spun că nu avea nici o şansă. Dar mi se rupe inima când mă gândesc la ea singură în pat, murind neîmpăcată şi făcându-şi griji pentru copilul care rămânea singur fără nimeni în preajmă care să vadă de el. Îi dispăruse toată reaua-voinţă, imediat ce plecase Deán, ca şi cum s-ar fi străduit să o manifeste în prezenţa lui. Nu pot suporta acest gând, mai spuse.

— Tată, ceea ce e ciudat (i-am mai spus asta), spuse Luisa (şi prin acea propoziţie între paranteze era prima dată când mi se adresa mie, adică „i-am mai spus-o lui“ îmi explica mie, arătând că din punctul ei de vedere eram şi eu prezent) este că nici pe noi nu ne-a sunat. E posibil să nu-l fi putut suna pe Eduardo la Londra, pe noi însă putea să ne sune, dar nu a făcut-o. Impresia mea a fost că spunând asta încerca să-i dea o mână de ajutor lui Deán fără să o trădeze pe sora ei moartă, în mod sigur îi părea rău pentru cumnatul ei. Rămase pe gânduri şi adăugă: Poate nici nu s-a gândit că o să moară, a crezut că o să-i treacă şi n-a vrut să alarmeze pe nimeni la ora aceea târzie. Poate nici n-a ştiut şi, dacă este aşa, atunci pentru ea nu a fost atât de groaznic. Groaznic trebuie să fie să te gândeşti la asta; şi să ştii că o să mori.

Am fost tentat să-i spun lui Téllez: „N-a fost singură în patul ei, credeţi-mă, ştiu prea bine. N-a murit singură, n-a fost atât de groaznic, pentru că nu a realizat imediat că va muri şi, când a înţeles, mi-a spus «Ia-mă, ia-mă, te rog, ia-mă», şi eu am asta am făcut, am luat-o în braţe, ea stând cu spatele la mine, fiindcă n-a vrut să fac nimic altceva, mi-a spus «nu face nimic încă, nu face nimic, mai aşteaptă», n-a vrut să o mişc nici un milimetru, nici să telefonez nimănui. Am luat-o şi am îmbrăţişat-o şi astfel măcar a murit lipită de mine, simţind atingerea mea, a murit apărată, a murit sprijinită. Nu vă mai torturaţi atâta“.

Dar nu puteam să-i spun acest lucru.

— N-ar fi trebuit să vin cu dumneavoastră la masă, am spus, în schimb. Îmi pare foarte rău.

— Nu, n-aveţi nici o vină, răspunse Téllez. Noi v-am stricat orice chef. Adevărul e că voiam să mai vorbim despre asta. Şi lăsând pipa fumegândă sprijinită de scrumieră, îşi duse mâinile la cap. Sărmana mea fetiţă, spuse precum Falstaff, iar pipa scotea fum.

Furtuna încetase brusc. Ieşirea era liberă.

Ce nenorocire să-ţi ştiu numele, chiar dacă mâine n-am să-ţi mai cunosc chipul, numele nu se schimbă şi rămân ancorate în memorie, atunci când rămân, fără ca nimeni şi nimic să le poată smulge. Capul meu este plin de nume ale căror chipuri nu mi le aduc aminte, sau sunt doar o pată ştearsă plutind într-un decor, o stradă, o casă, o vârstă sau un ecran. Sau nume de locuri şi localuri care păreau veşnice pentru că se aflau acolo de când am sosit în partea locului sau ne-am născut, o prăvălie de fructe şi legume numită La Flor Sevillana, cinematografele Príncipe Alfonso, María Cristina, Voy şi Cinema X, librăria Buchholz aproape de piaţa Cibeles sau băcăniile numite *ultramarine* pe a căror tăbliţă încă mai scrie Viena Capellanes, cofetăria Las Hermanas Liso şi Hotelul Atlantic şi un altul, Londra şi Anglia, Oriel şi San Trovaso şi Le Zattere şi Halifax, infinite nume de străzi şi magazine şi localităţi – Calatañazor, Sils şi Colmar şi Melk; şi Medina del Campo –, numele actorilor şi actriţelor fără număr văzuţi din copilărie şi care rezonează pentru totdeauna în memoria noastră, dar nu reuşim să le distingem bine trăsăturile: Eduardo Cianelli, Diane Varsi şi Bella Darvi, Ivan Triesault şi Leora Dana, Guy Delorme, Frank De Kova şi Brigid Bazlen, şi totuşi cu ei putem să ne împrospătăm memoria, dacă din întâmplare revin în faţa ochilor noştri, în filmele lor care rămân. Locurile însă nu mai sunt la fel, prăvăliile au dispărut ori au fost înlocuite de bănci şi, uneori, cele care au rămas mai sunt numai umbra lor de odinioară, le privim din stradă fără să îndrăznim să intrăm şi-i recunoaştem cu greu prin geamul vitrinei pe angajaţii sau pe proprietarii foarte bătrâni acum care ne dădeau bomboane şi ne spuneau glume în copilăria noastră, îi vedem deodată încovoiaţi şi micşoraţi şi neputincioşi, cu viaţa în urma lor, o viaţă la care noi nu am fost martori, făcând aceleaşi mişcări în faţa tejghelelor de lemn sau de marmură, doar, acum, mai nesigure şi mai lente: li se pare complicat acel du-te vino între mărfuri şi clienţi, le e greu să împacheteze cumpărăturile. Nu mai văd aproape deloc faţa unei servitoare tinere şi blonde pe care eu, când aveam nouă sau zece ani, o trânteam pe un pat punându-i piedică şi o gâdilam, când părinţii mei erau plecaţi de acasă, numele însă îmi vine imediat în cap: Cati. Nu îmi amintesc bine de expresia invalidului care se deplasa în căruciorul lui cu roţi şi cu manivelă, vânzând tutun, gumă de mestecat, chibrituri, într-un loc în care mergeam în fiecare vară – omul-fără-mâini-şi-picioare, îi spuneam noi, cu o expresie infatuată şi candidă –, numele lui însă mi-l aduc aminte exact, este Eliseo. Colegii de şcoală cei mai neînsemnaţi sau cu care niciodată nu m-am avut prea bine, cu feţele lor de copii pe care acum nu le mai au, mi se estompează în amintire, dar numele lor de familie mă urmăresc, le aud în gând cum le auzeam când domnişoara Bernis striga catalogul: Lambea, Lantero, Reyna, şi Tatay, Teulón, Vidal. Nu văd deloc un alt grup de băieţi, mai puţin prezent, cu care m-am războit de nenumărate ori vara în parc, nu le uit însă niciodată numele de familie sonore, cu multe litere: Casalduero, Mazariegos, Villuendas şi Ochotorena. Nu ştiu cum arăta frizerul care venea acasă la bunicul meu medic să-l radă şi să-i potrivească din foarfece părul rărit, ştiu doar că se numea Remigio, ştiu sigur. Acel lustragiu grosolan, cu ţeasta cheală şi cu mustăţi şi favoriţi, aşezat parcă la pândă pe cutia lui, îmbrăcat în negru şi cu o eşarfă roşie la gât, ştiu bine cum era chemat de ceilalţi: Manolete. De numele bărbatului aceluia scund şi cu mustăcioară îngrijită, proprietarul unei papetării, nu-mi mai aduc aminte, însă de poreclă, da: eu şi fraţii mei îi spuneam „Willem Dekker“ din cauza asemănării lui fizice cu personajul unsuros şi laş al unui film, *Casa celor şapte şoimi*, şi îi

trimiteam mesaje sinistre semnate Mâna Neagră pe petice de hârtie arse cu ajutorul unei lupe: „Zilele tale sunt numărate, Willem Dekker“. Am rămas corijent la matematică într-o vară, şi profesorul, căruia nu-i văd decât frapantul craniu brăzdat de o cicatrice imensă din timpul războiului, cu părul lui atât de bine pieptănat cu apă de râu, numele lui însă îmi vine în memorie întreg, şi este Victorino, nume vechi care nu mai există sau pe care nimeni nu-l mai poartă, nume din alte vremuri. Chipul unui bărbat cu figură prelungă, calm şi surâzător, care vindea discuri, mi se descoperă pe măsură ce îmi amintesc numele lui: este Vicen Vila, şi aşa se cheamă şi prăvălia lui. Şi nu-l disting bine pe bătrânul portar care în fiecare dimineaţă, doi ani de zile, mi-a dat bună ziua din cuşca lui, ridicând vesel mâna spre mine în semn de salut: dar îmi aduc clar aminte că numele lui era Tom.

Ce nenorocire să ştiu numele tău, chiar dacă mâine n-am să-ţi mai cunosc chipul, chipul pe care încetăm să-l mai vedem ne va trăda şi ne va trăda chiar în timpul care e al lui şi i-a mai rămas, se va distanţa încontinuu de imaginea în care îl ancorăm noi, pentru a-şi trăi propria viaţă, în voluntara sau regretata noastră absenţă. Chipul acelora care s-au dus de tot, pentru că nu i-am ţinut minte sau au murit, se va întuneca mereu în memoria noastră, care nu este o însuşire de a vedea, cu toate că uneori ne amăgim şi credem că vedem încă ceea ce nu mai avem în faţa ochilor noştri şi ceea ce ne amintim doar învăluit în ceaţă, ochiul interior sau ochiul minţii se cheamă această formă neclară a iluziei sau a dorului nostru, ori a blestemului nostru. Eu aş putea să cred că nu te-am cunoscut niciodată, dacă nu ţi-aş şti numele care rămâne neschimbat, fără a fi măcar ciobit, cu întreaga lui strălucire intactă, şi aşa va fi mereu chiar dacă tu ai dispărut de tot şi chiar dacă ai murit. Numele sunt tot ceea ce dăinuie, şi numele vii nu se deosebesc în nici un fel de numele moarte, şi nu numai asta, numele este singurul lucru care ne foloseşte pentru a ne recunoaşte şi pentru a nu înnebuni, deoarece, dacă cineva ne neagă numele spunându-ne: „Nu eşti tu, chiar dacă te văd, nu eşti tu, chiar dacă semeni cu tine“, atunci vom înceta cu adevărat să mai fim noi din punctul de vedere al celui care ne spune acest lucru şi astfel ne neagă, şi nu vom mai fi iarăşi noi până când nu ne va restitui acest nume care ne-a fost nelipsit ca aerul. „Nu te cunosc, bătrâne“, i-a spus Prinţul Hal, îndată ce s-a transformat în Henric al V-lea, prietenului său Falstaff, „nu ştiu cine eşti, nici nu te-am văzut în viaţa mea, nu veni să-mi ceri ceva, nici să-mi spui vorbe mieroase, pentru că nu mai sunt ce-am fost şi nici tu nu mai eşti. Am întors spatele fostului meu eu, aşa că numai atunci când vei auzi că sunt din nou cel care am fost, apropie-te de mine şi tu vei redeveni cel care ai fost“. Şi, dacă asta ni s-ar întâmpla chiar nouă, ne-am gândi speriaţi: „Cum se poate să nu mă recunoască, nici să-mi mai spună pe nume?“. Dar există unele cazuri în care ne-am putea gândi uşuraţi: „Norocul meu că nu-mi mai spune pe nume, nici nu mă recunoaşte, nu tolerează ca eu să fiu cel care face sau spune lucrurile acestea ce nu se potrivesc cu mine şi pentru că vede şi aude aceste lucruri şi asta este o realitate pe care nu o poate nega, mă neagă pe mine, din milă, pentru ca eu să fiu în continuare, din punctul lui de vedere, acelaşi care am fost, şi prin asta să mă salvez“.

Ceva de acest fel mi s-a întâmplat într-o noapte, mai înainte cu mult timp de a afla numele Martei Téllez şi pe cel al tatălui ei şi numele lui Deán şi al Luisei şi numele lui Eugenio, iar negarea a fost reciprocă dacă aceasta a avut loc, dacă a avut loc recunoaşterea. Mă întorceam acasă în maşină, la o oră târzie din noapte, când am văzut o femeie stând pe strada Hermanos Bécquer, o stradă scurtă şi înclinată care face o cotitură largă şi dă în Castellana, atât de cotită şi abruptă, încât cele două scurte porţiuni par perpendiculare una pe cealaltă şi pe niveluri diferite, ca şi cum cea înaltă ar fi un pod rămas neterminat al celei de jos, o stradă scumpă pe care foarte adesea stau în aşteptarea clienţilor prostituatele şi travestiţii, dar solitari, în mod obişnuit în acest colţ de la capătul pantei stă o femeie singură, în timp ce, la câteva străzi mai departe, în două sensuri diferite, la capătul celălalt al străzii Castellana şi dincolo de María de Molina, sunt o mulţime, târfele stau în grupuri, discutând şi făcându-şi concurenţă una alteia în timp ce aşteaptă

în hainele lor sumare, care contrazic şi iarna şi toamna. Femeia postată la acest colţ pe unde trec adesea şi care întotdeauna este alta ori care întotdeauna pare diferită dă impresia că explorează locul sau a fost alungată de celelalte, ori poate că în fiecare noapte târfele trag la sorţi cine să ocupe acel loc, pentru că este discret şi ferit de priviri, iar pe acolo se circulă puţin şi este supravegheat (ambasada americană e la doi paşi), un post foarte bun pentru comerţul ei ambulant. În noaptea aceea am oprit maşina la semafor ca de fiecare dată şi m-am uitat la târfă pe geam, cu acel amestec de curiozitate şi fantasmă, posesivitate şi milă cu care le privesc pe aceste fiinţe bărbaţii care nu obişnuiesc să meargă cu ele – şi eu făceam parte din categorie – dacă nu cumva este vorba doar de înfumurare. Şi, când s-a schimbat semaforul, nu am pornit, ci am privit-o în continuare prin geam deoarece, după ce văzusem din primele clipe că era o femeie adevărată, şi nu o imitaţie reuşită, un travestit, am avut impresia că-i ştiam şi numele. Avea pe ea un pardesiu scurt care îi lăsa pe jumătate descoperite coapsele în ciorapi negri, îşi ţinea braţele încrucişate ca şi când i-ar fi fost frig, dar un frig încă suportabil şi, observând că maşina mea nu reacţiona la culoarea verde, deveni mai atentă şi îşi desfăcu braţele ca să mă lase să apreciez – să-l lase pe şofer, pe mine încă nu mă putea vedea – fusta încă mai scurtă decât pardesiul şi un fel de *body* care fără îndoială îi venea bine şi-i scotea în evidenţă sânii – aşa se numesc, *body*-uri. Îşi vârî mâinile în buzunarele pardesiului şi aşa îl deschise sau îl întredeschise, cu un gest languros de exhibiţionist. Eu stăteam acolo cu maşina oprită, în dreapta era loc să treacă maşinile care veneau din aceeaşi direcţie cu a mea, dar nu plecam de pe loc şi nu apropiam maşina de trotuar, ar fi însemnat un pas înainte şi un interes evident care m-ar fi silit să-i vorbesc, să schimbăm cel puţin patru replici. Câteva secunde, deşi începea să mă intereseze enorm, îngrozitor de tare, nu m-am hotărât dacă să vorbesc cu ea sau nu, nici să mă uit la ea mai bine, deoarece mi-era teamă că îi ştiu numele şi că o recunosc, iar numele pe care îmi închipuiam că-l ştiu era numele Celiei, Celia Ruiz, Celia Ruiz Comendador, pentru că îl foloseam întreg, cu ambele nume de familie ale sale, şi era chiar numele cu care mă căsătorisem cu ani în urmă şi de care mă separasem apoi, şi de care divorţasem recent.

Pe deasupra, auzisem nişte zvonuri, le auzisem de la cineva care era la curent cu toate şi ale cărui informaţii sunt de obicei fiabile şi exacte, în cazurile în care nu încearcă să înşele ori să fure pe cineva: de la Ruibérriz de Torres, deşi atunci nu l-am crezut. Căsnicia mea n-a fost prea rea dacă o luăm în contextul vremurilor nerăbdătoare în care trăim, cât timp a ţinut; şi a ţinut trei ani, destul pentru o fată atât de tânără, mai tânără decât mine cu unsprezece ani atunci când a îmbrăcat rochia de mireasă, şi nu mai ştiu dacă acum diferenţa de vârstă era aceeaşi între noi, anumite întâmplări şi anumite lucruri văzute alterează vârstele ori le distrug. Ea avea douăzeci şi doi, eu treizeci şi trei când ne-am căsătorit, ea a insistat s-o facem, insistenţa cuiva care în conceptul „pentru totdeauna“ nu vede mai departe de doi-trei ani (şi i se pare, de aceea, dezirabil şi demn de stimă) sau, dacă e mai bine aşa, cuvântul folosit este „la infinit“, copilăria fiindu-i încă prea aproape pentru a concepe un viitor altfel decât prezentul, nepăsarea bine înrădăcinată în firea ei, fără îndoială, o trăsătură de caracter. Cât despre mine, eu am avut un acces de slăbiciune sau de entuziasm, aceste două lucruri fiind predominante în primul an, deja am dificultăţi să mi-l amintesc; apoi tânăra a început să mă amuze, este primul lucru pe care-l aştepţi de la o tânără şi, prin urmare, era mai mult decât destul; apoi am început s-o tolerez şi atât, iar peste puţin timp ne călcam pe nervi reciproc şi trebuia să aşteptăm să ne liniştim pentru a ne împăca sărutându-ne, împăcarea afectivă şi sexuală este foarte folositoare atunci când poate avea loc, uneori se impune: prelungeşte ceva ce s-a terminat, dar asta nu poate merge nesfârşit. Eu am părăsit căminul nostru, cum se întâmplă frecvent, m-am mutat într-o casă unde locuiesc şi acum, au trecut trei ani de atunci. Deoarece ea era cu atâţia ani mai tânără, iritările ei erau mai efemere şi nu rămâneau, îi treceau repede, pentru ea următoarea şi cea de-a nu ştiu câta oară nu era mai gravă, nici mai insuportabilă decât prima, ea nu era ranchiunoasă şi insultele ei nu aveau nici o intenţie de a jigni,

aceste jigniri pe care mi le arunca în faţă mereu trebuia să i le subliniez şi chiar să i le explic, ca să realizeze că erau grave. Să-i fac note explicative. La mine însă se acumulau şi m-am grăbit asemeni vremurilor pe care le trăim. Adică n-am avut răbdare cu acest lucru pe care ea nu l-a înţeles şi, pentru că nu l-a înţeles, a fost disperată şi a opus rezistenţă, acesta este motivul pentru care lucrurile s-au terminat rău mai târziu, după ce am încetat să mai trăim împreună. Ne-am luat o pauză unul de la celălalt, am hotărât sau am vrut să nu ne mai vedem măcar pentru câteva luni, să aşteptăm să devenim puţin străini şi diferiţi unul de altul, mai puţin în ceea ce privea numele noastre. Eu îi trimiteam lunar un cec printr-un mesager (amândoi vedeam acest chip, dar noi nu ne vedeam unul pe altul), îmi asumasem asta nu pentru că eu o părăsisem şi pentru că întotdeauna am avut mai multe resurse, ci pentru că persoanele cu mai multă experienţă întotdeauna se simt responsabile pentru cele neexperimentate, chiar dacă trăiesc departe, oricum se tem să nu li se întâmple ceva. Şi acum îi trimit un cec, în mod legal, şi-i mai dau şi bani câteodată, un ajutor atâta vreme cât o să aibă nevoie, precum cei are fac cadouri de Anul Nou unui copil, poate că în scurt timp nu va mai fi nevoie. De obicei nu-mi place să vorbesc despre Celia.

Am început să aud ceea ce se aude în mod curent într-un oraş în care toţi se întâlnesc cu toţi şi în care telefoanele sună la orice oră, de multe ori la miezul nopţii, o parte dintre oameni nu dorm şi nici nu-i lasă să doarmă pe aceia care încearcă. Venea cineva să-mi spună că o văzuse pe Celia într-un loc sau în altul, cu un personaj sau altul, cunoscut sau necunoscut, nu ducea lipsă de bărbaţi care să o curteze. Din ceea ce ajungea la mine am tras concluzia că nu îşi chinuia prea mult imaginaţia şi se mărginea să cutreiere locurile părăsiţilor sentimentali ai marilor oraşe: ieşea în oraş până târziu, bea şi se prefăcea a fi în euforie, dansa, se plictisea, nu voia să meargă acasă la culcare şi uneori izbucnea în plâns la sfârşitul nopţii sau în zori; căuta să aflu mereu ceva despre ea şi întreba de mine cum întrebi despre un cunoscut oarecare, eu cunosc acest fel de-a întreba, buzele tremură şi ne dau de gol, vocea e şovăielnică. Telefonul meu suna câteodată la ore imposibile şi când ridicam receptorul nu răspundea nimeni, voia doar să afle dacă eram acasă sau poate intenţia ei nu era chiar atât de meschină: poate voia să-mi audă vocea numai pentru o clipă, chiar dacă auzea doar o interogaţie repetată de mai multe ori. Şi mie mi s-a întâmplat într-o noapte să formez fostul meu număr de telefon, înainte de-a mă culca, în timp ce mă dezbrăcam la capătul patului, dar n-am mai spus nimic când a răspuns ea, mi-a venit deodată în minte că s-ar fi putut să nu fie singură. Iar odată Celia mi-a lăsat trei mesaje unul după altul pe robot: a spus multe lucruri, febrile şi groteşti şi sarcastice şi ameninţătoare, dar înainte să se termine ultimul mesaj ajunsese să mă implore, spunând: „Te rog… te rog… te rog…“, eu auzisem, deci, aceste cuvinte cu ani de zile mai înainte, pe caseta propriului meu robot. Nu avusesem curajul să răspund mesajului, mai bine era să rămână fără consecinţe.

Mai târziu a ajuns la mine această informaţie, pe care nu am luat-o în seamă, chiar dacă cel care a avut grijă să mi-o dea a fost Ruibérriz de Torres, mai întâi cu aluzii şi tatonându-mă, apoi mai pe faţă. Într-o zi mă întrebă ce mai ştiam despre Celia în ultima vreme, şi când i-am răspuns că nu mai aflasem nimic de câteva luni, mă privi cu o îngrijorare simulată, da, puţin amuzat, am observat acest lucru. „Mă întreb dacă nu cumva trebuie să te implici mai mult în viaţa ei, să vezi ce face din când în când“, îmi spuse. „Nu, prefer să nu“, am răspuns, „trebuie să treacă mai mult timp, nu vreau să-şi reia obiceiul ei de-a se baza pe mine să-i rezolv problemele sau să mă încarce pe mine cu ele aşteptând să-i dau sfaturi. Asta creează întotdeauna o legătură puternică şi este un bun pretext şi oricum mi-a fost destul de greu să întrerup orice fel de relaţie, cu excepţia cecurile pe care i le trimit.“ „Atunci, poate că trebui să vorbiţi mai des“, răspunse el. Şi, când îl întrebai de ce, sau ce anume ştia, îmi povesti, după ce făcuse câteva mofturi şi cu o oarecare satisfacţie, ceea ce mi se păru atunci o tâmpenie: cineva o văzuse pe Celia într-un bar de noapte unde de obicei ieşeau la agăţat târfele, bând cu doi indivizi dubioşi, nişte tipi care păreau a fi oameni de afaceri mediocri din Bilbao sau Barcelona sau Valencia, în trecere prin oraş, oameni care nu aveau nimic

de împărţit cu ea şi cu care era neverosimil să fi ajuns în acel bar venind de altundeva. „Şi ce-i cu asta?“, am spus eu. „Ce vrei să spui cu asta?“ M-am înfuriat puţin. „Păi, te pune pe gânduri, este un pic alarmant, nu? Eu dacă aş fi în locul tău aş căuta-o.“ „Ce tâmpenie“, am răspuns, „pe Celia întotdeauna a amuzat-o şi i-a plăcut să meargă peste tot, cu cât e mai exotic sau mai ciudat localul cu atât se simte mai bine, i se pare că trăieşte aventuros, e foarte tânără. Când eram căsătoriţi a fost de câteva ori cu nişte prietene la un bar de lesbiene, asta nu înseamnă că e lesbiană“, „Da, da“, răspunse Ruibérriz, „dar acum nu e acelaşi lucru“. „De ce să nu fie?“ „Nu mai e căsătorită cu tine, unu; nu era cu prietenele ei, doi; a fost văzută de mai multe ori şi în două baruri de târfe diferite, trei“, şi Ruibérriz ridica pe rând degetul mic, inelarul şi degetul mijlociu al mâinii drepte pe măsură ce-şi aducea argumentele. „Măi să fie, ce de-a lucruri mai văd prietenii tăi“, a fost răspunsul meu, „probabil că le plac tare mult curvele dacă merg atât de des în barurile lor. Şi ce mai e? Au văzut-o poate vârându-şi bancnotele în sân? Oamenii se miră ce bârfe să mai inventeze. Celia e capricioasă: dintr-odată o amuză anumiţi oameni şi iese tot timpul cu ei, sau se duce la un local sau două în fiecare noapte, şi după două săptămâni se plictiseşte de localuri şi de noii prieteni şi se închide în casă alte două săptămâni. Aşa era când am cunoscut-o şi aşa va rămâne, câtă vreme nu o să aibă din nou o situaţie bine definită şi până nu o să-şi facă ordine în viaţă. Pe deasupra, îi trimit destui bani şi fără îndoială că o mai ajută şi părinţii ei din Santander. Iar ea mai are din când în când câte o slujbă ocazională“. „Banii îţi ajung sau nu, în funcţie de ce nevoi ai şi după cum trăieşti, depinde de cât cheltuieşti. Ea este mereu prin localuri. Poate că se droghează.“ „Nu, întotdeauna a avut oroare de orice stimulente în afară de alcool şi tutun, niciodată nu a tentat-o să încerce măcar o ţigară cu marijuana; şi e clar că se găsesc destui care s-o invite când iese în oraş“, am răspuns; „dar ia seama: de aici şi până la prostituţie este cale lungă, nu-mi spune poveştile astea aberante şi răuvoitoare, Ruibérriz“. Ruibérriz păstră tăcerea un moment şi îşi aranjă frizura buclată de muzician uitându-se în jos, ca şi cum ar fi stat pe gânduri dacă să mai aducă vreo dovadă sau oprească discuţia în acel punct. „Bine, treaba ta“, zise, „eu ţi-am spus ce-au văzut alţii şi mi-au zis mie, am crezut că trebuie să ştii“. „Hai să vedem, ce-au mai văzut, dă-i înainte, ce mai ştii“, l-am îndemnat eu cu nervozitate. Nu se putu abţine să surâdă cu dinţii lui strălucitori, surâsul cuiva care a fost prins pe picior greşit şi se amuză, cu buza răsfrântă, lăsând să i se vadă puţin gingiile. „Nimic, asta e tot. Mie îmi ajunge, pentru tine e numai o bârfă. În regulă, asta e. Hai s-o lăsăm baltă, nu vreau să te scot din fire.“ Brusc mă străfulgeră o bănuială. „Tu ai văzut-o?“, l-am întrebat. „Ai văzut-o tu cu ochii tăi?“ Îşi umflă pieptul şi trase aer în piept foarte adânc, precum cineva care se pregăteşte să mintă pe nerăsuflate şi fără a-i ezita vocea (dar nu am realizat asta pe loc, ci după trei săptămâni, pe când stăteam în maşina oprită la semaforul de pe Hermanos Bécquer, la capătul mai abrupt al pantei, care de fapt este începutul străzii General Oráa, aşa cum am citit pe plăcuţă, dar eu întotdeauna am văzut această bucată de drum ca făcând parte din Hermanos Bécquer, şi la fel taximetriştii şi ceilalţi locuitori ai Madridului). „Nu, dacă aş fi văzut-o, ţi-aş fi spus ca să te conving măcar să vorbeşti cu ea. Cel puţin asigură-te că nu este adevărat, vorbeşte cu ea.“

N-am vorbit cu ea, n-am crezut ce mi se spusese, n-am vrut să-i telefonez Celiei şi să întrerup o tăcere câştigată prin multă tenacitate şi răbdare din partea mea, treptat, o tăcere care îmi convenea să continue. Dar am vorbit la telefon cu o prietenă a ei, pe care Celia o frecventa destul de des, şi i-am spus ce aflasem de la Ruibérriz. Voiam să o rog să se intereseze împreună cu Celia, să afle cine avea motiv să o calomnieze astfel sau de unde pornise, dar nu a fost nevoie. Înainte să-i cer acest lucru, spuse exact ce spusesem şi eu, ceea ce m-a făcut să cred că nici măcar nu exista un motiv: „Dar ce tâmpenie şi câtă răutate, oamenii nu ştiu ce să mai inventeze, fără îndoială că e o bârfă ordinară, biata Celia“. Am rugat-o atunci să nu-i pomenească Celiei de telefonul meu, în mod inutil, presupun, fiindcă legăturile prietenelor contează întotdeauna mai mult, îşi povestesc tot ce este interesant pentru ele, cu toate că era posibil ca acest lucru să nu i-l povestească, nu

fiindcă o rugasem eu asta, ci ca să nu-i spună ceva jignitor prietenei sale. Oricum, m-am liniştit, n-am mai acţionat în nici un fel, am încetat să mă gândesc la asta.

Iar acum stăteam acolo, semaforul trecuse din nou pe roşu, privind copacii încovoiaţi de pe Castellana, încă mai aveau frunze deşi era toamnă şi se încovoiaseră poate de furtunile mai multor zeci de ani – şi târfa postată în faţa clădirii cu faţadă trandafirie şi verde a unei companii de asigurări, şi acceptând dintr-odată o situaţie ipotetică în timp ce o scrutam cu privirea pe femeia al cărei nume mi s-a părut că este Celia Ruiz Comendador: iar ipoteza care mi-a venit deodată în minte era că, dacă informaţia ar fi fost adevărată şi dacă Ruibérriz ar fi văzut-o el însuşi pe Celia prostituându-se într-o noapte, ar fi fost capabil să o închirieze pentru acea noapte, şi ar fi făcut asta cu nonşalanţă şi amuzându-se. Doar apoi ar fi căpătat o grijă pe cât de sinceră, pe atât de prefăcută, Ruibérriz găseşte că nimic nu e foarte grav şi nu e foarte afectat de nimic, sau poate priveşte viaţa doar ca pe o comedie. Iar dacă ea era ea şi numele acelaşi – deoarece chipul nu este de ajuns pentru recunoaştere, îmbătrâneşte, este fardat şi se schimbă –; şi dacă pe ea care era ea o închiriase Ruibérriz şi petrecuse o noapte cu Celia, atunci s-ar fi creat între cei doi bărbaţi – între mine şi el, între noi – acea înrudire pe care limbile noastre nu o mai oglindesc, aşa cum o face însă una dintre vechile limbi moarte. Când aud despre infidelităţi sexuale sau văd perechi care se recompun între ele sau sunt invitat la a doua căsătorie a cuiva – şi tot astfel, când văd târfele pe străzi, din maşina mea, sau din taxi sau mergând pe jos – îmi amintesc de fiecare dată de epoca mea de student la Filologie engleză, când am învăţat despre un verb arhaic şi ieşit din uz, un verb anglo-saxon care nu s-a păstrat şi, pe deasupra, nu-mi amintesc exact care este, l-am auzit o dată pe profesor vorbind despre el într-unul dintre cursuri şi mi s-a întipărit pentru totdeauna în minte semnificaţia lui, dar nu şi forma. Acest verb numeşte relaţia sau înrudirea căpătată de doi sau mai mulţi bărbaţi care au iubit ori s-au culcat cu aceeaşi femeie, chiar dacă în perioade diferite şi cu înfăţişările diferite ale acelei femei, dar care purta acelaşi nume în toate perioadele ei. Probabil că verbul avea prefixul *ge-*, care la origine însemna „împreună“ şi în anglo-saxonă desemnează uneori tovărăşie sau alăturare sau însoţire, ca în vreun substantiv pe care mi-l aduc aminte încă, *ge·fera*, „tovarăş de călătorie“, ori *ge·sweostor*, „surori“. Cred că este ceva asemănător prefixelor noastre „co-“, „com-“ sau „con-“ întâlnite atât de des, în „coparticipant“, „comesean“ şi „confrate“ şi „complice“ şi „consort“ şi în atâtea alte cuvinte, iar acest verb dispărut, pe care l-am uitat, poate că era *ge·licgan*, din moment ce *licgan* înseamnă „a se iubi“, iar traducerea şi ideea ar fi prin urmare aceea de-a „con-iubi“, sau „a con-regula“, dacă acel verb ar fi mai vulgar. Deşi este posibil să nu fi fost un verb care să desemneze această idee, ci un substantiv, poate *ge·brÿd·guma*, care ar fi „coniubit“ sau poate *ge·for·liger*, „cofornicaţie“, nu mai ştiu, şi mă tem că niciodată n-am să mai aflu, pentru că, atunci când am vrut să îmi confirm acea amintire şi să aduc în mintea mea cuvântul, nu numai ideea, şi i-am telefonat fostului meu profesor ca să-l întreb, mi-a spus că nu-şi aducea aminte; m-am uitat în vechea mea gramatică anglo-saxonă, dar nu am găsit nimic, nici în glosarul din anexă, poate este o falsă amintire a creierului meu; aşa că m-am mărginit la posibilităţile amintite în care îmi învelesc ideea, atunci când e cazul. Dar, fie că există sau nu, acest verb sau substantiv medieval era oricum folositor şi interesant şi, totodată, ameţitor, şi am avut o senzaţie de vertij când am zărit-o pe târfă şi m-am gândit că, dacă se numea Celia Ruiz Comendador, m-aş fi înrudit după vechiul cuvânt anglo-saxon cu nenumăraţi alţi bărbaţi pe lângă Ruibérriz de Torres. Adesea nu avem habar de această înrudire sau legătură, atât bărbaţii, cât şi femeile, iar manifestarea ei cea mai concretă este boala, pe care o riscă cel mai mult cei care vin *după*, poate din acest motiv erau atât de preţuite fecioarele odinioară. Iar această înrudire, care este la fel de lipsită de opţiune ca înrudirea de sânge, poate fi stânjenitoare sau umilitoare sau oribilă când este bănuită sau cunoscută, îi face adesea pe oameni să se urască sau chiar să se ucidă între ei, e stranie şi în acelaşi timp comună, poate că verbul desemna o legătură mai aproape de ură, şi din cauza asta nu s-a păstrat în limba derivată, nici în altele, o legătură de rivalitate şi

supărare şi gelozie şi stropi de sânge, o reţea de lanţuri sau afluenţi multipli care ar putea să ajungă la infinit şi pe care oamenii nu vor să o mai denumească şi nici să-i permită să mai fie în limbaj, cu toate că o concep în mintea şi în faptele lor, un memento neplăcut, con-amanţii sau con-iubiţii; deşi se poate să fie şi invers, există unii care ştiu că anumite asocieri sexuale prin intermediul unei persoane anume, femeie sau bărbat, le conferă prestigiu şi îi înnobilează pe cei care le creează, le încheie sau le moştenesc, pe cei care vin *după*, care primesc atât boala, cât şi aura, cu siguranţă mai mult în zilele noastre decât în oricare altă epocă, sau nu mai mult, ci mai în văzul lumii, eu nu m-am simţit înnobilat, eu fusesem î*nainte* în această ipoteză.

Femeia făcu trei-patru paşi şovăitori, în aşteptare, spre şosea, văzându-mi în continuare maşina oprită acolo, în faţa semaforului acum iarăşi pe verde şi cu motorul pornit (nu mă putea vedea, pe mine şi senzaţia mea de vertij), desigur, se gândise că trebuia să vină mai aproape şi să se lase privită mai bine ca să mă pot hotărî, poate nu făcuse încă, în toată noaptea acelei zile reci de marţi, nici măcar o vizită în vreun apartament sau în vreo maşină, paşii şi vizitele ei menite să nu lase urme sau să se suprapună în memoria confuză şi fatalistă şi fragilă a cuiva. Şi atunci mi s-a părut prea mult – cum să spun, umilitor – să fie obligată să treacă şoseaua şi să vină până la geamul meu. Am văzut că nu venea nici o maşină prin dreapta mea şi am mers pe lângă trotuar, depăşind staţia de autobuz, sub care probabil se adăposteau de ploaie ea sau semenele ei – 16 şi 61 –, ocolind puţin pe o parte a străzii Castellana şi oprind maşina în acelaşi colţ; şi, înainte de a-şi da seama că era o manevră ca să vin mai aproape, ea grăbise paşii şi ridicase un braţ ca să mă reţină făcându-mi semn, temătoare parcă să nu piardă cumva un client din pricina nehotărârii sau orgoliului, sau cu acelaşi gest cu care chema un taxi de obicei. Încă nu oprisem motorul, încă nu ştiam dacă aveam să schimb două sau mai multe replici cu ea, nici dacă aveam să o invit să urce, nu era vorba numai de nume. Am văzut cum venea cu picioarele ei puternice şi strălucitoare de mătase şi am coborât cu un gest mecanic geamul din dreapta mea. Atunci ea se înclină să mă vadă la faţă şi să-mi vorbească, se aplecă şi îşi sprijini imediat cotul pe geamul coborât, poate o şmecherie ca să nu poţi ridica repede geamul la loc, dacă îţi pare rău că ai făcut mişcarea. Mă privi fără să clipească, de parcă nu m-ar mai fi văzut în viaţa ei, mi s-a părut doar că îşi ţinea respiraţia: dacă era Celia, poate tocmai se gândea ce să spună sau cum să răspundă la eventuala mea întrebare ori să-şi schimbe vocea, ori dicţia, voind să câştige timp. Faţa era faţa Celiei pe care o cunosc atât de bine şi totodată nu era a ei, adică avea o coafură artificial răvăşită, pe care Celia n-ar fi purtat-o niciodată, cu bucle încreţite şi meşe blonde, iar machiajul acesta nu-l văzusem niciodată, buzele acoperite cu un ruj sângeriu erau prea puternic conturate, ochii cu gene false, desigur, cu coada desenată şi alungită, fardul exagerat dându-le o expresie presantă şi în aşteptare. Nici hainele de pe ea nu erau hainele Celiei, fusta prea scurtă, *body*-ul prea strâns pe corp, numai pardesiul putea fi al ei pentru că, văzând-o sub o lumină mai bună şi de aproape, am văzut că nu era pardesiu, ci un impermeabil asemănător cu cele purtate de ea, şi pantofii cu toc foarte înalt puteau fi pantofii purtaţi de Celia în nopţile în care mergeam la petreceri împreună. Cu cotul sprijinit pe geamul meu, aruncă nişte priviri iuţi spre dreapta ei, uitându-se după celelalte două târfe pe care le vedeam acum amândoi, cocoţate pe treptele unei porţi nobile de pe Castellana, aşteptau, de bună seamă, rezultatul discuţiei noastre, crezând probabil că ar putea avea o şansă dacă nu cădeam la învoială. Una dintre ele privea în sus, spre copacii bulevardului sau ai aleii – frunzişul –, de parcă ar fi atras-o mişcarea crengilor, sau mai degrabă a frunzelor, erau doar adierea şi norii. Erau mai puţin frumoase sau atrăgătoare văzute de la distanţă.

„Urcă“, i-am spus, şi am deschis portiera silind-o astfel să se dea la o parte o clipă. Nu ştiam prea bine ce trebuia să-i spun, aşa că i-am vorbit cum i-aş fi vorbit Celiei dacă ea ar fi fost singură pe stradă la ora aceea târzie. Eu eram şoferul sau bărbatul cu mâini prea mari şi degete stângace şi dure pe volan – degetele mele ca nişte clape de pian – care o poftea să urce în maşină de la locul meu, cu portiera deschisă, eu eram cel care hotăra ce trebuia făcut şi cel care poruncea, nu s-ar fi

întâmplat astfel cu Celia. Dar nu, încă nu se încheiase târgul.

„Ei, stai puţin, aşteaptă. Unde mergem şi ce avem?“, spuse ea şi se dădu un pas înapoi târându-şi tocurile şi punându-şi o mână în şold. Am auzit un zgomot de brăţări lovite între ele însoţind acel gest, Celia făcea acest zgomot câteodată, deşi mai sec, nu purta atâtea brăţări sau erau mai apropiate.

„Mergem să facem o plimbare pe aici, prin împrejurimi, pentru început; şi am bani, nu-ţi face probleme. Hai să vedem, alege, poate o să fii mai drăguţă“, am răspuns eu, şi am scos câteva bancnote de valori diferite din buzunarul pantalonilor, aveam la mine destui bani *cash*. Nu va fi nici cea mai mică problemă cu asta, era ceea ce am vrut să-i spun şi ea a înţeles. În timp ce întindeam spre ea mâna cu bancnotele în evantai ca nişte cărţi de joc, mi-a trecut prin cap că mă purtam imprudent dacă femeia nu era Celia: ca şi cum aş fi invitat-o să mă jefuiască printr-o metodă sau alta – poate aceea numită sărutul somnului –, fiecare vrea să-şi însuşească ceea ce vede că există şi îi este la îndemână. Dar asemănarea ei cu Celia era prea mare pentru a mă îndoi atât de curând, hotărând că nu era ea. Mi se părea mai curând că era ea, chiar dacă nu era.

„Bine, o să-ţi iau asta şi asta, deocamdată, pentru plimbare, vrei?“, spuse, luând două bancnote ca pe două cărţi, cu multă atenţie şi parcă cerându-mi voie. Şi le vârî în poşetă. „Pe urmă vorbim, dacă vrei să mergem mai departe: una e Barajas şi alta Guadalajara. Şi, dacă vrei să mergem până la Barcelona, poţi să treci deja pe la un bancomat“.

„Hai, urcă“, i-am spus, bătând uşor cu palma scaunul gol din dreapta mea. Se ridică puţin praf.

Ea urcă şi închise portiera, pe când plecam din loc am văzut cum celelalte două târfe se aşezau la loc pe scară, şansa lor era compromisă, probabil că le era frig pe treptele de piatră, cum stăteau aşezate, cu fustele lor prea scurte, plouase mai înainte şi pământul era încă jilav. Fusta Celiei era la fel de scurtă, astfel încât, după ce se aşezase pe locul de lângă mine, părea că nici nu are fustă pe ea, i-am văzut o porţiune a coapselor neacoperită de ciorapii negri cu bandă elastică – nu avea portjartier –, o fâşie de piele foarte albă, prea albă pentru gusturile mele, era toamnă. Am luat-o în sus pe Castellana.

„Ei, încotro mergi?“, spuse ea. „Mai bine intrăm pe una din străzile astea din spate.“ Vorbea despre Fortuny şi Marquéz de Riscal şi Monte Esquinza şi Jenner şi Fernando el Santo, străzi izolate pe care nu se circula mai deloc, străzi cu ambasade ale ţărilor bogate îngrădite de grilaje negre şi cu grădini cu gazon uniform şi foarte bine tuns, cu mulţi copaci şi liniştite şi noaptea şi ziua, străzi în apropierea cărora stăteam în copilărie, când cele două autobuze care astăzi sunt lungi şi roşii, 16 şi 61, de lângă staţia cărora se urcase în maşina mea falsa Celia sau Celia, erau autobuze cu etaj precum cele din Londra şi era şi un tramvai din şinele căruia încă se mai văd porţiuni ca nişte fosile incomplete în asfaltul traseului lor, amândouă albastre, tramvaiul şi autobuzul cu etaj, în care mă duceam şi veneam de la şcoală: le-a rămas numărul, adică numerele, 16 şi 61. Pe aceste străzi poţi parca o maşină şi-i poţi opri motorul, un moment, fără să te orbească încontinuu farurile altora, poţi priza şi vorbi şi te poţi săruta, iar băieţii pot să fumeze pe furiş, înainte de-a intra la oră, sunt străzile cele mai străine şi cele mai libere.

„Nu-ţi face probleme, ne întoarcem. Şi o să te las din nou în colţul tău sau unde o să vrei, nu va trebui să opreşti un taxi. Cred că nu întotdeauna vor şoferii de taxi să vă ia.“ Ultimele vorbe fuseseră un comentariu deplasat, poate jignitor, dacă femeia nu era Celia. „Aş vrea mai întâi să conduc puţin.“

„Bine, tu comanzi“, răspunse ea, „spune-mi când te plictiseşti de condus, dar nu face asta prea mult, altfel o să mă simt ca prietena unui taximetrist care face ture cu el pe liber, numai că eu nu opresc contoarul“.

Fraza pe care o spusese la urmă mă făcu să râd un pic, aşa cum mă făcea să râd Celia după ce luase sfârşit accesul meu de entuziasm sau de slăbiciune pentru ea şi începuse doar să mă amuze. Era adevărat, unii taximetrişti tineri îşi iau prietena cu ei, în serile de vineri şi sâmbătă, trebuie să

lucreze şi e singurul mod în care pot să fie împreună şi să se vadă, ele au o răbdare imensă, ori sunt foarte îndrăgostite sau disperate. Nu pot nici măcar să vorbească prea mult, cu un client aflat tot timpul în spatele lor, privindu-le ceafa şi poate trăgând cu urechea, privind mai ales ceafa fetei, dacă clientul este un bărbat disperat sau singur.

Am condus în tăcere pe Castellana bine cunoscută, unele locuri rămân cum au fost, nu sunt prea multe schimbări, Castellana Hilton nu mai poartă acelaşi nume, dar pentru mine este tot Hilton, afişul foarte vizibil de la House of Ming, un loc şi un nume interzise şi enigmatice în timpul copilăriei, şi apoi Chamartín, stadionul lui Real Madrid, care, şi el, îmi aduce în memorie nume pe care nu le-am uitat, nici nu le voi uita niciodată, formaţii întregi pe care încă le mai ştiu pe dinafară, şi uneori chipurile pe care le-am învăţat de pe cartonaşele cu care mă jucam zilnic cu unul dintre fraţii mei: Molowny, Lesmes, Rial şi Kopa, grasul Puskas, Velázquez, Santisteban şi Zárraga, jucători a căror faţă nu aş recunoaşte-o acum dacă mi s-ar ivi ocazia să o văd, numele lor de familie au rămas, iar Velázquez a fost un geniu.

Am condus păstrând tăcerea pentru că mă uitam pe furiş la târfă vrând să văd dacă aveam aceeaşi senzaţie de altădată, când o aduceam acasă pe Celia obosită, ca în atâtea nopţi. Voiam să o privesc mai din faţă şi în voie, să mă uit bine la trăsăturile ei, dar pentru asta va fi timp, şi chipurile sunt înşelătoare, uneori îţi spun mai mult emoţiile şi senzaţiile proprii în faţa acestor chipuri şi a detaliilor inconştiente ale prezenţei celuilalt, ritmul respiraţiei, felul cum îşi drege vocea sau un gest, un defect de vorbire, un tic verbal, mirosul – mirosul morţilor rămâne, atunci când nimic nu mai rămâne din ei –, mersul sau modul în care îşi încrucişează picioarele, degetele care bat vioaie ritmul sau degetul mare cu care îşi freacă bărbia; şi râsul, râsul îl dă de gol pe cel care se preface şi îşi neagă numele şi este aproape inconfundabil pentru fiecare persoană, m-am întrebat dacă trebuia să risc să o fac să râdă pe târfa pe care o luasem în maşina mea pentru că, poate, asta m-ar fi obligat să capăt certitudinea că era Celia.

Păstram tăcerea şi pentru că mă întrebam din ce motive ar fi putut să se prostitueze Celia, dacă ea era cu adevărat, era imposibil s-o facă din nevoie de bani, poate avea însă destulă frivolitate şi o doză suficientă de aventurism, un cuvânt sovietic, aventurism, acel lucru care îţi îngăduie să spui: „eu am încercat totul“; sau, poate, din răzbunare, represalii care poate începuseră să-şi facă efectul când au văzut-o prietenii lui Ruibérriz, în două baruri diferite, sau chiar Ruibérriz care este posibil să o fi închiriat în noaptea în care o văzuse, represalii care acum îşi puteau face întregul efect dacă eu eram eu şi ea era ea, şi ea poate avea îndoieli în ceea ce mă priveşte, oamenii îşi dau seama prea puţin de propriile lor schimbări, eu nu le realizez ale mele, poate grave şi esenţiale. Şi ce putea fi această răzbunare, mi-am spus în gând, dacă nu faptul de a mă înrudi de-a valma cu necunoscuţi despre care niciodată nu aveam să ştiu – nu voi şti cine au fost, nici câţi la număr –, despre care nici măcar ea nu va şti prea multe, în afară de cazul în care le ţinea socoteala şi îi consemna în jurnalul ei şi îi întreba de numele lor pe care probabil că nu i-l spuneau.

„Cum te cheamă?“, am întrebat-o eu pe târfă, la capătul străzii Castellana, când întorceam pentru a o lua pe aceeaşi stradă în sens invers.

„Victoria“, minţi ea, dacă era Celia, şi poate şi dacă nu era ea. Dar dacă era ea, minţi cu intenţie, cu ironie şi răutate sau chiar cu sarcasm, pentru că Victoria este varianta feminină a prenumelui meu. Îşi scoase din poşetă o gumă de mestecat, maşina se umplu de aromă de mentă. „Pe tine cum te cheamă?“

„Javier“, minţii eu la rândul meu, dându-mi seama că aş fi spus aşa oricum, indiferent dacă ea era Victoria sau Celia mea, care încetase să mai fie a mea.

„Iar Javier“, comentă, „e plin oraşul de Javieri, sau la toţi v-ar plăcea să aveţi numele ăsta, nu ştiu ce-i cu voi.“

„Toţi cine?“, am întrebat eu. „Clienţii tăi?“

„Tipii în general, tipii, ce, crezi că eu nu cunosc decât tipi care umblă după curve?“

Avea ceva morocănos pe care Celia nu-l avea, sau nu-l are, dacă era ea, se prefăcea destul de bine, sau poate în timpul de când se prostitua – poate mai mult de o lună sau două, erau patru sau cinci de când reuşisem să nu o mai văd, ori să vorbesc cu ea – se contaminase de anumite deprinderi. Îmi mai trecu prin minte gândul că ar fi putut fi iritată din pricina grabei cu care o închiriasem, şi cu plata anticipată pe deasupra: se putea întreba dacă o luasem în maşină din pricina asemănării sau umblasem dintotdeauna după curve şi ea habar n-avusese cât fusesem căsătoriţi.

„Presupun că nu, scuză-mă. Oi fi având şi familie?

„Se-nvârt pe aici, prin zonă, eu nu-i văd, nu mă-ntreba pe mine de ei.“ Şi insistă cu resentiment, cu noaptea întunecată pictată în ochii ei: „Auzi, eu am ocazia să întâlnesc multă lume“.

„Da, da, iartă-mă“, am spus.

Nu era prea uşor să ducem această conversaţie, poate era mai bine să mergem în tăcere. Un moment mă gândeam că era Celia şi am fi putut înceta să ne prefacem pentru a vorbi despre orice sau despre lucrurile de care vorbisem întotdeauna, sau să ne întrebăm pe faţă, iar în secunda următoare mă gândeam că nu putea fi ea şi că era una dintre acele asemănări extraordinare care se văd uneori, de parcă ar fi fost ea, dar cu o altă viaţă sau istorie, aceeaşi persoană pe care ar fi schimbat-o în leagăn, ca în poveştile pentru copii sau în tragediile cu regi, aceeaşi înfăţişare, dar cu altă memorie şi cu alt nume şi alt trecut, în care eu n-aş fi fost prezent niciodată, poate un trecut de fetiţă de ţigani cocoţată peste grămada de obiecte şchioape şi inutile dintr-o căruţă trasă de un catâr, zeiţa protectoare a negustorilor de haine vechi, lovindu-se de crengile copacilor aplecaţi şi privindu-le pe fetiţele de burghezi molfăind gumă de mestecat la geamul unui autobuz cu etaj (dar ea era prea tânără ca să fi văzut acele autobuze). Deşi n-ar fi fost prea greu nici să i-o explic, limita este subţire şi totul este predispus la cele mai mari răsturnări – reversul timpului, faţa lui întunecată –, am văzut-o în viaţă, ca în romane şi în teatru şi în cinema, scriitori sau înţelepţi, cerşetori şi regi fără regat sau înrobiţi, prinţi închişi în turnuri şi sufocaţi cu o pernă apăsată pe faţă, bancheri care s-au sinucis şi frumuseţi care s-au transformat în nişte monştri după ce au fost desfigurate de vitriol sau de un cuţit, nobili înecaţi în vase uriaşe cu vin scârbos şi idoli ai mulţimilor spânzuraţi de picioare ca porcii sau târâţi de cai, dezertori preschimbaţi în zei şi criminali în sfinţi, genii reduse la condiţia de beţivi obtuzi şi personaje încoronate diforme care le seduc pe cele mai frumoase fiinţe, evitându-le ura sau chiar metamorfozând-o; şi amanţi care îi asasinează pe cei pe care îi iubesc. Muchia e subţire şi e de ajuns o clipă de neatenţie pentru a cădea de partea detestată, pentru că muchia este tăioasă şi, după puţin timp, tot sfârşeşti prin a cădea într-o parte ori în alta: e destul să începi să mergi şi uneori e destul chiar să stai pe loc.

„Ei, cum merge cu şofatul?“, mă întrebă Victoria, după ce tăcuse o vreme. „Te antrenezi pentru Formula 1 sau tot te mai gândeşti unde vrei să ajungem? Vrei să mă uit pe hartă? Poate ai rătăcit drumul.“ Şi deschise torpedoul pentru a-şi sublinia cu acest gest comentariile.

„Nu te grăbi, oricum ţi-am plătit tot timpul ăsta“, am răspuns eu, iritat şi închizând la loc torpedoul cu o lovitură. „Şi nu te mai plânge, că ţi-e mai bine aici decât stând în frig acolo la colţ. De când stăteai acolo?“

„Nu te priveşte, eu nu vorbesc despre munca mea. Mi-e destul că o fac, acum mai trebuie să şi vorbesc despre ea?“ Îşi mesteca guma mişcându-şi maxilarele cu putere şi am deschis puţin geamul din partea mea ca să iasă afară mirosul de mentă, care se amestecase cu mireasma plăcută a parfumului ei, nu era parfumul cu care se dădea Celia.

„Aşa, deci nu vrei să vorbeşti despre munca ta, nici despre familia ta, de nimic: şi-aşa te pomeneşti cu banii în geantă fără să-i fi câştigat.“

„Nu-i aşa, amice“, răspunse ea, „dacă vrei, îţi dau banii înapoi şi mi-i dai la sfârşit. Dar eu nu mă aflu aici ca să-ţi dau raportul, fiecare lucru la locul lui, fii atent“.

„Tu te afli aici să faci ce-ţi spun eu.“ Am fost surprins eu însumi auzindu-mă cum îi spuneam asta, Victoriei sau Celiei, oricine-ar fi fost. Noi, bărbaţii, putem face femeile să se teamă de noi doar cu o nuanţă a vocii sau cu o frază ameninţătoare şi îngheţată, mâinile noastre sunt mai puternice şi strâng de secole întregi. Dar totul este înfumurare.

„Bine, bine, nu-mi fi grosolan“, zise ea pe un ton de împăcare; şi reuşi să mă calmeze prin acest „mi“, pentru că mă făcu să mă simt puţin al ei.

„Grosolană eşti tu de când ai intrat în maşină. Poate ţi s-a întâmplat ceva cu clientul de dinaintea mea.“ Dar imediat m-am corectat, având sentimentul că alunecam într-o discuţie absurdă, ca între soţi sau între doi adolescenţi: „Dar, scuză-mă, uitasem că nu-ţi place să vorbeşti despre ceea ce faci, domnişoara păstrează secretul profesiei“.

„Nu-i aşa că nici ţie nu-ţi place să vorbeşti despre munca ta?“, răspunse târfa Victoria. „Ia să vedem, cu ce-ţi câştigi pâinea?“

„N-am nici o problemă să vorbesc despre asta. Sunt producător de televiziune“, am minţit iarăşi, deşi cu o oarecare prudenţă, deoarece cunoşteam mulţi producători şi puteam juca perfect rolul unuia dintre ei în faţa unei târfe. Mă aşteptam să mă întrebe ce programe făcusem sau să-mi ceară o dovadă, dar nu mă crezu, şi nu mai zise nimic (poate nu mă crezu pentru că era Celia, şi în acest caz ştia care-mi era meseria).

„La ora asta târzie, tot ce vrei tu“, zise, „suntem aici ca să vă facem voile, tu ai zis-o“.

De data asta m-am hotărât să intru pe străzile liniştite cu ambasade pe care mi le propusese ea mai înainte, să caut un loc liber pentru a parca maşina. Am găsit unul pe Fortuny, aproape de Ambasada germană, care părea pustie la acea oră, cu lumina gheretei stinsă, poate că paznicul vedea mai bine aşa, în întuneric, şi, mai mult, nu putea fi văzut. Trecusem pe lângă doi travestiţi imposibil de confundat, în colţul străzii Eduardo Dato, stăteau în aşteptare pe o bancă de lemn încă umedă, sub copaci, înconjuraţi de grămezi de frunze galbene moarte, de parcă l-ar fi alungat cu prezenţa lor pe un măturător chiar în mijlocul muncii sale.

„Cum vă împăcaţi cu ăştia?“, am întrebat-o pe Victoria, după ce am oprit motorul, arătând cu degetul mare în urmă, peste umăr. Folosisem şi eu, ca şi ea mai înainte, un plural care ne depersonaliza.

„Ei, asta-i“, răspunse ea. Acum răspunse mai normal, trebuia anulată acea acreală, măcar puţin, nu se poate crea un contact fizic dacă eşti ţâfnos, oricât de bine stabilit şi codificat şi plătit cu bani ar fi acel contact: „Bine, chiar dacă suntem în aceeaşi zonă nu ne călcăm pe bătături. Să agăţăm în locurile astea nici nu se pune problema, sunt ale lor, dar dacă într-o noapte nu apare nici unul pe-aici, ne aşezăm noi, şi dacă vin, plecăm. Nu avem probleme cu ei, problemele sunt întotdeauna cu clienţii“.

„Ce se întâmplă, suntem grosolani?“

„Uneori ne băgaţi în sperieţi“, răspunse Victoria. „Nişte bestii.“

„De mine ţi-e frică?“, am întrebat în mod stupid, deoarece, când o spuneam, am ştiut sigur că nu mi-ar fi plăcut dacă ar fi răspuns da, nici dacă ar fi negat. Nu se putea teme de mine dacă era Celia, dar ea se purta de parcă n-ar fi fost ea. Cât despre mine, eu mă purtam normal, în afară de micile neadevăruri, sau nici măcar nu trebuiau puse la socoteală.

„Deocamdată nu, dar să vedem cu ce-mi vii“, răspunse ea cu o voce neutră, ca şi cum mi-ar fi ghicit cumva gândul care îmi fulgerase prin minte, poate prea repede pentru a fi într-adevăr un gând. Şi din nou mă incluse în „mi“-ul ei, cu care începea să mă câştige de partea ei. „Vrei să ţi-o sug?“ Şi, pe când spunea aceste vorbe, îşi extrase guma din gură şi rămase ţinând-o între degete, nehotărându-se dacă să o arunce sau nu. În acea pastă minusculă rămăseseră urmele măselelor ei, lucru după care se identifică cu certitudine un cadavru, dacă este găsit dentistul celui mort.

„Nu ţi-e frică să te urci în maşina unor necunoscuţi de-atâtea şi-atâtea ori?“, am insistat eu, şi de data asta am întrebat pentru că eram realmente îngrijorat pentru Celia şi, totodată, şi pentru

Victoria, dar pentru Victoria mai puţin, „Niciodată nu ştii ce te aşteaptă“.

„Sigur că mi-e frică, dar mai bine nu mă gândesc. De ce, ar trebui să-mi fie frică de tine?“ În vocea ei am perceput o undă de alertă, am văzut că se uita la mâinile mele, le ţineam încă pe volan. Brusc tot sarcasmul ei se dusese, idea fricii îi provocase frica, şi insistenţa mea la fel. Ce lesne este să vâri în capul altora o posibilitate sau o spaimă, sau o idee, totul se contaminează foarte uşor, de orice putem fi convinşi, uneori e suficient un gest de aprobare pentru a ne atinge scopul, să ne prefacem că ştim, să bănuim bănuiala celuilalt despre noi, pentru a ne da de gol fără să vrem, de frică, şi a da la iveală ce trebuia să ţinem secret. Celia sau Victoria se temea acum de mine şi o înţelegeam pe Victoria, dar cum putea oare să-i fie frică Celiei? Sau poate că da, putea, dacă îi trecuse prin cap că eu credeam că se răzbuna pe mine cu înrudirile ei, nu de sânge, pe care mi le impunea şi mi le impusese fără acordul şi fără ştiinţa mea. Dar cum aş fi putut fi de acord? Poate aveam să mă înrudesc cu mine însumi, Javier cu Victor, şi aici ar fi într-adevăr vorba de acordul meu.

„Nu, sigur că nu“, am spus râzând. Dar nu sunt sigur dacă am fost destul de convingător, o dată indusă frica în mintea ei; femeile ştiu că orice ar reuşi să obţină de la bărbaţi sunt numai concesii – o abandonare consimţită a forţei lor, efemera odihnă a autoritarismului lor – şi că bărbaţii pot să se răzgândească în orice clipă.

„Atunci de ce mă întrebi dacă nu mi-e frică să mă urc în maşina unui necunoscut, când tocmai asta am făcut cu tine?“ Tresărise la intruziunea nepermisă a fricii în mintea ei, încerca să o facă să plece înainte de-a o lua în stăpânire cu totul. Îşi vârî guma de mestecat la loc în gură, ce bine că nu o aruncase. „Vrei să mă sâcâi, şi tu eşti un necunoscut, ce crezi“.

De ce spunea un lucru atât de evident, dacă eu eram eu şi ea era Victoria, mi-am pus eu întrebarea. Acum îi vedeam chipul din faţă, luminat confuz de un felinar scund cu lumină gălbuie, lumină acoperită sau cernută de crengile copacilor, chipul Celiei, nu însă numele ei. Celia avea atunci douăzeci şi cinci de ani şi Victoria arăta poate ceva mai în vârstă, douăzeci şi opt sau douăzeci şi nouă, ca şi cum ar fi fost o prevestire pe termen scurt a Celiei, prevestirea primelor ei riduri şi a oboselii şi a panicii instalate în privirea ei, premoniţia vieţii ei irosite, sau poate numai o perioadă proastă, chipul mult prea fardat pentru o tânără atât de tânără şi hainele care mai mult scoteau în evidenţă decât acopereau pieptul subliniat şi ridicat de acel body alb, picioarele goale, cu fusta aproape inexistentă într-un hal fără de hal, de atâta aşezat pe locul de lângă şofer în maşinile de noapte, şi poate apoi îngenunchind şi chiar aşezându-se în patru labe; cu expresia temătoare sau încăpăţânată, în funcţie de momente, cu simpatia sa voit ascunsă sau anulată, acea femeie mă amuzase multă vreme şi în acele clipe mă amuza iar, cu impermeabilul ei lucios şi cu gura ei mare şi deprinderile ei urâte, cu noaptea întunecată pictată în ochii ei şi, totodată, frica de mâinile mele, de dorinţa şi de poruncile mele care nu vor întârzia să vină, ce nenorocire să-ţi cunosc numele, chiar dacă azi nu îţi mai cunosc chipul şi chiar şi mai puţin am să-l cunosc mâine. I-am pus pe coapsă mâna de care se temea, am atins fâşia de piele dintre ciorap şi fustă, am mângâiat această fâşie.

„Chiar sunt?“, i-am spus, iar cu cealaltă mână i-am apucat bărbia şi i-am întors spre mine chipul, silind-o să mă privească în faţă. Ea îşi plecă ochii instinctiv şi eu i-am spus: „Uită-te la mine, nu mă cunoşti? Spune-mi că nu mă cunoşti“. Se desprinse din mâna mea cu o mişcare a bărbiei şi spuse:

„Auzi, ce-i cu tine, nu te-am mai văzut niciodată în viaţa mea. Chiar că mă sperii dacă faci aşa. Nu e uşor să-ţi aminteşti de toată lumea, dar cu tine sunt sigură că n-am mai fost, şi dacă te porţi aşa nici nu ştiu dacă o să fiu. Dar ce te-a apucat?“

„De unde eşti aşa de sigură? De unde ştii că nu ai mai fost cu mine? Chiar tu ai zis, nu-i uşor să îţi aduci aminte de toată lumea, la voi probabil că se confundă feţele, sau poate încerci cât poţi să nu le priveşti, nici să le vezi, şi aşa să poţi să-ţi închipui de fiecare dată că eşti cu acelaşi bărbat,

cu iubitul sau cu soţul tău, poate eşti căsătorită, ori ai fost vreodată.“

„Crezi că dacă aş fi căsătorită aş sta aici, ce isteţ. Şi, pe deasupra, e invers, ne uităm foarte bine la toţi şi din faţă şi din spate, ca să nu mai ne ducem cu ei dacă s-au purtat ca nişte bestii sau dacă-i nasoală treaba. Când te duci cu un tip prima dată poate să ţi se întâmple orice, dar a doua, înseamnă că eşti fraieră. Cu voi, tipii, ne prindem repede ce aveţi de gând. Aşa că, hai, spune-mi ce ai tu de gând şi să terminăm odată.“ Tonul ultimei fraze a fost din nou împăciuitor, în ciuda nerăbdării conţinute în cuvinte.

„E nasoală treaba cu mine“, am spus.

„Nici prea bună nu e, cum vorbeşti despre frică şi că dacă mi-e frică de tine şi că dacă te cunosc.“

„Îmi pare rău“, am spus.

Tăcurăm un timp. Ea îşi scoase impermeabilul – un alt gest împăciuitor –, şi nu-l aruncă la nimereală pe bancheta din spate, ci îl împături şi-l puse cu grijă, ca într-un cinematograf. Nu purta sutien, Celia nu se lipsea de el niciodată.

„Uite ce e“, spuse, „toate suntem cam isterice în zona asta. Acum vreo lună, au căsăpit un tinerel pe care l-au luat de pe Hermanos Bécquer, chiar acolo de unde m-ai luat tu. De-aia nu mai stau acolo travestiţii, e cu ghinion pentru ei şi ne-au lăsat nouă colţul ăla. Până ce o să păţească ceva una din noi şi atunci o să ne luăm valea, e multă superstiţie în chestia cu teritoriul. Era un tinerel foarte delicat, ca o fetiţă, nu ca ăştia“, şi arătă cu degetul mare în spate, cu gestul meu de mai înainte, „chiar părea o fată. Era de puţină vreme aici, de-abia venise dintr-un sat din Málaga. S-a urcat într-un Golf ca ăsta, doar că era alb, au oprit pe una din străzile astea să i-o sugă nenorocitului şi a doua zi dimineaţa l-au găsit zăcând pe trotuar cu capul zdrobit şi cu gura plină. Nici nu ştia să umble bine pe tocuri, săracul, cred că n-avea mai mult de optsprezece ani. Şi ce? În noaptea următoare trebuie să ieşim iar şi să uităm de asta, fiindcă, dacă nu o facem, nu ieşim nici noi, nici ei. Nu se face aşa, să-mi vii tu că dacă mi-e frică şi că dacă te cunosc sau nu te cunosc, nu ştiu dacă-nţelegi“.

Nu putea să fie Celia, m-am gândit; Ruibérriz sau prietenii lui probabil o văzuseră pe această târfă Victoria care-i semăna leit şi voiseră să creadă că ea era şi poate crezuseră că se culcă cu Celia pe bani, dacă făcuseră asta cu Victoria. Nu putea să se schimbe atât de mult în toate privinţele, nu putea fi ea; doar dacă nu se prefăcea magistral, inventând poveşti groaznice ca să mă sperie şi să mă îngrijoreze şi mai mult, până într-atât încât să vreau s-o salvez de la acea viaţă şi acele pericole, întorcându-mă la ea, ca să nu mai fie obligată să stea aici sau în vreun local, ori în acel colţ sinistru şi ghinionist de pe Hermanos Bécquer (ea spusese: „Crezi că dacă aş fi căsătorită aş sta aici, ce isteţ“). Nu citisem nimic în ziare despre travestitul-fetiţă cu capul zdrobit de trotuar, mă interesează de obicei acest soi de ştiri, din pricina profesiei mele. Celia era puţin fantezistă şi mincinoasă, dar nu până într-atât, nu bătea câmpii despre nenorociri, are un caracter optimist şi încrezător. Cu toate astea, m-am gândit, dacă ea era, chiar practica de câtva timp meseria de târfă şi prin urmare chiar se transformase în târfă, poate cunoştea bine mediul în care se învârtea şi deci nu avea nevoie să născocească nimic, şi prin asta toanele mofturoase şi cuvintele mai din topor şi dicţia ei mai aspră ar căpăta o explicaţie, totul se contaminează. *În fond, poate că nu se prefăcea*. Cum era posibil să am îndoieli, cum era posibil să nu fiu sigur dacă eram cu soţia mea sau cu o târfă (cu soţia mea transformată în târfă sau cu o târfă despre care credeam că este fosta mea soţie), trăisem cu ea trei ani de zile şi fuseserăm împreună cu un an înainte de-a ne căsători, mă trezisem şi mă culcasem cu ea în fiecare zi, o văzusem din toate părţile şi îi ştiam toate gesturile şi o auzisem vorbind nenumărate ceasuri în toate stările ei de spirit posibile – o privisem în ochi, pe pernă, altădată –, doar de patru sau cinci luni încetasem să o mai văd, cu toate că oamenii se pot schimba mult în acest timp, dacă este un timp în care s-au întâmplat lucruri anormale, boală sau suferinţă sau negare a vieţii de mai înainte. Dintr-odată mi-a părut rău că nu

avea o cicatrice sau vreo urmă ori vreo aluniţă foarte vizibilă, dacă ar fi avut aşa ceva aş fi dus-o la mine acasă şi i-aş fi scos toate hainele, chiar riscând astfel să capăt certitudinea că ea este. Sau poate aceste semne care ar fi putut să o identifice existau pe trupul ei şi nu mi le aminteam, memoria noastră este slabă şi nu privim cu atenţie la nimic, de ce am face asta când nimic nu este aşa cum pare, pentru că nimic nu este nemişcat şi perseverent, nimic nu dăinuie, nici nu se repetă, nici nu se opreşte, nici nu persistă şi unica soluţie pentru toate acestea este ca totul să se termine şi nimic să nu mai existe, ceea ce nu i se părea Unicului o soluţie rea uneori, după cum a spus cu nihilism; şi, în schimb, totul călătoreşte continuu şi în lanţ, unele lucruri aducându-le pe altele şi ignorându-se toate, totul călătoreşte spre propria-i dispariţie încet, imediat cum se întâmplă şi chiar şi în timp ce se întâmplă, chiar şi în timp ce aştepţi şi încă nu se întâmplă, şi îţi aminteşti ca fiind trecut ceea ce e încă viitor şi poate că până la urmă nici nu se mai petrece, îţi aduci aminte de ceea ce nu a fost. Totul călătoreşte, mai puţin numele, adevărate sau false, care rămân pentru totdeauna întipărite în amintire ca pe pietrele funerare, León Suárez Alday sau Marta Téllez Angulo, poate deja au gravat în piatră numele Martei, şi va fi un nume gravat în piatră, la fel ca acela de pe mormântul din 1914. Eu aş fi ştiut că Victoria era Celia, dacă Victoria mi-ar fi răspuns „Celia“, când am întrebat-o cum se numeşte, şi este posibil ca atunci eu să-i fi răspuns „Victor“, la întrebarea ei. Şi, dacă ar fi fost aşa, ne-am fi recunoscut unul pe altul şi poate ne-am fi îmbrăţişat şi nu ne-am fi dus pe strada Fortuny sub copacii care îşi mai păstrau frunzele şi sub un felinar galben, ci în fosta noastră casă, care acum e numai casa ei, sau în noua mea casă, şi nimic din ce se întâmplă acum n-ar fi avut loc în maşina mea, nici nu i-ar fi frică de mine.

„Da, înţeleg. Iartă-mă“, am spus. „Îl ştiai bine pe băiatul ăsta?“

„Nu, doar l-am văzut de două sau trei ori pe acolo, am schimbat cu el două vorbe. Îşi târa tocurile înalte de parcă s-ar fi împiedicat în pantofi, nu era obişnuit sau poate din pricina bolii, părea firav şi foarte zăpăcit. Era foarte drăguţ, foarte timid, destul de educat, spunea întotdeauna mulţumesc când îi răspundeai la o întrebare.“ Victoria rămase pe gânduri o clipă şi îşi mângâie cu arătătorul capătul unei sprâncene, cum făcea Celia Ruiz Comendador când, în toiul unei discuţii sau al unei povestiri, se oprea să se gândească la ce avea să spună sau îşi căuta cuvintele. Totuşi, coincidenţa acestui gest nu mi s-a părut decisivă în acea clipă. „Era genul de individ care, dacă eşti atent la el, ţi se pare firesc să nu trăiască prea mult. Îl vezi de la o poştă, parcă ar fi în plus, parcă lumea asta nu i-ar suporta şi s-ar grăbi să-i alunge din ea. Dar mai bine pentru ei ar fi să nu se nască deloc. Dar se nasc şi sunt printre noi, şi e îngrozitor ca oamenii pe care-i cunoşti să moară, chiar dacă de-abia îi cunoşti, nu te împaci cu gândul să nu mai fie cine a fost. Eu, cel puţin, nu înţeleg asta. Îi ziceau Franny, cred că îl chema Francisco. Ce moarte nenorocită.“ Acum îi vedeam Victoriei ceafa, îşi întorsese faţa spre stradă, rămase aşa un timp privind spre trotuarul străzii Fortuny lângă care parcasem, poate vedea cu ochii minţii craniul spart al acelui travestit-fetiţă chiar acolo pe jos sau pe-aproape. „Moartea oribilă şi moartea ridicolă“, m-am gândit, „capul între coapse în ultima clipă, şi dispreţul mortului faţă de propria lui moarte. Ce blestem, acum va trebui să-mi amintesc şi de acest nume al cărui chip nici măcar nu l-am văzut vreodată: Franny“; sau aşa mi l-am închipuit eu scris, din cauza lecturilor mele. Am tăcut şi eu un timp, mă gândeam, cu un cot sprijinit pe volan şi frecându-mi cu degetul mare locul de sub buza de jos. Dar nu durat prea mult această tăcere. Poate că se uitau la noi de departe, din ghereta ambasadei germane cufundate în întuneric.

„Ce spui, mergem un pic pe bancheta din spate?“, i-am propus Victoriei pentru a-i întrerupe reveria şi acel gest al degetului ei arătător. I-am pus mâna pe umăr şi i-am mângâiat ceafa. „Tot trebuie să-ţi câştigi banii“, şi i-am arătat geanta.

Ea se uită la mine şi îşi scoase guma din gură. De data aceasta deschise geamul şi o aruncă pe trotuar.

Până la urmă oboseşti să rămâi în umbră, spionând fără să fii văzut ori să te străduieşti să nu fii descoperit, aşa cum oboseşti să păstrezi un secret sau să nu scoţi la iveală un mister, ce epuizantă este clandestinitatea şi să fii conştient tot timpul că apropiaţii tăi pot să ştie lucruri diferite în legătură cu tine, unuia dintre prietenii noştri îi ascundem ceva şi altuia îi spunem o versiune diferită, fără ca primul să fi aflat de acesta, născoceşti pentru o femeie istorii complicate, pe care ulterior trebuie să le rememorezi ca să ţi le întipăreşti în minte pentru totdeauna cu detalii, ca şi cum le-ai fi trăit în realitate, conştient de riscul că mai târziu ai putea să te deconspiri, iar unei alte femei, o legătură mai recentă, i se povesteşte tot adevărul, în afară de acele lucruri inofensive care ne fac să ne fie ruşine de noi înşine: că putem petrece ore întregi urmărind la televizor meciuri de fotbal sau concursuri idioate, că citim benzi desenate, deşi nu mai suntem de mult copii, că ne-am târî pe jos să jucăm capace, dacă am avea cu cine, că suntem înnebuniţi după jocurile de noroc ori că ne place o actriţă, despre care recunoaştem că e groaznică şi chiar agresivă, că suntem indispuşi şi fumăm de cum ne trezim, sau că avem fantasme despre vreo practică sexuală considerată perversiune şi nu avem curajul să i-o propunem. Nu întotdeauna treci sub tăcere aceste lucruri ca să-ţi serveşti propriul tău interes sau pentru că ai greşit, nu întotdeauna din orgoliu, ci pentru a nu crea neplăceri cuiva sau pentru a nu decepţiona şi pentru a nu face rău, alteori numai din bunăcuviinţă, nu este politicos, nici civilizat să-ţi arăţi adevărata ta faţă, folosind un eufemism pentru maniile şi tarele tale; uneori originile sunt ascunse sau se falsifică, pentru că aproape toţi am fi vrut să avem o altă ascendenţă pe vreuna dintre cele patru linii ale bunicilor noştri, oamenii ascund ceva soţilor lor sau soţiilor şi chiar acelora dintre copii care îi seamănă prea mult celuilalt soţ sau care îi este mai apropiat, ascund vreo perioadă din propria lor viaţă, îşi detestă tinereţea sau copilăria ori vârsta adultă, în orice biografie există un episod mai mult sau mai puţin jignitor, deprimant sau sinistru, un lucru sau mai multe care pentru ceilalţi e mai bine să nu existe, iar pentru tine însuţi mai bine să le treci sub tăcere, să faci abstracţie de ele. Ne este ruşine de prea multe lucruri, de înfăţişarea noastră şi de lucrurile în care am crezut altădată, de naivitatea şi de neştiinţa noastră, de supunerea sau, dimpotrivă, de orgoliul de care am dat dovadă odată, de toleranţă şi de intoleranţă, de atâtea lucruri propuse sau spuse fără să fi fost convinşi de ele, ne este ruşine că ne-am îndrăgostit de cine ne-am îndrăgostit şi de-a fi fost prieteni cu cei cu care am fost, vieţile nu sunt adeseori altceva decât trădare şi negare continuă a ceea ce a fost înainte, totul se interpretează şi se denaturează, cu trecerea timpului, şi suntem conştienţi, oricât de mult ne-am amăgi, că păstrăm în continuare secrete şi pecetluim mistere, cu toate că majoritatea acestora sunt triviale. Ce obositor este să trăieşti tot timpul în umbră sau, încă şi mai greu, în penumbra niciodată uniformă, nici egală cu ea însăşi, unele părţi sunt luminate şi altele întunecate pentru fiecare, veşnic schimbătoare după cum le cunoaştem sau nu, după zile şi interlocutori şi ambiţii, şi ne spunem mereu: „Nu mai sunt ce am fost, am întors spatele fostului meu eu“. De parcă am ajunge să credem că suntem alţii decât cei care credeam că suntem, pentru că hazardul şi năvalnica trecere a timpului ne modifică încontinuu împrejurările exterioare şi veşmintele, după cum a spus Singurul în acea dimineaţă când s-a apucat să-şi exprime ideile fără formă. Şi a adăugat: „Or, scurtăturile şi întortocheatele căi ale străduniei noastre sunt cele care ne transformă şi până la urmă ajungem să credem că este vorba despre destin, ajungem să ne vedem

toată viaţa în funcţie de ultimul lucru pe care l-am făcut, sau de cel mai recent, ca şi cum trecutul ar fi fost doar o pregătire şi am înţelege acest lucru pe măsură ce rămâne tot mai mult în urmă şi am înţelege totul abia la sfârşit“. Dar e adevărat şi că, pe măsură ce trece timpul şi îmbătrânim, ascundem tot mai puţin şi recuperăm tot mai mult din ceea ce a fost odată anulat, şi facem acest lucru numai din oboseală şi din pierderea memoriei sau conştiinţa apropierii sfârşitului, clandestinitatea şi secretul şi umbra cer o memorie fără greş, să-ţi aminteşti în fiecare clipă cine ce ştie şi cine ce nu ştie, când trebuie să te prefaci, cine este la curent cu fiecare revers şi fiecare pas otrăvit, cu fiecare greşeală şi strădanie şi scrupul şi faţă întunecată a timpului. Uneori citim despre un om care mărturiseşte o crimă la patruzeci de ani după ce a comis-o, persoane care duceau o viaţă normală se predau justiţiei sau descoperă un secret care le macină, iar naivii şi justiţiarii şi moraliştii cred că le-a învins remuşcarea sau dorinţa de a plăti pentru păcatele lor, sau o conştiinţă torturată, când de fapt ceea ce le-a învins şi le pune în mişcare pe aceste persoane este oboseala şi dorinţa de coerenţă, incapacitatea de a minţi sau de a trece sub tăcere ceva, pentru a-şi aduce aminte de ceea ce au trăit şi au făcut şi, totodată, de faptele din imaginaţie, de vieţile substituite sau născocite, în afară de cele trăite efectiv, pentru a uita cele întâmplate în realitate şi a le înlocui cu cele fictive. Doar oboseala pe care o presupune umbra îndeamnă uneori la dezvăluirea faptelor, aşa cum se arăta deodată cel care se ascundea, urmăritorul şi urmăritul, pur şi simplu pentru ca jocul să ia sfârşit şi să scape din ceea ce s-a transformat într-un fel de vrajă. Aşa cum m-am lăsat eu văzut de Luisa în acea după-amiază după ce am urmărit-o la ieşirea din restaurant, după ce l-am condus amândoi pe Téllez până la poarta casei lui, mergând pe jos fiindcă era foarte aproape, ea şi cu mine încadrând silueta care se clătina pe picioarele subţiri de balerin retras precum o geamandură plutitoare, nu atât de tare precum în cimitir, din fericire, în acea zi nu numai din cauza vârstei sau a corpolenţei sale nu putea să-şi ţină echilibrul. Şi acolo drumurile noastre s-au despărţit, am văzut cum tatăl deschidea uşa ascensorului vechi şi se aşeza pe banchetă pentru a se odihni în scurtul traseu vertical şi dispărea în cutia lui de lemn precum o divinitate care se înălţa în ceruri, şi atunci Luisa Téllez îmi spuse „Bine, la revedere“, iar eu am răspuns „Ne mai vedem“ sau ceva asemănător, amândurora ni se părea foarte probabil să ne mai întâlnim în ce mai rămăsese din acea săptămână, în care eu aveam să vin în continuare să lucrez pentru Téllez în casa lui.

Ea o luă într-o direcţie, iar eu am schiţat gestul de-a porni în direcţie opusă, dar, după doi-trei paşi, m-am oprit şi m-am întors să mă uit după ea, şi văzând-o din spate cum mergea, cu gleznele ei care semănau atât de tare cu ale surorii ei Marta – sau poate mai mult mersul semăna decât gleznele –, m-am hotărât să o urmăresc o vreme, până când mă plictiseam sau oboseam. Merse cu pas iute pe câteva străzi, ca şi cum ar fi ştiut ce ţintă avea, şi doar când a intrat pe Velázquez şi-a încetinit mersul şi a început să privească vitrinele, mai întâi doar câteva secunde – tocul într-o parte, pământul ud de ploaie –, cum ar face cineva care vrea să-şi ia doar repere pentru a reveni să se uite mai cu atenţie şi pe îndelete în altă zi, apoi a început să se oprească pentru mai mult timp – tocurile drepte, pământul ud de ploaie – până când în cele din urmă intră într-un magazin de haine, şi atunci mi-am amintit că promisese să cumpere un cadou pentru aniversarea cumnatei ei, Maria Fernández Vera, din partea lui Téllez. M-am oprit cu multe precauţii în faţa magazinului şi dintr-un colţ al vitrinei am îndrăznit să privesc în interior pe furiş, mai ales după ce am văzut că Luisa stătea cu spatele la stradă, vorbind cu o vânzătoare. Apoi se duse spre raionul de fuste şi rămase să le privească şi să le pipăie, cu vânzătoarea ţinându-se scai după ea – una dintre acele tinere care nu-i dau răgaz cumpărătorului să se gândească, anticipându-i mereu privirea, scotea din raft haine pe care Luisa le respingea cu un gest al capului –, până ce în sfârşit luă o fustă şi intră într-o cabină de probă. Era neglijentă cu lucrurile ei sau încrezătoare, îşi lăsă poşeta afară, pe o tejghea de sticlă care semăna cu o masă. Câteva minute mai târziu ieşi din cabină îmbrăcată în fustă, vârându-şi bluza în ea. Nu-i stătea bine, era prea lungă, iar culoarea era lipsită de gust, îi

venea mai bine fusta ei. Făcu câţiva paşi înainte şi înapoi în timp ce se privea în oglindă – cu eticheta fustei atârnând –, se privi dintr-o parte, din spate, am înţeles din gesturile ei că nu-i plăcea şi m-am retras de la postul din care o spionam, m-am dus mai încolo şi m-am postat în faţa unui chioşc de ziare, în timp ce Luisa ieşea, am fost nevoit să cumpăr un ziar străin, absolut neinteresant pentru mine. Când ieşi în stradă, îşi privi ceasul, poate îşi trecea timpul aşteptând ceva, o fustă nu mi se părea a fi un cadou potrivit din partea lui Téllez pentru nora lui, ar fi prea evident că nu el o cumpărase, deşi poate că asta nici nu conta. Luisa continuă să meargă pe Velázquez şi ajungând la colţul cu Lista sau Ortega y Gasset (acestei străzi i s-a schimbat numele de mult timp, dar încă i se mai spune aşa, fiind cunoscută sub fostul ei nume, ghinionul filosofului), intră într-un local Vips, destul de mare ca să pot intra şi eu în urmă şi să o urmăresc de departe fără ca ea să mă vadă, dacă mă purtam cu prudenţă. Am văzut-o cum se uita la raionul de cărţi, lua una, citea textul de pe clape sau de pe copertă şi o punea la nou, nu reuşea să o răsfoiască (în acest fel de magazine au de obicei noutăţi şi multe sunt învelite în celofan, frustrant), în sfârşit se opri la o carte, întâi n-am reuşit să-i văd titlul, şi se duse apoi la raionul de discuri, eu am rămas mai departe şi întors cu spatele, făcându-mă că mă uit la casetele video şi uitându-mă din când în când peste umăr la ea, să nu iasă din magazin fără să o văd. Într-un acces de panică (ea îşi ridică pe neaşteptate privirea în direcţia mea) am luat o casetă la întâmplare, ca şi cum aveam de gând să o cumpăr, pentru a nu da de bănuit: un gest absurd, nu conta ce făceam dacă ea m-ar fi văzut şi de asemenea nici dacă nu m-ar fi văzut. Dar Luisa nu era grăbită să plece sau căuta în continuare un cadou şi, câteva minute mai târziu, se duse ţinând în mână cartea, dar fără nici un disc, spre raionul de alimente, eu m-am dus cu caseta mea video până la cel cu reviste şi m-am apucat să le răsfoiesc, privind-o cu coada ochiului, stând în continuare mai degrabă în spatele ei, este singura regulă imuabilă a urmăritorilor. Şi atunci mi-am dat seama că în curând avea să se întoarcă acasă la ea sau la Deán (să meargă acasă la cineva, oricare acasă), pentru că scosese două recipiente mari de îngheţată Häagen-Dazs din frigider, deschizând uşiţa de sticlă transparentă, i-am văzut chipul înconjurat de vaporii îngheţaţi câteva clipe, cât i-a trebuit ca să aleagă aromele, un nor de abur alb care, prin contrast, făceau ca faţa ei să pară îmbujorată. Nu putea să mai întârzie prea mult înainte de a se întoarce acasă, altfel se topea îngheţata, era aceeaşi marcă pe care mi-o dăduse ca desert Marta la cina din casa ei şi obişnuia să o cumpere şi Luisa, sau poate că îi plăcea copilului Eugenio şi amândouă surorile i-o cumpărau – Marta făcuse din îngheţata asta un desert *ad-hoc*, nu avusese habar că urma să aibă un invitat la cină până la o oră târzie a după-amiezii. Să duci îngheţată, iarna, unui copil atât de mic era foarte improbabil, mi-am schimbat gândul imediat, deşi nu ştiu prea bine ce mănâncă copiii de doi ani, nici de altă vârstă, Luisa ar trebui să ştie, dacă se oferise să aibă grijă de el. Atunci mi-am pus întrebarea cu cine o fi stând copilul, la vârsta aceasta – atâta lucru ştiu şi eu – nu pot să fie lăsaţi singuri nici un minut, afară de momentele când dorm, ca în acea noapte pe Conde de la Cimera când am plecat şi l-am lăsat singur în toată casa, nu i se întâmplase nimic. Poate că îl ţineau deocamdată mătuşa şi unchiul celălalt, Maria Fernández Vera şi fratele Guillermo, în timp ce Deán şi Luisa luau masa cu Téllez pentru a-i hotărî viitorul, lucru pe care eu, prin prezenţa mea, îl împiedicasem parţial. Luisa mai luă un borcan cu cârnăciori şi nişte bere mexicană, Coronita era numele ei, poate avea să încropească şi ea o cină cu alimente atât de puţin festive, dar nu pentru mine. S-a dus să plătească la casă, eu m-am ţinut pe urmele ei în spate, m-am dus la raionul de la care ea plecase, am luat şi eu un pahar cu îngheţată din frigider, m-am înconjurat în abur şi apoi m-am aşezat imediat la coadă la casă, ca să nu se aşeze prea mulţi cumpărători între ea şi mine – din fericire numai unul s-a strecurat –, altfel puteam să-i pierd urma la ieşire. Tipul nu era înalt de statură, nu mă împiedica s-o văd. Eram foarte aproape de ea, îi vedeam bine ceafa (am avut noroc că nu s-a întors brusc). Am putut atunci vedea şi titlul cărţii cumpărate de ea, *Lolita*, un roman excelent, dar pentru situaţia aceea puţin ciudat, deplasat, nu era o carte de oferit în dar unei cumnate. Doar când

îmi plăteam deja grăbit îngheţata şi caseta video am realizat ce film tocmai cumpărasem la nimereală, era *101 dalmaţieni*, desene animate, absolut neinteresant pentru mine, dar n-aveam timp să alerg înapoi să-l schimb. Ajunsă în stradă, Luisa Téllez coborî pe Lista spre Castellana şi, înainte de-a ajunge pe Serrano, o luă pe altă stradă şi intră într-un alt magazin de haine cu vitrine mari, aş fi fost mult prea vizibil ca să o pot spiona de acolo. Puteam aştepta într-un bar din apropiere, dar preferam să o ţin sub ochi, aşa că m-am hotărât să mă plimb prin faţa magazinului, uitându-mă scurt înăuntru, fără să mă opresc, ca şi cum aş fi fost un personaj dintr-un film, care intră şi iese din câmpul vizual al spectatorilor traversând ecranul de la stânga la dreapta sau invers, gândindu-mă că, dacă m-ar fi văzut o dată trecând, ei i s-ar fi părut că treceam prima dată, ar fi crezut că mă aflam întâmplător pe strada aceea centrală, s-au văzut coincidenţe şi mai puţin probabile. Pavajul era puţin înfundat în faţa magazinului şi apa de la ploaie se strânsese într-o băltoacă, de fiecare dată când treceam trebuia să o evit şi, de fiecare dată, profitam de mica oprire ca să arunc o ocheadă înăuntru, Luisa discuta cu vânzătoarele leneşe, pipăia şi se uita la tot, poate că era nehotărâtă. Luă o fustă şi un fel de bluză elegantă (am văzut mai târziu că era elegantă) şi se duse spre cabina de probă, lăsându-şi din nou poşeta şi punga cu cumpărături, vânzătoarele care stăteau în picioare, cu braţele încrucişate pe piept, aşteptau, căscând, să iasă, nu mai erau în magazin alţi cumpărători în după-amiaza aceea cu vreme capricioasă, purtau haine chiar din acel magazin, deodată mi-am dat seama că era faimosul Emporio Armani. Începeam să mă satur să defilez dintr-o parte în alta (voiam să mă opresc puţin), când Luisa ieşi cu bluza şi fusta pe ea, fusta era destul de scurtă şi de culoare roşu-ânchis şi îi venea perfect, chiar mai bine decât cea pe care o avusese pe ea. M-am retras rapid din raza privirii ei şi am stat mai mult de un minut înainte să trec din nou, şi pe când treceam am văzut că Luisa făcea două lucruri deodată: se întorcea să meargă la cabina de probă după ce se uitase în oglindă, începând în acest timp să-şi scoată, din mers, bluza elegantă de culoare bej-deschis. Am putut să-i văd sutienul, braţele ridicate şi mânecile întoarse pe dos, i-am văzut subsuoara netedă şi curată. Nu am putut să nu mă opresc să o privesc şi am călcat în baltă cu piciorul drept, mi s-a udat pantoful, am simţit apa în ciorap şi pe piele, o adevărată pedeapsă, extrem de neplăcut. Când am ridicat privirea, intrase în cabină, dar acum ştiam cu siguranţă că femeia care îşi scosese o bluză şi se uitase pe fereastră din dormitorul Martei în a doua noapte după vizita mea era ea, sora, Luisa Téllez, care m-ar fi putut vedea de sus, prin urmare, pe când stăteam lângă taxiul cu motorul oprit, prefăcându-mă că aşteptam pe cineva, şi m-am gândit o clipă că acea siluetă putea fi Marta vie. Mă gândisem la asta, deşi ştiam că era imposibil. Una avea îngheţată în casă, cealaltă o cumpăra acum; una avea o bluză elegantă, Armani, pe care eu am ajutat-o să şi-o scoată, iar cealaltă o proba acum în faţa propriilor mei ochi. Eram în continuare *haunted*, sub vrajă, m-am gândit, sau vraja punea stăpânire pe mine din ce în ce mai mult. Dar poate bluza cea nouă o cumpăra pentru cumnata ei ca din partea lui Téllez, socrul cu bani, i-o fi adunat pe vremea lui Franco. Am văzut-o pe Luisa plătind cumpărăturile cu o carte de credit (fiecare obiect într-o pungă separată) şi am făcut câţiva paşi mai departe astfel încât să-mi reiau urmărirea imediat cum ieşea din magazin: se întoarse pe Ortega y Gasset sau Lista şi ajunse până pe Castellana, această alee care pare a fi un râu al oraşului, o fâşie lungă, cu cheiuri mărginite de copaci, dar prea dreaptă, fără meandre, fără apă, un râu de asfalt, cu cheiurile la acelaşi nivel. Unul dintre aceşti copaci fusese doborât de furtună, retezat de la rădăcini, şi pământul era plin cu aşchii de lemn, furtuna pe care o văzusem din restaurant probabil că fusese cu adevărat violentă, cu vânt năprasnic, doar dacă nu cumva copacul se prăbuşise de câteva zile şi nu îl luase nimeni de acolo, în Madrid nimeni nu se grăbeşte să repare stricăciunile, crengile nici nu erau tăiate. Oricând s-ar fi întâmplat, se prăbuşise spre alee, nu spre şoseaua pe care treceau neîncetat maşini – râul –, ar fi putut strivi vreun trecător. Nu eram departe de Hermanos Bécquer, de colţul cu Castellana unde, în urmă cu mai mult de doi ani, o luasem pe Victoria şi o lăsasem tot acolo, noaptea târziu, aşa voise ea, să o las tot acolo şi am făcut ceea ce mi-a cerut. După ce

trecusem din nou pe locurile din faţă ale maşinii mele pe strada Fortuny şi înainte de a pleca, am ezitat dacă să-i propun sau nu să mai câştige câteva bancnote în plus venind acasă la mine până dimineaţa: dacă era Celia i-ar fi fost teamă sau ar fi devenit nostalgică, dacă era Victoria ar fi trebuit să fie de acord şi să se bucure, o noapte întreagă de marţi cu aparatul de taxat pornit nu putea fi ceva obişnuit, ci un mare chilipir. Totuşi, nu i-am propus, poate o dată mult mai mult nevoind să capăt certitudinea, poate ca să nu fiu obligat să-mi amintesc silueta ei în dormitorul meu, sunt mai greu de alungat fantasmele care au trecut prin încăperile noastre.

„Altceva?“, m-a întrebat în timp ce eu stăteam la îndoială. Genul acesta de întrebare îl auzi în magazine, după ce ai cumpărat ceva.

„Vrei tu altceva?“, i-am răspuns eu, forţându-mi norocul.

„Ah“, răspunse ea uşor surprinsă, luându-şi revanşa „adu-ţi aminte că eu mă aflu aici ca să fac ce-mi spui tu, tu comanzi“. Îşi luase impermeabilul de pe bancheta din spate, dar nu-l îmbrăcase, îl ţinea împăturit atent pe coapse, de parcă s-ar fi pregătit să plece. Eu n-am spus nimic, şi atunci ea scoase altă gumă de mestecat din poşetă şi, în timp ce-i desfăcea ambalajul, mai zise cu o uşoară zeflemea, uitându-se la dreptunghiul foarte mic: „Adu-ţi aminte-ţi că puteai să mă şi omori“. Îşi îngăduia acest comentariu acum, pentru că era liniştită şi nu-i mai era deloc frică, chiar ea spusese, „Cu voi, tipii, ne prindem repede ce aveţi de gând“, în ceea ce mă privea se prinsese deja.

„Ce nesuferită eşti“, am răspuns eu şi am pornit motorul ca o continuare a acestei fraze sau ca o încheiere a ei. Zgomotul aduse deodată lumină în ghereta ambasadei germane, doar o clipă, apoi se cufundă imediat iarăşi în întuneric. Poate că paznicul nici nu ne văzuse, poate că aţipise şi cheia de contact îl deşteptase dintr-un coşmar. „Unde vrei să te las?“

„De unde m-ai luat“, răspunse. „Noaptea mea încă nu s-a terminat“, şi îşi vârî guma în gură: acum era de căpşuni aroma care s-a amestecat cu mirosurile din maşină, nişte mirosuri acum noi şi puternice.

Nu mă aşteptam la ultimul lucru pe care îl spusese, adică nu-mi trecuse prin cap să mă gândesc la asemenea lucru, şi din acest motiv m-am hotărât să o urmăresc, sau mai degrabă să nu plec de-adevăratelea, după ce o lăsasem în colţul ei, care nu-i adusese ghinion deocamdată. Eram atât de aproape, încât am făcut un mic ocol până să mă întorc pe Hermanos Bécquer, ca să mă obişnuiesc cu acest gând neaşteptat şi ca să câştig ceva timp. Înainte de-a se da jos din maşină, i-am mai dat o bancnotă, i-am pus-o în mână, banii din mână în mână, ceva neobişnuit.

„Asta pentru ce e?“, m-a întrebat.

„Pentru că ţi-am făcut frică, mai înainte“, am răspuns.

„Ce idee fixă, dar nici nu mi-a fost frică de tine“, zise ea. „Dar oricum, mulţumesc.“ Deschise portiera şi ieşi din maşină şi începu să-şi îmbrace impermeabilul înainte de-a atinge trotuarul, fusta ei prea scurtă era mai şifonată, dar nu pătată, nici stricată, cel puţin nu de mine. Eu am pornit în grabă, nu îmbrăcase decât o mânecă. Am făcut la dreapta, nu mai era decât una dintre cele două târfe pe treptele de pe Castellana, pământul era tot umed şi probabil îngheţat.

Dar nu m-am dus încă acasă, ci am întors pe prima stradă şi am parcat pe ea, lângă Dresdner Bank, cu grădina ei imensă cu gazon şi bazin în spatele grilajului, pentru mine clădirea a rămas Colegiul Alamán care se afla aproape de colegiul unde învăţasem eu, acea grădină era curtea fără pavaj unde priveam cum se jucau uneori băieţii de vârsta mea în pauze cu un amestec de invidie şi uşurare pentru că nu eram ca ei, aşa îi privesc copiii întotdeauna pe ceilalţi copii pe care nu-i cunosc. În faţa acestei bănci sau colegiu sunt trei sau patru localuri arhaic frivole unde vin să bea un pahar târfele din partea locului când simt nevoia de o băutură tare sau le-a udat ploaia până la piele. M-am dus pe jos până la colţul următor celui în care se postase din nou Celia sau Victoria, locul cel mai înalt, acolo unde se sfârşea prima porţiune a pantei, despre care am vorbit mai înainte – care semăna cu un pod –, şi începea cea de-a doua, perpendiculară pe ea, adevărata

continuare a străzii Hermanos Bécquer, pe această porţiune a porţiunii erau copaci pe care se căţăra o plantă decorativă urcătoare, cu trunchiurile acoperite de frunze perene şi crengi pline la nivelul capului meu. Şi, ascuns acolo, am spionat-o pe târfă, am văzut-o rezemându-şi obosită şi răbdătoare spinarea de zidurile companiei de asigurări, chiar în faţă era o altă clădire, o construcţie amintind vag de decorurile biblice, cu o faţadă pretenţioasă care semăna cu zidurile Ierihonului cum sunt înfăţişate în unele stampe sau în filme, deşi eu nu le vedeam bine de la locul meu de observaţie, nu o vedeam bine nici pe târfă, cele două colţuri sunt destul de îndepărtate, aşa că am mai coborât puţin pe strada pe care aştepta ea, General Oráa, şi nu Hermanos Bécquer, aşa cum scrie pe plăcuţă, riscând să mă vadă dacă se uita la stânga ei, partea din care veneau maşinile care, ca şi a mea, ar fi putut să se oprească şi să-şi deschidă uşile ca să o facă să dispără înăuntru. M-am oprit în faţa unui bar închis, Sunset Bar se numea, pardesiul meu crem ar fi fost o pată prea vizibilă în întunericul luminat de felinarele gălbui. Am stat acolo liniştit destul timp, lipit de perete precum Peter Lorre în filmul *M*, vampirul din Düsseldorf, l-am văzut şi pe acesta. Se circula şi mai puţin decât atunci când trecusem eu, şi mi-a încolţit în minte speranţa că nu va mai trece nimeni, dorinţa să nu o mai ia nimeni în maşină şi astfel să ia sfârşit noaptea ei, contrar a ceea ce credea ea şi îmi spusese. Era firesc să doresc acest lucru dacă nu eram pe de-a-ntregul sigur că nu era Celia, dar stând acolo lipit de perete mi-am dat seama că doream asta chiar dacă era Victoria şi tocmai o cunoscusem şi niciodată nu aveam să o mai văd. Ce straniu este acest contact intim, cât de puternice sunt legăturile pe care le creează într-o clipă, chiar dacă mai pe urmă devin şterse şi se rup şi se uită, uneori este greu să-ţi aminteşti că au fost într-o noapte, sau două, sau mai multe. Dar nu imediat după ce le-ai creat pentru prima oară, atunci par urme de foc, când totul s-a întâmplat nu demult şi încă mai porţi pictat în ochi chipul celuilalt şi-i simţi mirosul, care se depozitează pe pielea ta un timp, asta rămâne după ce cuplurile se despart, adio, înflăcărare, şi adio, jigniri. Adio, amintiri. Eu încă mai simţeam mirosul Victoriei sau al Celiei care era diferit de al Celiei când era numai ea singură şi trăia cu mine, deodată m-am gândit că e absurd să nu o mai văd sau ca ea să se urce într-o altă maşină, chiar dacă asta era meseria ei, iar eu de fapt nu voiam să mai am nimic de-a face cu ea, dacă era Celia încetasem să mai am ceva cu ea, cu dificultate, dar pentru că aşa voisem eu, o evitasem până ce se resemnase sau obosise, sau poate încercam doar să capăt ceva putere pentru a-mi permite să-i regret insistenţele, o amânare. Înaintă doi-trei paşi spre şosea, târându-şi tocurile, din fericire pentru mine mai mult spre Castellana decât spre General Oráa sau Hermanos Bécquer de unde o spionam eu, altfel m-ar fi văzut – cred eu –, acum traficul era mai intens pe partea laterală a străzii Castellana şi era posibil ca târfa rămasă pe trepte să fi agăţat un client în timpul cât eu parcasem maşina şi mă întorceam, aşa că Victoria nu încălca teritoriul nimănui dacă stătea acolo. Pe trotuarul ori aleea mărginită de copaci apărură doi indivizi cu mutre oribile, de puşcăriaşi, care îi ziseră ceva, nu am auzit ce, o grosolănie, am auzit-o apoi pe ea răspunzând cu îndrăzneală în voce, iar ei îşi încetiniră mersul ca şi cum ar fi vrut să se confrunte cu ea, m-am gândit că poate va fi necesar să mă amestec şi în sfârşit să devin folositor şi să o apăr – vampirul cel bun –, să am iar de-a face cu ea împotriva voinţei mele şi a ceea ce era de aşteptat, măcar în noaptea aceea, uneori nu te poţi stăpâni să iei parte la ce se întâmplă în faţa ochilor tăi, să încerci să opreşti un cuţit care urmează să se înfigă în pântecele cuiva, dacă îl vezi fulgerând, de pildă, sau să îmbrânceşti pe cineva la o parte ca să nu fie decapitat de un copac prăbuşit de furtună, dacă îl vezi căzând, de pildă. „Smochină uscată, gaură scârboasă!“, îi strigară indivizii. „Cară-te să ţi-o freci!“, strigă şi ea şi totul rămase aici, tipii nici nu se opriră, îşi văzură de drumul lor şovăielnic arătându-i un deget şi umflându-şi hainele de pe ei, ieşind din raza privirii mele.

Şi nu trecuseră decât două minute când opri acea maşină lângă Celia sau Victoria, o apropie de trotuar cum o apropiasem eu pe a mea, doar că nu venea de pe Hermanos Bécquer, ci de pe Castellana, era tot un Golf, de culoare roşie, se pare că noi, cei care avem maşini Golf, suntem

mai solitari şi mai noctambuli decât alţii. Ea stătea cu spatele la mine acum, aşa că m-am aventurat să înaintez câţiva paşi încă, am trecut pe lângă apărătoarele de soare ale barului Sunset şi am rămas mai expus, deşi stăteam tot lipit de zid ca o şopârlă, voiam să văd şi să aud, îmi străfulgeră prin minte gândul că cine ştie prin ce noroc puteau să nu ajungă la nici o înţelegere, tipul din Golf putea fi un zgârie-brânză sau putea să-i dea de gândit Victoriei într-un fel sau în altul. Ea înaintă până la marginea trotuarului, mă gândii că el avea să-i deschidă uşa din dreapta şi astfel eu nu aveam să-l văd deloc, şi totuşi nu s-a întâmplat astfel, deschise uşa din stânga şi ieşi din maşină ca să vorbească cu ea peste capotă, cu mâna stângă rezemată pe portiera rămasă întredeschisă. Cu toate că pe ea o vedeam din spate, am recunoscut gestul schiţat de ademenire, întredeschiderea impermeabilului cu mâinile în buzunare, pentru a lăsa să se vadă mai mult trupul ei cu care eu tocmai avusesem acel straniu contact intim care creează iluzia instantanee a unei legături, chiar dacă prin mijlocirea unui prezervativ. Mi-am scos pardesiul ca să devin mai puţin vizibil, dacă bărbatului îi trecea prin cap să se uite în direcţia în care mă aflam eu, şi m-ar vedea în întuneric: l-am aşezat pe braţ, simţind răcoarea nopţii. „Cât vrei pentru un sfert de oră? Mă grăbesc“, l-am auzit spunându-i Victoriei, peste maşina aflată între ei. N-am auzit ce i-a răspuns, probabil ceva rezonabil, pentru că am văzut după aceea gestul lui cu capul, un gest care poruncea „Urcă“ fără ezitare sau menajamente. Bărbatul urcă din nou în maşină şi la fel şi Celia, îşi deschise singură uşa din dreptul ei şi plecară repede, dispărură din câmpul meu vizual, tipul se grăbea. Era un bărbat care părea de vârsta mea actuală, blond şi cu un început destul de vizibil de chelie, mi s-a părut că nu arăta rău, destul de bine îmbrăcat şi fără să pară beat sau disperat sau răuvoitor, mi s-a părut că ar fi un medic, poate îşi dorea să adoarmă repede şi mai bine dacă mergea la culcare după ce s-a regulat sau după o felaţie rapidă cu mâinile pe volan, o chestie de igienă după ce petrecuse opt ore de gardă într-o clinică plină de infirmiere obosite, cu ciorapi alburii şi cu cusături deformate. Şi atunci mi-am simţit inima strânsă, rămas singur acolo precum ucigaşul şi fugarul *M*, toate târfele plecaseră şi una dintre ele urma să mă facă obiect al dispărutului verb *ge·licgan* împotriva voinţei mele, sau părtaş al uitatului substantiv *ge·for·liger* în timp ce eram singur, sau avea să mă transforme pentru totdeauna în fictiv *ge·brÿd·guma* al acelui tip, fără acordul meu – dar cum ar putea exista acord –, mă va face să mă coniubesc şi să împlinesc cofornicaţia şi să fiu coniubit al acelui presupus medic pe care îl văzusem câteva clipe de departe şi care, spre deosebire de mine, se grăbea – nici cu el nu va mai avea de-a face. În acea clipă sau în următorul sfert de oră mi se stabilea o înrudire anglo-saxonă nedorită şi postumă prin chiar caracterul ei, a cărei semnificaţie şi sens exacte nu le voi şti, deoarece propria mea limbă nu le conţine, nici nu le denumeşte, şi împotriva căreia nu era nimic de făcut; şi una este să o ştii şi alta e să o vezi cu ochii tăi ori să asişti la preparative, una e să-ţi imaginezi timpul în care se întâmplă faptele care ne sunt neplăcute, sau ne fac rău ori ne duc la disperare şi alta să ne putem spune cu certitudine: „Acest lucru are loc chiar acum, pe când eu stau aici singur şi nemişcat, lipit de zid, neştiind ce să fac în întunericul plin de frunze strivite şi jilave, în timp ce mă întorc călcând aceste frunze la maşina mea parcată lângă Dresdner Bank sau Colegiul Alamán al copilăriei mele şi mă sui în ea şi o pornesc, acum câteva minute eram tot în ea pe strada Fortuny însoţit de Victoria sau Celia, având acel straniu contact intim pe bancheta din spate sau vorbind înainte cu ea pe scaunele din faţă fără a avea curajul de a căpăta certitudinea pe care acum cred că o am din gelozie, încercând să nu o recunosc pe cea pe care o recunoşteam şi, totodată, nedorind să iau o târfă oarecare drept propria mea soţie pe care o părăsisem. Acum, în schimb, am o certitudine care nu depinde de identitate, nici de nume, ştiu că această femeie se află într-o altă maşină şi că trupul ei se află în alte mâini, mâinile care alunecă în toate părţile fără şovăială, nici scrupule, mâinile care apasă, sau mângâie, sau caută şi, de asemenea, lovesc (oh, a fost fără voia mea, nu trebuie să mi se ia în nume de rău), gesturi mecanice uneori ale mâinii experimentate şi neutre a medicului care examinează un corp întreg, despre care nu ştie încă dacă îi place“. Şi în

timp ce conduceam pe aceleaşi străzi pe care le străbătusem înainte cu ea, încercând să văd Golful roşu parcat – chiar Fortuny şi Marqués de Riscal şi Monte Esquinza şi Jenner şi Fernando el Santo, pe nici una, nici urmă –, m-am gândit, de asemenea, cu un amestec de oroare şi speranţă, că nici măcar de atâta lucru nu puteam fi sigur, fiindcă nu eram de faţă: poate nu vor ajunge nici să se reguleze, nici felaţia, cu mâinile pe volan, nu se va împlini, dacă acel bărbat sau medic avea degete stângace şi dure ca nişte clape de pian şi se decidea să le folosească înaintea oricărui contact împotriva gâtului sau a pomeţilor sau a tâmplelor Victoriei sau Celiei, bietele ei tâmple, aruncând-o până la urmă inertă pe asfalt şi pe frunzele umede. Şi, în timp ce mă dădeam bătut şi mă întorceam, în sfârşit, acasă – sfertul de oră deja trecuse, chiar dacă acest sfert de oră e numai un fel de-a spune şi poate cei doi erau încă în Golful roşu sau medicul se decisese să o ducă la el acasă până dimineaţa, eu nu voisem să dau ocazia acestei amintiri sau fantasme în dormitorul meu şi acum sufeream –, m-am gândit că în zilele care urmau va trebui să citesc ziarele cu atenţie şi cu respiraţia oprită, căutând şi temându-mă să nu găsesc o ştire care poate avea să mă transforme în văduv, dacă Victoria era Celia, şi mă va face să îmi regret temerile până în ultimul ceas, dacă Victoria era Victoria. Maşina mirosea a ea şi eu miroseam a ea.

Am ajuns acasă într-o stare de excitaţie extremă, nimic nu avea să mă mai facă să adorm, aş fi putut pleca, după ce o lăsasem pe târfă la locul ei şi astfel ar fi rămas doar să-mi imaginez, o distracţie, un amuzament, a-ţi imagina ceva este doar un joc, în timp ce a vedea cu ochii tăi e un lucru serios şi, uneori, o dramă, consolarea incertitudinii nu vine decât cu timpul. Dar mă văzusem pe mine însumi cu femeia în maşina mea şi acest lucru mi-e destul ca să o văd şi acum cu medicul conamant, sau concurvar este un termen mai adecvat, poate că de el chiar trebuia să se teamă. Am dat drumul televizorului aşa cum i-am dat drumul după doi ani şi jumătate pe Conde de la Cimera, neştiind ce să fac în vreme ce o femeie murea lângă mine şi eu nu-mi dădeam seama, nici nu îmi făceam prea multe griji, este adevărat că nici ei nu-i venise să creadă, şi aşa cum îi dăduse drumul Singurus în palatul lui în aceeaşi noapte în care suferea de insomnie şi ieşise din dormitorul său ca să nu deranjeze pe nimeni şi să ademenească în felul acesta somnul în faţa ecranului, la mine a deschide televizorul este un gest firesc când ajung acasă noaptea târziu, cred că este un gest firesc la noi, oamenii care trăim singuri, şi pe deasupra suntem nimeni, suntem curioşi să vedem ce s-a mai întâmplat în lume cât am lipsit, ca şi cum am fi fost mereu absenţi din lume. Era deja foarte târziu şi doar pe câteva canale mai era ceva, şi primul lucru pe care l-am văzut pe unul dintre canale a fost un cavaler în armură care îşi încredinţa sufletul Domnului, îngenuncheat, în faţa unui cort de campanie, era vorba fără îndoială de un film, era color şi desigur nu era nou, cele mai bune programe sunt mereu noaptea, când aproape nimeni nu le poate vedea. Scena se schimbă imediat şi atunci apăru un alt bărbat culcat şi îmbrăcat, mi-am dat seama că era un rege, văzând mânecile cămăşii lui pline de volane, un rege insomniac sau poate dormea cu ochii deschişi, se afla tot într-un cort de campanie, deşi era întins cu faţa în sus într-un pat adevărat cu perne şi cu aşternuturi, nu-mi amintesc prea multe, dar asta mi-a rămas în minte. Şi atunci începură să-şi facă apariţia rând pe rând fantasme suprapuse peste un decor ce părea a fi câmpul unei bătălii care avea să fie dată peste puţin timp sau în viitor: un bărbat, doi copii, un alt bărbat, o femeie şi un alt bărbat care îşi ridica pumnii şi striga precum cineva care vrea răzbunare, dar toţi ceilalţi, cu chipuri adânc întristate şi nefericite, părul albit şi cuvinte amare pe buzele lor decolorate care păreau mai degrabă că citesc în şoaptă decât că vorbesc, cei care sunt deja fantasme rareori pot să ne vorbească fără dificultate. Acel rege era *haunted* sau sub vrajă, sau mai exact era *haunted* sau *hanté* în acea noapte de apropiaţii lui care îi reproşau propria lor moarte şi-i doreau nenorociri pentru bătălia de a doua zi, îi spuneau lucruri oribile cu glasul trist al celor care au fost trădaţi sau au murit din cauza unei fiinţe iubite. „Mâine în bătălie să te gândeşti la mine“, îi spuneau bărbaţii şi femeia şi copiii, rând pe rând, „şi fie ca spada ta să cadă fără tăiş: să mori în disperare“. „Mâine să fiu o povară pe sufletul tău, să fiu plumb în pieptul tău

şi să ţi se sfârşească zilele în sângeroasa bătălie: să ţi să frângă lancea.“ „Să te gândeşti la mine când am fost muritor: să mori în disperare“, îi repetau, rând pe rând, copiii şi femeia şi bărbaţii. Îmi amintesc bine de toate aceste cuvinte şi mai ales de cele pe care i le spunea femeia, ultima care îi vorbea, femeia-fantasmă cu obraji şiroind de lacrimi: „Această nefericită Ana, soţia ta“, îi spunea, „care niciodată n-a dormit un ceas în pace cu tine, umple acum somnul tău de nelinişte. Mâine în bătălie să te gândeşti la mine şi fie ca spada ta să cadă fără tăiş: mori în disperare“. Şi regele se ridica terifiat în capul oaselor sau se trezea pe jos urlând după aceste coşmaruri ale groaznicei nopţi, iar eu m-am înspăimântat şi eu văzându-le şi auzind vuietul lor din ecran; m-am înfiorat de spaimă – cred că este vorba de forţa reprezentării – şi am dat pe celălalt canal care încă mai emitea, era un alt film vechi, de data acesta era alb-negru şi cu avioane, Spitfire-uri Supermarine şi Stukas-uri şi Hurricane şi Messerschmitt-uri 109 şi de asemenea un Lancaster, numele dinastiei celor doi Henric; Bătălia pentru Anglia poate, despre aceasta era vorba, cea care i-a inspirat lui Winston Churchill una dintre cele mai renumite fraze ale lui: „Niciodată în istoria conflictelor umane, atât de mulţi n-au datorat atât de mult la atât de puţini“, mereu abreviată această frază când este citată, ca şi aceea cu „sânge, sudoare şi lacrimi“, din care se omite cuvântul „strădanie“. Stukas-uri şi Junkere au bombardat Madridul în timpul războiului nostru, mai ales Junkerele, populaţia le poreclise „găini“ din cauza lentorii cu care se apropiau cu încărcăturile lor distrugătoare profilate pe fundalul aceluiaşi cer pe care îl vedeam de la fereastra mea, în schimb cele de vânătoare republicane erau numite „şoareci“, Mig-uri ruseşti rapide şi vechi Curtiss-uri americane. M-am simţit mai în largul meu în această lume care nu avea nimic supranatural, cu lupte aeriene şi având o aţiune mai apropiată în timp, personajele cu armură şi volane ale primului film probabil că erau mai aproape de folosirea verbului *ge·licgan* sau ale substantivelor *ge·for·liger* şi *ge·brÿd·guma,* la care mă gândisem în această noapte şi pe care este posibil să le fi inventat mintea mea, dar sensul lor nu-l inventasem eu: nu voiam să le văd, să ştiu cine erau, preferam să rămân în secolul meu şi la o moarte războinică chiar dacă poate că pe celălalt canal se dădea deja o altă bătălie şi noile morţi erau de asemenea războinice, şi nu crime, uciderea unor bărbaţi, femei şi copii. M-am uitat la avioane ezitând, dar în timp ce le aveam în faţa ochilor îmi răsunau în minte, plutind, blestemele fantasmelor din acea scenă de insomnie sau de coşmar, şi de aceea m-am gândit sau mai degrabă mi le-am amintit mult mai târziu, când în camera copilului Martei Téllez m-am lovit în întuneric de ceva şi am văzut atârnate de tavan avioanele de jucărie care fără îndoială fuseseră ale tatălui său, mai multe şi mai bune decât cele pe care le avusesem eu vreodată când eram copil, avioanele atârnate de fire, care în fiecare noapte se pregăteau leneş pentru o luptă obositoare, nocturnă, minusculă, fantomatică şi imposibilă care niciodată nu avea loc sau avea loc doar în insomnia şi coşmarurile mele.

Mi s-a întipărit în minte ceea ce s-a întâmplat în acele două nopţi, totul mi-a rămas fixat în memorie.

Stăteam la îndoială dacă să-i telefonez Celiei, era târziu şi, în cazul în care era acasă, cel mai probabil dormea, de patru sau cinci luni nu mai aflasem nimic de ea decât de la alţii şi aş fi preferat să nu ştiu nimic, eu nu o sunam şi deja încetase şi ea să mă mai sune, cum aş putea să-i explic incoerenţa atitudinii mele şi impulsul meu brusc de a vorbi cu ea fără să-i povestesc ce se întâmplase, fără a-i spune că motivul apelului meu nepotrivit era acela că eu îmi închipuiam că fusesem cu ea cu puţin timp înainte, că-i deschisesem portiera maşinii şi că-i dădusem bani în stradă, că o luasem cu mine într-un colţ izolat ca să şi-i câştige: să-i spun că eu credeam că tocmai o regulasem, m-ar fi crezut nebun dacă auzea asta. Şi, totuşi, e greu să te abţii să telefonezi când te-ai gândit serios să faci asta, aşa cum un număr nou de telefon te tentează întotdeauna să-l formezi pe loc, acela fusese până nu demult numărul meu. Era trecut de trei şi Spitfirele luate în vizor şi urmărite de Messerschmitt-uri zburau pe ecran când am ridicat receptorul şi am format numărul, fără a-mi mai îngădui alte ezitări. Dacă răspundea Celia aveam să ştiu măcar că nu era

Victoria şi că nu se afla în primejdie, nu ar fi avut timp să scape din mâinile medicului şi să se întoarcă acasă, şi, pe deasupra, noaptea ei putea chiar şi acum să nu se fi terminat; dar, dacă nu răspundea, ar fi fost mai rău, neliniştea mea ar spori, din două motive sau din două spaime: că Celia era într-adevăr Victoria şi că i se întâmplase ceva rău, ceva atât de rău încât într-o zi îmi va apărea în insomnia mea sau în coşmarurile mele pentru a-mi spune ceea ce numai în ele îmi va mai putea spune: „Această nefericită Celia, soţia ta, care niciodată n-a dormit un ceas în pace cu tine, umple acum visul tău de nelinişte“. Sau îl umple de vrăji şi blesteme pentru că o lăsasem să iasă din viaţa mea şi, de asemenea, din acea noapte, această noapte în care aş fi putut să o aduc acasă la mine sub alt nume şi în felul acesta să o salvez. Prin urmare, era o greşeală să telefonez, o greşeală, dar am făcut-o: sună o dată, a doua şi a treia oară, încă nu era prea târziu să închid şi să rămân cu incertitudinea. S-a declanşat însă robotul şi am auzit vocea ei înregistrată: „Bună, ai sunat la 5496001. Acum nu sunt acasă, dar, dacă vrei să laşi un mesaj, spune-l după ce auzi semnalul. Mulţumesc“. Îl tutuia pe cel care suna, oricine-ar fi fost, lucru caracteristic tinerilor, ea era tânără, ca şi Victoria. Am auzit două sau trei semnale scurte de la telefoane anterioare şi apoi semnalul lung, şi m-am hotărât să vorbesc împins de teamă, spre deosebire de cealaltă dată, când formasem fostul meu număr în timp ce îmi scoteam hainele la capătul patului, într-o noapte melancolică sau deprimantă. „Celia“, am spus, „eşti acolo?“, robotul telefonului minte foarte adesea. „Sunt eu, Victor, nu eşti acasă? Poate dormi şi ai telefonul dat încet, nu ştiu“, spuneam ceea ce aş fi dorit eu să fie când mi se împlini această dorinţă şi vocea vie a Celiei mă întrerupse, era acasă şi ridicase receptorul auzindu-mă, prin urmare nu era Victoria şi încă nu, încă nu, m-am gândit imediat, încă nu pentru că era în viaţă. „Victor, dar tu ai habar cât e ceasul?“, spuse. „Încă nu“, m-am gândit, cum încă nu sosise ceasul pilotului acelui Spitfire MK XII Supermarine, care încă vedea lumea din înalt şi zbura. Nu mi s-a părut că o trezisem din somn, eu îi cunosc vocea adormită aşa cum îmi amintesc de chipul ei nefardat şi adormit, întrebarea părea mai mult un reproş de formă decât unul adevărat, nu-i stricasem somnul, eram sigur. „Ce se întâmplă?“, adăugă. Eu nu-mi pregătisem un pretext credibil, cum aş fi putut să-l pregătesc din moment ce nu exista nici unul, şi starea de excitaţie mă zăpăcise, aşa că am spus pentru a câştiga timp: „Vreau să vorbesc cu tine despre ceva. Pot să trec pe la tine un moment?“ „Acum?“, răspunse ea. „Eşti nebun? Dar tu ştii cât e ceasul?“ „Da, ştiu“, am zis, „dar e urgent. Nu dormeai, nu-i aşa? Nu pari trezită din somn“. Ea tăcu puţin, şi, înainte de a-mi răspunde la întrebare, spuse: „Aşteaptă o secundă“, putea să fie secunda care-i trebuia să se întindă după o scrumieră dacă-şi aprinsese o ţigară, deşi nu auzisem ţăcănitul brichetei, care se aude de obicei prin telefon, uneori se aude chiar şi zgomotul pe care-l face trăgând din ţigară cel cu care vorbim la telefon. „Nu, nu dormeam, dar nu poţi veni acum.“ „De ce? Nu stau mult, te asigur.“ Celia tăcu o clipă, am auzit un suspin de exasperare. „Victor“, spuse, şi am ştiut imediat că nu avea să mă primească, pentru că niciodată nu căpătăm ceea am cerut când femeile îşi încep fraza spunându-ne pe nume, „dar trebuie să-ţi dai seama şi tu. De luni de zile nu vrei să ştii de mine, de luni de zile nu ne vedem, nici nu vorbim, şi dintr-odată mă suni la trei şi jumătate dimineaţa şi îmi ceri să vii la mine. Dar tu cine te crezi?…“ Acest tip de frază întotdeauna te dezarmează, „dar tu cine te crezi?…“, avea dreptate, nu am spus nimic, deşi încă nu era trei şi jumătate, m-am uitat la ceas şi atunci ea mai spuse în mod gratuit, numai din răutate, desigur, pentru că eu nu mai insistam, nu avea nevoie să-mi spună: „Pe deasupra, nu poţi veni acum fiindcă nu sunt singură“. „Ah, da?“, am spus eu prosteşte. Celia lăsă fraza să-şi facă efectul, una este să-ţi închipui ceva înainte sau după ce se întâmplă sau să o ştii când tocmai se întâmplă; apoi vorbi iar, cu mai multă simpatie: „Sună-mă mâine dimineaţă mai târziu şi vorbim despre tot ce vrei tu. Dacă vrei ne întâlnim să mâncăm împreună. Ce zici? De acord? Mă suni mâine“. De data asta eu am răspuns din răutate: „Mâine cu siguranţă va fi prea târziu“. Şi am închis fără să-mi iau rămas-bun. Am stat liniştit un moment, am văzut un pilot cu mustăcioară care spunea cu privirea spre cer: „Mitch! I-am învins cu Splitfire-urile, Mitch! I-am

învins“, mi s-a părut că era David Niven şi-i vorbea vreunui coleg mort; apoi avioanele intrară în nori şi apărură scrise faimoasele cuvinte ale lui Churchill, bătălia se termina şi am schimbat din nou canalul, dintr-o subită curiozitate sau grabă de a afla acum ce bătălie şi ce film era celălalt, în culori şi de epocă şi cu fantasme şi regi, dar din păcate se terminase şi acesta, nu voi afla niciodată. În locul filmului, nişte fetiţe rahitice făceau gimnastică, înfăşurându-se în nişte panglici care dansau, comentariile le făceau nişte lesbiene pretenţioase cărora nu le plăcea nimic. Le-am privit şi le-am ascultat câteva minute (le-am privit pe fetiţe şi le-am ascultat pe lesbiene) şi am dat la loc pe canalul cu luptele aeriene, dar m-am îngrozit: începuse o emisiune religioasă (nu ştiu calendarul sfinţilor, nu ştiu cu ce ocazie) şi nişte credincioşi hidoşi cântau cât îi ţineau plămânii într-o biserică *Domnul este păstorul meu* şi alte balade pontificale. Am oprit televizorul şi am căutat ziarul ca să aflu din program cum se numeau cele două filme din care văzusem doar fragmente, dar menajera mi-l aruncase la gunoi, venise în acea zi în absenţa mea şi îmi aruncase totul prea devreme, cum îi fac Solitarului cei de la Palat, agasându-l, aşa cum am descoperit mult mai târziu. Şi atunci calmul meu s-a apropiat de sfârşit, n-a ţinut mai mult, pentru că mintea mea n-are aproape niciodată odihnă şi gândeşte şi se frământă fără încetare: „Dacă Victoria nu era Celia şi Celia este cu cineva“, m-am gândit, „şi Celia, nu numai Victoria, mă face subiect al verbului şi obiect al vechii înrudiri, iar eu am făcut-o pe ea, în noaptea asta, conamantă a târfei Victoria care îi seamănă uluitor, poate că verbul şi substantivele la feminin se construiesc la fel“. Şi cred că senzaţia de-a fi dublu subiect sau dublu *ge·brÿd·guma* în acelaşi timp – o senzaţie tulburătoare – m-a făcut să mă gândesc în continuare şi acest nou gând a fost şi mai rău şi a distrus brusc efectul numai în parte liniştitor al telefonului meu, liniştitor doar pentru cele două spaime ale mele: Celia ridicase receptorul şi era acasă, dar înainte de-a începe eu să-mi las mesajul pe robot auzisem două sau trei semnale care indicau mesaje anterioare, deci era probabil ca, atunci când a ridicat, Celia să fi intrat tocmai atunci cu însoţitorul ei, pentru că încă nu avusese timp să asculte acele mesaje anterioare. Aşadar, Celia putea să fie Victoria, iar ea şi medicul puteau să fi decis să meargă la ea – un bărbat căsătorit – şi să fi intrat chiar în clipa aceea, la puţin timp după ce ajunsesem eu acasă, poate după ce făcuseră o plimbare prin oraşul pustiu sau după oprirea rapidă pe o stradă izolată, bărbatul nemaifiind, acum, grăbit. Şi dacă era adevărat, dacă însoţitorul sau medicul era acum cu ea, însemna că primejdia nu trecuse şi acum era ameninţată Celia, nu Victoria, încă nu, încă nu, dar cine ştie mâine sau după o clipă, „cei care mă cunosc tac, şi tăcând nu-mi iau apărarea“. Nu puteam să o sun din nou deoarece totul era posibil şi acesta este preţul incertitudinii, aş fi fost ridicol şi aş fi provocat, pe deasupra, furia şi insultele ei. Eram într-o stare în care a încerca să adorm ar fi fost lipsit de sens, trebuia să mai las să treacă un timp, cel puţin timpul unui act sexual sau poate două simultane, mai mult sau mai puţin acelaşi timp, în realitate nu durează prea mult, o jumătate de oră, o oră cu tot cu preludiul, cu o târfă şi mai puţin pentru că în acest caz nu există preludiu, poate dura mai mult cu o iubită, încă şi mai mult cu cineva cu care eşti prima oară, timpul se întinsese prea mult cu Marta Téllez, din acest motiv nu ajunsesem să creez înrudirea sau legătura cu Deán, nici cu acel Vicente primitiv şi tiranic, cu aceştia nu am nici o înrudire, cred eu, chiar dacă am senzaţia explicabilă de a o fi căpătat în acea noapte, nu din voia noastră nu am obţinut-o, nici nu o aveam, nici nu o voi mai avea vreodată, din fericire, nu cu voia Martei, nici cu a mea.

M-am hotărât să ies din nou şi să fac o plimbare pe jos, să umblu un timp ca să-mi limpezesc mintea şi să-mi obosesc trupul şi cel puţin să nu stau singur într-un dormitor în timp ce alţii erau doi sau patru. Oraşul nu rămâne niciodată pustiu, dar la acea oră a nopţii umede erau puţini cei care treceau, doi sau trei indivizi care păreau ieşiţi de curând din puşcărie, tipii cu furtunul care pălăvrăgesc cu voce tare, de parcă, dacă ei nu dormeau, nimeni altcineva nu dormea, şi care risipesc apa inutil, totul era ud şi putea să înceapă din nou furtuna, după cum arăta cerul; o bătrână zdrenţăroasă şi rătăcitoare, un grup mic de femei şi bărbaţi gălăgioşi care probabil veneau de la

vreo sărbătorire sau de la discotecă, vreo petrecere a burlacilor, un câştig la loterie, o aniversare. M-am îndepărtat destul de mult spre vest, îmi displace zona asta, pe strada Princesa şi apoi pe Quintana am auzit nişte paşi în urma mea, i-am auzit pe distanţă destul de mare, pe două străzi diferite, prea mult timp şi spaţiu ca să nu-mi pun întrebări, cineva care mi se uita în ceafă şi poate mă urmărea ca să mă atace din umbră, era o noapte a spaimelor şi a fricii, dar nimic nu se va întâmpla câtă vreme voi continua să-i aud paşii care nu se grăbeau, nu voiam să fug, aşa că la cel de-al patrulea şir de case i-am dat ocazia să treacă pe lângă mine, dacă erau ai unui trecător inofensiv care nu putea să meargă mai repede, m-am oprit uitându-mă la vitrina unei librării, mi-am scos ochelarii şi mi i-am pus la loc şi cu acest prilej am tras cu coada ochiului şi i-am aşteptat sosirea, am auzit paşii otrăviţi care se apropiau, şi era încă nu, încă nu, şi încă nu, şi continuam să-i aud: trecură fără să încetinească şi fără să mă prefac – acum eu îi vedeam ceafa celui din faţa mea –, m-am uitat la silueta care se îndepărta, un bărbat de vârstă medie, după cum mergea şi după croiala hainei de cămilă, nu am reuşit să văd mai mult în întuneric, mi-am aranjat pardesiul, mi-am pus la loc ochelarii. Am mers în continuare spre sud-vest, Rosales, Bailén, îmi place mai mult pe aici, pe Rosales a fost Tabăra de pe Munte, unde s-au purtat lupte grele în ziua a treia a războiului nostru, sunt atâţia ani de atunci, acum se află acolo un templu egiptean. Şi în dreptul Pieţei Oriente am văzut doi cai care mergeau în direcţie contrară celei în care o luasem eu, mergând cât mai aproape de trotuar pentru a lăsa drumul liber celor câteva maşini care treceau. Erau doi cai şi un singur călăreţ, sau un cal şi o iapă, bărbatul cu cizmele înalte călărea calul de culoarea scorţişoarei, iapa bălţată mergea în acelaşi rând, cu şaua pusă, poate uneori rămânea în urmă puţin, mergeau la pas şi erau liniştiţi, cai andaluzi de călărie, cele opt copite răsunau pe pavajul strălucitor de ploaie, un sunet vechi, copite în oraş, ceva neobişnuit în aceste vremuri dure care i-au alungat pe aceşti tovarăşi ai omului de-a lungul întregii lui istorii, în copilăria mea nu era neobişnuit să-i auzi, înhămaţi la şaretelor telalilor sau la căruţele artizanilor, încălecaţi de poliţişti cu lungile lor paltoane lugubre care-i făceau să semene cu nişte ruşi şi lungile lor bastoane de cauciuc, sau ducând în spinare vreun călăreţ înstărit care se întorcea de la lecţiile de călărie. Animalele erau o prezenţă familiară pentru oamenii de la oraş şi chiar îmi amintesc că am văzut vaci înghesuite în pivniţe, le vedeam de la înălţimea mea de copil prin ferestrele cu zăbrele, la nivelul podelelor lăptăriilor care se numeau „văcării“, printr-un termen propriu, răspândindu-şi mirosul lor puternic, miros de vacă şi miros de cal şi de catâr şi de măgar, un miros cunoscut, mirosul balegii lor. De aceea m-am mirat când am văzut acei caii uriaşi în dreptul Pieţei Oriente, în faţa Palatului Regal în care nu locuieşte nimeni, am avut o senzaţie minunată deşi merg uneori duminica la hipodrom, dar una este să vezi caii defilând prin padoc şi apoi alergând pe pistă şi alta este să îi întâlneşti în mijlocul oraşului şi pe asfalt, lângă trotuarul pe unde treci, nişte animale uriaşe, lucioase şi deja ininteligibile, cu gâturi foarte largi şi trunchiuri şi extremităţi musculoase, animale cu memorie bună, ştiu să găsească drumul de întoarcere acasă când stăpânii lor se rătăcesc şi au un instinct fără greş care le ajută să deosebească prietenul de duşman, fie de aproape, fie de la distanţă, ei niciodată n-ar lua paşii inofensivi drept paşi otrăviţi, simt primejdia când nici nu a apărut încă, iar noi încă nici nu ne-o închipuim. Era o oră prea târzie pentru ca acei cai să treacă pe stradă lângă Piaţa Oriente, e drept că altă dată, demult, văzusem unul trecând noaptea sau ziua prin acea zonă, dar nu dimineaţa – sau poate că eu nu umblam pe strada Bailén la ore târzii –, poate erau animale de călărie ale Palatului Regal, caii regelui, aşadar, chiar dacă el nu locuia în această clădire, sau puteau fi ai Palatului Liria care se află la doi paşi, cai aristocraţi în orice caz. M-am uitat cum treceau, uimit, în acel decor erau atât de înalţi şi imemoriali, un cal încălecat şi o iapă fără călăreţ în noapte, se auzi un tunet departe şi iapa se sperie, nu însă şi calul, ea se cabră, se ridică aproape în două picioare o clipă, precum un monstru, cu cele două picioare din faţă ridicate ca şi cum ar fi fost gata să cadă peste mine, strivindu-mi craniul cu copitele ei fantastice şi lăsându-şi să cadă peste mine greutatea corpului ei enorm, o moarte oribilă, o moarte

ridicolă. Amenințarea nu ținu decât o clipă, călărețul o lovi imediat, cu un singur cuvânt și dintr-un singur gest. O iapă în noapte, asta e ceea ce mulți cred, până și englezii înșiși, că înseamnă cuvântul lor *nightmare*, a cărui traducere corectă este „coșmar“, dar care în sens literal înseamnă „iapă a nopții sau iapă nocturnă“ și nu este totuși adevărat, și asta am învățat-o când eram tânăr, substantivul *mare* are două origini după cum este singur sau împreună cu cuvântul „noapte“, când denumește iapa provine din anglo-saxonul *me-re*, care este chiar numele animalului, iar în *nightmare* – coșmar – originea cuvântului este în schimb *mara*, dacă îmi aduc amintesc eu bine, care însemna „incub“, spiritul malign, sau demonul sau spiridușul care se așeza ori zăcea pe trupul persoanelor adormite, strivindu-le pieptul și dându-le senzația de apăsare împovărătoare a coșmarului, uneori întreținând relații carnale cu el sau cu ea, deși, dacă este vorba de un el, spiritul este feminin și se numește sucub și se află sub, iar dacă este vorba de o femeie, spiritul este masculin și atunci este incub și stă deasupra: mâine să-ți fiu povară pe suflet, plumb în pieptul tău, care să te ducă la ruină, rușine și moarte, poate acea *banshee* care, în Irlanda, prevestea moartea cu gemetele și strigătele și litaniile ei aparținuse acestei specii, în drumul meu văzusem o bătrână zdrențăroasă și rătăcitoare, poate o *banshee* care încă nu se hotărâse spre ce cămin să se ducă în noaptea aceea ca să-și intoneze bocetele, poate se va îndrepta spre căminul care pe vremuri fusese al meu, eu nu mai locuiam acolo, așa că nu eram în primejdie, dar nu era cazul Celiei, fiindcă aceea era în continuare casa ei și acum nu era acolo singură, îmi spusese, ci avea relații carnale acolo. Toate acestea mi-au trecut foarte repede prin cap, în timp ce calul și iapa se îndepărtau lăsând în aer dâra mirosului lor puternic și luând cu ei zgomotul vechi al copilăriei mele până cine știe când, superstiția este doar o formă ca oricare alta a gândului, o formă care subliniază și reglează asocierile, o exagerare, o boală, dar în realitate orice gând este bolnav, de aceea nimeni nu se gândește niciodată prea mult sau aproape toți caută să nu o facă.

Am ieșit pe șosea căutând din priviri un taxi în orice direcție, am traversat strada și am mai traversat-o o dată, trecură două mașini și apoi un taxi liber pe care l-am chemat strigând, am avut noroc, i-am spus taximetristului fosta mea adresă, de multă vreme nu mai mergeam, nici nu mai ceream să fiu dus acolo, deși o făcusem timp de trei ani, și când m-am trezit în fața porții pe care am intrat în atâtea nopți și am ieșit în atâtea zile în acești ani, mi-am dat seama că păstrasem, și pe deasupra le aveam la mine, cheile în portcheiul meu – l-am și atins în buzunar. Puteam intra dacă nu cumva schimbaseră încuietorile, puteam să deschid și să urc în ascensorul bine știut până la etajul patru și, ajuns acolo, să deschid ușa din dreapta și să văd cu ochii mei că nu se întâmpla nimic rău în această noapte și că prin apropiere nu-și strigase bocetele nici o *banshee*, iar Celia Ruiz Comendador era în viață și era nevătămată în patul ei, cu cineva sau singură – poate Deán nu ar fi vrut să știe altceva, dacă ar fi bănuit de la distanță, din Londra –; trecuse o oră și jumătate de când plecasem pe străzi, timp suficient pentru un act sexual și chiar pentru două, dacă perechea era nerăbdătoare, era ceea ce autorii clasici numeau *conticinium*, un latinism, ora nopții în care toți păstrează tăcerea ca printr-un acord reciproc – prefixul „con-“, din nou –, deși această oră în Madrid nu există, poate Celia fusese cu cineva și acum rămăsese singură, poate medicul sau oricine ar fi fost – incubul – plecase deja, după actul sexual, noi, spiritele masculine, nu rămânem de obicei să vedem ce mai urmează. Și dacă nu plecase, eu voi pune în cele din urmă capăt îndoielilor despre Celia și Victoria, am să-l văd pe bărbat și am să văd dacă era blond și cu un început de chelie foarte vizibil sau nu, dacă era altul, un iubit și în orice caz un coniubit, oricare dintre cei doi s-ar speria de moarte: cel care pe vremea aceea încă mai era soțul legal al femeii, dând buzna după ce deschisese cu propria lui cheie în toiul nopții, găsindu-l în pat cu cea care era încă soția lui din punct de vedere birocratic, câteva clipe amantul sau clientul se va teme de o scenă sau de o tragedie, se va uita speriat, trăgând de așternuturi să se acopere, spre buzunarul pardesiului meu ca să vadă dacă nu scoteam de acolo o armă, o moarte mai mult ridicolă decât oribilă. Era un scenariu ispititor, din atâtea motive, serioase și frivole laolaltă. De pe celălalt

trotuar am privit în sus, spre ferestrele despre care ştiam că erau ale apartamentului, propriile mele ferestre până acum un timp, cea de la dormitor, cele de la salon, dintre care una era de fapt o uşă care se deschidea spre terasa cea mare, luasem masa de seară pe terasă adeseori verile, în cei trei ani de căsnicie. Totul era în întuneric, poate Celia făcuse schimbări prin casă de când plecasem, poate că mutase dormitorul în camera din spate, care avea fereastra spre curte. Nimic nu dădea de bănuit că ar fi fost cineva în casă, era casa unor oameni adormiţi sau morţi, toţi liniştiţi, nu se vedea nici o siluetă care să-şi scoată sau să îmbrace vreo haină. Am ezitat, am auzit nu prea departe zgomot de sticlă spartă şi voci mânioase şi înfundate, poate tocmai avea loc un jaf în vreun magazin, după câteva clipe se auzi o alarmă, ceea ce nu împiedică nici cioburile de sticlă să cadă, nici pe hoţi să jefuiască în continuare, este binecunoscut faptul că în Madrid alarmele se declanşează de la sine şi nimeni nu le dă importanţă, sunt inutile, probabil că totul se petrecea la câteva străzi distanţă. Alarma încetă şi se auzi un alt tunet, acum atât de aproape, încât începu să plouă imediat, picături mari pe frunzele veştede şi pământul umed, pe noroiul precum sângele pe jumătate închegat sau precum şuviţele de păr negru şi lipit, numai eu eram pe stradă, numai eu trebuia să-mi caut adăpost, hoţii îşi terminaseră probabil treaba, am traversat şi m-am adăpostit sub poarta casei, şi cum stăteam acolo n-am mai putut rezista să nu încerc să deschid cu fosta mea cheie, care merse de prima dată. O dată intrat, nici nu e nevoie să gândeşti pentru a face paşii pe care i-ai făcut de o mie de ori, paşii te poartă singuri sau îi faci mecanic, ascensorul era întotdeauna sus, niciodată la parter, cineva ajungea întotdeauna după ce ieşise ultimul dintre cei care părăseau clădirea, vreun noctambul sau eu însumi şi Celia, ea era atât de tânără şi dornică să iasă noaptea, intram şi ieşeam împreună, o adevărată pereche. Acum eu urcam singur şi nerăbdător, neliniştit şi totodată amuzat, lucrul făcut pe ascuns amuză şi nelinişteşte, şi când am vârât cheia în broasca uşii de la intrarea apartamentului am făcut-o cu multă grijă pentru nu face nici un zgomot, precum un *burglar* sau un jefuitor de case care se caţără şi intră pe furiş, asta eram eu în acea clipă chiar dacă nu aveam să iau nimic, ori aveam să iau certitudinea că era în viaţă şi ea nu era decât ea, şi să-mi liniştesc spiritul cu aceasta. Dar şi dacă nu era, şi dacă nu era... Dacă nu era, nu era necesar să umblu în vârfurile picioarelor, ci dimpotrivă, va trebui să aprind lumina şi să-mi duc mâinile la cap şi să urlu de durere şi de remuşcare, să încerc să o readuc la viaţă din nou cu săruturile mele şi să fiu disperat, să anunţ un medic şi vecinii, să telefonez la părinţii ei şi la poliţie şi să le spun povestea mea. Nu se auzea nimic, nu am auzit nimic când intrasem deja, am închis uşa după mine cu foarte multă grijă, cunoşteam bine această uşă, intrasem şi altădată când Celia dormea, în unele nopţi în care nu fusesem împreună, iar eu mă întorsesem mai târziu. Puteam umbla pe întuneric în această casă, fusese a mea şi, când este aşa, ştii distanţele şi locul mobilelor, lucrurile de care te poţi împiedica şi colţurile şi lucrurile ieşite în afară, ştii chiar şi în ce porţiune a coridorului scârţâie parchetul. Am mers pe acest coridor şi am intrat în salon, acolo se vedea mai bine fiindcă venea de afară lumină, felinarele, vreun neon, cerul care întotdeauna luminează chiar dacă este acoperit de nori şi înnegurat, zgomotul furtunii îmi va acoperi paşii, ea sau ei nu aveau să le audă cu toate acele tunete şi ploaia căzând pe acoperişuri şi terase, pe copaci şi pe frunzele moarte şi pe pământ. Era posibil şi să o trezească sau să îi trezească vuietul furtunii, nu paşii mei inofensivi şi de neauzit sau sentimentul prezenţei cuiva pe care îl poţi avea şi când dormi, dar nu când eşti mort. Eu eram incubul şi fantasma care venea acum să-i strice somnul sau să-i descopere cadavrul, eram eu şi nu eram nimeni, poate nu chiar atât de inofensiv. Lucrurile mele nu se mai aflau acolo, un colţ al salonului îl foloseam câteodată ca birou, ca să nu stau prea multe ore în acelaşi loc atunci când aveam mult de lucru, scenariile în biroul meu de lucru şi discursurile comandate într-un colţ al sufrageriei, era destul de mare, masa pe care o instalasem acolo dispăruse, şi la fel maşina de scris, nu mai erau nici hârtiile mele, nici instrumentele de scris, nici scrumiera mea, nici dicţionarele şi gramaticile mele, nimic din toate astea nu-i mai trebuia nimănui în acea casă. Restul mi se păru neschimbat în penumbră,

Celia nu modificase încăperea, poate că nu avea destui bani ca să redecoreze totul cum i-ar fi plăcut. Când ne întoarcem într-un loc binecunoscut, timpul cât am lipsit se comprimă sau chiar dispare şi rămâne anulat o clipă, de parcă n-am fi plecat niciodată, spaţiul nemişcat ne proiectează înapoi în timp. Mi-a venit să mă aşez în fotoliul meu, să fumez şi să citesc o carte. Dar nu era posibil, pentru că încă nu ştiam şi starea mea de agitaţie creştea tot mai mult, spaima şi frica mea nocturnă, nevoia imperioasă de-a afla şi teama de-a şti şi dorinţa de liniştire, trebuia să pun capăt asociaţiilor şi ideilor, să-mi alung superstiţiile. Şi atunci am îndrăznit să mă duc până la uşile glisante vopsite în alb care dădeau în dormitor, la culcare le închideam de fiecare dată chiar dacă în casă, în afară de noi, nu mai era nimeni, un gest de intimitate şi pudoare înspre lumea care nu ne vedea şi, astfel, puneam o uşă între noi şi restul casei pentru a dormi sau a ne îmbrăţişa cu ochii deschişi. Aşa erau şi acum, închise, era normal ca ea să fi făcut în continuare la fel, indiferent dacă era singură sau însoţită, mai ciudat ar fi fost ca medicul sau amantul să le fi închis la loc în urma lui, după ce a ieşit din dormitor lăsând acolo trupul ei fără viaţă, lucrarea sa. Asta m-a încurajat, m-am gândit nimic nu se întâmplase, am îndrăznit să apuc mânerele şi să deschid uşa foarte puţin, m-am uitat prin deschizătură cu ochiul lipit de ea, n-am văzut nimic, în dormitor era şi mai întuneric, Celia probabil lăsase jaluzelele complet, profitând de absenţa mea, ei îi plăceau coborâte, iar mie ridicate, ajunseserăm la un compromis, coborâte, dar cu fante lăsate, astfel încât pe ea să n-o trezească lumina dimineţii, iar eu să pot şti dacă se făcuse ori nu ziuă când mă trezeam, mă trezesc adesea de mai multe ori noaptea, niciodată nu dorm neîntors sau fără întreruperi. Am tot tras până când am deschis de tot uşile, nu eram sigur că vreau să fac asta, dar am făcut-o, mişcările anticipează uneori voinţa, un da şi un nu şi un poate şi între timp totul a continuat sau a trecut, trebuie să-i dai un conţinut timpului care presează şi continuă să treacă fără să ne aştepte, acţionăm mai lent, şi aşa vine ceasul în care nu mai putem spune: „Nu ştiu, n-am dovezi, să vedem“. Mi-am dorit să o văd pe Celia singură în pat ca şi cum nu ne-am fi despărţit niciodată, nici nu ne-am fi întors spatele unul altuia, să-i văd figura adormită pe care mi-o aduc aminte atât de bine, cu braţul stâng sub pernă, aşa doarme ea, respirând regulat. N-a fost nici o reacţie, nu am auzit nimic, am aşteptat ca palida lumină din salon, care era a cerului înnegurat şi a străzii biciuite de furtună, să lumineze puţin dormitorul, ca ochii mei să se înveţe cu întunericul pentru a desluşi ceva. Am văzut pata albă a cearşafurilor, primul lucru pe care am reuşit să-l disting, la fel precum ea, sau ei amândoi, ar fi văzut pata de culoare deschisă a pardesiului meu dacă s-ar fi trezit în clipa aceea şi ar fi scrutat spaţiul din direcţia mea. Cu mult timp după aceea am stat aşa în uşa camerei unui copil, dar el mă văzuse mai înainte şi trecuse de la starea de trezie la somn, şi nu invers. Şi, când ochii mei s-au învăţat cu întunericul, am distins două forme în patul conjugal, două siluete care nu se vedeau bine sub aşternut, în partea dreaptă se afla Celia şi în partea mea nu mă aflam eu, ci un alt bărbat, aceleaşi locuri ocupate de persoane diferite, asta se petrece în fiecare clipă, nu numai în timpul care ne este dat să-l trăim şi în înlocuirile conştiente sau urmărite sau impuse şi în uzurpări, ci şi de-a lungul secolelor în spaţiul nemişcat, casele celor care pleacă sau mor sunt ocupate de cei vii sau de cei proaspăt veniţi, dormitoarele lor, băile, paturile lor, oameni care uită sau ignoră ce s-a întâmplat chiar în acele locuri când ei poate nici nu se născuseră sau erau doar copii cu timpul lor inutil. Se petrec atâtea lucruri pe care nimeni nu le observă, nici nu-şi aminteşte de ele. Aproape nimic nu rămâne înregistrat, gândurile şi mişcările efemere, proiectele şi dorinţele, incertitudinea secretă, reveriile, cruzimea şi ofensa, cuvintele rostite şi cele auzite şi apoi tăgăduite sau neînţelese ori interpretate greşit, promisiunile spuse şi nebăgate în seamă, nici măcar de acei cărora le sunt făcute, totul se uită sau se pierde, tot ce faci singur şi nu se consemnează undeva şi de asemenea aproape tot ce nu faci singur, ci cu alţii în jurul tău, ce puţin rămâne din fiecare om, din cât de puţine lucruri rămâne o urmă, şi din acest puţin care rămâne atâta se ascunde, şi din ce nu se ascunde îţi aminteşti pe urmă doar o parte foarte mică, şi pentru puţină vreme, memoria individuală nu se transmite, nici nu interesează pe

nimeni, din moment ce fiecare creează şi posedă propria sa memorie. Tot timpul este inutil, nu numai timpul copilului, sau tot timpul este la fel, tot ce se petrece, ce stârneşte entuziasm sau doare când este simţit doar o clipă, apoi se pierde şi totul e alunecos ca zăpada bătătorită, aşa cum este visul lor pentru Celia şi bărbatul care îmi ocupă locul, chiar în această clipă. Acest vis s-a şters pentru totdeauna în faţa ochilor mei, chiar dacă nu eu l-am risipit, deşi eram acolo: un fulger urmat de un tunet mai puternic decât cele de dinainte incendie casa dintr-odată, incendie salonul şi dormitorul şi spectrul meu nemişcat, în picioare, cu pardesiul pe mine, cu braţele în lături ţinând uşile albe; şi incendie patul, în care cele două forme sau siluete se ridicară în capul oaselor sau se treziră simultan şi violent, smulse amândouă din somn, şi Celia ţipă precum acel rege terorizat de viziunile lui, cu ochii deschişi larg şi cu mâinile acoperindu-şi urechile ca să nu mai audă tunetul sau propriul ei ţipăt. Iar eu am privit-o numai pe ea, pieptul ei gol ca acela al Martei Téllez, mai târziu, sânii ei albi şi tari care pe mine nu mă mai interesau de un timp şi care mă interesaseră iarăşi în noaptea aceasta dacă ea era şi Victoria de pe Hermanos Bécquer. La lumina fulgerului palid am putut să o văd, ca şi hainele ei aruncate pe un scaun, amestecate cu siguranţă cu ale lui, scoase în acelaşi timp, poate şi le scoseseră unul altuia. Şi nu l-am văzut pe bărbat, nu i-am văzut faţa decât ca pe o pată albă precum aşternutul, n-am văzut dacă era un medic blond cu un început de chelie foarte vizibilă sau un alt individ pe care nu-l văzusem ori nu-l zărisem niciodată, ori era cineva pe care-l cunoşteam sau un prieten, Ruibérriz de Torres, să zicem. (Sau Deán, sau Vicente, abia peste doi ani şi jumătate aveam să le ştiu numele şi să le aud glasul şi să le cunosc chipurile.) Puteam să fi fost eu acolo, lângă ea. Lumina dispăru înainte ca eu să-l pot vedea şi n-a fost numai atât, cred că am strigat şi eu – poate ridicând pumnii în sus precum cineva care cere răzbunare, chiar dacă nu aveam dreptul la nici o răzbunare – şi am închis uşile şi m-am întors speriat şi am ieşit în fugă prin întunericul salonului şi al coridorului – speriat de mine însumi şi efectul pe care-l produsesem. Cunoşteam locul şi nu puteam să mă împiedic de nimic, chiar dacă aş fi fugit mâncând nori, după cum se spune în limba mea, puteam ajunge la uşa de la intrare înainte ca ei să-şi fi dat seama că bărbatul cu pardesiu care se uitase la ei din pragul camerei, în toiul furtunii, era un bărbat în carne şi oase, înainte ca ei să poată să se scuture de panica trezirii aceleia bruşte, poate credeau că avuseseră un coşmar împărtăşit de amândoi, soţul însuşi sau incubul venind la ei şi apăsându-i până i-a smuls din somnul lor plin de spaimă. Erau dezbrăcaţi şi nu aveau să iasă după mine, erau dezbrăcaţi cel puţin de la mijloc în sus, cum văzusem în lumina fulgerului. Erau desculţi. Trebuia să ajung şi am ajuns la liftul care se afla tot sus, la etaj, puteam să cobor cu el şi să deschid poarta şi să ies în stradă, unde cădea cu furie ploaia torenţială care mă udă până la piele într-o clipă, în timp ce alergam şi mă gândeam cu uşurare că Celia era în viaţă, cu toate că nu era singură, iar eu nu voi şti niciodată dacă ea era şi Victoria. Dar în timp ce fugeam şi ieşeam şi coboram şi mă udam până la piele şi alergam, gândul care îmi ocupa aproape pe de-a-ntregul mintea era altul, mă gândeam: „Ce puţin a rămas din mine în această casă, cât de rare sunt lucrurile care lasă urme“. Crengile copacilor se loveau unele de altele precum braţele furioase ale unei răscoale.

Am traversat Castellana în urma Luisei, îi priveam deja de ceva timp picioarele dar acum nu mă mai simţeam mizerabil, nici nu-mi mai era ruşine să le privesc, poate pentru că o făceam în voie, fără să fie nevoie de ochi ipocrit plecaţi şi fără posibili martori, poate pentru că, urmărind-o, nu mai aveam de ales, nici nu puteam să mai doresc altceva, ce mai voiam oare. Merse pe străzile cu ambasade, pe care ziua nu sunt parcate maşini cu persoane înăuntru, nici travestiţi aşteptând răbdători şi fatalişti, aşezaţi pe bănci, traversase patru străzi mergând în zig-zag, şi după a cincea intră pe poarta care era ţinta ei, după cum mergea era clar că, de când ieşise din magazin, avea o ţintă bine definită, cel care nu trasează două linii drepte şi perpendiculare când poate să o facă, ci merge în zig-zag, ştie încotro se îndreaptă, este un mod de a suprima monotonia unui drum deja cunoscut. Era poarta cea mai modestă şi mai neîngrijită de pe o stradă civilizată, zonă scumpă, nu era foarte modestă, nici părăginită, doar puţin învechită, având nevoie să fie recondiţionată. În apropiere nu era nici un bar unde să mă pot aşeza ca să-i pândesc ieşirea, cât timp oare va sta acolo, poate era propria ei casă şi nu avea să mai iasă toată ziua, deşi nu păruse a fi casa ei, judecând după felul în care intrase, de obicei când te apropii de intrare îţi cauţi deja cheile în buzunar sau în poşetă dacă eşti femeie, cred, dacă eşti Luisa sau Marta Téllez. Mi-am amintit de ultimele vorbe pe care i le spusese Luisa lui Deán în restaurant, „Ne vedem mai târziu acasă“, eu înţelesesem că vorbea despre Conde de la Cimera, în realitate cuvintele erau interpretabile, „acasă“ putea să fie şi la Luisa, care poate era aici. M-am decis să aştept, mi-am acordat o jumătate de oră, dar ştiam că aveam să aştept şi trei sferturi, dacă era necesar, m-am îndepărtat câţiva paşi, m-am sprijinit de un colţ de zid ca să nu fiu uşor de văzut şi să pot dispărea într-o clipă, la o adică, mi-am aprins o ţigară, mi-am trecut timpul citind ziarul străin pe care îl cumpărasem la nimereală, din fericire puteam să-l înţeleg, era *La Repubblica*, limbi latine amândouă, mi-am trecut timpul, totodată, cu gândurile mele. Şi am aşteptat. Am aşteptat.

Citeam un articol despre criza de joc a echipei de fotbal Juventus Torino, provocată poate de înclinaţiile satanice care luaseră proporţii şi erau mereu în creştere ale oraşului căruia îi aparţine, mă absorbisem în similitudinile dintre cele două limbi – mai curând acest lucru mi-a abătut atenţia sau mi-a slăbit vigilenţa, sau poate că am aşteptat mult mai puţin decât îmi închipuisem, nici măcar un sfert de oră, şi de aceea nu eram atent – când mi-am întors ochii spre poartă, a nu ştiu câta oară în aceste unsprezece sau treisprezece minute, şi în locul porţii deschise sau a vreunui vecin necunoscut – ieşiseră doi deja în acel răstimp scurt – m-am trezit cu figura şi privirea uluită a Luisei Téllez, aproape de mine, şi cu un alt chip şi o altă privire cunoscute şi care mă priveau de la o înălţime mult mai mică, înălţimea vârstei de doi ani: copilul Eugenio era foarte bine îmbrăcat şi purta o căciuliţă de stofă moale, cu o cureluşă sub bărbie, amintind de cele pe care le purtau pe vremuri piloţii, deşi avea un cozoroc minuscul şi, prin urmare, era şapcă şi nu căciulă. Mergea ţinut de mână de Luisa şi ea era acum mult mai puţin împovărată, în cealaltă mână avea doar poşeta şi una dintre cele două sacoşe de la Armani, pe cealaltă o lăsase în casă – cadoul lui Téllez pentru aniversare, bluza sau fusta – şi o lăsase şi pe cea de la Vips, adică *Lolita* – poate un cadou din partea ei, nu mare lucru, o carte broşată; sau un comision bizar, cineva o rugase – şi sticlele de bere şi cârnăciorii şi îngheţata, toate erau fără îndoială cina simplă şi expeditivă pe care Maria Fernández Vera nu avusese cum s-o cumpere, dacă stătuse o parte a dimineţii şi o mare parte a

după-amiezii cu copilul, cumnata ei poate se oferise să-i aducă ea nişte mâncare pentru ea şi pentru Guillermo când îl avea să-l ia pe nepotul lor orfan, nepotul tuturor. Erau chiar lângă mine, mătuşa şi copilul, la doi paşi, probabil ieşiseră imediat după ce mă uitasem spre poartă penultima oară şi avuseseră timp să ajungă, fără ca eu să prind de veste, spre locul unde citeam despre satanism şi fotbal în italiană: urmau să dispară după colţ. Sau poate era mai simplu şi eu mă dădusem de gol, obosit să stau în umbră. M-am întrebat dacă Eugenio avea să mă recunoască, nu ştiu cum stau lucrurile cu memoria copiilor mici, nu ştiu dacă unul are mai multă sau mai puţină memorie decât altul, trecuse mai bine de o lună de când mă văzuse, dar în fond mă văzuse destul de multe ceasuri şi într-o noapte pentru el dezastruoasă, în care lumea lui s-a prăbuşit: în timpul unei întregi cine care nu se mai termina el se transformase în păzitorul mamei sale şi nu voise să se culce din pricina mea. El auzise de mai multe ori numele meu aşa cum îl auzisem eu pe al lui („Haide, Eugenio, dragul meu“, îi spusese Marta „mergem la culcare, că dacă nu o să se supere Victor“, şi nu era adevărat că eu aveam să mă supăr, dar eram pe cale să-mi pierd răbdarea), şi mă văzuse din nou după ce visele lui rudimentare fuseseră întrerupte de trezirea nocturnă, când deschisese uşa dormitorului şi se sprijinise de tocul ei, cu biberonul şi iepuraşul lui de jucărie în braţe, fără ca mama lui să fie conştientă de prezenţa lui acolo, îmi pusese mâna pe braţ şi eu îl dusesem de-acolo, ascunzând în buzunar sutienul sau trofeul pe care îl mai am şi acum şi împiedicându-l să-şi ia adio de la mama sa, încă nu ştiam atunci că asta va fi condamnarea la dispariţie a lumii lui şi că era pentru ultima dată când el putea s-o vadă în viaţă. Altfel l-aş fi lăsat înăuntru, cu toate că ea era pe jumătate goală.

— Ítor, spuse copilul şi arătă cu degetul spre mine, îmi spusese numele zâmbind, îşi amintea numele meu. Cred că acest lucru m-a tulburat puţin.

Luisa Téllez rămase uitându-se fix la mine, cu o curiozitate evidentă, revenindu-şi încet-încet din stupefacţie. Atunci am realizat cât de ridicol eram cu un ziar străin în mâini şi cu o sacoşă pe jos, care conţinea caseta video cu cei *101 dalmaţieni*, care nu mă interesa absolut deloc, şi o îngheţată care probabil deja începuse să se topească, am înţeles că nu aveam să mă întorc acasă prea curând. Mai aveam şi un pantof ud cu care călcasem într-o băltoacă, auzeam apa plescăind când mergeam, parcă eram pe puntea unui vas.

— Care e jocul pe care-l faci, mă întrebă ea înciudată, şi de data asta mă tutui fără să ezite, cum fac tinerii şi cum facem toţi când vorbim în gând cu cineva, chiar dacă nu-i spunem insulte, nici blesteme, nici nu-i dorim ruinarea, ruşinea şi moartea, nici nu aruncăm o vrajă asupra lui.

M-am fâstâcit, probabil că faţa mi s-a înroşit puţin la fel ca faţa ei în aburul rece al frigiderului cu îngheţată, dar îmi amintesc bine că am simţit în acelaşi timp mulţumire şi pace, sfârşitul prefăcătoriei şi al secretului, cel puţin faţă de ea, o zonă întunecată mai puţin, pentru sora Luisa.

— Spune-mi, ce ai păstrat până la urmă, fusta sau bluza? am întrebat-o, şi totodată am făcut gestul de-a arunca o privire în sacoşa pe care avea. Am tutuit-o şi eu, fără nici cea mai mică ezitare.

Ştii când supărarea se poate transforma în râs, îţi petreci viaţa încercând să întri în graţiile cuiva făcându-l să râdă, dar şi în sensul cel mai larg al cuvântului, sensul care are o legătură cu o altă expresie misterioasă „a afla graţie în ochii cuiva“ (sau misterios este sensul ei), să te porţi astfel încât să nu se ţină cont de greşelile şi abuzurile, ratările tale şi decepţia provocată celor care au avut încredere în tine, micile trădări şi micile jigniri. Ştii întotdeauna cine te va ierta, măcar pentru un timp, cine nu va ţine seama sau la cine vei afla iertare, după expresia tot mai puţin folosită, chiar şi expresiile se şterg treptat şi dispar din limbile noastre. Luisa poate că era astfel, binevoitoare şi fluşturatică şi pragmatică, şi chiar frivolă, dacă se ivea ocazia, atunci mi-am dat seama de acest lucru, nu-l observasem înainte în timpul mesei de la restaurant, dar atunci ea îmi dăduse foarte puţină atenţie şi era un pic iritată de cumnatul şi de tatăl ei, primul cu neputinţa lui de a se hotărî care o privea îndeaproape, iar cel de-al doilea cu atitudinea lui faţă de viaţă

demodată şi plictisitoare, un bărbat din alte vremuri, care nu putea înţelege prea multe, nici nu încerca, nu mai avea vârsta schimbărilor sau a eforturilor, mulţumit de personajul său ori de rolul de fiinţă-ultimă. Şi totuşi eu prinsesem încă de pe atunci ceva din acest caracter vesel şi generos, cum îi luase fără cuvinte apărarea lui Deán, compasiunea pe care o avea faţă de el, chiar dacă poate nu-i era prea simpatic, nici nu-l respecta prea mult, simţul datoriei faţă de copil, faptul că era dispusă să-l ajute, schimbându-şi pentru asta obiceiurile – viaţa –, dorinţa ei de a-i reconcilia pe cei apropiaţi, tăcerea ei în timpul discuţiei dintre bărbaţii cărora le era atât de greu să se suporte, nevoia ei de claritate şi, probabil, de armonie, capacitatea ei de a-şi imagina partea cea mai rea a morţii altuia („Groaznic trebuie să fie să te gândeşti la asta“, spusese; „şi să ştii că o să mori“). Nu-mi dăduse atenţie, dar în timpul prânzului eu nu eram decât un angajat, un intrus, o prezenţă neavenită pe care doar neatenţia lui Téllez o făcuse posibilă. Acum devenisem în schimb cineva, numele meu nu numai că începuse să aibă o importanţă covârşitoare în rostirea stângace a copilului, ci dintr-odată căpăta un alt interes şi, ca să spunem aşa, o altă ierarhie. Acum eu eram un ales al surorii ei mai mari, Luisa nu trebuia să ştie că fusesem un fel de dublură: cineva cu care Marta împărtăşise într-o atingere atât de intimă ultimele sale ore, despre care nu ştiusem că erau ultimele, dar fuseseră, şi ceasul ei din urmă o marcase pe vecie, ajungem să ne vedem toată viaţa în funcţie de ultimul lucru pe care l-am făcut, sau de cel mai recent, mama crede că i-a fost dat să fie mamă, şi fata bătrână să rămână nemăritată, asasinul asasin şi victima victimă, iar adultera adulteră, dacă ştie că moare în mijlocul adulterului ei şi dacă nu cumva acest cuvânt nu a ieşit, şi el, din limba pe care o vorbim astăzi. Marta nu a ştiut-o, eu însă am ştiut şi eu sunt cel important, cel care povesteşte şi cel care le va îngădui altora să vorbească, „toţi cei care vorbesc despre mine nu mă cunosc şi vorbind despre mine mă ponegresc“. Astfel, se putea ca Luisa să fi povestit mai înainte la masă versiunea ei trunchiată şi subiectivă şi greşită, sau falsă din adolescenţa celor două surori, acela era privilegiul ei, aşa cum este acesta al meu, nimeni nu-i va nega cuvintele, în asta constă mizerabila superioritate a celor vii şi efemera noastră lăudăroşenie. Dacă Marta ar fi fost de faţă, ar fi dezminţit în mod sigur spusele Luisei şi ar fi făcut-o iarăşi maimuţă care imită, ar fi susţinut că Luisa era cea indecisă şi că era destul ca ea, Marta, să se uite la un băiat pentru ca imediat să se nască dorinţa fierbinte a surorii mai mici de a fi cu acel băiat şi mecanismul uzurpării să se pornească. Oricare dintre cele două variante putea fi adevărată, aşa cum poate fi adevărat când spui: „Nu eu am căutat-o, nu eu am vrut asta“ sau „Eu am căutat-o, eu am vrut asta“, de fapt totul este, în acelaşi timp, într-un anume fel şi în felul său invers, nimeni nu acţionează fiind convins că nu are dreptate şi de aceea nu există dreptate, şi nici dreptatea nu învinge, cum a spus Singurul în învălmăşirea ideilor sale: punctul de vedere al societăţii nu este punctul de vedere al nimănui, aparţine doar timpului şi timpul este alunecos ca somnul şi zăpada bătătorită şi întotdeauna îţi îngăduie să spui „Nu mai sunt ce am fost“, e foarte uşor, atâta vreme cât mai este timp.

Nu a râs, nu pot spune că a râs, dar a avut o jumătate de surâs reţinut, mi-am dat seamă că, lăsând la o parte surpriza şi indignarea, şi Luisa era oarecum flatată, eu o urmărisem şi o pândisem, mă arătasem interesat de ea şi îmi neglijasem ocupaţiile mele obişnuite pentru ea, o privisem şi aveam o părere despre hainele şi cumpărăturile ei, un ales al Martei care acum îi dădea ei toată atenţia, cât mă bucură moartea aceasta, cât o regret, cum o sărbătoresc. „Ce uşor e să seduci pe cineva sau să fii sedus“, m-am gândit, „cu cât de puţin ne mulţumim“, şi m-am simţit sigur pe mine şi în afara oricărei ameninţări, roşeaţa feţei şi zăpăceala mi-au dispărut, şi m-am gândit, am gândit ceea ce cu câteva clipe mai înainte n-aş fi conceput în ruptul capului: „Dacă Deán ar renunţa la copil şi l-ar creşte Luisa, acest copil ar putea ajunge să fie aproape al meu, dacă aş vrea, şi atunci n-aş mai fi pentru el ceea ce mi-am închipuit că fusesem de la început, o umbră, un nimeni, o siluetă aproape necunoscută care s-a uitat la el câteva clipe din pragul uşii camerei lui fără ca el să ştie, nici să o afle vreodată, nici să-şi poată aminti, aşadar, amândoi

călătorind încet spre propria noastră dispariţie. Nu aş mai fi reversul timpului lui, faţa lui întunecată. Sau da, aş fi, dar nu aş fi numai atât, ci şi alte lucruri, parţiala compensare a lumii lui condamnate şi pierdute, moştenirea secretă şi plină de răsplată a unei nopţi a nenorocirii, figura paternă interimară – uzurpatorul, de fapt –, amândoi călătorind la fel spre dispariţia noastră, dar mult mai lent şi străduindu-ne mai mult să uităm, răbdătoarea uitare. Şi poate într-o zi am să-i pot povesti acestui copil despre acela care a fost el în acea noapte“. Şi m-am gândit şi mai departe, m-am gândit şi la Luisa: „Poate eu sunt soţul nevăzut din ceaţă, care încă nu este prezent în viaţa ei şi care o va ajuta să rămână mult timp printre vii atât de nestatornici, într-o lume a bărbaţilor structurată de reviste ilustrate şi poze şi poveşti (şi atârnate de tavan avioane). Avem mai mult de un lucru în comun, amândoi am legat şiretul la pantof aceleiaşi persoane“.

— Ah, da, spuse pe gânduri şi cu surâsul ei reprimat, erai şi tu acolo.

— Fusta îţi venea bine, i-am spus. Bine, şi bluza la fel, dar mai bine fusta. Eu nu mi-am reprimat zâmbetul, trebuia să-i intru în graţii, eram din nou celibatar de un timp.

— Bine, şi acum? Acum ce facem? spuse ea şi îşi relua seriozitatea sau dădea întâietate supărării, dar se trăda în continuare folosind pluralul, „ce facem“, în toiul exasperării ei şi al severităţii sincere şi prefăcute totodată.

— Să mergem undeva să vorbim în linişte, i-am răspuns eu.

Ea mă privi bănuitoare, dar a fost ceva efemer, suspiciunea îi dispăru apoi, sau fu dată deoparte de celelalte întrebări care nu încetau să-i vină în minte, îmi puse şi mie câteva, nemaiputându-se stăpâni.

— Şi copilul? Trebuie să-l las acasă la Marta, acum îl duceam acolo. Tu cunoşti bine casa ei, şi pe dinăuntru şi pe dinafară, nu? Te-am văzut lângă un taxi, aşteptând într-o noapte, tu erai, nu-i aşa? în noaptea următoare. Cum ai putut lăsa copilul singur?

Pentru ea casa nu era, încă, a lui Eduardo, nici a lui Eugenio, era casa Martei, îţi trebuie timp să te dezveţi de frazele care nu vor mai fi spuse, foarte greu devin desenate. Ultima ei întrebare fusese aspră, mai curând tonul unei mustrări, buzele bosumflate, nu prea era în stare să se înfurie, poate mai mult să se plângă. Copilul se uita la mine în continuare cu o expresie prietenoasă, mă recunoscuse şi nu trebuia să-mi spună altceva, nu avea de ce să mă răsfeţe, adulţii sunt cei care îi alintă pe copii. M-am aplecat până la înălţimea lui, i-am pus mâna pe umăr, el mi-a arătat o prăjitură cu ciocolată pe care-o ţinea în mânuţă. M-am gândit că o să zică: „Ata“. Începuse să se murdărească de ciocolată pe degete şi pe la gură.

— Copilul poate să vină cu noi, încă nu e târziu, lui Eduardo poţi să-i spui că ai mai stat aici. Şi am arătat spre poarta pe care nu fusesem în stare să o ţin sub ochi. Îndrăzneam să-i propun Luisei să-i ascundă ceva cumnatului ei, cum puteam face asta? Apoi am răspuns, nu la ultima ei întrebare, ci la penultima: – Poţi să-l laşi acasă la el, te aştept jos. Da, pe mine m-ai văzut, cred, dacă tu te aflai în acea noapte în dormitorul Martei.

— A murit singură? întrebă repede.

— Nu, eram cu ea. Eram tot aplecat, răspundeam fără a-mi ridica ochii.

— Şi-a dat seama până la urmă? A ştiut că murea?

— Nu, nu i-a trecut prin minte nici o clipă. Nici mie. A fost absolut pe neaşteptate. – Habar n-aveam ce îi trecuse Martei prin minte, dar am spus aşa, eu eram povestitorul.

Luisa tăcu. Mi-am scos batista din buzunarul hainei, i-am luat copilului din mâini prăjitura cu ciocolată, cu îndemânare şi având grijă să nu-l contrariez, i-am şters gura şi degetele lipicioase.

— Ce s-a mai mânjit, am zis eu.

— Da. I-a dat-o cumnata mea, răspunse Luisa, să aibă pe drum. O idee a naibii de bună.

Copilul se pregătea să protesteze, nu trebuia cu nici un chip să-l fac să plângă, trebuia să-i intru în graţii mătuşii sale.

— Taci, nu plânge, uite ce-ţi dau, i-am spus, şi am scos din pungă caseta cu cei *101 dalmaţieni*.

– Ştiu că îi plac mult desenele animate, are unele cu Tintín, ne-am uitat împreună la ele – i-am explicat Luisei. Nici nu se va gândi vreodată că eu nu avusesem nici o intenţie să cumpăr acea casetă video, că nici prin minte nu-mi trecuse să o iau pentru copil, pentru nimeni, un simplu accident. Caseta îmi va fi utilă pentru a-i intra în graţii, Luisa va crede că am un suflet bun. Am căutat un coş de gunoi pe aproape şi am aruncat restul de prăjitură cu ciocolată şi ambalajul ei, de asemenea *La Repubblica*, ziarul care mă încurca, şi îngheţata şi punga, începea să picure, m-am murdărit puţin, am mai păstrat puţin batista ca să mă şterg, era în ultimul hal. Am aruncat şi batista la gunoi, gândindu-mă: „Ce noroc cu cei *101 dalmaţieni*“.

— Se putea spăla, spuse Luisa.

— N-are nici o importanţă.

N-am vorbit în taxiul în care ne-am urcat, aşa cum îi sugerasem, în sfârşit nu mai aveam nimic în mână, am deschis portiera, copilul stătea între noi doi, un copil cuminte, se uita mereu la ilustraţia casetei lui, ştia filmele, îşi închipuia ce îl aştepta, îi arăta pe dalmaţieni şi spunea:

— Iinii. Din nu ştiu ce motiv mi-a părut bine că nu spunea „au-au“ sau alte cuvinte de acest fel, după cum ştiam că fac majoritatea copiilor de vârsta lui.

M-am purtat bine în drum spre Conde de la Cimera, am înţeles că Luisa Téllez voia să învârtească pe toate părţile ideea, să câştige timp şi să se obişnuiască cu acea asociaţie bruscă, fără îndoială reconstituia scenele la care fusese prezentă şi altele la care nu participase, noaptea mea cu Marta şi noaptea următoare, când Deán era încă la Londra şi ea rămăsese probabil singură în casă cu Eugenio, în dormitorul şi în patul în care se întâmplase moartea, nu însă şi actul sexual – dar ea nu avea cum să ştie acest lucru –, nenorocirea, probabil schimbase cearşafurile şi aerisise încăperea, pentru ea fusese poate o noapte teribilă, saturată de tristeţe şi gânduri rele şi închipuiri. Am avut curajul doar să-i privesc pe ascuns coapsele când am observat că ea îmi studia chipul pe furiş, fusese în faţa ei în timpul prânzului, dar atunci abia dacă îi aruncase câteva priviri fugare, acum îi dădea acest chip al meu celui care până în acea clipă nu avusese nici un chip şi fusese nimeni, cineva căruia nu-i cunoştea nici numele – Victor Francés este numele meu, aşa mă prezentase Téllez Luisei, şi nu Ruibérriz de Torres, este Victor Francés Sanz numele complet, deşi niciodată nu folosesc cel de-al doilea nume de familie: mă numesc Mr. Sanz în Anglia –, acum putea să şi-o reprezinte pe Marta împreună cu mine, putea chiar şi să aprecieze dacă eram o pereche potrivită, să înţeleagă faptul că ea putuse să moară în braţele mele. Şi eu voiam să-i pun întrebări, nu multe, am avut răbdare, nu am făcut atunci decât să vorbesc cu copilul, să-i confirm:

— Da, câini, câini mulţi cu pete. Fără îndoială copilul nu ştia cuvântul „pete“.

Mi-am luat la revedere de la el în poarta casei lui sau a Martei, l-am mângâiat pe şapcă, probabil că Deán mai avea puţin şi ajungea acasă, dacă nu cumva ajunsese deja, era în jurul orei la care el şi Luisa stabiliseră să se întâlnească acasă, ea îi telefonase la birou din casa cumnatei ca să afle când să-l aducă pe Eugenio, am aflat asta de la ea. Deán cred că îi răspunsese astfel: „Poţi să o iei spre casă de-acum, dacă vrei, vin şi eu imediat, cred că pe la şapte şi jumătate sunt acolo“.

— Dacă nu a venit încă, va trebui să-l aştept, îmi zise Luisa în faţa intrării de pe Conde de la Cimera. Nu mai e nimeni sus.

— Eu te aştept în cafeneaua de acolo din spate, oricât ai sta – am spus, şi am arătat cu un gest incert spre localul cu nume rusesc aflat în spatele clădirii izolate, la parter, un local care probabil vara avea o terasă. Mai era şi o vopsitorie, sau aşa ceva, sau poate era o papetărie, ori amândouă.

— Şi dacă are nevoie să stea de vorbă cu mine un moment? Poate că vrea să-şi descarce sufletul după povestea cu tatăl meu, ai văzut şi tu.

— Te aştept oricât.

Era pe punctul de a intra pe poartă cu copilul când se răsuci pe jumătate – cu tocul într-o parte, pământul încă ud – şi adăugă, îngândurată:

— Îţi dai seama că până la urmă va trebui să-i vorbesc despre tine.

— Dar nu acum, nu-i aşa? am zis eu.

— Nu, nu acum. I-ar veni poate ideea să vină după tine să te caute – spuse ea. Încerc să nu întârzii, am să-i spun că am treabă acasă.

— Poţi să-i spui chiar adevărul, că ai o întâlnire la opt şi jumătate, să zicem. Şi m-am uitat la ceas.

Ea se uită la al ei şi răspunse:

— Să zicem.

Am aşteptat în acea cafenea din care nu-l puteam vedea pe Deán sosind, nici el nu putea să mă vadă aşteptând – era pe cealaltă parte a imobilului –, doar dacă nu intra să bea ceva înainte de-a urca să cumpere ţigări, ceea ce era destul de improbabil. Am aşteptat. Am aşteptat, regretând că nu aveam un articol de demonologie şi fotbal cu care să-mi omor timpul, şi, la nouă fără un sfert, am văzut-o venind pe Luisa Téllez, cu punga ei în care avea bluza sau fusta, stătusem mai bine de o oră aşteptând-o, poate ea şi Deán vorbiseră mai mult sau bărbatul ajunsese târziu. Nici măcar nu-mi pusesem problema, nici o clipă, că nu va mai veni, sau că va apărea fără veste împreună cu Deán: îi va vorbi despre mine, dar nu acum; o credeam. Văzând-o venind m-am simţit deodată obosit, nu mai eram încordat, băusem două beri, umblasem toată ziua, nu fusesem deloc pe-acasă, nu-mi ascultasem robotul, nici nu-mi văzusem scrisorile, a doua zi dimineaţa trebuia să mă trezesc devreme să merg la Téllez şi să scriu mai departe la discursul pe care Only You avea să-l spună în curând în public, de parcă ar fi fost propriile lui gânduri, nimeni nu crede asta. Am dorit ca noaptea care urma să nu fie o altă noapte lungă, este timp pentru toate, nu o noapte ca noaptea Martei Téllez sau noaptea târfei Victoria şi a Celiei, mintea mea a tranşat retrospectiv că acestea nu erau una şi aceeaşi: nopţi absurde, sinistre, fără sfârşit. Celia este acum pe cale de a se recăsători şi de a-şi face ordine în propria-i existenţă.

— Ei, unde mergem? mă întrebă Luisa. Se făcuse deja întuneric. Rămăsesem la bar, cum obişnuia să facă Ruibérriz.

— Putem merge acasă la mine? i-am propus eu. În acea clipă voiam mai presus de orice să-mi schimb pantofii şi şosetele. – Aş vrea să-mi schimb pantofii, i-am zis şi i i-am şi arătat. Se uscaseră păstrând pete alburii, mai ales pe cel drept, ca nişte urme de praf sau mai degrabă de var. Ai ei erau neatinşi, deşi mersese la fel de mult ca şi mine, şi pe aceleaşi străzi. Văzând expresia de neîncredere de pe faţa ei am adăugat: Am şi caseta din robotul Martei, poate ar trebui să o asculţi.

— Deci tu ai luat caseta, spuse, ducându-şi două degete la gură. Nu ştiam dacă Marta a aruncat-o, n-am vrut să caut prin gunoi în acea noapte, doar l-am strâns şi l-am aruncat, pentru ca nici pe Eduardo să nu-l tenteze s-o caute la întoarcere, şi pe deasupra gunoiul începuse deja să miroasă. Şi tot tu ai luat foaia cu telefonul şi adresa lui? De ce?

— Să mergem undeva şi am să-ţi răspund la toate întrebările. Dar deja îi răspundeam la una, pentru că am adăugat imediat: – Adresa am luat-o fără să-mi dau seama ce fac, trebuia să o copiez şi nu am copiat-o, m-am gândit că poate trebuia să-l sun la Londra, apoi n-am mai avut curajul. Uite, le păstrez aici. Am scos portofelul şi i-am arătat *post-it*-ul galben pe care Marta nu îl vârâse în geantă, nici nu-l pierduse pe stradă, nici nu zburase pe fereastra deschisă, nici nu-l măturaseră gunoierii. Luisa nu-i aruncă nici o privire, nu voia să-l vadă sau credea cuvânt cu cuvânt ceea ce spusesem, ştia ce scria pe hârtie. Haide, să trecem puţin pe la mine. Apoi ieşim să mâncăm undeva, dacă vrei.

— Nu, mergem să mâncăm mai întâi, nu vreau să intru în casa cuiva necunoscut.

— Cum vrei tu, am spus eu. Dar aminteşte-ţi că ne-a făcut prezentările chiar tatăl tău. Ea era gata să zâmbească iarăşi, îşi reprimă acel surâs, încă trebuia să fie fermă şi serioasă.

Ne-am dus la Nicolás, un local mic unde sunt cunoscut, astfel ea avea să vadă că nu întotdeauna mă purtam ca un om urmărit sau un intrus, acolo proprietarii îmi spun Victor şi chelneriţele domnul Francés, acolo am şi un nume, nu numai un chip. Şi acolo am ajuns în sfârşit

să povestesc, am răspuns la întrebările pe care mi le-a pus şi i-am povestit alte lucruri despre care ea nu mă întrebase, nici nu avea cum, fără îndoială chiar asta voiam, să ies din umbră şi să încetez să mai păstrez o taină şi să ascund un mister, poate că am şi eu uneori nevoie de claritate şi probabil şi de armonie. Am povestit. Am povestit. Şi, povestind, nu am avut senzaţia că ies din vraja mea din care încă nu am ieşit şi poate că niciodată n-am să ies, ci că încep să o amestec cu o alta, mai puţin stăruitoare şi mai benignă. Cel care povesteşte ştie de obicei să explice bine lucrurile şi ştie să dea explicaţii şi pentru faptele sale, a povesti este totuna cu a convinge sau a se face înţeles sau a scoate la iveală şi în felul acesta totul poate fi înţeles, până şi infamia, totul iertat când este ceva de iertat, totul trecut sub tăcere sau asimilat şi chiar compătimit, asta s-a întâmplat şi trebuie să trăieşti cu asta după ce ştim că aşa *a fost*, să-i căutăm un loc în conştiinţa noastră şi în memoria noastră, care să ne permită să trăim mai departe. Ceea ce s-a întâmplat este aşadar mai puţin rău, din moment ce spaimele şi ipotezele, presupunerile şi închipuirile şi coşmarurile nu le integrăm conştiinţei noastre, ci le îndepărtăm după ce le trăim sau le conştientizăm într-un moment anume şi de aceea continuă să ne înspăimânte, spre deosebire de întâmplări, care sunt mai uşor de suportat prin însăşi natura lor, adică aceea de-a fi fapte: pentru că ştim că acest lucru s-a întâmplat şi o ştiu şi este ireversibil, ne spunem despre ele, trebuie să-mi explic şi să-mi asum asta, sau să determin pe cineva să-mi explice, şi cel mai bine ar fi să-mi povestească tocmai cel care a fost implicat, dat fiind că el ştie. Dar poţi chiar să intri în graţiile cuiva dacă povesteşti, acesta e riscul. Forţa reprezentării, cred: de aceea există acuzaţi, de aceea unii duşmani sunt ucişi sau executaţi sau linşaţi fără a li se permită să spună vreun cuvânt – de aceea există prieteni pe care îi goneşti de lângă tine şi le spui: „Nu te cunosc“, ori nu le răspunzi la scrisori, ca să nu le dai ocazia să se explice şi să poată brusc să-ţi intre în graţii, vorbind, mă ponegresc şi e mai bine să nu vorbească, chiar dacă tăcând nu-mi iau apărarea.

Şi apoi am pus şi eu întrebări, nu multe, doar câteva lucruri, din pură curiozitate, cine şi când a ajuns acasă şi a descoperit ceea ce eu tăinuisem în noapte, câtă vreme a fost singur copilul, când şi cum l-au găsit pe Deán la Londra şi cât timp a stat fără să ştie din momentul în care ar fi putut şti, câte minute a stat în ignoranţă, cât din timpul lui a rămas transformat în ceva straniu, plutitor sau fictiv, ca un film căruia i-ai pierdut începutul la televizor sau la cinematografele de odinioară, un timp care a început deja să ţină de limburi. Şi Luisa mi-a răspuns fără meschinărie, fără reticenţe – nu avea nici una faţă de mine, eu îi explicasem motivul faptelor mele şi o făcusem să le vadă, mă făcusem înţeles şi, poate, chiar iertat, dacă era ceva care să mi se ierte (îl lăsasem singur pe copil, dar n-ar fi fost oare mai rău să-l iau cu mine, aşa i-am spus: ca o răpire de copii); şi o făcusem să-i pară rău de mine, cu siguranţă. Copilul stătuse singur doar în timpul dimineţii, de când se trezise până la sosirea menajerei care avea cheia casei, femeia care făcea curat şi le pregătea de mâncare lui şi Martei şi soţului ei, când acesta lua masa acasă, şi apoi stătea cu copilul când mama mergea la cursurile ei la facultate – aceeaşi în care am studiat şi eu, programul ei de dimineaţă sau de după-amiază, în funcţie de zile. Copilul nu părea a fi conştient de moartea Martei, pentru că nu poţi recunoaşte decât ceea ce cunoşti deja, iar el nu ştia ce este moartea, era probabil neştiutor, de altfel, şi probabil asimilase cu somnul trupul nemişcat şi indiferent la chemările şi la atingerile lui, apelase la ideea mamei lui dormind ca să îşi formeze o reprezentare despre ce se întâmpla în acea dimineaţă. Probabil se urcase în pat, probabil îşi dezvelise mama chinuindu-se să tragă cearşaful şi cuvertura grea, o atinsese, îşi plimbase mâinile peste tot corpul ei, poate o lovise, copiii mici uneori lovesc când se supără (şi nu trebuie să li se ia în nume de rău) şi Marta încă semăna cu Marta. Nu se ştie dacă a plâns sau dacă a strigat furios multă vreme fără ca vreun vecin să-l audă, sau cu vecinii prefăcându-se că nu aud, este foarte probabil să fi obosit şi să i se fi făcut foame, mâncase din mâncarea amestecată pe care i-o lăsasem eu pe farfurie şi băuse paharul cu suc, apoi se aşezase la televizor, nu la cel din salon pe care i-l lăsasem deschis, pe care rula *Clopote la miezul nopţii* când am plecat, ci la televizorul din dormitor pe care îl lăsasem să meargă când încă

se vânturau pe ecranul lui MacMurray şi Stanwyck vorbind subtitrat, se presupune că preferase să rămână alături de mama lui adormită, păstrându-şi speranţa că ea se va trezi din somn până la urmă. Aşa l-a găsit menajera după-amiază, întins la capătul patului lângă mama lui nemişcată şi zgâlţâită, uitându-se fără sonor la programul care se nimerise să fie atunci, poate printr-o întâmplare fericită să fi fost ceva pentru copii. Menajera a rămas descumpănită câteva minute – cu mâinile pe capul acoperit cu pălăria fixată cu un ac de păr pe care încă nu şi-o scosese după ce intrase, cu paltonul încă pe ea, trecându-i fulgerător prin cap cât de mult avea să muncească să pună în ordine casa –, ea nu ştia că Deán era la Londra, aşa cum nu-şi amintise Marta de călătoria lui, cu o zi mai înainte, până la o oră târzie, sunase la birou şi nu dăduse de Ferrán, ţipase isteric la secretara lui care înţelese puţin sau nimic din ce-i spunea, apoi căutase telefonul surorii, al Luisei, care sosi pe Conde de la Cimera prima, cu răsuflarea tăiată, într-un taxi, după zece minute ajunsese şi colegul sau partenerul de la birou, venise să vadă ce se întâmplase, după mesajul funest şi incoerent al menajerei, transmis de secretara lui. Au căutat peste tot, inutil, adresa şi numărul din Londra al lui Deán, au sunat un medic pe care-l cunoşteau şi, în timp ce acesta examina cadavrul şi lua măsurile pentru ridicarea lui – n-am întrebat cauza morţii, pentru că în continuare nu mă interesa, iar viaţa este unică şi fragilă, cine ştie, o embolie cerebrală, un ictus, un infarct miocardic, un anevrism de aortă, glandele suprarenale distruse de meningococi, o supradoză de medicamente, o hemoragie internă din pricina loviturii la cap, provocată de vreo maşină cu câteva zile înainte, orice rău care omoară rapid fără răbdare şi fără şovăială sau rezistenţă din partea moartei care moare în braţele mele ca şi cum ar fi fost o fetiţă cuminte, care nu se opune –, Ferrán rămăsese să-i ţină companie, iar Luisa dusese copilul acasă la fratele ei Guillermo – să-l ia de acolo cât mai repede, să înceapă să uite şi să nu întrebe – şi apoi se dusese la tatăl ei ca să-i dea personal vestea, menajerei i se spusese să aştepte, dar să nu atingă, nici să nu arunce încă nimic, trebuiau să mai caute adresa lui Deán de la Londra, menajera acceptă, dar bombăni despre cum pierdea ea timpul în bucătărie, stând degeaba, îmbrăcată în hainele ei de lucru, când desigur au să-i ceară să rămână să facă ordine şi să cureţe după ce orele ei de program se terminaseră. Luisa îl însoţi pe Téllez acasă la Maria Fernández Vera imediat ce tatăl reuşi să se ridice din fotoliul în care căzuse sau în care, mai degrabă, se afundase, din moment ce era deja aşezat – cu chipul ascuns în mâinile pline de pete maronii de la bătrâneţe, căutând adăpost – şi după ce îşi băuse paharul de whisky pe care i-l adusese fiica lui, deşi era încă dimineaţă, în Madrid se numeşte dimineaţă tot timpul până când se ia masa de prânz: probabil că la ieşire Luisa i-a înnodat bine şireturile ca să nu se împiedice precum o anunţau picioarele lui înmuiate de vestea nenorocirii, va merge ca pe zăpadă, ieşind şi afundându-se la fiecare pas cu picioarele lui atât de mici, de balerin la pensie. În timp ce ea se ducea acasă la tatăl ei, Maria Fernández Vera, care plângea şi-l îmbrăţişa necontenit pe copil de când îi fusese adus, îşi eliberă totuşi pentru câteva clipe o mână ca să-i telefoneze soţului ei la serviciu, iar el şi Luisa se întoarseră împreună pe Conde de la Cimera (sau doar Luisa se întoarse, Guillermo se duse), unde se prezentase deja un medic legist cu nişte favoriţi total nepotriviţi pe chipul lui, ca pentru a-i compensa chelia, medicul care întocmi certificatul de deces, iar colegul Ferrán nu mai era acolo: foarte tulburat, spusese menajera, coborâse la cafeneaua cu nume rusofil pentru a bea câteva pahare de băutură tare sau câteva beri. Luisa s-a dus să-l aducă de acolo şi pe urmă şi-au reluat cu îndârjire dubla căutare, materială (a hârtiei cu numărul şi adresa lui Deán la Londra, de care se ocupau Luisa, Guillermo şi menajera), căutarea telefonică fiind sarcina partenerului, care încerca să dea de urma oamenilor de afaceri englezi cu care era de aşteptat să se întâlnească Deán la Londra. Dar Ferrán vorbea foarte prost engleza, Deán o ştia bine şi de aceea el era cel care pleca în călătorii, pe unii dintre oamenii de afaceri nu reuşi să-i găsească şi crezu că înţelege de la singurul cu care putuse în cele din urmă să discute că acesta nu fusese contactat încă de colegul lui, nici nu ştia că era la Londra. Mai trebuise să fie anunţate prin telefon câteva persoane apropiate, faţă de cele mai multe vor fi

trecute sub tăcere împrejurările – nu cauza –, era preferabil să afle foarte puţini, pentru a limita pe cât posibil întrebările. Cu toate acestea, în casă începură să sosească necontenit rubedenii şi vecini şi prieteni şi acel soi de oameni care îşi fac de obicei apariţia în astfel de împrejurări nefaste, sub pretexul că vin să prezinte condoleanţe familiei, ca vulturii pe cadavre – cu siguranţă venise şi tânăra cu mănuşi bej, dar nu am întrebat de ea –, apăru un judecător cu barbă, şi în sfârşit trupul moartei a fost dus la capela cimitirului. Câţiva l-au însoţit, printre care Guillermo şi apoi Maria Fernández Vera, când Luisa putu să se întoarcă acasă la ea să-şi ia tatăl şi pe copil, eliberându-l din îmbrăţişările cumnatei, îl lăsă pe Téllez acasă la el dându-i un calmant, trecu pe la ea pe acasă să-şi ia câteva lucruri şi se întoarse, acum singură, cu Eugenio picând de somn, pe Conde de la Cimera în jur de unsprezece seara, pentru a treia oară în acea zi: s-a dus ea să doarmă acolo în loc să-l ducă pe copil acasă la ea, din convingerea că este mai bine ca aceia care trăiesc în casa cuiva care a murit să doarmă şi să trăiască acolo în continuare încă din prima noapte, altfel este posibil ca mai târziu să nu mai dorească să revină, să nu mai vrea să se întoarcă acolo niciodată; şi la fel credea şi tatăl ei care avea mult mai multă experienţă, cu care se sfătui despre ce era de făcut. Menajera plecase în toane foarte proaste, spusese portarul, fără să-i fi dat nimeni nici un ordin, sau să fi vorbit cu ea – doar Luisa o rugase să-i împrumute cheia casei –, dar, chiar şi aşa, probabil că avea să vină a doua zi să facă curăţenie şi să pună un pic de ordine în acel haos, avea să înţeleagă situaţia. Luisa îl culcă pe copilul istovit în camera lui – singura rămasă intactă, nimeni nu atinsese avioanele, deşi toţi aruncaseră o privire în încăpere când trecuseră prin faţa uşii deschise –, biberonul şi iepuraşul lui nelipsit, apoi luă şi ea un calmant. Strânse şi scoase afară gunoiul, sau asta o făcu mai târziu, căută, deja lipsită de speranţă şi cu superficialitate adresa de negăsit în timp ce strângea puţin prin casă, schimbă aşternuturile patului Martei, nimeni nu se ocupase de acest lucru, menajera n-avea deloc iniţiativă. Se întinse pe pat şi atunci îşi aminti de mine, de cel care încă nu purta chipul meu, îşi aminti mesajul pe care i-l lăsase Marta pe robotul ei cu mai mult de douăzeci şi patru de ore mai înainte („Am întâlnire cu un tip pe care îl cunosc foarte puţin şi pe care-l găsesc atrăgător, l-am cunoscut la un cocteil şi în altă zi m-am dus cu el la o cafea, are relaţii cu tot felul de oameni, e divorţat, scrie scenarii, printre altele, şi o să vină să luăm cina împreună la mine; Eduardo e la Londra, nu sunt sigură că are să se întâmple ceva, dar este posibil, şi am emoţii“); nu-i pomenise numele, nu spusese nici un nume, numele meu. Se gândi la sora ei, se gândi îndelung la sora ei în patul şi în dormitorul ei fără să priceapă ce s-a întâmplat, dispariţia sa atât de bruscă, de parcă dintr-odată nu ar fi putut distinge viaţa de moarte, nu ar fi ştiut care este diferenţa dintre cineva pe care nu-l vezi în acea clipă şi cineva pe care nu ai să-l mai vezi chiar dacă ai vrea (pe nimeni nu vedem în fiecare clipă, numai pe noi înşine, şi pe deasupra doar părţi ale trupului noastru, braţele noastre şi mâinile şi picioarele). „Nu ştiu de ce eu sunt vie şi ea este moartă, nu ştiu ce este una şi ce este cealaltă. Acum nu înţeleg prea bine aceste cuvinte.“ Acesta a fost gândul ei sau a fost gândul meu în locul ei în timp ce îmi povestea. Aprinsese televizorul, probabil nu reuşise să adoarmă mult timp, deşi era epuizată de alergătură şi din cauza nefericirii şi a tristeţii, nici măcar nu dori să încerce, încă era foarte devreme pentru programul ei obişnuit de viaţă, nici măcar nu-şi scoase hainele. Era trecut de miezul nopţii când sună telefonul, alertând-o, şi atunci realizase că robotul automat nu avea nici o casetă înăuntru, sau imediat după aceea, văzând că era pornit şi cu toate acestea nu intra nici un mesaj, ci suna în continuare; îl ridică neliniştită, dorind şi temându-se în acelaşi timp să nu fie Deán din Londra, sunând din obişnuinţă acasă la el, neştiind în continuare nimic: era Ferrán, reuşise să ia legătura cu unul dintre oamenii de afaceri londonezi care îi spusese în sfârşit numele rătăcit al hotelului, Wilbraham Hotel, numele lui. Ferrán nu voia să sune, nu avea curaj, trecuseră prea multe ore pentru a-i comunica cele întâmplate prietenului său cu răceală, el era deja insensibil. „Îl sun eu“, îi spuse Luisa, „dar să fii sigur că el o să-ţi telefoneze, când va afla că ai sosit după mine şi ai văzut-o şi tu pe Marta în starea în care era“. „Bine, asta e altceva, dacă vrea el să mă sune“, răspunse

Ferrán, „dar nu mă simt capabil să-i dau eu vestea acum, aşa, prin telefon. O să-i spui că nu era singură?“. „Dacă pot, am să aştept să vină ca să i-o spun, dar nu cred că va fi posibil, o să-mi pună întrebări, o să vrea să ştie imediat detalii, cum s-a întâmplat şi motivul pentru care ea nu l-a sunat când şi-a dat seama că îi e din ce în ce mai rău. Deja au aflat prea mulţi despre asta ca să o mai putem trece sub tăcere faţă de Eduardo, va trebui să-i spunem, e mai bine să ştie.“ Şi Luisa sună atunci fără întârziere la hotelul al cărui nume se aflase (n-am întrebat-o dacă a cerut cu Mr. Deán sau Diin sau Mr. Ballesteros), aşadar el deja aflase când eu i-am format numărul în jur de unu dimineaţa de la un telefon public şi am închis fără să spun nimic după ce i-am auzit vocea spunând echivalentul în engleză al lui „Alo?“. Tocmai aflase vestea de la Luisa şi partenerul său îi confirmase că era adevărat, şi vreo douăzeci de ore din timpul său petrecut la Londra trebuiau să fie corectate sau suprimate sau renumărate acum, vreo douăzeci de ore au trebuit să i se transforme în ceva straniu, plutitor sau fictiv, cum vor fi pentru mine imaginile pe care le ţin minte din MacMurray şi Stanwyck în ziua în care voi vedea tot filmul acela subtitrat, sau pentru Only the Lonely partea pe care a văzut-o din *Clopote la miezul nopţii* în timpul nopţii lui fără somn când îi vor aduce caseta video, dacă domnişoara Anita se va învrednici să-i facă rost de ea. Sau acele scene cu piloţi de Spitfire şi cu fantasme şi regi văzute de mine într-o altă noapte cu doi ani şi jumătate în urmă, când pierdusem începutul celor două filme care rulau în acelaşi timp, încă nu ştiu din ce film erau, nici nu le înţeleg, fără să fie cu toate acestea nici negate, nici anulate. Aceste douăzeci de ore poate că începuseră să fie pentru el un fel de vrajă sau vis care trebuia să fie suprimat din memorie, ca un răstimp care n-a fost trăit pe de-a-ntregul, ca o întâmplare povestită din nou sau o carte recitită; şi, poate, începuse să fie un timp insuportabil care poate să ducă pe cineva la disperare.

Luisa se întinse din nou pe pat, după ce-şi îndeplinise ultima obligaţie a zilei ridicându-se în picioare – e greu să anunţi moartea cuiva şi să-i spui cât de rău îţi pare celui rămas singur în timp ce stai culcat –, şi se uită la televizor mult timp până când veni la ea inexplicabilul somn, şi chiar şi atunci îşi adună puterile să se ridice iarăşi şi să înceapă să-şi scoată hainele fără să o ajut eu şi fără să o ajute nimeni – cum poţi să adormi după ce a murit o fiinţă pe care ai iubit-o, şi totuşi întotdeauna adormi în cele din urmă – se duse lângă fereastră şi acolo îşi trase puloverul peste cap, îşi duse mâinile la coaste, încrucişate, şi trase de pulover în sus până şi-l scoase dintr-o singură mişcare – lăsând să i se întrezărească subsuoara pentru o clipă –, astfel încât doar mânecile întoarse pe dos îi rămaseră pe braţe sau agăţate de încheieturi. Silueta ei rămase aşa câteva secunde parcă obosită de efort sau de alergătura de peste zi – gestul deprimat al cuiva care nu poate să nu se gândească şi se dezbracă încet ca să se adâncească în gândurile lui între o haină şi alta, şi are nevoie de pauze –, sau ca şi cum doar după ce şi-a dat jos puloverul pe care şi-l scosese în spatele perdelelor s-ar fi uitat printre ele şi ar fi văzut ceva sau pe cineva, poate pe mine cu taxiul în spatele meu.

— Te caută – mai spuse, când termină de povestit faptele pe care eu nu le ştiam sau pe care doar le presupusesem – şi eu va trebui să-i spun că te-am întâlnit.

— Ştiu, am spus, şi atunci i-am spus despre frazele pe care le auzisem fără voie atunci la ieşirea din cimitir, i-am mărturisit că fusesem acolo în acea dimineaţă în care o văzusem pe ea pentru prima oară şi i-am povestit despre cuvintele auzite de la nişte oameni pe care nu-i cunoşteam, după cum i-am spus: nu mă simţeam capabil să-i spun eu, dacă ea nu ştia deja, preferam să afle ca şi mine ascultând caseta deşi, de fapt, eu ascultasem mesajul în direct. „S-a aflat ceva despre tip?“, întrebase un bărbat care mergea înaintea mea, aşa am spus; şi femeia care era lângă el răspunsese: „Nu, nimic. Dar de-abia au început să caute, şi se pare că Eduardo ar vrea să-l întâlnească“. Nu erau chiar nişte necunoscuţi, Vicente şi Inés, numele lor, cu el fusesem cât pe ce să mă înrudesc, să devin con-amant.

Nu mai era nici un client în restaurant, eu achitasem deja nota de plată, proprietarii, din

amabilitate, se prefăceau că încheiau casa, făcându-şi socotelile. Mâncasem tot ce ne aduseseră, fără să dăm felurilor nici un fel de atenţie, Luisa îşi duse şervetul la buze pentru o ultimă dată cu un gest mecanic, îl lăsase pe masă după desertul pe care îl terminase, nu voise cafea, ci un lichior de pere.

— Da, zise, cred că a aflat toată lumea, mai puţin tatăl meu, din fericire. Sper din tot sufletul să nu afle niciodată.

— Înainte să vorbeşti cu cumnatul tău, aş vrea să asculţi caseta, am rugat-o. Pe ea se află ceva despre care tu nu ştii, ceva ce nici el nu ştie, desigur. De altfel, din acest motiv am şi luat-o. Te-ar deranja să trecem pe la mine un moment? Apoi te conduc eu acasă cu un taxi. Am tăcut puţin şi am adăugat: Acum nu mai sunt chiar un necunoscut pentru tine. „Şi mult mai mult ai să mă cunoşti, poate“, m-am gândit.

Luisa se uită fix la mine cu sprâncenele încruntate de parcă mi-ar fi auzit gândul, păreau că în mintea ei curiozitatea se lupta cu oboseala şi neîncrederea – a povesti este extrem de obositor –, curiozitatea învinse, în cele din urmă. Semăna cu adevărat cu Marta, mai ales când nu avea chipul crispat de suferinţă ca atunci la înmormântare. Era mai tânără, chiar dacă va fi mai bătrână decât Marta peste un timp, poate mai frumoasă sau mai puţin nemulţumită de ceea ce îi adusese soarta. Spuse:

— Bine, atunci hai să mergem, să ne grăbim.

Eu ştiam şi ştiu pe dinafară această casetă, ea o auzea pentru prima dată. Nu dori nimic de băut la mine, am rugat-o să aştepte în salon un minut, în timp ce eu îmi scoteam în sfârşit în dormitor pantofii şi ciorapii şi-mi puneam alţii, o uşurare extraordinară. Se aşeză în fotoliul în care stăteam eu de obicei cu o carte în mână, sau fumând în timp ce mă gândesc, se aşeză pe marginea lui lăsându-şi paltonul aruncat neglijent pe unul dintre braţele fotoliului, cum fac oamenii care n-au de gând să stea prea mult în locul în care tocmai au ajuns. Era aşezată pe margine de la început, dar veni şi mai pe margine – ca şi cum s-ar fi zbârlit – când auzi prima voce sigură şi grăbită şi monotonă care spunea: „Marta? Marta, eşti acolo? S-a întrerupt, nu? Auzi?“. O pauză şi apoi un sunet, un fel de plescăit al limbii arătând că vorbitorul era contrariat. „Auzi? Ce fel de jocuri sunt astea? Nu eşti acolo? Dar tocmai am sunat şi ai ridicat receptorul, nu? Ridică naibii odată receptorul“; şi când această voce despotică, semănând cu sunetul unui aparat de ras electric, îşi termină mesajul, eu am oprit caseta şi ea mi-a spus mie, dar vorbind ca pentru sine:

— Ăsta e Vicente Mena, un prieten; bine, şi fost iubit al surorii mele, au fost împreună un timp înainte ca ea să-l cunoască pe Eduardo, apoi au rămas prieteni, se văd adesea toţi patru, el şi soţia lui, Inés, şi Eduardo şi Marta. Habar n-aveam despre asta, Marta nu mi-a spus niciodată că se întâlnea din nou cu el în felul ăsta, ce om nesuferit. Tăcu o clipă. Îi scăpase un verb la prezent, „se văd adesea toţi patru“, avem nevoie de timp pentru a ne învăţa să folosim timpurile trecute când vorbim despre cei apropiaţi nouă care au murit, nu ne dăm seama prea curând de diferenţă. Îşi mângâia tâmpla cu un deget, gânditoare: Cine ştie dacă au încetat vreodată să se întâlnească, ce nebunie.

— Ce gardă e asta, pe care o face soţia lui? am întrebat-o eu ca să aflu un amănunt neînsemnat, poate curiozitatea mea n-avea să fie satisfăcută în privinţa lucrurilor importante care îmi veneau în minte. Ce meserie are ea?

— Nu ştiu sigur, eu nu-i cunosc prea bine, parcă lucrează la un tribunal, răspunse Luisa, şi atunci am dat drumul mai departe casetei făcând să se audă cel de-al doilea mesaj al cărui început se ştersese, „…nimic“, spunea vocea feminină pe care am recunoscut-o în acea clipă ca fiind a Luisei, pentru că acum o ascultasem mai mult, o seară întreagă, vorbind pe mai multe tonuri, „mâine să mă suni neapărat să-mi povesteşti totul cu amănunte“ şi Luisa închise ochii spunând: – Asta sunt eu, când i-am răspuns la mesajul pe care mi l-a lăsat în după-amiaza aceea, povestindu-mi că avea o întâlnire cu tine pe seară. Cât timp a trecut.

Am întrerupt caseta.

— Despre asta cum de ţi-a spus?

— Ei bine, căsnicia ei cu Eduardo nu mergea prea bine, avea şi ea evadările ei, mai mult în fantezie decât în realitate, sau aşa am crezut eu până acum: Vicente Mena, auzi, ce nebunie – repetă încă nevenindu-i să creadă, neplăcut surprinsă. Şi totuşi, întotdeauna ne-am povestit totul una alteia, sau aproape tot, poate că ea nu-mi povestea decât fanteziile şi trecea sub tăcere ce se întâmpla în realitate. – „Eu sunt doar o fantezie“, m-am gândit, „sau asta eram înainte de-a ajunge pe Conde de la Cimera. Şi poate şi mai apoi, am fost poate un incub şi o fantasmă, şi încă mai sunt“. – Deşi nu prea avea sens să gândesc asta, nu ne judecam faptele una alteia, nici măcar nu ne sfătuiam, doar ne ascultam povestind. Există persoane care întotdeauna par a face bine ceea ce fac, eşti de partea lor, pur şi simplu, oricare ar fi situaţia. Luisa îşi freca tâmpla cu un gest inconştient. „Marta, spune-i lui Eduardo că nu este corect să spui «mesaj», se spune «comision»“; vocea bătrânului care termina autocompătimindu-se cu cochetărie, „povero me“, spunea. – Acesta e tatăl meu, bietul de el, într-adevăr, bietul de el – spuse Luisa. Se înţelegea foarte bine cu Marta, ea îi dădea mai multă atenţie decât mine, îl asculta povestindu-i conflictele desuete cu colegii lui şi micile lui intrigi şi favoruri de curte. El i-ar fi spus despre tine imediat cum te-a cunoscut, de mai multe ori pe zi, pentru el este un adevărat eveniment să lucreze cineva cu el în casă câteva zile; de aceea cred că a ţinut să te cunoaştem, ca pe urmă să putem să ni-l închipuim mai bine în compania ta şi să putem să ne dăm cu părerea despre tine când ne-ar fi povestit. Sigur, mie, nu lui Eduardo. Luisa nu-şi dădea seamă că Téllez n-ar fi avut cum să-i vorbească despre mine Martei, pentru că eu niciodată n-aş fi ajuns să-l cunosc pe Téllez dacă Marta nu ar fi murit. „Marta, sunt Ferrán“, era mesajul care urma, şi pe acesta Luisa nu-l comentă în nici un fel, nu era nici o noutate pentru ea, îl ascultă în tăcere, iar eu nu am întrerupt caseta şi apoi se auzi următorul, sau doar sfârşitul următorului, „…Aşa că o să facem cum spui tu, cum vrei tu. E alegerea ta“. Acum eram deja sigur că nu era aceeaşi voce de dinainte, nu era a Luisei, deşi vocile feminine seamănă între ele mai mult decât cele ale bărbaţilor. Luisa îmi ceru să mai derulez încă o dată caseta, şi pe urmă spuse:

– Nu ştiu cine e, nu recunosc vocea asta, cred că nici măcar nu o cunosc. Nu am auzit-o niciodată.

— Atunci nu ştii cui îi vorbeşte, dacă lui Deán sau Martei.

— N-am cum să ştiu.

— Acum vin eu, acesta sunt eu, m-am grăbit să anunţ înainte de-a începe acel mesaj sau comision de care îmi era ruşine, şi acesta incomplet: „…dacă te aranjează, putem să ne întâlnim luni sau marţi. Dacă nu, va trebui să o lăsăm pentru săptămâna viitoare, de miercuri sunt foarte prins“. Cum am putut să spun „sunt foarte prins“ ca un farsor ieftin, m-am revoltat din nou împotriva mea, orice curtare devine josnică privită din afară sau atunci când ţi-o aminteşti, eu acum o vedeam din afară şi mi-o aminteam, şi, ceea ce e şi mai rău, poate făceam curte cuiva din nou, de aceea nu puteam să-mi văd cuvintele şi atitudinea de acum, nici din afară, nici dinăuntru, nici să mi le amintesc, uneori ne măsurăm fiecare vorbă după intenţiile noastre necunoscute. „Cât timp a trecut.“ N-am întrerupt caseta, Luisa nu comentă în nici un fel vocea mea politicoasă, apoi se mai auzi încă o dată zbârnâitul electric: „Eduardo, bună, eu sunt. Auzi, nu mă aşteptaţi la cină“, până în punctul în care ceruse să-i lase un pic de şuncă şi îşi luase la revedere cu grosolănie: „Bine, atunci, la revedere“, spuse.

— Ăsta e tot Vicente Mena, spuse Luisa, ies adesea toţi patru, sau împreună şi cu alţii. – Şi folosi din nou timpul prezent care de mai bine de o lună era inadecvat.

Am oprit înregistrarea şi am spus:

— A mai rămas unul. Ascultă.

Şi atunci se auzi acel plâns strident şi continuu şi imposibil de disimulat, care vine în

contradicţie cu cuvântul şi chiar şi cu gândul pentru că mai degrabă le împiedică sau le exclude decât le înlocuieşte – le opreşte –, vocea deprimantă care reuşea să articuleze doar atât: „…te rog… te rog… te rog…“, şi suna nu atât ca o implorare reală care închide în ea speranţa că va trezi un efect, ci mai degrabă ca un descântec, ca o litanie rituală şi superstiţioasă fără semnificaţie, cu rol salvator sau de neutralizare a ameninţării, un plâns impudic şi aproape malign, ce semăna cu celălalt, mai reţinut, al femeii-fantasmă care rostea blesteme cu buzele ei decolorate, ca şi cum ar fi citit cu voce înceată, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji: „Această nefericită Ana, soţia ta, care niciodată n-a dormit un ceas în pace cu tine, umple acum visul tău cu nelinişte“. Şi numai când l-am auzit atunci, a nu ştiu câta oară, dar pentru prima oară împreună cu cineva care se afla lângă mine şi îl auzea, îmi străfulgeră prin minte că această voce de copil sau de femeie copilăroasă putea fi chiar a Martei, poate că îl sunase pe Deán cu mai multă vreme în urmă, aflându-se într-o călătorie, şi îl implorase în absenţa lui – sau poate că el era acasă lângă telefon, o asculta cum plângea şi nu voise să răspundă –, îi lăsase pe robot rugămintea ei în mijlocul plânsului, sau suprapusă plânsului de parcă nu ar fi fost decât una dintre tonalităţile lui, îşi înregistrase suferinţa pe care acum o ascultau sora ei şi un necunoscut – poate soţul nestatornic şi nevăzut din ceaţă, care încă nu sosise pentru această soră –, aşa cum Celia îmi lăsase o dată trei mesaje unul după altul şi la sfârşitul ultimului nu mai putea să vorbească articulat, nici să-şi tragă răsuflarea, din cauza plânsului. Şi nu am avut curajul să-i răspund atunci, era mai bine să nu spun nimic.

— Cine e? Cine vorbeşte? mă întrebă Luisa alarmată. Era o întrebare absurdă, ieşită din confuzia ei amestecată cu tristeţe contagioasă, eu n-aveam cum să ştiu, cu toate că eram stăpânul provizoriu şi întâmplător al casetei (hoţ sau păstrător al acelui obiect) şi o ascultasem de nenumărate ori.

— Eu n-am de unde să ştiu, am răspuns, am crezut că poate ştii tu. Oare pe cine imploră femeia asta, pe Deán sau pe Marta? mi-am reluat aerul întrebărilor.

— Nu ştiu. Pe el, fără îndoială. Pe el, sper, spuse Luisa. Era tulburată, mai mult decât atunci când auzise primul mesaj al lui Vicente Mena, revelaţia lui grosolană. Îşi freca tâmpla şi mai tare, era un gest inconştient care mima calmul pe care nu îl avea, sau pentru a se controla. Cântări mai bine lucrurile şi adăugă: – Dar presupun că este aşa numai pentru că e o voce de femeie. De fapt, n-am nici o idee.

Am ezitat dacă să pomenesc despre ceea ce tocmai îmi venise în minte şi, până să mă hotărăsc, o şi făcusem, înainte de a mă gândi dacă era bine sau dacă voiam să-i induc Luisei modul meu de a gândi care mi-a devenit aproape un obicei, felul vrăjii care este o pulsaţie necontenită în gând (timpul nu are răbdare):

— N-ar putea fi Marta?

— Marta? Luisa tresări, nouă, cei care locuim singuri, ne este greu să ne închipuim pe noi înşine formând propriul nostru număr, nici pe ceilalţi sunând la numărul lor. Dar eu nu am locuit mereu singur.

— Da, n-ar putea fi vocea Martei? Iar mesajul, sau mai degrabă apelul, pentru că nu lasă nici un mesaj, să fie pentru Deán?

— Mai pune-l încă o dată, te rog, îmi spuse. Acum se aşează mai bine în fotoliul meu, nu mai stătea pe margine, nu mai părea atât de nerăbdătoare, nu mai avea aerul că voia să plece imediat, noaptea întunecată pictată în ochii ei, foarte larg deschişi, rar se întâmpla să-mi văd fotoliul ocupat de o altă persoană, o femeie, era plăcut. Am derulat caseta şi am ascultat-o din nou, vocea imploratoare şi plină de lacrimi se auzea atât de schimbată, încât era imposibil să-ţi dai seama a cui era, dacă era a unei persoane cunoscute de mine sau de ea sau de amândoi (întâi doar Marta şi copilul fuseseră persoanele pe care le cunoşteam amândoi, acum şi Deán şi Téllez), eu nu mi-aş fi recunoscut nici propria-mi voce dacă ar fi fost atât de disperată.

— Nu ştiu, ar putea să fie ea, nu cred, ar putea fi oricine, ar putea să fie femeia de mai înainte, care a spus: „E alegerea ta“.

— Ce fel de viaţă duce Deán, tu ştii ceva? am întrebat-o, şi de fapt întrebam mai mult pentru a întâmpina întrebările pe care probabil şi le punea Luisa, decât din curiozitate. Niciodată nu am fost curios privitor la Marta, nu am vrut să ştiu mai multe despre ea, era moartă şi morţii nu sunt obiectul curiozităţii, cu toate filmele şi romanele şi biografiile care au acest pretext, vieţile celor care nu mai trăiesc, e doar o trecere de timp, cu morţii nu te mai întâlneşti şi nu-i nimic de făcut în privinţa asta. Nu voiam nici să aflu mai mult despre Deán (poate că voiam să ştiu mai multe despre Luisa, dar asta devenise foarte uşor şi posibil, în clipa de faţă.) În realitate eram conştient că, după ce aş fi aflat ce era de aflat (dacă exista ceva), n-aş fi putut să-mi iau de la capăt viaţa mea obişnuită şi activităţile mele, ca şi cum legătura creată între mine şi Marta Téllez nu avea să se rupă niciodată sau avea să mai dureze pentru multă vreme, prea multă vreme şi eu poate aveam să fiu *haunted* tot restul vieţii mele. Sau poate voiam doar să povestesc ceea ce-i povestisem deja o dată în această noapte Luisei în timpul cinei, să povestesc o întâmplare ca plată a unei datorii, chiar dacă este simbolică şi nesolicitată ori nepretinsă de nimeni, nimeni nu poate să ceară ceva nu ştie că există, cuiva pe care nu-l cunoaşte, ceea ce nu ştie că s-a întâmplat sau tocmai are loc şi, în consecinţă, nu poate cere să se reveleze ori să înceteze. Cu numai câteva ore în urmă Luisa Téllez nu ştia despre existenţa mea. Cel care povesteşte hotărăşte să o facă şi chiar să impună aceasta, cel care se dă de gol sau se trădează hotărăşte în ce moment, de obicei când l-a ajuns din urmă oboseala pe care o implică tăcerea şi umbra, este singurul lucru care te determină în unele cazuri să povesteşti faptele, fără să-ţi ceară nimeni, fără să aştepte nimeni acest lucru de la tine, nu are nimic de-a face cu vinovăţia, nici cu o conştiinţă prea încărcată, nici cu remuşcarea, nimeni nu face nimic socotindu-se un ticălos în momentul în care o face, dacă simte impulsul de-a o face, numai pe urmă vin indispoziţia şi frica, şi e mai mult indispoziţie şi frică decât remuşcare, ori e mai degrabă oboseală.

Luisa îşi încrucişă picioarele, pantofii ei erau în continuare perfecţi, de parcă nu mersese pe pământul ud multă vreme.

— Îmi aduci acum ceva de băut? spuse. Mi-e cam sete. Nu mai era atât de grăbită, nu se mai simţea atât de stingherită în casa mea, pe amândoi ne unise ceea ce ascultam, o casetă care avea pe ea înregistrate vocile noastre între multe alte voci, pe care nu le înţelegeam pe de-a-ntregul. Ne apropia şi oboseala şi faptul de-a fi povestit, de-a ne fi spus ceva unul celuilalt ca într-un schimb, lucruri care aduceau inutile completări, ea spunându-mi ce a urmat şi eu ce a fost înainte de ceva pentru care nu mai exista nici o soluţie şi poate că nici nu ne interesa foarte mult: oricum ar fi fost, era trecut, se întâmplase, dar nu se mai întâmpla, putea fi scos la iveală, dar deja se sfârşise. Eu m-am ridicat şi m-am dus la bar să-i pregătesc un whisky, se ridică şi ea din fotoliu şi veni cu mine, sprijinindu-se de tocul uşii cu familiaritate, urmărindu-mă cum scoteam sticla şi cuburile de gheaţă, un pahar, sticla cu apă. Aşa fac uneori cuplurile, vorbesc în timp ce unul dintre soţi se ţine după celălalt prin casă, în timp ce acesta face ordine sau pregăteşte cina sau calcă rufe, casa este un teritoriu comun în care nu se dau întâlniri, nu trebuie să stai jos pentru a vorbi sau pentru a-ţi spune sau povesti lucruri, ci treburile merg înainte în mijlocul cuvintelor ori al lucrurilor uitate şi al celor terminate, ştiu asta fiindcă nu am locuit singur mereu. – Bine, ţi-am mai spus că viaţa lor împreună nu mergea bine de câtva timp, răspunse Luisa, aşa, sprijinită de toc. Se prea poate ca el să aibă pe cineva, bărbaţii nu se mulţumesc numai cu fantezii prea mult timp. Dar nu ştiu nimic concret, adevărul e că nu am nici dovadă că ar fi ceva.

M-am întrebat dacă ceea ce îmi spunea ea era adevărat, ceva mai înainte îmi spusese că ea şi Marta îşi povesteau aproape totul, poate Marta însăşi nu avea nici o dovadă şi de aceea îşi trecuse sub tăcere bănuielile faţă de sora ei, mai bine să taci, câtă vreme mai poţi spune ceea ce este întotdeauna cel mai bun răspuns: „Nu ştiu, n-am dovezi, să vedem“, alinarea incertitudinii care şi

ea este retrospectivă. I-am dat paharul ei de whisky, eu mi-am turnat o *grappa.* Nu părea a fi o persoană obişnuită să mintă, dar putea fi vorba despre discreţie în acest caz.

— Noroc, am spus, şi atunci am avut curajul de a o ruga ceva, pentru a mi-o face aliată, mai mult decât mi-o făcusem deja, nimic nu este mai util pentru a câştiga oamenii de partea ta decât să le ceri favoruri, aproape toţi le acceptă cu plăcere. Era o rugăminte modestă şi care avea o justificare, dar Luisa Téllez încă nu avea nici un motiv să-mi acorde ceva. – Aş putea să te rog să nu-i vorbeşti lui Deán despre mine până nu termin lucrarea pentru tatăl tău? Numai săptămâna asta. Ai putea să aştepţi până săptămâna viitoare, ca şi cum nu m-ai fi cunoscut până atunci? Te rog. Aş prefera să duc la bun sfârşit lucrarea comandată, şi pe deasupra am şi un partener şi, dacă Deán dă de mine, îmi va fi greu să reuşesc. S-ar putea să vrea să mă împiedice, ar fi capabil, cred, să-i povestească totul tatălui tău, ca să mă îndepărteze de el, de toată familia lui, de Marta.

Luisa bău puţin, cuburile de gheaţă clinchetiră în pahar, făcu un pas înainte, îşi puse mâna stângă pe bar, brăţara ei clincheti şi ea, în dreapta ţinea paharul, spuse:

— Cât e ceasul?

Purta ceasul la mâna dreaptă precum persoanele stângace, poate era o întrebare formală ca să câştige timp, sau poate îi era teamă să nu verse paharul dacă şi-ar fi întors încheietura mâinii pentru a se uita la el.

— Aproape unu, am răspuns. Era cât pe ce să-mi vărs eu paharul de *grappa.*

— E târziu. Am să cam plec şi eu. „Câte nuanţe au limbile noastre, ca şi cele vechi, m-am gândit. «Am să cam plec şi eu» înseamnă că nu pleacă încă, are să mai stea încă puţin, măcar până îşi va bea jumătate din whisky, chiar dacă îl va bea foarte repede, a lovit-o din nou graba pentru că i-am cerut ceva şi nu vrea să rişte să-i mai cer şi altele. Peste un răstimp va spune «Am să plec» şi ceva mai târziu va spune «Plec», şi doar atunci va pleca cu adevărat.“ Ne-am întors în salon la iniţiativa mea, eu m-am îndreptat într-acolo, ea a venit după mine de parcă ar fi fost soţia mea, şi nu o necunoscută. Rămase în picioare, uitându-se la cărţile şi la casetele mele video în timp ce bea cu înghiţituri repezi. Era vădit indispusă. Stătea întoarsă cu spatele.

— Ai să aştepţi?

Se răsuci spre mine, mă privi în ochi, îmi ocolise privise de când mă întrebase cât e ceasul, chipul celuilalt, al meu, era acum pictat în ochii ei.

— Da, sigur, pot să mai aştept, răspunse. Dar să nu-ţi închipui cine ştie ce, nu cred că Deán vrea să-ţi pocească faţa sau ceva de felul ăsta. Nu la vârsta noastră, nu în această situaţie.

— Ah, nu? am întrebat eu naiv, oarecum dezamăgit: încordarea scăzuse, îmi amintise că nu mai suntem tineri. – Şi ce atunci ce vrea? De ce doreşte atât să mă întâlnească? Ce vrea? Să ştie? Dacă e aşa, poţi să-i povesteşti tu totul, ce ţi-am povestit deja.

— Am să-i povestesc, am să-i povestesc, nici o grijă, spuse Luisa răbdătoare, am să te scutesc să-i repeţi lui ce mi-ai spus şi mie, dacă vrei, când am să-i vorbesc despre tine luni, dacă eşti de acord, nu aş vrea să-i ascund totul mai mult decât e absolut necesar. Înţeleg că e destul de greu şi pentru tine. Era amabilă cu mine, îmi dădea mai mult decât îi cerusem.

— Luni e bine. Nu pot să-mi predau lucrarea mai târziu de luni, e bine, o va duce tatăl tău, aşa că sigur am să termin. Îţi mulţumesc mult. Dar atunci ce vrea de fapt? De ce mă caută? am întrebat din nou.

— Cred că mai degrabă decât să afle, vrea să-ţi povestească el ceva. Nu ştiu ce, fiindcă mie nu mi-a spus. Dar a repetat în mai multe rânduri că vrea să-l întâlnească pe bărbatul care a fost în acea noapte cu Marta ca să-i spună nişte lucruri. Vrea să afli nişte lucruri, nu ştiu ce. Ascultă, am să plec, sunt obosită. O să-ţi spună el ce vrea.

„Ah“, m-am gândit, „şi el vrea să povestească. Şi el e obosit, şi umbra lui e obositoare“.

— Notează-ţi numărul meu de telefon, am spus. Poţi să i-l dai oricând, de luni, dacă vrei, ca să nu aibă nevoie să-l caute, nici să i-l ceară tatălui tău. I l-am notat eu însumi pe un *post-it* galben, şi

eu am carneţele din acestea cu foi detaşabile adezive lângă telefon, aproape în toate casele se găsesc.

Luisa luă bucata de hârtie şi o vârî în buzunar. Acum părea chiar deprimată, o copleşise frământarea întregii zile, trebuie să se fi săturat de toate, de tatăl ei, de copil, de Deán, de mine, de propria ei soră vie şi moartă. Se aşeză la loc pe fotoliul meu cu paharul în mâna dreaptă, de parcă n-ar mai fi putut să se ţină pe picioare. Cu stânga îşi acoperi faţa ca atunci în cimitir, deşi acum nu plângea: cu gestul celor care sunt îngroziţi sau le e ruşine şi nu vor să vadă ori să fie văzuţi. Nu am rezistat să nu mă uit la buzele ei – aceste buze –, pe care mâna nu le acoperise. Încă nu spusese „Mă duc“, încă nu o spusese.

Am lucrat împreună cu Téllez tot restul acelei săptămâni, iar duminică m-am dus cu Ruibérriz de Torres la curse, cu gândul că acum eram capabil să-l răsplătesc pentru strădania lui, să-mi plătesc datoria faţă de el şi să-i povestesc ce păţisem când mă aflam cu o necunoscută cu mai mult de o lună înainte, povestea avea să-l amuze, pur şi simplu, într-un sens mă va invidia: dacă istorisirea ar fi fost a lui, ar fi trâmbiţat-o de la început în cele patru vânturi şi ar fi fost o naraţiune între macabru şi burlesc, comic şi tenebros, moartea oribilă şi moartea ridicolă, un lucru care în momentul când se întâmplă nu e nici grosolan, nici nobil, nici distractiv, nici trist, poate deveni oricum când este povestit, lumea depinde de povestitorii ei şi, la fel de mult, de cei care aud povestea şi o condiţionează uneori, nici eu nu îndrăznisem să i-o relatez pe a mea lui Ruibérriz altfel, în timpul primelor două curse care nu erau aşa de importante, altfel decât pe acelaşi ton tenebros şi burlesc, întrerupându-ne fără probleme pentru a urmări liniile drepte cu binoclurile noastre, ducându-ne de la gradene la padoc şi de la padoc la bar şi de acolo la pariuri şi din nou la gradene, nimic nu se povesteşte de două ori în acelaşi fel, nici cu aceleaşi cuvinte, nici măcar povestitorul nu este la fel de fiecare dată, chiar dacă rămâne acelaşi. I-am povestit distrat şi gesticulând, ca să-i placă, în linii mari totul, lui Ruibérriz nu puteam să-i povestesc o vrajă. „Fugi de-aici“, spunea din când în când, „tipa ţi-a căzut pe spate?“. Da, pentru el era singurul lucru important, tipa îmi căzuse pe spate. „Şi, pe deasupra, nici n-ai ajuns să ţi-o tragi cu ea, pe toţi dracii“, spuse puţin amuzat de ghinionul meu. Şi era adevărat că nu i-o trăsesem, ce ghinion. „Şi era fiica lui Téllez Orati? Fugi de-aici“, mai zise, dacă îmi aduc bine aminte. El m-a ascultat cu un amestec de veselie şi înfiorare, ca atunci când citim în ziare despre nenorocirea inevitabil derizorie a vreunui necunoscut care moare în şosete sau la frizer, cu un prosop la gât, într-un bordel sau la dentist, sau mâncând peşte şi cu un os rămânându-i în gât, precum copiii a căror mamă nu e acolo ca să le vâre degetul pe gât şi să-i scape, moartea ca reprezentaţie sau ca spectacol, despre care afli de la ştiri, aşa am vorbit eu despre moarta mea, bântuind prin hipodromul la care adesea venise şi Téllez când nu era atât de bătrân, în faţa ghişeelor de pariuri şi la bar şi la padoc şi în picioare pe gradene, cu binocluri la ochi, caii pierzându-se într-o ceaţă din ce în ce mai groasă, a fost o lună cu ceaţă în Madrid, aproape tot timpul, nu fusese aşa în tot secolul, au avut loc atâtea accidente şi întârzieri la aeroport, caii alergau de parcă n-ar fi avut picioare, le vedeam înaintând spre linia de sosire corpurile şi capetele spectrale, ca şi cum ar fi fost piese ale caruselului din copilăria noastră, primii noştri cai erau lipsiţi de picioare, aveau o bară care trecea prin corpurile lor de lemn şi pe care o apucam în timp ce călăream în cerc fără a ne mişca din loc, tot mai repede ca la o cursă pe turf sau iarbă, tot mai vertiginos până muzica încetau şi rotirea se încetinea. Luna care tocmai începuse venise cu ceţuri, cea de dinainte cu furtuni. Ruibérriz era îmbrăcat cu un pardesiu cu cordonul strâns înnodat, cum poartă înfumuraţii, eu îl aveam pe al meu desfăcut, amândoi cu mănuşi tari din piele, păream doi bodyguarzi. Nici o clipă nu i s-a şters fulgerarea albă a dinţilor, lăsa să i se vadă partea interioară a buzelor răsfrângând-o pe cea de sus cu râsul lui obscen, se uita cu indiferenţă la primele curse fără însemnătate, se uita în jurul lui în căutarea prăzii sau a cunoscuţilor pe care să-i salute sau să obţină ceva de la ei, totul în timp ce eu îi povesteam, îşi dăduse cu prea multă apă de colonie. Nu i-am povestit ultimul lucru întâmplat, nu i-am vorbit despre sora Martei, nici despre ce îmi

închipuiam că o să se întâmple mai târziu, îmi plătisem datoria prin povestirea morţii şi a actului sexual ratat. Apoi l-am informat că terminasem discursul cu o zi înainte, i-am dat o copie, la urma urmelor el avea să primească o parte din remuneraţia neînsemnată, nici nu ştiam când vom primi banii, eu acţionasem în numele lui.

— Cum a ieşit? mă întrebă în timp ce îl îndoia neglijent şi îl vâra într-un buzunar al pardesiului, fără să-i arunce vreo privire.

— Aiurea, la fel ca toate, la fel de plictisitor şi banal, nimeni n-o să fie, ca de obicei, atent la el, când o să-l recite Only You. Téllez m-a silit să mă comport şi să fiu foarte convenţional, m-a ţinut strâns, şi de fapt nici n-a trebuit să-mi modifice mare lucru, nici eu n-am cutezat prea mult. Cum ştii şi tu, beneficiarul muncii tale ajunge până la urmă să ţi se impună, sau imaginea pe care o ai despre el dacă este publică, în momentul în care scrii,e imposibil să ţi-o scoţi din minte.

Lucrasem până sâmbătă, toată săptămâna, cu Téllez, care era tot mai agitat şi îşi permitea tot mai multe familiarităţi, vizitându-mă, corijându-mă, cercetându-mă, sfătuindu-mă, înfoindu-se drept cunoscător al psihicului nobil al beneficiarului. Fără îndoială, pentru el erau nişte zile bune, avea un proiect pe mână, responsabilităţi de Stat, un bărbat mai tânăr care venea dimineaţa pentru a se supune comenzilor lui. Câteodată mă întrerupea vorbind despre altceva, despre anunţurile mortuare pe care le cerceta în amănunt, despre catastrofala situaţie a ţării jefuite, despre ridicolul şi orgoliile colegilor lui faimoşi. Îşi fuma pipa în tovărăşia mea sau îmi şterpelea câteva ţigări, le ţinea stângaci între degetul mare şi arătător, ca pe o pensulă sau o cretă, trăgea fum în piept cu precauţie, se înroşea puţin trăgând fumul, dar reuşea până la urmă. Se ducea o clipă să macine cafea la bucătărie şi la jumătatea dimineţii mă silea să fac o pauză, îşi turna un porto şi-mi turna şi mie unul, recitea cu păhărelul în mână, cu voce tare, paginile pe care le terminasem şi le aprobase, sublinia ritmul cu un gest demonstrativ al mâinii care ţinea paharul, mai adăuga o virgulă sau mai des o înlocuia cu punct şi virgulă, îi plăcea mai mult acest semn, „te ajută să respiri“, spunea, „şi te împiedică să pierzi şirul“. Telefonul nu suna aproape niciodată, nimeni nu-i cerea nimic, nimeni nu-l căuta, numai din când în când îl auzeam vorbind cu fiica sau cu nora lui, dar mai mult el le suna la serviciu sub diferite pretexte. Existenţa lui era într-adevăr precară. În ultima zi, sâmbătă, i-am trimis, eu fiind acolo, un vas mare cu flori de la Bourguignon, ceva mai puţin somptuos nu l-ar fi satisfăcut. L-am trimis fără nici o carte de vizită sau mesaj, ştiam că asta îl va preocupa mai multe zile – până ce florile aveau să se ofilească –, îl va ajuta să nu-mi simtă lipsa când lucrarea mea se va termina şi nu voi mai veni în casa lui, nici duminică, nici luni, nici marţi, nici în vreo altă zi. Servitoarea străveche aduse în salon aranjamentul cu celofanul şi vasul său, îl puse pe covor, iar Téllez se ridică imediat pentru a-l contempla uluit, ca pe o bestie necunoscută.

— Desfaceţi-l, îi spuse servitoarei cu acelaşi ton cu care împăraţii romani i-ar fi poruncit unui sclav „Gustă“, în faţa unor mâncăruri alese, dar poate otrăvite. Şi, o dată date la o parte celofanul şi servitoarea (ultima dispăru împăturind ambalajul cu grijă, putea fi refolosit), dădu ocol vasului de două-trei ori, uitându-se la el curios şi plin de suspiciuni. Flori anonime – spunea –, cine naiba să-mi trimită mie flori? Mai uitaţi-vă, Victor, sigur nu e nici o carte de vizită pe nicăieri? Uitaţi-vă bine printre tulpini. Ciudat, extrem de ciudat. – Şi îşi scărpina bărbia cu capătul pipei stinse, în timp ce eu căutam stând pe jos ceea ce ştiam sigur că nu voi găsi. Le arată cu indexul, aşa cum văzusem că îşi arătase pantoful în cimitir, cu degetul mare al celeilalte mâini la subsuoară ca o cravaşă. Voia să spună ceva, dar era prea confuz, prea încântat. Nu se apropie de flori nici o clipă, se aşeză în sfârşit cu toată greutatea corpului său care se legăna, se uita la ele pe covor ca la o minune, scoţându-şi în faţă pieptul şi chipul ca un *gargouille*. – Nu e ziua mea de naştere, nu e ziua mea de nume, nici vreo altă aniversare de care să-mi aduc aminte – spuse. Nu pot să fie nici din partea Casei, încă nu am predat discursul. Să vedem ce zic Marta şi Luisa, poate le vine lor vreo idee, o sun pe Marta să-i povestesc, uneori nu are cursuri până după-amiază şi pe deasupra azi e sâmbătă, sigur e acasă. Aproape făcu gestul de-a se ridica să se ducă la telefon, dar se opri

imediat, se lăsă să cadă din nou în fotoliu şi îşi sprijini ceafa pe spătarul lui de parcă un val enorm l-ar fi lovit amenintându-l sau ar fi avut o revelaţie care l-ar fi istovit. Sau poate i se înceţoşase vederea şi trebuia să se uite în sus ca să i se limpezească ochii. Realiză imediat greşeala şi îşi ceru scuze faţă de mine, deşi nu era nevoie: – Să nu credeţi că sunt atât de nebun sau cu memoria atât de slabă – îmi spuse –, doar că este foarte greu să te obişnuieşti, nu-i aşa? E greu să înţelegi că nu mai există cineva care a existat. – Se opri şi apoi adăugă: – Nu ştiu de ce mai trăiesc când atâţia s-au dus. Nu şi-a îngăduit să se lamenteze mai mult. S-a ridicat în picioare din nou, proptindu-se de braţele fotoliului ca să-şi ia avânt, şi începu să se învârtească în jurul vasului cu flori. Era întotdeauna pus la patru ace în casă, ca şi cum ar fi fost gata de a ieşi în oraş, chiar dacă nu avea nici o intenţie să iasă, cu cravată şi vestă şi haină şi întotdeauna încălţat cu pantofii de stradă, într-o dimineaţă l-am ascultat vituperând împotriva respingătorilor pantaloni de trening. „Nu înţeleg cum pot politicienii să se lase fotografiaţi în felul acesta“, spusese. „Mai mult: nu ştiu cum îndrăznesc să se îmbrace aşa, chiar dacă nu îi vede nimeni. Şi vara umblă fără ciorapi, sunt nişte bădărani, incredibil cât prost gust.“ Era cochet şi galant, semăna cu o piesă de mobilier veche, finisată îngrijit şi fără ornamente în exces. Îşi duse pipa la gură şi adăugă: – În sfârşit, nu ştiu ce este cu florile acestea, va trebui să mă interesez de unde vin, trebuie să mulţumesc cuiva pentru ele. Să ne întoarcem la lucru, altfel nu mai terminăm astăzi, prietene Victor, şi nu-mi stă în caracter să nu îndeplinesc ceea ce promit. Mă luă de braţ, conducându-mă înapoi în biroul de alături, plin de cărţi şi tablouri, colorat şi încă viu, unde eu eram gata să-mi închid maşina de scris portabilă care rămăsese deschisă o săptămână întreagă. Nu o sună pe Luisa chiar atunci, avea s-o facă mai târziu, cum făcea şi cu alţii, după ce avea să găsească vreun pretext bun. M-am gândit că acum avea un motiv să trăiască până luni, se va duce la Palat ca să predea opera noastră trecătoare, a lui şi a mea şi a Unicului şi a falsului Ruibérriz, chiar dacă acolo nu vor fi ca să-l primească, poate, decât Segurola şi Segarra, Singurul nu este liber atât de des. Vieţile precare atârnă de fiecare zi, sau poate toate vieţile sunt astfel. Va fi ocupat să se gândească de unde veneau florile alte câteva zile, poate chiar toată săptămâna, cu puţin noroc.

Nici cea de-a treia cursă nu era interesantă, până acum nu câştigaserăm nici un pariu, biletele rupte cu furie şi aruncate cu dispreţ pe jos, cu toate că Ruibérriz nu pleacă niciodată cu mâinile goale de la vreun joc. Îmi povestea amănunte neruşinate şi bizare despre imprudenta victimă care îi satisfăcea pe vremea aceea poftele de Don Juan, în timp ce urmăream defilând prin padoc caii noii curse – mereu în cerc, ca la carusel – când el se întoarse auzindu-şi numele întreg precedat de cuvântul „domnule“ (dintre cei pe care-i cunoşteam, îl văzuserăm până atunci doar pe amiralul Almira cu numele lui predestinat şi pe soţia lui atât de frumoasă, nu era nici măcar nelipsitul filosof cu barbă şi ochelari, poate că nu venise din cauza ceţii sau avea să ajungă la a cincea cursă). S-a întors, ne-am întors amândoi, el a avut o expresie de mirare ca şi cum n-ar fi reunoscut-o pe femeia care-i strigase numele şi care veni spre mine fără şovăieli, cu mâna întinsă, numindu-mă, absurd în momentul acela, cu numele lui, „domnule Ruibérriz de Torres“, e atât de lung. Era domnişoara Anita, asistenta personală atât de devotată a lui Singurus, împreună cu o prietenă care-i semăna la statură şi înfăţişare. Amândouă aveau pe cap pălării, de parcă ar fi fost la Ascot, în ziua de azi e ciudat să mai vezi pe cineva purtând pălărie, erau oarecum vulgare, am observat că pe Ruibérriz îl cam deranja ţinuta lor; dar este interesat aprioric de toate femeile, şi eu la fel, mai mult sau mai puţin, în acest punct nu este nici o diferenţă între noi, ne deosebim prin felul în care ne purtăm cu ele şi prin metodele de seducţie folosite. Interesul meu dispare mai repede.

— Vi-l prezint pe Victor Francés, am spus eu, referindu-mă la Ruibérriz. Domnişoara Anita.

— Anita Pérez-Anton, spuse ea. Ea este Lali, o prietenă. – Prietenei nu-i spuse numele de familie, aşa cum făcuse Solitarul cu ea, de fapt nici măcar nu făcuse prezentările, doar ne tutuise pe toţi de-a valma, nu se străduia deloc să se arate manierat.

— Sper că astăzi n-o să mai aveţi probleme cu ciorapii – am glumit eu numaidecât, ca să văd reacţia ei, părea mai veselă în timpul liber decât la lucru. Avu o reacţie minunată, spuse:

— Oh, în ce hal mi s-au rupt în ziua aceea. Îşi duse mâna la gură râzând şi explică adresându-i-se prietenei ei, mai curând decât adevăratului Ruibérriz: – Îţi vine să crezi că mi-am rupt groaznic ciorapii şi n-am avut timp să mi-i schimb înainte de întâlnirea cu acest domn pe care îl primea şeful. Domnul trebuia să verifice un discurs. În sfârşit: firele s-au tot dus în timpul vizitei şi aproape că am ajuns cu ciorapii atârnând. Şi făcu un gest cu mâinile arătând cum atârnau, un gest care indica partea de jos a fustei, care era tot o fustă scurtă şi strâmtă. Ruibérriz nu scăpă gestul, trebuie să-şi fi închipuit imediat ceva murdar. – Să fi văzut, ce ruşine, cu ciorapii ferfeniţă şi nimeni de-acolo nu zicea nimic, ce mai peripeţie!

Cuvântul „peripeţie“ este desuet, dar ea lucra într-un loc desuet prin el însuşi. Tot mai multe cuvinte încetează să mai fie folosite, sunt din ce în ce mai dispreţuite. Am tras-o puţin la o parte ca să-i spun:

— Discursul tocmai l-am terminat, domnul Téllez îl va preda mâine. Ruibérriz mă auzi şi înţelese, cred că interesul lui faţă de tinerele femei deveni şi mai puternic, deşi nu trebuia să fie stimulat în nici un fel, din moment ce, pe măsură ce îmbătrânea, prietenul meu dorea tot mai înflăcărat tot ce face mişcări cât de cât graţioase. Dar dacă rămâneam toţi patru împreună, el va trebui, fără îndoială, să se ocupe de Lali cea fără nume de familie (poate un copil părăsit). Era puţin probabil să ne amuze compania lor pe timpul a una sau două curse, până la a cincea. Nici tovărăşia noastră nu putea fi prea distrativă pentru ele. Era mai bine să ne dăm întâlnire într-una din seri, toţi patru, doi sau patru.

— Cum adică mâine? întrebă domnişoara Anita, pentru o clipă regăsindu-şi aerul profesional. Pălărie grena îi stătea oribil. Nu v-au informat că a căzut povestea cu Strasbourg-ul? Chiar eu am dat instrucţiuni să-l sune pe domnul Téllez ca să-l anunţe. Să nu-mi spuneţi că nu v-au anunţat.

— Am lucrat inclusiv ieri, n-am ştiut nimic, am zis după câteva secunde. Poate că domnul Téllez a uitat să-mi spună, e cam în vârstă, desigur. Mai întâi mi-a părut rău pentru Téllez, pentru ziua lui de luni la palat care se dusese pe apa sâmbetei, apoi mi-a venit în minte gândul că poate chiar a aflat şi nu mi-a spus ca să mă mai reţină câteva zile, să vin în continuare acasă la el. Acel discurs va rămâne pentru totdeauna într-un sertar, discursurile sunt texte potrivite numai pentru o anume ocazie. Ideea era destul de supărătoare, deşi eu nu eram decât negrul sau fantoma. M-am gândit: „Bietul bătrân, ştie să se descurce, ştie să o ducă de la o zi la alta“.

Ne-am dus toţi patru spre ghişeele unde se fac pariuri, eu atingeam uşor cu mâna cotul domnişoarei Anita, cu un gest masculin protector, Ruibérriz mergea puţin în spate, silit să discute cu Lali, pălăria acesteia era şi mai oribilă.

— Îmi pare rău că aţi lucrat inutil, spuse Anita. Dar discursul va fi plătit, să ştiţi, se va plăti oricum, vă rugăm să ne întocmiţi factura. „Precum scenariile mele care nu se mai produc“, m-am gândit, „altă risipă fără rost. Măcar am de lucru, nu sunt fără ocupaţie ca atâţia alţii“. Domnişoarei Anita îi scăpă din mână programul, m-am aplecat să i-l ridic, şi ea se aplecă, dar mai încet, am profitat de mişcare ca să o lovesc uşor, ca din greşeală, peste capul încă plecat (se ridica şi mai încet, îi era greu din cauza fustei) pentru a-i da jos oribila pălărie. M-am aplecat din nou să i-o ridic, am atins-o de pământ o clipă, pe furiş, pentru a putea să par dezolat că se murdărise atât de rău. Ea spuse: – La naiba! Nu ştiu dacă ar fi avut curajul să vorbească aşa la Palat.

— Ce rău îmi pare, în ce hal s-a murdărit, pe jos e atâta murdărie. Staţi liniştită, o ţin eu până reuşim s-o curăţăm cumva, o să înceapă cursa. Pe deasupra, sunteţi mai frumoasă cu capul descoperit. Era adevărat, avea o faţă rotundă plăcută şi un frumos păr negru, dar mai ales eu nu suportam pălăria, în unele privinţe sunt aproape maniac.

Am pariat toţi patru, ele sume de amator, noi sume mai mari, probabil lor le-am lăsat impresia unor oameni bogaţi, într-un sens chiar suntem pentru vremurile în care trăim, cu siguranţă eu mai

mult decât Ruibérriz, fiindcă duc o viaţă mai puţin trândavă şi nu trăiesc pe socoteala nimănui. El deveni consilierul fetei dezmoştenite, eu am sfătuit-o pe curteană pe ce să parieze. Ne-am întors la gradene cu biletele noastre, ele le ţineau în mână ca pe nişte obiecte de mare valoare pe care te temi să nu le pierzi, noi ni le-am vârât în buzunarul de sus al hainei, unde se poartă batista, cu un colţ la vedere, cum se face de obicei, eu nu port niciodată batistă în acest buzunar, Ruibérriz întotdeauna are una culori vii, îşi descheiase pardesiul ca să i se vadă pectoralii. Deja mi-l închipuiam în maiou, ne scoseserăm mănuşile. Ele nu aveau binocluri, am fost nevoiţi să li le împrumutăm pe ale noastre din politeţe, era clar că nu aveam să rămânem împreună la cea de-a cincea cursă, cea mai importantă, nu-mi surâdea deloc ideea să ne dăm seama ce se întâmplă pe ghicite. Din cauza ceţei foarte dese şi neavând binoclul n-am reuşit să vedem mare lucru, Lali se înşelă şi strigă că ieşise câştigător calul care nu câştigase, voia cu orice preţ să învingă calul ei, pe care-şi pariase banii care nu-i prisoseau deloc. Nici unul dintre noi patru n-a câştigat, am rupt imediat biletele cu firescul amestec de dispreţ şi ciudă, ele mai stătură puţin sperând într-o iluzorie descalificare ulterioară care să răstoarne situaţia în avantajul lor. Acum trebuia să mergem la barul de lângă padoc, iarăşi şi iarăşi aceiaşi paşi pe durata a şase curse, acesta este farmecul, pauzele de o jumătate de oră înaintea fiecărei curse, durează foarte puţin, dar uneori îţi aminteşti de ele.

— Cum de a căzut povestea cu Strasbourg-ul? am interogat-o pe Anita, cu un pahar de coca-cola în mână. Îi ţineam în continuare pălăria confiscată, o adevărată corvoadă pentru mine. Credeam că este important, dat fiind programul şefului dumneavoastră, alcătuit cu mult timp înainte şi aproape imposibil de schimbat.

— Da, de regulă aşa este, dar e atât de copleşit, bietul de el, încât uneori nu mai rămâne altceva de făcut decât să anulezi ceva dintr-o tăietură. E preferabil decât să întârzii sau să îţi aiureşti tot programul sau să încerci să le împaci pe toate, asta chiar ar fi un haos. Am presupus că voise să spună „dintr-un foc“, deşi poate îi plăceau luptele; sau poate „dintr-o lovitură“, era mai puţin probabil.

— Dar cei care pierd nu protestează? am spus. Poate se simt foarte frustaţi, sau daţi deoparte. Lucrurile astea nu provoacă incidente diplomatice?

Ea mă privi nehotărâtă şi severă (buzele ei date cu ruj erau ţuguiate) şi răspunse cu infatuare:

— Dracu’ să-i ia, el face oricum mai mult decât ar trebui. Îl solicită din toate părţile, abuzează de el. Că doar e unul singur, ce dumnezeii mă-sii nu se prind de asta? Categoric avea gura mare, dar în ziua de azi aproape toţi sunt astfel.

— Din acest motiv i se spune Unicul, nu? am spus eu. Dumneavoastră îl numiţi aşa, când vorbiţi despre el, vreau să spun?

La aceste întrebări avu rezerve să răspundă, se arătă susceptibilă, cu siguranţă nu-i plăcea să circule în alte medii poreclele pe care le folosea cercul celor mai apropiaţi.

— Ei, domnule Ruibérriz de Torres, prea vreţi să aflaţi multe, spuse. Adevăratul Ruibérriz, aşezat puţin mai departe de noi la bar, nu se putu abţine să-şi lungească gâtul auzindu-şi numele. N-avea nici o idee despre ce vorbeam, nu ne putea auzi conversaţia, prietena Lali era vorbăreaţă, o maşină de produs trăncăneală.

— Dar sper că anularea discursului nu a avut nici o urmare neconvenabilă pentru şeful dumneavoastră.

Domnişoara Anita era mai prudentă când venea vorba despre sentimentele ei decât în ceea ce priveşte viaţa şi obiceiurile Singurului. La replica asta răspunse fără să stea pe gânduri:

— Nu, nimic rău, doamne fereşte, bateţi în lemn. Şi atinse scobitorile care stăteau într-un păhărel de porţelan pe tejgheaua barului. – El este cu adevărat la capătul forţelor sale, nu-şi cântăreşte eforturile, dar nu-i lăsat în pace, vrea să-i împace pe toţi şi doarme foarte prost în ultima vreme. Niciodată nu a avut acest fel de probleme cu somnul. Şi, desigur, asta îi afectează sănătatea, e terminat, ca o cârpă. Să vedem dacă îi trece perioada asta proastă, a fost mai ales în

ultima săptămână. Zice că atunci când se culcă începe să se gândească la tot felul de lucruri şi asta nu-l lasă să adoarmă. Sau că nu scapă de gânduri nici când doarme, că se trezeşte din cauza lor.

— Aşa se întâmplă când ai insomnie, am răspuns eu doct, când e mai tare gândul decât oboseala şi somnul şi când mai mult te gândeşti decât visezi, greu de tot reuşeşti să adormi, până la urmă.

— Ei, asta mie nu mi s-a întâmplat niciodată, spuse Anita. Era cu adevărat sănătoasă, nu era de mirare că lui Only the Lonely îi plăcea să o aibă prin preajmă.

— Dar oare nu ia nimic şeful dumneavoastră, există somnifere, sigur are în jurul lui o armată de medici să i le prescrie.

— A încercat să ia Oazin, îl ştiţi? Oazin Relaxant, cred că vine de la oază. Auzisem despre Oasil Relax, cred că despre acest tranchilizant vorbea. – Dar e foarte slab şi nu are nici un efect asupra lui. Acum i-au adus din Italia nişte picături care sunt mai bune, EN sau NE, nu ştiu de la ce vine numele, îl adorm repede, dar se trezeşte înainte de ora lui. Aşa că nu se ştie cât o să le ia şi pe astea. „Înainte de ora lui“, mi s-a părut o expresie cam prea maternă.

— A pomenit ceva despre asta, parcă, în ziua când ne-a primit, am spus. Şi la ce se gândeşte? V-a spus? Nu că ar duce lipsă de preocupări, cred că tot timpul e preocupat de ceva.

— Spune că se gândeşte la el însuşi. Că are îndoieli. Toţi suntem neliniştiţi de asta.

— Îndoieli? De ce are îndoieli?

Domnişoara se irită iarăşi, era temperamentală:

— Îndoieli, la dracu’, îndoieli, de ce e important ce fel de îndoieli? Nu vi se pare de-ajuns?

— Nu, mi se pare de ajuns, mai ales în cazul lui. Şi ce face când nu are somn? Profită de asta ca să lucreze mai mult? E mai bine să nu se nelinieştească, vă spun fiindcă şi eu sufăr de insomnie în unele nopţi, de mai mulţi ani.

— Da, dragă, să mai şi lucreze în toiul nopţii. Asta o spuse exact pe tonul pe care îl avea Only You vorbindu-i pictorului Segurola, Anita căzuse în capcana mimetismului, un lucru firesc. – Nu, încearcă să se odihnească chiar dacă nu doarme, se întinde şi îşi odihneşte picioarele, citeşte, se uită la televizor, deşi doar câteva canalele emit în zori; dă cu zarurile în speranţa că se plictiseşte şi-i vine somn.

— Cu zarurile?

— Da, cu zarurile. Şi domnişoara Anita făcu un gest de parcă ar fi agitat nişte zaruri, apoi îşi suflă în pumnul închis, ca şi cum s-ar fi aflat la Las Vegas, cred că vedea multe filme, Las Vegas, Ascot. – Haideţi, daţi-mi pălăria – mai zise. O s-o curăţ cu puţină apă, ce tâmpenie. – Îşi permisese să spună aşa, cu siguranţă, fiindcă uitase că tâmpenia fusese a mea.

I-am dat-o înapoi ca să scap de ea, dar nu a mai avut timp să ceară apă:

— O să se strice dacă o udaţi, am spus.

— Ei, să mergem la padoc, caii au ieşit de ceva vreme – spuse Ruibérriz întrerupând pentru o clipă avalanşa nestăvilită de vorbe a lui Lali.

Aproape că nici n-a fost timp să-i vedem defilând, am fost nevoiţi să alergăm la pariuri, era coadă la toate ghişeele, hipodromul se umpluse deja foarte tare, cum sunt toate în Madrid oricând, acest oraş tumultuos. Cele două femei priveau uimite ecranele cu cotaţii, neînţelegând nimic.

— Auzi, Ani, o întrebă prietena ei, nu în a patra trebuia să faci pariul cel mare?

— Ah, da, aşa este, slavă Domnului că mi-ai adus aminte, asta e deja a patra, nu? răspunse Anita. Îşi deschise poşeta cu o grabă neaşteptată (unghiile ei lăcuite), scoase o hârtie cu câteva numere notate şi mai scoase şi un teanc gros de bancnote. Păreau a fi noi, recent ieşite din Casa Monedei, încă mai aveau banda care le strângea laolaltă (înainte de războiul nostru se emiteau în Anglia: Bradbury, Wilkinson din Londra se ocupau de asta, am văzut bancnote din timpul Republicii şi erau în stare perfectă; înainte de războiul nostru hipodromul era pe Castellana, nu în afara oraşului cum este de câteva decenii încoace, este deja vechi şi nobil, cel de la Zarzuela).

Părea o sumă foarte mare, e greu de apreciat din ochi, când bancnotele sunt noi-nouţe. Nu mai era un pariu de amator, era pariul cuiva care a aflat un pont dintr-o sursă foarte sigură şi vrea să-şi echilibreze puţin afacerile. M-am simţit penibil cu cele două bancnote pe care le pregătisem pentru pariul meu, acum eu şi Ruibérriz păream amatorii. Am lăsat-o să treacă în faţa mea, cum se obişnuieşte, pe deasupra îmi şi convenea să fac asta.

— Totul pe nouă, câştigător, îi spuse Anita celui de la ghişeu. Şi asta tot pe nouă, la fel. – Şi-i dădu separat o bancnotă cu valoare mare, fără îndoială că era propriul ei pariu.

M-am uitat la cotarea calului, sau mai degrabă a iepei: *Condesa de Montoro*, nu era printre favoriţi şi încă foarte bine cotată, dar dacă mai continuam tot aşa o vom face noi să coboare. Oricum Anita, nepriceputǎ, trebuia să fi făcut mai întâi propriul ei pariu. Am scos a treia bancnotă şi am pariat pe locul doi, câştigător, unde nu era numărul nouă, ca să nu bată prea tare la ochi. Dar cu cele două bancnote pregătite am pariat pe acelaşi număr ca domnişoara fără să stau prea mult pe gânduri.

— Am să mă iau după dumneavoastră, i-am spus.

Ruibérriz nu pierdu nimic din toate astea, cu toată avalanşa continuă din urechile lui. O lăsă pe Lali, copilul găsit, şi ne urmă exemplul, patru bancnote, dublă suma pe care pariasem eu, cotarea se resimţea deja după infuzia noastre de încredere.

Cele două femei îşi puseră cu multă grijă biletele în poşete şi se uitară una la alta, râseră bucuroase acoperindu-şi puţin gura, Anita îmi spuse:

— Aveţi încredere în mine, după câte văd.

— Sigur că da, sau am încredere mai degrabă în prietenul pentru care aţi făcut pariul, asemenea sume nu sunt aruncate în mod stupid. Este un cunoscător?

— Foarte cunoscător, răspunse ea.

— Şi de ce nu vine la hipodrom?

— Nu poate veni tot timpul. Dar uneori vine.

Zaruri solitare, pariuri riscante, nu am vrut să fac nici o legătură între cele două: dacă numerele erau câştigătoare, în mod sigur era vorba de un pont, adică de un spectaculos aranjament, pe care nici Ruibérriz nu-l aflase. Preferam să nu mă gândesc la Unic în contextul unor asemenea fraude. Dar cât de noi erau bancnotele acelea.

Din nou am rămas fără binocluri în avantajul tinerelor femei, imediat cum am ajuns la gradene. Ceaţa nu se risipise, dar nici nu creştea. Masa de spectatori era estompată şi părea mai compactă, oamenii păreau lipsiţi de contururi, mai erau câteva minute până începea cursa a patra, caii începeau să intre în boxe, am văzut că jocheul *Condesei* era o pată vişinie, la fel şi şapca lui, acest reper avea să-mi folosească pentru a-l urmări, resemnat să urmăresc cursa fără binoclu, cavalerismul masculin care nu ia sfârşit niciodată. Voiam să facem cumva să ne descotorosim de femei la a cincea cursă, ne săturasem să nu putem vedea nimic.

— I-aţi procurat caseta aceea video? am întrebat-o brusc pe domnişoara Anita.

— Cui? Ce casetă? răspunse ea, şi surpriza sau deruta mi s-au părut sincere.

— Şefului dumneavoastră. Cu filmul despre care am vorbit, vă amintiţi? A povestit că a avut insomnie într-o noapte, cu o lună înainte, s-a uitat la televizor la un film început, *Clopote la miezul nopţii*, eu i-am spus titlul. Urmărise doar a doua jumătate, a spus că i-ar plăcea să-l vadă pe tot într-o zi, era foarte afectat de ceea ce văzuse, s-a uitat la el până la sfârşit, ni l-a povestit.

— Ah, da, îşi aminti Anita. Păi, de fapt nu m-am ocupat, am fost preocupaţi de povestea cu somnul, nu ne-a stat capul la amănunte, ştiţi cum e, mereu sunt o mie şi una de lucruri de făcut, iar dacă el mai e şi tot timpul deprimat, vă închipuiţi că toţi numai la asta ne gândim. – Din timp în timp vorbea la plural, un plural care nu era al maiestăţii, ci mai degrabă al modestiei şi în care ea se estompa, trebuia să includă acolo multe persoane, cu siguranţă familia şi pe Segurola şi Segarra, poate şi pe femeia cu pământuful şi mătura, care străbătuse lent salonul mergând pe

cârpele ei, fredonând, bătrâna *banshee*. – Nici nu mi-a mai zis de ea, şi asta e adevărat – adăugă, în chip de justificare parcă. Stătu pe gânduri o clipă şi apoi spuse: – Deşi nu cred că a uitat, ce ciudat, acum îmi aduc amintesc: atunci a vorbit despre „somnul părtinitor“ prima oară, asta e ceva ce a repetat adesea în ultimele zile, „somnul părtinitor nu mi-a venit nici în noaptea asta, Anita“, mi-a spus în câteva dimineţi. Cu ce era filmul, vă amintiţi?

— Ei bine, în afară de asta, nimic, cred. Bătrânul rege Henric al IV-lea nu poate să adoarmă şi-i reproşează somnului că vizitează atâtea locuri şi pe la palatul lui nu trece, că li se dăruieşte celor umili şi celor ticăloşi şi chiar şi animalelor – animalele nu erau pomenite, dar îmi trecu prin cap să le includ pentru că eram la hipodrom – şi, în schimb, refuză să coboare pacea asupra capului său încoronat şi bolnav. Acest rege era în agonie şi moare, bântuit de trecutul lui şi de viitorul în care nu mai avea loc. Şi-i spune asta somnului: „Oh, tu, somn părtinitor“. Asta e tot, dacă îmi aduc bine aminte, de fapt îmi amintesc mai mult ce a povestit şeful dumneavoastră în ziua când ne-a primit decât filmul, l-am văzut cu mulţi ani înainte.

Anita îşi ţuguie din nou buzele, îşi muşcă partea lor interioară, cu adevărat preocupată.

— Da, da, zise, s-ar putea să facă aluzie la asta. Poate că filmul ăsta e cauza insomniei de acum. Poate că ar fi bine să-i facem rost de caseta video şi să-l vadă pe tot, aşa va avea povestea întreagă şi nu se va mai gândi la ea, cred.

— Se poate, cine ştie. Merită să încercaţi.

— Vă mulţumesc că mi-aţi adus aminte, am uitat complet de film. Spuneaţi că se numeşte...? Şi îşi scoase repede din poşetă aceeaşi hârtie pe care îşi notase numerele pentru pariuri. – Ţineţi-mi puţin pălăria, vă rog.

— Mi se pare că l-aţi mai notat o dată, în ziua aceea, am spus, luând din nou oribila pălăria.

— Of, cine ştie pe unde o fi ajuns hârtia aceea. Spuneţi-mi.

— *Clopote la miezul nopţii*, i-am spus încă o dată. S-a turnat aici în Spania, unele scene chiar în Madrid. N-o să fie greu de găsit greu, la Televiziune sigur au o copie.

— Uite că vin, strigă Lali şi începu numaidecât să răcnească aclamaţii. – Dă-i bătaie, *Condesa de Montoro*, dă-i bătaie. Era un nume prea lung pentru a-l striga, trebuia să-i spui *Condesa*, scurt.

Domnişoara Anita puse hârtia la loc în grabă, nu apucase să scrie titlul, închise poşeta şi îşi duse binoclul meu la frumoşii ei ochi fardaţi. Începu şi ea să strige ca să încurajeze iapa, dar îi spunea *Montoro*, un nume impropriu.

— Dă-i bătaie, *Montoro*, trage tare, spuse. Îi plăcea, probabil, să meargă la catch sau la meciuri de box.

Nu se putea vedea nimic, dar cu toate acestea n-am putut să mă prefac nepăsător faţă de mersul cursei, nu atât pentru banii pariaţi, cât din curiozitate: voiam să aflu dacă pontul prietenului era unul bun, poate cel care îi dăduse domnişoarei acest pont era un prieten puţin convenabil, genul acesta de fete sănătoase adesea se însoţesc cu indivizi dubioşi, poate o formă de a contrabalansa caracterele lor foarte cinstite sau naive. Toţi patru ne-am ridicat de pe locuri, l-am privit cu coada ochiului pe Ruibérriz şi îmi făcu un semn care spunea că nici el nu putea vedea cum mergeau lucrurile, binoclul lui la fel, în mâini albe, aşa se numeau înainte, pe vremea ofenselor, când mâinile acestea nu aduceau ofense. La începutul liniei drepte am văzut în sfârşit clar pata vişinie a jocheului nostru, toţi caii alergau încă în grup, în afară de doi sau trei care rămâneseră în urmă, deja pierduţi pentru acea cursă, nici unul dintre ei nu era *Condesa*. Toţi spectatorii scoteam din gură aburi, mii de aburi, şi asta înceţoşa şi mai mult perspectiva. Deodată se întâmplă un acroşaj şi o cădere, doi călăreţi se rostogoliră pe jos şi îşi acoperiră capul imediat cum se opriră, şepci în culori vii zburară prin aer, unul dintre caii lor continuă să alerge singur, celălalt alunecă pe turf cu picioarele din faţă întinse şi desfăcute, de parcă ar fi schiat pe zăpada alunecoasă şi bătătorită, un al treilea se sperie şi făcu doi sau trei paşi şovăielnici de balerin, apoi se cabră şi se ridică în două picioare, monstruos, răsucindu-se, ca iapa aceea uriaşă de pe strada Bailén în urmă cu doi ani şi

jumătate, pe când eu rătăceam noaptea gândindu-mă la Victoria şi Celia şi relaţiile lor carnale de afaceri, poate ale mele. *Mere*. *Mara*. Ceilalţi iuţiră galopul pentru a ieşi cât mai repede din acroşaj, pentru a nu se lăsa prinşi în el, în acest moment cursa se rupse, fiecare animal se extrase de acolo cum putu, unele proiectându-se spre exterior, altele spre înăuntru, majoritatea trezindu-se cu ritmul pierdut sau frânat sau modificat. Calul care purta pata vişinie în spinare a fost singurul care rămase drept, fără să oscileze dintr-o parte în alta, se deschise în faţa lui un culoar prin care alergă nestingherit de nimic, galopul lui neschimbat, galopând, galopând, jocheul nici măcar nu avu nevoie să-l îndemne cu biciul. „Haide, *Condesa*, hai“, am avut supriza să mă trezesc gândind, nu-mi stă în obicei să strig în locurile publice.

— Haide, *Montoro*, hai, striga din răsputeri domnişoara Anita. Gata, gata, gata, repeta entuziasmată. M-am gândit că nu vor fi descalificări, în ciuda neregularităţilor posibile şi a căderii. Dacă acela era un pont, felul în care fusese îndeplinit era dintre cele mai riscante.

Tinerele săreau în sus de bucurie, se îmbrăţişară de trei ori, strigând „Trăiască nouă!“, Lali scăpă din mână binoclul lui Ruibérriz, nici măcar nu realiză asta, el îl culese de pe jos supărat, avea o lentilă spartă. Cu toate acestea nu obiectă nimic, desigur era mai presus satisfacţia de-a fi câştigat, el niciodată nu pleacă cu mâinile goale de la vreun joc, şi nici astăzi. L-am zărit de departe pe amiralul Almira care-şi rupea biletele evident iritat, şi pe filosoful incredul care ajunsese şi el deja, aproape toată lumea le rupea. Cu excepţia noastră, luna aceea începea să aducă ceva, mai ales că era posibil să nu mi se plătească discursul.

— Bine, atunci la revedere, noi plecăm, suntem puţin cam grăbite. Încântată de cunoştinţă, domnule Ruibérriz de Torres, domnule Francés. Şi mulţumesc pentru tot – spuse domnişoara Anita, luându-şi rapid la revedere de la amândoi în acelaşi timp. Se grăbeau să se ducă să ridice banii, pentru suma asta aveau să-i ceară actele la ghişeu, cred, eu niciodată nu câştigasem atâţia bani. Era posibil să nu mai stea să vadă şi cursa a cincea, prietenul sau individul dubios le aştepta probabil pentru a sărbători victoria. Nu erau interesate de noi. Îmi dădu înapoi binoclul, eu i-am înapoiat pălăria care avea aceeaşi culoare cu şapca jocheului miraculos. Am văzut-o îndepărtându-se cu picioarele ei frumoase cu coapse pline, fusta scurtă de tot lăsa să li se vadă partea de sus, ciorapii ei nu păţiseră nimic în timpul curselor. Până la urmă nu ajunsese să noteze titlul filmului, avea să uite din nou, Singurul nu îl va vedea de la cap la coadă, aşa că îşi va aminti mereu de el, iar insomnia lui va fi din ce în ce mai agasantă.

— Mişto tipe, comentă Ruibérriz, săltându-şi cureaua pantalonilor cu amândouă mâinile şi scoţându-şi pieptul în afară în timp ce ele se făceau nevăzute în mulţime. Şi asta a fost tot ce a spus, expediindu-le din sfera noastră de interes.

Am hotărât să ne încasăm banii mai târziu, ne interesa foarte mult cursa a cincea, voiam să ne ducem repede la padoc ca să-i admirăm de foarte aproape pe cei mai buni cai, puteam să ne bucurăm de cursă fără să mai avem grija rezultatului, vom ieşi în câştig oricum, graţie acelor tipe, acelor fete. Am ocupat un loc bun la bar, de acolo aveam o perspectivă foarte bună asupra participanţilor, când aveau să iasă. Hipodromul era acum plin până la refuz, orice s-ar întâmpla nu vor îndrăzni să suspende cursa a cincea, nu conta dacă se vedea bine sau nu.

— Ai văzut teancul, i-am spus lui Ruibérriz.

— Te cred, un adevărat capital, de unde l-o fi avut oare? Bancnote noi, nu-i aşa?

— Bancnote neatinse.

— Măi, să fie, spuse.

Nu ştiu dacă voia să mai spună ceva, dar nu a mai avut ocazia, deoarece dintr-odată am văzut cum un tip cu faţa congestionată şi cu venele umflate sparge o sticlă chiar în faţa noastră, pe partea cealaltă a barului, şi o înşfăcă de gât, agitând-o, spuma berii ţâşni ca un jet de urină. Am avut timp să vedem un alt individ, cu haină din cămilă, care venea spre el cu un cuţit în mână, cu paşii otrăviţi, nu auziserăm partea verbală a încăierării, în Madrid toată lumea vorbeşte foarte tare,

cel cu cuţitul a încercat să i-l împlânte în pântece celui cu sticla, cu o mişcare de jos în sus, o mişcare ratată şi nimic nu se sfâşie, sticla tăioasă nu a ajuns nici ea la gât sau la ceafă, mâinile înarmate au fost oprite de mâinile libere, alţi bărbaţi au profitat de mişcare ca să le sară în spinare bătăuşilor şi să-i despartă şi să-i imobilizeze (vreun hoţ de buzunare va profita de harababura asta), au intervenit pe loc nişte oameni de pază, aveau să legitimeze tot ce mişca în partea aceea a barului, i-au luat apoi de-acolo, îmbrâncindu-i, pe rivali, i-au lovit cu bastoanele, le-au spart capetele, am văzut asta, Ruibérriz şi cu mine ne-am băut în continuare berile, o înghiţitură, încă una, şi încă una, totul s-a întâmplat foarte repede, iar ceaţa devenea tot mai deasă.

Totul s-a întâmplat foarte repede, luni şi marţi, aşa cum ţi se pare totul când în sfârşit se întâmplă, atunci ai senzaţia că totul s-a precipitat, iar aşteptarea nu a durat mult, şi că putea veni chiar şi mai târziu; totul ni se pare puţin, totul se comprimă şi ni se pare puţin după ce se sfârşeşte, atunci mereu iese la iveală că nu am avut destul timp şi n-a durat destul (încă mai contemplam, încă mai aveam îndoieli, cât de puţine scrisori şi fotografii şi amintiri îmi rămân), când lucrurile se termină pot fi numărate, îşi au propriul lor număr, numărul lor, chiar dacă ceea ce mi s-a întâmplat mie încă nu a luat sfârşit, şi poate n-are să se termine până când eu însumi n-am să mă sfârşesc şi întâlnind-o să mă odihnesc şi să contribui la salvarea ei, ca şi celelalte veacuri care şi-au plătit deja partea lor, acea şaradă infamă a anului 1914. Şi între timp încă o zi, ce nenorocire, încă o zi, ce noroc. Numai atunci voi înceta să fiu firul continuităţii, firul de mătase, fără călăuză, când voinţa mea se va da la o parte obosită şi nu va mai dori să vrea, nici nu va mai vrea nimic, şi nu va mai fi predominant „încă nu, încă nu“, ci „nu mai pot“, când mă voi întrerupe şi voi trece doar prin reversul timpului, sau prin faţa lui întunecată, unde nu vor exista scrupule, nici erori, nici strădanie.

S-a întâmplat totul foarte repede, fiindcă nu toată lumea realizează că prezentul recent se transformă fără întârziere în trecut îndepărtat: Deán nu-şi dădea seama de acest lucru, şi i s-a părut fără îndoială că aştepta de prea mult timp să afle ceea ce a aflat, în sfârşit, de la cumnata sa Luisa în ziua stabilită; ea a fost atât de amabilă să mă sune luni la lăsarea serii – sau era deja seară, în acele zile continuase ceaţa care estompează totul – pentru a-mi confirma că vorbise, tocmai o făcuse, mă dăduse de gol, iar pentru Deán am devenit o persoană care are toate semnele după care poate fi identificată, un chip şi un nume şi faptele recunoscute, sau mă sunase pentru a mă preveni de acest telefon al soţului sau al văduvului pe care aveam să-l primesc imediat, credea ea, chiar în seara aceea, de îndată ce aveam să închid şi telefonul meu va rămâne liber, sau cel mai târziu a doua zi, dacă Deán s-ar fi decis să-şi petreacă orele în care ar trebui să doarmă apropriindu-şi sau întorcând pe toate feţele informaţiile pe care tocmai le aflase. Am dedus de aici că Luisa mă sunase imediat ce îi dăduse numărul meu, poate pentru a mă apăra timp de câteva minute încă, poate pentru ca el să nu poată telefona imediat. Se dusese pe Conde de la Cimera să-i vorbească, se întâlniseră cum făcuseră aproape zilnic, pentru o problemă sau alta a copilului, acum îmi telefonase din barul rusofil care se afla jos, imediat cum ieşise din casă, cel puţin Deán nu se repezise asupra telefonului în timpul cât îi luase ei ca să coboare cu liftul şi să ocolească clădirea şi să-şi caute cartela sau monedele ca să mă prevină, aş fi putut, dacă voiam, să las telefonul pe robot toată seara, dacă încă nu eram gata să înfrunt acea voce, să-l înfrunt, mi-a spus grijulie.

— Cum a reacţionat? am întrebat-o.

— Cred că a fost uimit, dar şi-a ascuns bine surpriza. Cred că se aşteptase să fie altcineva. Dar ştii ceva, spuse, nu i-am spus despre Vicente Mena, brusc mi s-a părut prea mult, prea multe lucruri inutile scoase la iveală, e un prieten de-al lui, ştiu eu, ce importanţă are ce-a fost dacă nimic nu va mai fi. Ţi-am spus asta ca să nu-i povesteşti nici tu, dacă nu vrei. Tăcu o secundă, apoi adăugă detaşată: – Deşi poate va trebui să-i spui, nu ştiu, vezi cum decurge discuţia, nici nu contează ce va gândi el despre Marta. De fapt, nu ştiu dacă buna ei reputaţie ar trebui să mă preocupe, nu ştii prea bine ce atitudine să ai faţă de morţi, sunt foarte confuză.

„Înainte erau veneraţi, sau memoria lor cel puţin, şi cei rămaşi veneau cu flori la mormintele lor, iar portretele lor erau păstrate la loc de cinste“, m-am gândit; „se purta doliu pentru ei şi totul se suspenda o vreme sau continua, dar în alt fel, mult mai discret, moartea cuiva tulbura întreaga viaţă, mortul lua cu el în mormânt o părticică din vieţile fiinţelor apropiate şi nu se crea, aşadar, o prăpastie între cele două stări, erau unite între ele şi nu le era atât de tare teamă una de cealaltă. În ziua de azi morţii sunt uitaţi precum ciumaţii, abia dacă sunt folosiţi ca scuturi ori gunoi pentru a-i învinui şi a-i face responsabili de situaţia jalnică în care ne-au adus, sunt detestaţi adeseori şi au parte doar de resentimente şi reproşuri de la urmaşii lor, s-au dus prea devreme sau prea târziu, fără a ne pregăti locul sau fără a ni-l lăsa liber, continuă să fie nume, dar nu mai sunt chipuri, nume cărora să le reproşăm josnicii şi părăsiri şi orori, acesta este mai degrabă mersul lucrurilor acum, şi nu-i lăsăm să se odihnească nici măcar în uitarea lor“.

— Nu-ţi face griji, n-o să-i vorbesc despre Vicente, dacă crezi că e mai bine aşa, am încredere în felul tău de a gândi şi nu mi-e greu să trec asta sub tăcere, am spus. Eu habar nu aveam de existenţa lui, atunci când m-am dus să cinez la sora ta, era posibil să nu aflu nici la plecare şi toate ar fi fost la fel. Până la urmă am să arunc această casetă, chiar azi am s-o arunc, nu ajută pe nimeni şi nu-i foloseşte nimănui. Şi, te rog, nu fi îngrijorată pentru mine: indignarea posibilă a cuiva nu este de ajuns pentru a crea un vinovat, nici durerea posibilă, nimeni nu face nimic convins de nedreptatea acelui lucru, doar că, de multe ori, nu poţi să te gândeşti la ceilalţi, altfel am rămâne paralizaţi, uneori nu te poţi gândi decât la tine însuţi şi la clipa prezentă, nu la cea care va veni. De fapt eram emoţionat şi un pic speriat. Poate că nu ştiam ce spuneam, vorbim de multe ori fără a şti ce spunem, numai pentru că ne-a venit rândul să vorbim, împinşi de tăcere ca în dialogurile dintr-o piesă de teatru, numai că noi improvizăm necontenit.

La capătul celălalt al firului se lăsă tăcerea, dar n-am mai continuat, am aşteptat cu răbdare. „Alte cuvinte“, m-am gândit. „Întotdeauna vin altele“, m-am gândit în timp ce aşteptam.

— Auzi, spuse în cele din urmă Luisa, dacă vrea să vă vedeţi chiar în seara asta, eu aş zice să nu fii de acord. Mai bine să vă vedeţi ziua, şi dacă se poate când nu e copilul acasă, dacă îţi dă întâlnire acasă la el. Cumnata mea, Maria, îl ia mâine dimineaţă şi îl aduce abia după-amiază, mâine îl ţine ea. Ţi-am spus că ceea ce vrea Eduardo, de fapt, este mai mult să îţi povestească ceva, dar chiar în acest caz este de preferat să nu se repete situaţia trăită de tine, pe care el acum o cunoaşte. I-am povestit ce mi-ai povestit tu destul de exact, i-am dat explicaţiile tale. A ascultat fără să comenteze aproape nimic, dar cred că n-a înţeles deloc faptul că nu l-ai sunat să-i spui vestea, că n-ai anunţat pe nimeni. Adevărul e că nu ştiu în ce stare are să fie. Luisa făcu o pauză şi întrebă: – Ai să-mi povesteşti cum a mers? Părea puţin alarmată, de obicei pe oameni îi sperie ideea de a pune un mecanism în mişcare. Îmi dădea sfaturi şi era îngrijorată pentru mine, poate numai pentru că se simţea îndatorată, eu fiind cel care va trebui să audă reproşuri şi să suporte furia şi să dea socoteală. Nu era acolo Marta ca să împărtăşească toate astea.

— O să afli de la el, presupun.

— Aşa voi afla punctul lui de vedere, nu al tău. Nu e acelaşi lucru.

Îmi deschidea o posibilitate de a ne întâlni din nou; să vorbim din nou, să ne sunăm din nou, ce nenorocire şi ce noroc, un pas îl aduce pe altul, la început inocenţi, iar la sfârşit otrăviţi, nu întotdeauna, poate nu paşii pe care i-aş face spre ea sau cei pe care Luisa i-ar face spre mine, poate nu de data asta, ne gândim mereu, de fiecare dată, până la sfârşitul zilelor noastre. Am închis amândoi şi am aşteptat să mă sune. Nu am stat lângă telefon, m-am ridicat, m-am mişcat, m-am dus la frigider, am deschis o sticlă, am băut o înghiţitură, m-am întors în salon, am luat caseta să o arunc, aşa cum îi spusesem Luisei, nu am aruncat-o, am lăsat-o acolo unde era, pe un raft, nu trebuie să faci mereu ceea ce promiţi, întotdeauna mai este timp, mai târziu, nici o aşteptare nu pare prea lungă atunci când a luat sfârşit. După trei minute a sunat telefonul, am lăsat robotul să răspundă mai întâi, probabil era Deán, m-am gândit aproape sigur că el era. Şi cu toate

acestea am auzit glasul Celiei care începea un mesaj. Acum vorbim, ne vedem din când în când, destul de rar, dar vorbim la telefon relativ des, o relaţie telefonică când perioada de trai împreună a fost uitată, aşa nu se mai pot naşte altfel de ispite decât cele verbale. Se pare că avea să se recăsătorească peste puţin timp, atunci am să încetez să-i mai trimit cecuri legale şi să-i dau bani în mână când ne vedem, un soţ bogat al cărui coniubit fără îndoială că eram deja, patronul unui restaurant scump în care n-am să mă duc, aşa cred, n-o să fie nevoie, aşa sper. Am ridicat receptorul, am vorbit cu ea, linia mea telefonică era iarăşi ocupată şi eu eram ferit pentru câteva minute, puţine, ea era pe cale să iasă în oraş şi voia doar să-mi spună ceva ce eu ştiam deja: actorul nesuferit pentru care mai lucrez uneori îmi lăsase cinci mesaje pe robot, voia să mă găsească urgent – eu nu aveam nici un chef să mă găsească în acea zi –, încă mai există oameni care încearcă să mă repereze prin Celia, ca şi cum ea ar fi încă soţia mea, când e imposibil să fiu găsit (cum a încercat Ferrán prin Marta când Deán era la Londra şi nu-şi lăsase adresa, eu am fost prea târziu martorul auditiv). În continuare aflăm foarte puţine unul despre altul, Celia şi cu mine, nu ne punem întrebări, aşteptăm să vedem ce spune celălalt, poate că ultima dată când au existat întrebări concrete s-a întâmplat acum doi ani şi jumătate când, a doua zi după vizita mea clandestină, în toiul nopţii, în casa ei care a fost a mea, îmi telefonase ea deşi cu o noapte mai înainte îmi spusese să o sun eu dimineaţa ca să-i propun să luăm masa de prânz împreună şi să vorbim atunci despre toate, nu la trei şi jumătate dimineaţa cum voisem eu. Aşa spusese, dar când a sunat ea, nu a mai pomenit această posibilă întâlnire, a vrut să vorbească doar despre un singur lucru, m-a întrebat foarte serioasă: „Auzi, Victor, tu mai ai cheile de la casă, nu-i aşa?“. „Nu“, am minţit, „le-am aruncat mai demult, într-o clipă de furie. De ce?“. „Eşti sigur?“, a spus ea. „Eşti sigur că nu ai intrat azi-noapte în casă cu ele?“ Ar fi fost normal să fiu indignat şi să o întreb dacă înnebunise, una era să o sun la o oră târzie din noapte vrând să vin la ea fără întârziere, după o absenţă de luni de zile, şi alta era să vin acolo, cu tot refuzul ei, pe neaşteptate şi fără a suna la uşă, puteam să-i răspund vexat: „Eşti nebună? Nu e genul meu“. Şi totuşi am răspuns sobru, prea sobru ca să nu mă trădez, îmi închipui: „Nu, ce s-a întâmplat? nu am fost eu“. Uneori mint şi nu întotdeauna bine, încă mai am acele chei, deşi ea cu siguranţă schimbase încuietoarea chiar în ziua aceea. Şi păstrez şi caseta, nu am aruncat-o, şi sutienul Martei Téllez pe care l-am luat fără să vreau, îl adulmec din când în când şi nu mai miroase a nimic, şi *post-it*-ul galben pe care scrie „Wilbraham Hotel“, e posibil să mă duc să dorm acolo când o să plec data viitoare la Londra. Nu mai păstrez în schimb acel miros al Martei care a rămas în urma ei, mirosurile nu sunt atât de durabile şi nu ţi se întipăresc în memorie, chiar dacă îţi aminteşti cu intensitate alte lucruri prin intermediul lor când le simţi din nou, dar este greu să simţi din nou mirosul unei fiinţe moarte. Celia nu insistase, spusese numai: „Bine“ şi închisese, aşa cum am spus eu „Da, ştiu, dacă te mai deranjează, spune-i că nu ştii nimic despre mine“, când mi-a transmis nerăbdarea actorului celui nesuferit şi după aceea nu am închis eu, ci am închis amândoi deodată, ne înţelegem bine acum, când trăim la distanţă unul de altul. De obicei nu-mi place să vorbesc despre Celia.

Am băut altă înghiţitură din sticlă, m-am dus să-mi aprind o ţigară, dar nu mai aveam gaz în brichetă, am căutat o cutie de chibrituri în dormitor şi de acolo am auzit din nou sunând telefonul, am ajuns lângă aparat în acelaşi timp în care intra în funcţiune robotul cu vocea mea, care zice: „Aceasta este o voce înregistrată. Dacă vreţi să lăsaţi un mesaj, lăsaţi-l, vă rog, după semnal. Mulţumesc“. Asta a auzit Deán înainte de-a începe să vorbească, şi a spus cuvintele acestea, care au rămas înregistrate: „Sunt Eduardo Deán. Am vorbit cu Luisa şi vreau să vorbesc cu tine acum“. Imediat am realizat că mă tutuia, felul de a vorbi al cuiva care se simte superior, căruia i se datorează ceva sau care insultă, mai ales în gând. „Presupun că stai acolo ascuns, acum câteva secunde erai la telefon cu cineva, dacă ridici receptorul, vei vedea despre ce e vorba.“ A tăcut un moment ca să-mi dea timpul de a ridica receptorul şi eu aşa am făcut, profitând de acea pauză, şi am spus în mod ridicol:

— Da, spuneţi, cine este?

— Tocmai ţi-am spus cine sunt, a răspuns vocea foarte gravă şi deja cam nervoasă, poate se enervase pentru că mă auzea acum, după ce încercase să formeze de mai multe ori, sau iritarea lui era mai veche, fraza lui a sunat de parcă ar fi spus „Tocmai ţi-am spus cine sunt, cretinule“, nu avea importanţă că nu rostise ultimul cuvânt, fără îndoială o spusese în gândul lui. Poate avea să mă trateze în continuare ca pe un angajat, ca pe un subaltern, vocea lui la telefon avea mai multă adâncime şi greutate decât vocea lui Vicente Mena, conamantul său, era precum sunetul unui contrabas, îşi păstra controlul, iritarea lui era foarte bine ţinută în frâu.

— Scuzaţi-mă, eram în altă cameră şi nu am auzit mesajul pe care l-aţi lăsat pe robot. Cine este? Poate de data aceasta am minţit mai bine, eram destul de aproape de adevăr.

— Sunt Eduardo Deán. Am vorbit cu Luisa şi vreau să vorbesc cu tine acum. A repetat acelaşi lucru: poate că făcuse repetiţie înainte de-a forma numărul meu. – Putem să ne vedem mâine? De fapt nu a fost o întrebare, ci mai degrabă o informaţie: „Putem să ne vedem mâine“, fraza cuiva care face o concesie, nu o solicită.

— Da. La ce oră? Eu sunt un moment liber la ultima oră a dimineţii, şi la fel după-amiază, încă un moment.

— Imposibil, răspunse el, eu sunt la lucru toată ziua. Mai bine treci pe la mine pe-acasă pe la unsprezece seara, copilul o să fie deja adormit la ora asta. – Erau nişte ordine lipsite de orice disimulare, nu mai rămânea decât să le refuz sau să mă supun. – Ştii deja apartamentul, mai zise.

— Bine, am spus ascultător. Pe mâine.

Dar deja închisese. Era exact contrariul a ceea ce mă sfătuise Luisa, mai târziu mi-a venit să o sun pentru a-i spune despre eşecul nostru şi aşa să-l fac să devină şi eşecul ei, dar era mai bine să nu mai fac nici un pas care să nu fie justificat de un motiv temeinic (orice curtare se dovedeşte a fi josnică, numai disimulare a ceva ce nu este în realitate decât instinct), preferam ca paşii nejustificaţi să-i facă ea.

Am dat drumul taxiului pe Conde de la Cimera, cum făcusem prima oară când mă dusesem acolo şi spre deosebire de a doua oară, tot noaptea. Sosisem ceva mai devreme decât ora stabilită, unsprezece fără zece, m-am uitat în sus şi am văzut aprinse luminile deja binecunoscute din salon şi din dormitor, terasa iluminată din interior, am preferat să aştept până la ora exactă, ca nu cumva Deán să nu-l fi adormit încă pe Eugenio, deşi de data aceasta copilul nu avea de ce să tărăgăneze culcarea, nici să rămână treaz, nu va trebui să mai lupte împotriva somnului pentru nici o femeie până când nu va ajunge adult sau măcar adolescent. Mi-am aprins ţigara cu un chibrit şi m-am apropiat de intrare, m-am plimbat prin faţa porţii încolo şi-ncoace în linişte, de o săptămână mă pregăteam pentru confruntarea aceasta, sau de mai mult timp. Luasem o doză de cocaină ieşind din casă, ca să am mintea mai trează, dormisem foarte prost, nu iau aproape niciodată, dar îi cerusem un sfert de gram lui Ruibérriz la curse, aproape întotdeauna o are la el („Vrei o priză?“, îmi propune uneori), când prevezi o situaţie insolită sau chiar ai prevăzut-o prea mult trebuie să faci şi tu un lucru ieşit din comun. Efectul nu avea să ţină, nu aveam să mai fiu atât de vigilent după un timp, poate tocmai atunci când conversaţia va lua o întorsătură mai riscantă şi vigilenţa îmi va fi mai necesară. Am fumat învăluit în ceaţă, am aruncat capătul de ţigară pe jos, m-am pregătit să sun la interfon şi, în acel moment, am văzut sosind liftul, au ieşit din el două siluete în penumbră, au aprins lumina de la intrare şi au venit către mine, n-am sunat, am aşteptat ca tânăra cu mersul graţios şi centrifug şi mănuşa bej să-mi deschidă după ce apăsase pe butonul pe care eu îl găsisem cu dificultate la o oră mai târzie a nopţii, cu multe nopţi în urmă, o însoţea acelaşi bărbat care nu mai putea şi pe care ea îl trimisese la naiba, cuvintele sunt aproape întotdeauna retorice sau în plus sau au sens figurat, în consecinţă inexacte, el mai putea, iar ea îl susţinea şi îl suporta, continuau să fie împreună, ieşeau împreună în timp ce eu intram, de data aceasta în sens invers, trebuie să fi fost cea mai umblăreaţă dintre vecini, veşnic sus sau jos, ajunşi în dreptul

meu, ea probabil credea că sunt un chiriaş care locuia în clădire, mă recunoscu şi îmi spuse cu un aer firesc, zâmbind: „Bună, bună seara“, iar eu am răspuns „Bună seara“, bărbatul cel frumos nu mă salută nici azi, era antipatic sau poate distrat, poate încă mai era sub vraja săruturilor schimbate în casă şi chiar în aşteptarea liftului, cu uşa deschisă, deşi nici unul dintre ei nu rămânea de data aceasta şi nu se despărţeau, ci ieşeau împreună. Poate se gândea la patul excesiv folosit din care ieşea şi la al său de acasă, intact.

Am urcat şi am sunat la uşă, iar Deán mi-a deschis repede de parcă ar fi aşteptat cu nerăbdare sosirea mea sau ar fi pândit drumurile liftului cu ochiul lipit de vizor. Era în cămaşă, dar cu cravata la gât – puţin desfăcută –, ca un soţ care s-a întors de la lucru de puţin timp şi a apucat să-şi scoată numai haina. Dacă Marta ar fi fost în viaţă, poate ar fi fost la bucătărie cu un şorţ dinainte, strângând farfuriile, m-am gândit eu (am văzut-o purtând unul), sau umblând prin casă, el ţinându-se după ea dintr-o cameră într-alta, în timp ce îi povestea sau discutau sau o întreba, nu am locuit singur mereu. M-a invitat înăuntru fără să mă salute, deşi mi-a întins mâna lui stângă şi mi-a spus „Ia loc“ arătând canapeaua pe care copilul, mic ca o furnică, îşi urmărise filmele lui video cu Tintín şi Haddock şi adormise după îndelungata-i bătălie, în sfârşit pierdută, mă întrebă ce voiam de băut, i-am răspuns că un whisky cu gheaţă şi apă, dacă se putea. În casă nu se schimbase nimic, aşa mi s-a părut, bărbaţii nu schimbă niciodată lucrurile în case, nu am vrut să privesc prea atent dintr-un fel de pudoare – ca să nu mi-o aduc aminte pe ea sau să o văd în minte chiar acolo –, pe masa la care Marta şi cu mine luasem cina atât de îndelungată rămăsese o farfurioară goală – linguriţa aşezată oblic şi murdară – pe o faţă de masă mică, ca un şervet mai mare: Deán încă avea energie şi dispoziţie să mănânce stând pe scaun ceea ce găsea pregătit de menajera indispusă sau de cumnatele lui cele grijulii, eu aproape niciodată nu iau masa de prânz, nici cina acasă, dar dacă mi se întâmplă să-mi gătesc ceva frugal, mănânc în picioare în bucătărie, grăbit, un semn de slăbiciune şi depresie, face rău la stomac. Strânse acea farfurie şi faţa de masă, înainte de a-mi servi whisky-ul, eu mâncasem doar un McChicken într-un McDonald’s, eu am mai puţin caracter sau menajera mea este comodă şi nu am cumnate, şi nici un copil faţă de care oamenii să aibă compasiune, şi în acelaşi timp să simtă acelaşi lucru pentru mine. Deán se întoarse de la bar şi-mi turnă whisky-ul, îşi suflecă mânecile cămăşii – un gest ameninţător, în teorie, sau aşa era obiceiul –, îşi turnă un altul fără apă, dar nu luă loc la rându-i, rămase în picioare cu cotul rezemat de o etajeră, uitându-se la mine, am căutat să nu-mi feresc privirea, totul se petrecuse în tăcere, tăcerea poate fi tolerată dacă unul dintre cei care o păstrează face ceva, chiar dacă nu face decât să scoată o sticlă şi nişte pahare, el îşi ţinea paharul în mână. De la intrare, privirile îmi alunecaseră fără voie spre coridor, spre uşa deschisă a camerei copilului, probabil dormea, visând acum doar greutatea tatălui său şi poate pe aceea a mătuşilor lui tinere, pe a mamei sale veşnic tânără tot mai puţin, imaginea ei tot mai nebuloasă. Deán mă întrebă brusc dacă voiam să-mi dau jos pardesiul, îl păstrasem pe mine şi i se şifonau poalele, întrebarea îmi luă orice speranţă – nu va fi vorba să stau doar un moment –, i l-am dat împreună cu fularul, ieşi şi le atârnă în dulapul din perete, unde fuseseră deja o dată fularul şi paltonul meu, pe când era mai frig, în aceste zile de ceaţă pardesiul era de ajuns. Îmi adusei aminte de cascheta colonială care stătea în acel dulap, Teobaldo Disegni de Tunisia, am fost pe punctul de a-l întreba de unde o scosese, anii treizeci, m-am abţinut, un asemenea comentariu ar fi fost ca şi cum l-aş fi ispitit pe diavol. Se întoarse în salon, se rezemă iarăşi de etajeră, se uita la mine în acelaşi fel în care mă privise la restaurant, când eu încă eram nimeni şi amândoi tăceam, la fel ca acum, dar atunci tăcerea era admisibilă pentru că vorbeau ceilalţi, Luisa şi Téllez. Mă privi, aşadar, ca şi cum pentru el n-aş fi putut să am secrete sau poate mă cântărea din ochi, fără îndoială încerca să mă vadă acum cu ochii vii ai Martei, încerca să descopere de unde venea forţa mea de atracţie sau farmecul meu, să înţeleagă ce căutase în mine Marta, să înţeleagă dorinţa de o noapte a soţiei sale. Deocamdată în privirea lui nu era dispreţ, nici furie, nici zeflemea, şi nici chiar curiozitate, ci mai

curând intruziune şi teamă, ca şi cum ar fi înţeles sau ar fi luat cunoştinţă de ceva şi şi-ar fi asumat responsabilitatea de la înălţimea lui, eu îl vedeam în contraplonjeu ca la cinema, Orson Welles a fost maestrul acestei tehnici, cu ochii lui tătăreşti de culoarea berii, exprimând aşteptare şi neîncredere, care te obligă să vorbeşti fără oprire – dar eu încă nu începusem –, şi cu bărbia lui cu o adâncitură la mijloc, ridicată de parcă ar fi aşteptat un răspuns, cu ridurile fine sau firele sau inciziile pielii lui de culoarea şi consistenţa lemnului foarte vizibile, viitoarea scoarţă de copac sau deja începea să fie, chipul lui ameninţător începea să fie un pupitru.

Dar când în sfârşit zise ceva (şi primul lucru pe care îl spuse a fost o întrebare), enervarea sau încordarea nopţii trecute, de la telefon, reapăru imediat, ca şi cum ar fi păstrat-o vie şi întreagă timp de douăzeci şi patru de ore, sau mai mult, de când pusese telefonul în furcă, ca şi cum nu ar fi dormit, nici nu s-ar fi dus la lucru, nici n-ar fi văzut pe nimeni între timp şi n-ar fi făcut decât să mă aştepte toată noaptea şi toată ziua plimbându-se de la un capăt la altul şi uitându-se prin vizor şi lovindu-şi pumnul cu palma celeilalte mâini precum un boxer înaintea începerii meciului sau cum făcea actorul Jack Palance între o filmare şi alta, în pauze, ca să-şi păstreze concentrarea şi forţa – un regizor îmi povestise asta –, în timp ce un alt actor celebru cu care lucra, George Sanders, fuma cu mâna sub ceafă, lungit într-un hamac, două metode foarte diferite, amândouă cu rezultate magnifice, agitatul şi leneşul, Sanders până la urmă s-a sinucis la Barcelona, lăsând în urma lui un bilet în care trimitea în iad lumea (o moarte oribilă, o moarte străină, „Acolo rămâneţi“, scria), dar Palance cred că încă mai trăieşte sau a trăit mulţi ani.

— Deci nu a murit singură, sau a murit singură? întrebă în sfârşit Deán, şi imediat luă o înghiţitură din băutură: ca un gest reflex de acoperire a gurii, ca pentru a lăsa impresia că nu el vorbise şi că fraza venise de nicăieri sau de la televizor, deşi era stins. Modul în care a pus întrebarea nu mi-a îngăduit să fiu sigur ce răspuns ar fi preferat să audă.

— Nu, nu, eu am fost cu ea, probabil că v-a spus Luisa, am răspuns, şi am băut şi eu, pentru a-mi acoperi gura, cu siguranţă, şi pentru a-mi trece rândul cât mai repede.

— Care a fost ultimul lucru pe care l-a spus, mai ştii?

„Vai, Doamne, şi copilul“, mi-a venit în minte.

— S-a îngrijorat pentru copil, am spus.

Deán îşi frecă obrazul cu mâna, ca şi cum s-ar fi prefăcut că meditează.

— Ah, copilul, spuse, logic. Iar tu nu m-ai sunat, nici nu ai anunţat pe nimeni. Nici nu te-ai gândit, se înţelege, nu? Se înţelege.

Înţelegerea lui nemărginită, sau poate era falsă, trecuse destul timp pentru a fi ironic.

— Ştiţi, adevărul e că v-am sunat, nu ştiu dacă v-a spus Luisa. – Mă hotărâsem să-i vorbesc în continuare la persoana a doua plural, atunci nici nu-mi trecea prin cap să-l insult, nici cu vorba, nici în gând, şi aş fi putut în orice clipă să schimb, să-l tutuiesc şi eu aşa cum el făcuse de la început, dacă era necesar. Simţeam că numele Luisei pe care puteam să-l menţionez mă ajuta. – V-am găsit adresa, ştiţi asta, am vorbit cu recepţionerul de la hotelul dumneavoastră din Londra, deşi era o oră foarte târzie, mi-au spus că acolo nu era nici un Deán, nici o rezervare pe acel nume. Doar ceva mai târziu mi-am dat seama că s-ar putea să vă fi înregistrat cu cel de-al doilea nume de familie, dacă spui două nume în Anglia cel important şi care se înscrie în registre este ultimul. Ştiţi, actul de identitate sau cartea de credit. Dar nu am mai avut curajul să încerc a doua oară în acea noapte. – Aş fi putut să mint, aş fi putut să-i spun că nu-i ştiam al doilea nume (nu trebuia neapărat să-l fi ştiut nici pe primul) şi că, din această cauză, n-aş fi avut cum să încerc iar, oricum, dacă spuneam asta, aş fi fost absolvit de orice răspundere şi nimeni nu ar fi fost responsabil, de fapt aşa eram şi nimeni nu era responsabil, poate din această pricină am spus adevărul. – Ce puteam să vă fi spus, am adăugat. Gândiţi-vă o clipă. Ce puteam să vă fi spus. – Nu părea să-l intereseze atâta că eu fusesem cu Marta (eram eu cel care făcea aluzii), sau poate da, deoarece, pentru a-şi însuşi acea idee, avusese la dispoziţie şi mai mult timp decât pentru

înţelegere sau ironie, sau mânia lui se manifestase deja, nu era nevoie să o povestească sau să o arate, nici un gest.

— Ce puteai să-mi spui, repetă. Asta. Ce mi-ai fi spus dacă numele meu ar fi în registru şi ţi-ar fi dat camera mea la telefon în acea noapte? Eu eram acolo, te-aş fi ascultat. – Am tăcut. – Încă nu ştii.

„Nu ne-ai salvat“, m-am gândit. „Nici pe mine, nici pe ea.“

— Telefonul meu ar fi fost anonim, am zis. Poate nu v-aş fi spus decât: „Sunaţi acasă“. Nu v-ar fi răspuns nimeni şi dumneavoastră v-aţi fi speriat, aţi fi trimis pe cineva aici. Sau poate aş fi închis fără să spun nimic, aşa am făcut în noaptea următoare, când am întrebat de Ballesteros şi cineva a răspuns. Am închis fără să spun nimic.

— Ştiu, cineva a răspuns, zise Deán. Îşi atinse din nou obrazul, de data aceasta ca şi cum ar fi controlat dacă nu era neras; dar era foarte bine bărbierit, nu doar pe jumătate. – Dar atunci n-a fost important, era deja târziu. Totul se întâmplase, iar eu tocmai aflasem, două nenorociri în loc de una, sau în loc de ceea ce până atunci nu era numai nenorocire. Nu o nenorocire pură.

— De ce nu staţi jos? i-am spus. Mă simţeam micşorat în faţa acelui bărbat atât de înalt. – Nu vă aud bine. Nu prea înţeleg ce spuneţi.

— Mi-e bine aşa, am stat jos toată ziua, spuse. Avea braţele păroase, îşi scărpina braţul drept cu degetele rigide ale mâinii stângi, poate începuse să-i amorţească, rezemat de etajeră. – Desigur că mă auzi bine. Dar e adevărat că nu înţelegi, tu nu ştii partea mea, cum nici eu nu o ştiam pe a ta, până ieri nu puteam decât să fac presupuneri. Partea ta şi cu a mea nu se completează, nu au nevoie una de alta, doar se încrucişează fără intenţie, sau mai degrabă a ta e cea care se încrucişează, nu a mea, a mea îşi continuă cursul neştiinţei şi a ta o intersectează, sunt lucruri pe care trebuie să le afli pe loc, dacă ai fi sunat la cineva în acea noapte, cineva m-ar fi sunat pe mine, îţi dai seama.

„Oamenii nu suportă ca aceia care le sunt apropiaţi să nu afle imediat când suferă“, m-am gândit, „nu suportăm ca fiinţele dragi să creadă în continuare ceea ce nu mai corespunde realităţii, să ne creadă căsătoriţi dacă rămânem văduvi sau cu părinţii în viaţă dacă rămânem orfani, să ne ştie trăind cu cineva dacă am fost părăsiţi ori sănătoşi dacă ne îmbolnăvim. Să ne creadă vii când am murit, sau să ne creadă morţi, dacă suntem în viaţă. Dar eu nu sunt un apropiat“.

— Nu înţeleg despre ce-mi vorbiţi, am repetat, dar de data asta nu mai era chiar atât de adevărat.

Am aşteptat câteva clipe, îşi trecu mâna prin părul pieptănat cu cărare la stânga ca al unui copil din alte vremuri (poate el însuşi când era copil) şi, când vorbi din nou, vocea lui sună şi mai gravă, ruginită şi răguşită, ca şi cum s-ar fi luptat cu resturile de astmă sau ar fi ieşit dintr-un coif de armură, spuse următoarele cuvinte:

— Ai să mă înţelegi. Ai să afli ce mi s-a întâmplat cât timp n-am ştiut de moartea Martei, ce am făcut şi ce nu am făcut şi ce am fost gata să fac şi ce s-a întâmplat. Nu din vina ta, nici măcar din pricina ta, nu învinuiesc pe nimeni. Din încrucişare. Lucrurile se întâmplă, asta e tot, ştiu, poate fi ghinion ori noroc, uneori nimeni nu intervine şi nimeni nu caută, nici nu vrea nimic. Dar i se întâmplă tot timpul cuiva şi întotdeauna există un altul care s-a încrucişat, de multe ori fără să ştie, cel mai adesea fără măcar să aibă posibilitatea de-a şti. E acelaşi lucru. Nimeni nu se aşteaptă la asta. Tu te-ai încrucişat cu povestea mea şi nu ştii în ce fel, nu mă cunoşti şi îţi sunt indiferent, acum ai ocazia să ştii şi e mai bine să ştii, ai să mă înţelegi. Nu va dura prea mult, n-avea grijă, n-am să mă întind la vorbă, eu povestesc repede.

„Deci umbra lui e foarte obositoare pentru el“, m-am gândit, „şi el vrea să scape de vraja lui, a început să se grăbească. Despre ce vorbeşte, spune ce a spus Singurus, nimeni nu moare de la sine, de obicei nu aflăm despre cei care au murit pentru că ne-am încrucişat noi de aproape sau de departe cu viaţa lor, de obicei ne urmăm cu toţii cursul neştiinţei noastre, este singurul, şi eu am

făcut presupuneri, despre ce moarte vorbeşte oare, totul călătoreşte necontenit şi în lanţ, unele lucruri aducându-le pe altele şi ignorându-se toate, despre ce moarte vorbeşte oare?“.

— Mai bine aşa, nu am prea mult timp, am spus, şi acum ce spusesem nu era adevărul, a doua zi nu mă aştepta decât actorul cel nesuferit, era imposibil să nu-l sun pentru că îmi dădea de lucru. Şi poate aveam s-o sun şi pe Luisa, un pas justificat, ea îmi ceruse asta.

Deán luă telecomanda televizorului şi îl aprinse, în acelaşi timp luându-i sonorul. Trecu vertiginos pe toate canalele şi-l stinse, un gest mecanic şi nervos, un gest firesc pentru un bărbat singur, toţi facem asta din când în când, pentru a vedea ce s-a mai întâmplat în lume în absenţa noastră continuă.

— Eu nu eram singur la Londra, spuse atunci, nu e greu să-ţi imaginezi asta, şi nici să-ţi imaginezi că eram singur, eram poate şi singur şi însoţit, cine ştie. Un an de zile am avut o amantă, o infirmieră tânără de la spitalul de alături, Clinica de la Luz, aici aproape. – Şi arătă cu un gest neliniştit undeva afară, în direcţia terasei. – Nimic special la început, nimeni, cum ai fost probabil tu pentru Marta în această primă noapte, şi nimeni ai rămas spre norocul sau ghinionul tău, acolo ai rămas, sau nici n-ai ajuns până la ceva serios, până ieri n-am ştiut, doar bănuieli şi presupuneri. Deci halatele albe, nişte fraze schimbate într-un bar apropiat, o berărie, un pahar oferit de la celălalt capăt al barului, nişte râsete, râsetele colegelor ei şi încurajările lor, am făcut câţiva paşi împreună, („Paşii inofensivi“, m-am gândit cu gândul vrăjii, pulsaţia mea necontenită), picioarele care merg împreună şi se opresc în faţa unui semafor şi la semafor deodată se ating feţele şi aşa într-o altă zi mergi să o cauţi la terminarea turei, o duci să cineze şi ajungi acasă la ea („Îi scoţi ciorapii alburii cu cusături grosolane“). Nimic special, nimic important, mici evadări din rutina de zi cu zi până ce, în mod stupid, se tot repetă aceşti paşi fără martori sau râsete încurajatoare şi, fără să prinzi de veste, se creează obiceiurile, obiceiuri sumare care nu înseamnă mare lucru: să telefonezi întotdeauna în jurul aceleiaşi ore, să bei întotdeauna aceeaşi băutură împreună cu ea, să înveţi involuntar programul ei, mereu există cineva care consideră lucrurile astea ca pe nişte semne cu o anume semnificaţie, cu toate că nu există intenţionalitate din partea celuilalt, pentru care nu înseamnă nimic, sau aproape nimic de cele mai multe ori. Dar fiecare înţelege cum vrea şi îşi relatează propria lui poveste, nu există două identice, chiar dacă este aceeaşi poveste trăită de amândoi („Şi, pe deasupra, nu sunt numai ale celui care asistă la ele sau ale celui care le născoceşte, după ce sunt povestite devin ale tuturor, se repetă de la unul la altul şi se interpretează şi se deformează, şi toţi ne istorisim propria noastră poveste“). Aşa că ajungi de prea multe ori acasă la ea şi despărţirile sunt tot mai lungi, repetiţia şi întâlnirile pe ascuns dau lucrurilor un sens, nu expresiile sau cuvintele, relaţiile intime dau încredere şi atunci obiceiurile se asimilează cu drepturile, li se spune câştigate, ridicol, nu vezi ora la care te întorci acasă şi totuşi te întorci după câteva zile acolo de unde ai vrut să pleci şi ai fost reţinut mai mult decât ai fi vrut cu mângâieri şi sărutări şi proteste iubitoare şi tânguieli, presupun că tuturor le place şi se bucură să se ştie iubiţi („Chipul celuilalt deja pictat în ochii tăi: adăstez prea multă vreme lângă tine, te obosesc“).

Deán se opri şi se duse la măsuţa joasă pentru a-şi mai turna un whisky, bea pe măsură ce vorbea, acum nu mai avea încetineala lui obişnuită în vorbire, era adevărat că povestea repede.

— Soţia dumneavoastră ştia despre asta? am îndrăznit să-l întreb profitând de zgomotul cubului de gheaţă şi al lichidului. Dar n-am avut curajul să-i spun „Marta“ în faţa lui. El se întoarse la poziţia lui de lângă etajeră.

— Nu, răspunse. Nu, nu. – Întotdeauna se răspunde la o întrebare care întrerupe povestirea. – De fapt, nu cred, nu ştiu, noi nu ne puneam întrebări, ştiam unul despre altul doar cât povestea celălalt. Desigur, eu am căutat ca ea să nu ştie, imediat cum a apărut obiceiul, n-am mai mers pe aceeaşi stradă cu Eva, nici nu m-am dus să o iau de la spital când termina programul, nici n-am mai scos-o în oraş la cină ca în prima seară, aproape nimic, întotdeauna mergeam acasă la ea, i-am

interzis să sune la mine, un spaţiu închis tuturor, şi mai ales colegelor ei, eu îmi aveam viaţa mea şi nu voiam să risc, nici să continui legătura asta, deşi se continua („Iar acum şi eu va trebui să-mi amintesc de acest nume“, m-am gândit, „Eva“). Nu ştiu, nu cred, în ultimul timp Marta a plâns în câteva nopţi cu faţa în pernă crezând că nu o aud, eu nu i-am zis nimic prima oară, a durat puţin, a doua oară am întrebat-o: „Ce e cu tine?“, şi ea a răspuns: „Nimic, nimic“. „Dar de ce plângi“, am spus eu. „Uneori îmi vin noaptea gânduri rele, mi-e frică să nu se întâmple ceva rău, mie sau ţie sau copilului.“ „Dar ce-ar putea să ni se întâmple?“ am întrebat-o. „Ştiu, ştiu, sunt mai obosită acum, mă simt slăbită, o să-mi treacă, atunci când eşti în starea asta vezi totul în negru, nu-ţi face griji, ziua nu mi se întâmplă.“ N-am dat prea mare importanţă faptului, dar cine ştie, dacă ea aflase, într-un fel sau altul, dacă tu eşti aici din cauza asta. Şi Deán mă privi fix, cu bărbia înălţată ca şi cum mi-ar fi pus o întrebare. Dar nu mă întrebase nimic.

— Nu cred, mi-am îngăduit să spun, şi am spus prea mult, cred eu. – Ea a vorbit despre dumneavoastră cu naturaleţe în fiecare clipă, nu cred că ea a plănuit ceva, când aţi vorbit cu ea de la Londra încă nu se întâmplase nimic între noi, nici nu era vorba. Cum aţi spus dumneavoastră, lucrurile se întâmplă pur şi simplu.

— Nu te-am întrebat nimic, am ascultat-o o dată ieri pe Luisa, nu vreau detalii, spuse Deán cu mânie bruscă, strângând paharul, fără a ajunge însă să se înfurie pe de-a-ntregul. Nu te-am întrebat, repetă, şi mâna care ţinea paharul se destinse. – Fii atent la ce-ţi spun, doar îţi povestesc, trebuie numai să mă asculţi. – Putea deveni violent acel bărbat, precum Jack Palance.

— Am înţeles. Continuaţi, vă ascult.

Deán păru să se ruşineze puţin de reacţia lui. Făcu cinci sau şase paşi, lovind uşor paharul cu unghiile lui scurte şi tari, cu siguranţă ca să-şi ferească povestirea de ieşirea lui nestăpânită, ca să nu o contamineze. Parchetul scârţâi. Apoi povesti înainte, iar eu am ascultat în continuare, buzele lui se subţiaseră, aproape că nu le mai vedeam deloc:

— Încă era totul în regulă în acea noapte când am sunat-o, atât cât este posibil. Cu trei săptămâni mai înainte infirmiera îmi spusese că aştepta un copil, imaginează-ţi, eram foarte atenţi, dar niciodată nu poţi fi absolut sigur că nu se întâmplă, am bănuit că rămăsese însărcinată intenţionat, eu voiam să termin cu acest obicei, cu vizitele mele care ajunseseră obligatorii şi despărţirile care durau prea mult, nu aveam chef ca Marta să mai plângă sau să-i fie frică noaptea, chiar dacă nu ştia ce fel de frică era aceea, relaţia cu Eva devenise sufocantă, nici eu nu reuşeam să mă desprind de ea, carnea cere atunci când este cerută, un an nu ajunge pentru a istovi o relaţie, pentru a o face să cedeze, eu încă nu mă desprinsesem, nu terminasem şi m-am trezit cu vestea sarcinii ei, ea era infirmieră şi nu putea să se înşele în privinţa asta. Femeile îşi vând trupurile şi le manipulează, au această îngrozitoare putere de a le transforma, de a plăsmui o excrescenţă din relaţia lor cu orice bărbat, oricare, până şi cu cel mai inuman sau cel mai ticălos, trupurile lor au această putere, îţi imaginezi („*ge·licgan*“, m-am gândit: „A fost abolit, dacă acesta era verbul; poate nu e uşor de îndurat ceea ce numeşte, mai bine să nu fie spus“), ceva care nu exista acolo şi care în prezent nu numai că există, ci se tot metamorfozează, până la urmă îl aruncă afară din trupul lor când şi-a dus la capăt rolul său de a le transforma în mame şi de a le asigura o legătură de sânge, care va dăinui de acum pentru totdeauna sub o altă formă care cunoaşte de asemenea metamorfoze, dar vizibilă acum, pentru un timp nedefinit şi care le va supravieţui în mod firesc, întotdeauna acest lucru le-a fost la îndemână, nu e numai continuarea lor, este modul lor de-a se ancora în lume, am văzut asta, eu am un fiu, dar pentru mine nu înseamnă acelaşi lucru ca pentru mama lui („Mama crede că i-a fost dat să fie mamă, şi fata bătrână să rămână nemăritată, asasinul asasin şi victima victimă: toţi cred asta din perspectiva lor de fantasmă“). I-am cerut să facă un avort şi mai întâi a refuzat, m-a ameninţat că avea să-i spună Martei despre legătura noastră, eu i-am spus că aveam să neg totul, chiar şi faptul că o cunoşteam („Nu te cunosc, bătrâne, nu ştiu cine eşti, nici nu te-am văzut în viaţa mea“), ea a râs, deoarece în ziua de azi probele de paternitate

sunt fără greş, aşa că am amenințat-o şi eu cu singurul lucru cu care o mai puteam ţine în şah, i-am spus că dacă face asta nu mai voiam să o văd niciodată, n-aveam să o mai iubesc. Nu mă laud cu asta, dar ea mă iubea mult, de fapt ar fi făcut orice pentru mine, lucru inexplicabil, uneori se iau hotărâri de neclintit cu privire la cineva şi nu le poate nimeni schimba, ar fi făcut orice pentru mine, dar înainte trebuia să riște o carte şi să vadă ce poate obține de aici. Deán tăcu o clipă şi îmi luă o ţigară cu un gest repezit, eu ţineam pachetul pe masă, fumam ţigară după ţigară. Îmi luă şi chibriturile şi ţinând unul în mâna lui mare, înainte de a-l aprinde, îşi continuă povestea: – Nu a obţinut aproape nimic, sentimentele noastre ne fac să fim slabi, ştii şi tu, asta ne pierde („Sau este vorba despre loialitate, hotărârile luate inexplicabil“), aşa că a cedat în schimbul câtorva promisiuni vagi şi am hotărât să plecăm amândoi la Londra, profitând de o călătorie de afaceri de-a mea, cum ea era infirmieră, ştia bine că Londra încă este cea mai sigură şi igienică destinaţie pentru acest fel de probleme, şi în felul acesta eu puteam să fiu cu ea. Pare ridicol, m-am gândit şi că acolo am putea să mergem iarăşi pe străzi împreună şi să mâncăm în restaurante, deşi mi s-a părut mai prudent să ne luăm camere în hoteluri diferite, i-am căutat unul aproape de al meu, în Sloane Square, da, chiar acolo, un hotel mai bun decât al meu, de altfel, sejurul era decontat de firmă şi poate trebuia să primesc la hotelul meu vreun coleg, fiecare în hoteluri separate era cea mai bună alegere. I-am dat bani să-şi plătească cheltuielile, şi zilele în care se învoise de la spital, călătoria nu a costat-o nimic. Nimeni n-a ştiut că eram împreună, nici măcar colegele ei, şi-ar fi făcut griji sau ar fi rugat-o să le facă tot felul de comisioane. În prima seară am scos-o la cină la un restaurant indian foarte simpatic, ca să-i abat atenţia cât mai mult posibil de la ceea ce avea să i se întâmple în ziua următoare.

— La Bombay Brasserie, îl ştiu, nu m-am putut reține comentariul.

— De unde ştii? spuse Deán surprins, cu nările dilatate arătând vehemenţă, sau poate cruzime.

— Dumneavoastră i-aţi spus-o soţiei când aţi sunat-o, ea a comentat asta, m-a întrebat dacă ştiam cumva localul.

— Aşa, înţeleg. Ah, şi îl cunoşti.

„Am fost de câteva ori în sălile lui uriaşe decorate în stil colonial, având la intrare o pianistă în rochie de seară şi chelneri şi *maâtres d'hôtel* reverenţioşi, pe tavan ventilatoare ciudate cu palete, şi vara, şi iarna, un loc teatral, destul de scump pentru Anglia, dar nu prohibitiv, un loc mai mult pentru cine cu prieteni, festive ori de afaceri, decât pentru întâlniri intime sau amoroase, cu excepţia cazului în care ai vrea să-i iei ochii unei tinere novice ori din clasa de jos, sau soţiei sau amantei pe care aproape niciodată nu le inviţi în oraş (soţia pe Conde de la Cimera ca în fiecare seară, chiar dacă nu este singură în această noapte la cina ei amoroasă, amanta acasă la ea de obicei, dar astăzi în călătorie, călătoria plătită şi ea constrânsă să călătorească), o fată puţin zăpăcită de acest scenariu şi care s-ar îmbăta ridicol cu bere indiană, o fată pe care nu trebuie să o duci în nici un alt loc înainte de a lua un taxi ieftin şi de a o duce la hotel sau în apartament, o fată cu care nu mai trebuie să vorbeşti după felurile de mâncare cu condimente picante, doar să-i iei faţa în mâini şi să săruţi, să dezgoleşti, să atingi, să cuprinzi cu mâinile acel cap cumpărat şi fragil într-un gest atât de asemănător celui care încoronează ori strangulează, am gândit toate acestea pe când vedeam ca pe umbre avioanele atârnate de tavan din camera copilului şi Martei Téllez îi era rău în continuare, dar încă nu murise, avioanele trebuie să fie tot aici, aici aproape avioanele care îi veghează somnul în timp ce se pregătesc pentru lenta şi anacronica lor luptă nocturnă, bătălia minusculă, fantasmagorică, indolentă şi atârnând de fire, oscilaţia inertă, sau poate hieratică, să mori mâine în disperare.“

— Da, şi îmi place mult, i-am spus. Am fost acolo de două sau trei ori, cu mult timp în urmă.

— Da, e trecut în toate ghidurile cu referinţe bune, spuse Deán de bună-credinţă, parcă scuzându-se. Acolo am dus-o, am băut şi am râs destul, cu toate că ştiam ce avea să se întâmple a doua zi dimineaţa, băutura trebuia s-o ajute să adoarmă în acea noapte, şi pe mine, eu aveam s-o

însoţesc până la intrarea în clinica unde urma să avorteze, aveam s-o aştept afară pentru eventualitatea că vor fi complicaţii sau va intra în panică, câteva ore îmi spusese, dar nu prea avea cum să apară ceva neprevăzut, ea era infirmieră şi văzuse tot felul de lucruri, este o meserie deprimantă, e logic, sigur că nu e totuna să ţi se întâmple ţie. M-a uimit că trebuia să stea internată, nici înainte, nici după aceea, o noapte, câteva ore, dar ea ştia mai bine decât mine, îndeplinise formalităţile de la clinica ei de aici, de la spital la spital, cu anumite avantaje, îmi zisese. Ştia ceva engleză, şi eu la fel.

— Eu am studiat la facultate engleza, am zis eu, un comentariu lipsit de sens, dar Deán nu-i dădu nici o atenţie. Mi-am mai turnat un pahar de whisky, el mă lăsă să fac acel gest, continuă ca şi cum n-aş fi spus nimic:

— În noaptea aceea am chemat un taxi şi am însoţit-o la hotelul ei după cină, am preferat să nu continuăm acea seară în camera nici unuia dintre noi, în corpul ei exista ceva care nu va mai fi a doua zi şi era mai bine să nu avem motiv să ne amintim asta. Ea nu părea foarte afectată sau se prefăcea, poate şi cocteilurile o ajutau, părea chiar mulţumită, afectuoasă, poate promisiunile mele erau o compensaţie suficientă pentru ea. M-a sărutat la uşa hotelului ei, unul dintre acele săruturi care nu se uită, cum să-i spun, un sărut entuziast, asta m-a convins că nu avea să aibă resentimente faţă de mine pentru problema asta. Eu m-am dus până la hotelul meu pe jos, câţiva paşi, şi atunci i-am telefonat din camera mea Martei, pentru a-i confirma că sosisem bine şi să aflu cum mergeau lucrurile, nu mi-a spus că cina cu tine, cu nimeni, am crezut-o singură cu copilul, şi aşa, tu încă mai crezi că n-a existat nici un plan, ai tupeu. Deán stătea tot în picioare, tăcu şi rămase uitându-se la mine, am văzut o urmă de cruzime în ochii lui sinceri, scăpără în sfârşit chibritul şi îşi aprinse ţigara furată de la mine de parcă nu ar fi vrut să intre în celălat subiect posibil al discuţiei, îl exclusese, în teorie; atunci dispăru licărirea. – Adevărul e că n-am dormit bine în acea noapte, am dormit agitat şi întrerupt, am crezut că era din cauza a ceea ce se petrecea între mine şi Eva, nu din pricina Martei, deşi mă gândeam la amândouă, cele întâmplate la Londra se întâmplau pentru că exista Marta, în viaţa oricui sunt câteva locuri ocupate, de aceea lumea cu orice preţ încearcă, prin orice mijloace, să-şi facă un loc sau să-i înlocuiască imediat pe cei care pleacă. („N-ai dormit atât de bine pe insulă, în nici una dintre cele două nopţi ale tale pe acea insulă n-ai putut dormi bine“, m-am gândit. „Dar nici nu a ajuns până la tine foşnetul propriilor tale cearşafuri, între care n-am apucat să mă strecor, nici zgomotul propriilor tale farfurii cu muşchiul *à l’irlandaise* şi îngheţata, nici clinchetul paharelor tale cu vinul roşu, şi nici stridenţele agoniei, sau ecoul grijii, gemetele stării de rău şi ale depresiei, nici şuieratul fricii şi al remuşcării şi nici litania obositei şi defăimatei morţi, auzeai doar traficul din stânga şi autobuzele roşii atât de înalte, agitaţia nocturnă şi conversaţiile în multe limbi care răsunau în restaurantul indian şi ecoul celorlalte litanii care nu ştiu dacă au fost şi ele mortale: vorbeşti despre Eva ta la trecut.“) Dacă eu aş fi ştiut, dacă eu aş fi ştiut în acea noapte ce ştiai tu („Eu am ştiut-o pentru că am văzut şi am suferit şi m-am speriat şi n-am putut face nimic ca să nu se întâmple, imbecilule, eu am fost lângă ea şi am luat-o în braţele mele ca să moară în cel mai bun mod posibil, nu eu trebuia să fiu lângă ea“, şi l-am tutuit din nou ca atunci la intrarea în restaurant, insultându-l mental, cum se cuvine, m-a iritat plângerea lui care a sunat a reproş, plecase cu Eva să-şi rezolve problemele lor fără ştirea Martei, ce mai voia). Deán se apropie de fotoliul de acelaşi model precum canapeaua şi se aşeză pe braţul lui drept ca şi cum s-ar fi dezechilibrat pe zăpada alunecoasă, văzusem cum i se înmuiaseră picioarele tot aşa sau şi mai dramatic la cimitir, în faţa gropii deschise, îl nimerise pământul aruncat de lopata groparului, îi murdărise pardesiul. Şi aşezat astfel era foarte înalt în continuare, nu şi-a încrucişat picioarele, le-a ţinut întinse, mi s-a părut mai vulnerabil în acea poziţie. – Dacă aş fi ştiut, totul ar fi fost diferit la Londra, nici măcar n-aş mai fi lăsat-o să se ducă la spital a doua zi dimineaţa, să facă acel avort, un frate pentru Eugenio şi o nouă mamă, de ce nu, în noua situaţie, iubeşti lucrurile şi persoanele în funcţie de ce ai sau ce-ţi lipseşte, în funcţie de

golurile rămase, nevoile şi dorinţele ni se modifică pe măsură ce pierdem ceva sau suntem părăsiţi ori suntem deposedaţi, şi la fel sentimentele noastre, ţi-am spus, poţi lua hotărâri de neclintit şi în mare parte totul depinde de asta, depinde de incompatibilităţi şi de ceea ce vom avea nevoie. – Nu era coerent în privinţa sentimentelor, sau mai înainte se referea la Eva şi acum la sine însuşi.

— V-am spus deja, am zis, nu am îndrăznit să sun de două ori, n-am mai avut curaj după ce am vorbit cu portarul. Nu exista nici un Deán şi nu eram sigur nici că ar fi fost vreun Ballesteros. De fapt, nu ştiu dacă nu cumva am îndrăznit prea mult căutându-vă numele de familie.

— Cum le-aţi aflat? întrebă Deán.

— Erau scrisori pe aici, m-am uitat pe una de la bancă.

— Da, aveţi resurse, nu oricine s-ar fi gândit la asta. Dintr-odată mi se adresa cu dumneavoastră, un semn brusc de respect, o ezitare târzie, sau îl determinasem eu. Dar nu a durat decât un moment, a revenit la singularul persoanei a doua după câteva fraze: – Dar nu vă învinovăţesc de nimic, vă povestesc doar ce mi s-a întâmplat fiindcă nu am ştiut la timp, cum mi-am petrecut eu acele ore în care am stat în ignoranţă, n-au fost puţine. Nu vă acuz nici că aţi lăsat copilul singur, de pildă, un văduv otrăvit şi ranchiunos ar putea să vă reproşeze asta: dar nu i s-a întâmplat nimic şi ar fi prea mult să vă arunc în faţă ce-ar fi putut să i se întâmple, din moment ce nu s-a întâmplat, totul depinde de efecte, nu-i aşa?, tot ce durează, chiar dacă ţine numai o clipă, aceeaşi acţiune nu este aceeaşi dacă nu are aceleaşi consecinţe, acelaşi glonţ nu mai e acelaşi, dacă nu îşi atinge ţinta, lovitura de cuţit dacă o ratezi, pare că nimic nu depinde de noi, dar ne comportăm ca şi cum lucrurile ar fi exact pe dos, totdeauna plini de intenţii, mă întreb dacă ele sunt cele importante sau tocmai ceea ce n-are nici o importanţă, e adevărat şi că uneori nici măcar nu ai vreo intenţie, este posibil ca dumneavoastră să nu fi avut („Un *da* şi un *nu* şi un *poate*, şi între timp totul a continuat sau a trecut, trebuie să-i dai un conţinut timpului care presează şi continuă să treacă fără să ne aştepte, acţionăm mai lent: să hotărăşti neştiind, să acţionezi neştiind şi, prin urmare, având presentimentul celei mai mari şi mai obişnuite nenorociri, precum şi al celei care urmează, resimţită în mod normal ca o nenorocire mai palidă, dar resimţită de toată lumea în fiecare zi. Un lucru cu care ne învăţăm, nu-i dăm multă atenţie“). Deán îşi stinse ţigara fără grabă şi, făcând asta, se lăsă să alunece în fotoliu, acum deja se afla la înălţimea mea, cu mânecile cămăşii suflecate şi cu cravata mai desfăcută, dar la fel de impunător.

— Dar aici s-au întâmplat nişte lucruri, continuă. Eu nu eram prea sigur că vreau să aud povestirea acelui episod sordid, nu avea nici o legătură cu mine, dar acel bărbat mi-o povestea, mă alesese ca să o ascult, poate că aveam o legătură, mai mult sau mai puţin. Mă întreb dacă lucrurile s-ar fi întâmplat la fel dacă n-ai fi fost tu în acest dormitor cu Marta, şi făcu un gest cu capul spre coridorul care ducea la dormitor, eu ştiam drumul. – Nu vorbesc despre moartea ei, ci mă întreb dacă ea ar fi sunat pe cineva când s-a simţit rău. Poate nu pe mine, ca să nu mă îngrijoreze, eu fiind atât de departe şi oricum neputând să fac nimic, ci pe sora ei, sau vreun prieten sau vecin, pe vreun medic, să ceară ajutor. Mă întreb dacă nu cumva faptul că era cu tine a oprit-o să sune, poate spera că îi trece şi va putea să petreacă în continuare („Eşti nebun, cum să-l sun, m-ar omorî dacă ar şti“, m-am gândit, „asta a spus Marta Téllez când i-am propus să-i telefoneze acestui bărbat la Londra, se poate ca Deán să aibă dreptate, se prea poate ca ea să fi sunat pe cineva dacă n-ar fi fost cu mine. Dar asta nu ar fi salvat-o, doar pe el l-ar fi salvat de vraja lui sau de umbra lui, din câte spune“). Lucrurile se întâmplă, e adevărat, dar întotdeauna i se întâmplă cuiva anume, şi se plâng cei care le îndură („Şi chiar dacă nu este nimic, ceva ne îndeamnă, nu e posibil să rămânem cuminţi, la locul nostru, singurul lucru sigur ar fi să nu spunem nimic, nici să acţionăm vreodată în nici un fel, şi chiar şi aşa: e posibil ca nemişcarea şi tăcerea să aibă aceleaşi efecte, rezultate identice, sau cine ştie dacă nu şi mai rele, ca şi cum numai simpla noastră respiraţie ar emana resentimente şi năzuinţe deşarte, frământări fără de care ne-ar fi fost mai bine. Singura soluţie este ca totul să se sfârşească şi să nu mai existe nimic.“). E totuna, ne-a afectat pe tine şi pe

mine, dar mai ales pe ele. În dimineaţa următoare am însoţit-o pe Eva la spital, un spital bun, totul era în regulă, nu prea departe de hotelurile noastre, Sloane Square, Sloane Street, mai departe, dincolo de fluviu, fără îndoială ştii zona, destul de frumos şi curat. N-am fost cu ea înăuntru, nu era necesar şi ea voise aşa, i-am spus că am s-o aştept într-un mic local din faţa spitalului citind ziarele, aveam să stau acolo pentru cazul că ar fi avut nevoie de ceva pe neprevăzute, câteva ore cel mult, nici nu durează atâta, amânasem o întâlnire de afaceri pentru după-amiază, pentru celelalte mai aveam timp a doua zi, urma să stăm trei nopţi, ne întorceam vineri, fiecare cu biletul lui, le-am cumpărat separat, deşi erau aceleaşi zboruri, am socotit mai potrivit să nu facem nimic împreună. Când m-am despărţit de ea, am văzut că era palidă, am văzut pentru prima dată că se speriase, poate regreta, dar era prea târziu. Am îmbrăţişat-o, am sărutat-o pe obraz. „O să treacă“, i-am spus, „o să mă gândesc la tine în fiecare clipă, sunt aici, foarte aproape“. Am văzut-o amestecându-se în mulţimea din hol cu paltonul ei lung şi capul acoperit cu o eşarfă, spitalele mult mai aglomerate decât hotelurile, avea nişte pantofi fără tocuri, ca de copil. Am cumpărat mai multe ziare spaniole şi englezeşti şi m-am aşezat în cafenea, era o dimineaţă plăcută, rece, dar senină deocamdată, vremea bună nu dura prea mult la Londra. Am încercat să nu mă gândesc la ea şi la ce se întâmpla contrar celor ce-i spusesem, dar până la urmă mi-am ţinut promisiunea în ciuda mea, acel lucru îmi venea necontenit în minte, deşi nu în imagini, nu am o idee clară despre ce se face în aceste cazuri, şi nici nu aş vrea să ştiu. De fapt mă gândeam la coincidenţe, în regulă, să lăsăm acest subiect. Deán îşi duse o mână la frunte, frecând-o cu degetele rigide ca şi cum l-ar fi înţepat ceva, apoi şi le duse la ochi, îşi atinse baza nasului, de parcă şi-ar fi scos nişte ochelari; dar nu purta ochelari. – După o oră n-am mai rezistat, nu mai puteam să stau acolo pe scaun încercând fără noimă să citesc ziarele care nu mă interesau deloc. M-am ridicat, mi-am achitat nota, am mers încet până la spital, am intrat ezitând în acel hol plin de oameni care aşteptau sau îl străbăteau şi intrau şi ieşeau, un adevărat furnicar, o clinică enormă, le-am văzut pe colegele Evei, întotdeauna au multă treabă, ea probabil se simţea în largul ei printre ele. M-am dus până la recepţie şi în engleza mea suficient de bună am întrebat unde puteam să o aştept pe Eva, Eva García, am spus, pe litere, îi făceau o operaţie, eu nu reuşisem să ajung mai înainte ca să o însoţesc, am minţit („Şi acum şi eu va trebui să-mi amintesc de acest nume împreună cu acest prenume“, m-am gândit). Eram neliniştit şi puţin emoţionat, nu voiam să fac nimic, nici să dau înapoi, ci să fiu mai aproape de ea, să mă poată vedea în momentul în care va ieşi de unde va ieşi, era o clădire cu multe etaje. Infirmiera mă întrebă când se internase, eu am răspuns că în urmă cu o oră, ea mă întrebă dacă era o urgenţă, eu am spus că nu, era o operaţie stabilită mai înainte, îi fixaseră o oră pentru acea dimineaţă. „Asta este chiar imposibil“, mi-a răspuns ea pe când căuta în computerul din faţa ei numele García, cred eu. „Dacă avea oră pentru o operaţie astăzi, ar fi internat-o ieri în orice caz“, a spus. „Nu este o operaţie importantă“, am informat-o pe infirmieră. Ea înălţă spre mine privirea şi mă întrebă exact ceea ce mă temeam că avea să întrebe: „Despre ce fel de intervenţie este vorba?“. N-am vrut să pronunţ cuvântul avort, am spus: „Întrerupere de sarcină“, am spus-o traducând cuvânt cu cuvânt, nu ştiu dacă există în engleză un eufemism mai potrivit, dar ea a înţeles, a răspuns: „Asta este imposibil, ar fi internat-o ieri, cu siguranţă“. Se uită încă o dată în computer, introduse ceva din tastatură ca să consulte lista celor internaţi cu o zi mai înainte, mi-am închipuit, atunci mi-a venit în gând acelaşi lucru ca şi ţie, i-am spus să caute şi numele Valle, era cel de-al doilea. Eva García Valle. „Nici un García şi nici un Valle, nici ieri, nici azi“, a zis, cu o certitudine absolută, după ce a privit atentă monitorul, „în spital nu este nimeni cu aceste nume“. „Sunteţi sigură?“, am insistat. „Absolut sigură“, mi-a spus, şi a închis cu o mişcare listele de pe ecran, nu voia să le verifice, se înţelegea. Mă privi lung. „Sunteţi soţul ei?“, mă întrebă. Nu ştiu dacă interesul ei a fost un semn de bunătate sau o curiozitate neaşteptată; cum Eva nu era acolo, de ce o interesa ce eram eu faţă de ea. „Da“, am spus, „mulţumesc“, şi m-am retras, ea se uită la mine cu o privire fără expresie. Am rămas în hol neştiind ce să fac, uitându-mă

cum treceau medicii şi infirmierele şi pacienţii şi vizitatorii, m-am gândit dacă Eva nu se înregistrase cumva sub alt nume, dar nu era posibil, cred că le cereau actele. Am observat că unii dintre vizitatori intrau pe o uşă, m-am luat după ei, am văzut intrând că era o sală mare care avea aerul unei săli de aşteptare, şi aceasta foarte plină, oamenii aşezaţi în fotolii uzate. Am intrat, am aruncat o privire. Eram dezorientat. Şi atunci am văzut-o de departe, Eva era acolo cu privirea plecată, paltonul şi eşarfa scoase şi, pe măsură ce mă apropiam, am văzut că stătea picior peste picior şi citea o revistă, părea calmă, poate întârziase şi din acest motiv nu era încă înregistrată, m-am gândit. Dar m-am gândit la mai multe lucruri în timp ce mă apropiam. Ea citea o revistă color, un *news-week*, nu-şi ridică privirea până în clipa când am ajuns lângă ea, atingând-o cu paltonul, până când i-am pus o mână pe umăr. „Ce cauţi aici?“, am întrebat-o; am ezitat dacă să adaug „Încă nu te-au internat?“, dar m-am gândit că i-aş fi oferit o explicaţie credibilă sau ar fi însemnat să-i trezesc tentaţia de a-mi spune şi alte minciuni. Ea tresări, trecuse o oră de când plecase de lângă mine, din punctul meu de vedere parcă trecuse un secol, se fâstâci, îmi puse mâna pe braţ, închise revista imediat, încercă să se ridice de pe fololiu, dar eu n-am lăsat-o, apăsându-i mâna pe umăr, m-am aşezat lângă ea, i-am prins cu putere încheietura, am repetat de data aceasta cu furie: „Ce cauţi aici? La recepţie am aflat că nu figurezi printre cei internaţi, ce înseamnă toate astea?“. Ea se uită în altă parte cu privirea dintr-odată devenită sticloasă, nu putea vorbi, ca şi cum s-ar fi înecat, nu a zis nimic. „Nu există nici o intervenţie?“, am spus eu. Ea a făcut semn cu capul că nu, ochii i s-au înceţoşat, dar lacrimile nu i-au curs pe obraji. „Nu există nici un avort, nici o sarcină, nu e nimic?“, am întrebat eu. Şi-a luat eşarfa de pe fotoliul de lângă ea şi a izbucnit în plâns, acoperindu-şi cu ea faţa. Am plecat de acolo imediat, traversând holul în mare grabă, eu o ţineam de încheietură, aproape târând-o după mine cu paşii mei mari. Deán se întrerupse din povestit pentru a bea o înghiţitură şi îşi acoperi din nou, o clipă, gura, nu băuse de câtva timp.

„E foarte uşor să trăim în amăgire sau în neştiinţă, mai mult, este condiţia noastră naturală: nimeni nu poate scăpa de asta şi nimeni nu este stupid din această pricină, nu ar trebui să opunem prea multă rezistenţă, nici n-ar trebui să ne învenineze.“ Asta o spusese Deán, deşi adăugase: „Totuşi, găsim acest lucru inadmisibil când aflăm, în cele din urmă“.

— Legătura, am spus.

— Da, asta e, legătura, răspunse Deán, legătura nu este mai slabă pentru că nu mai există ceea ce ar fi putut să existe, din contră, poate este şi mai multă unire, poate că ne uneşte mai mult renunţarea la ceea ce a fost posibil să fie şi era comun, decât acceptarea sau consumarea sau desfăşurarea fără oprelişti, orice frustrare, orice nereuşită, orice despărţire ori sfârşit este ceea ce leagă mai mult, mica cicatrice pentru totdeauna, ca un memento al părăsirii sau al absenţei („Ori al exilării“, m-am gândit), şi această cicatrice ne aminteşte întruna: „Eu am făcut asta pentru tine, mi-ai rămas îndatorat“. Există şi legătura cu ceea nu se vede, cu imaginarul şi cele neîntâmplate („Şi, poate, de asemenea, cu morţii“). Dacă eu nu aş fi fost neliniştit din pricina ei, dacă eu n-aş fi intrat în spital, Eva ar fi venit la cafenea după două ore cu chipul tras şi cu mersul şovăitor ca o eroină care şi-a trecut proba de sânge şi eu aş fi mângâiat-o până la sfârşitul zilelor mele, îţi vine să crezi, îţi vine să crezi că avea deja în poşetă un pacheţel cu vată cu sânge ca să mi-l arate ca din neatenţie şi să mă facă să-i devin şi mai recunoscător, femeile sângerează una-două („Şi eu am văzut în gunoi, aici acasă, la soţia ta Marta Téllez, vată cu puţin sânge, când ea deja murise“). Ne-am întors la hotelurile noastre fără a vorbi deloc, am lăsat-o la hotelul ei, nici măcar nu m-am dat jos din taxi, doar i-am deschis portiera tăcut, alungând-o. Aveam nevoie să fiu singur, am ieşit să mă plimb, să cumpăr nişte cadouri pentru Marta şi copil („Recompensa pentru aşteptare sau ambasada unei cuceriri sau împăcarea unei conştiinţe încărcate, cine ştie, au ajuns prea târziu“), hotărâsem să nu o mai văd pe Eva niciodată în viaţa mea, aveam s-o văd în avion la întoarcere, dar nu trebuia să stăm alături, nu mai voiam să ştiu nimic de ea. Am mâncat ceva, pe urmă m-am

întors la hotel, am vorbit despre afaceri cu partenerul meu cu care aveam întâlnire, n-am fost capabil să fiu atent la ce mi-a spus, îmi frământam mintea, reconstituiam cele trei săptămâni în timpul cărora care fusesem amăgit, discuţiile, ameninţările, preparativele, călătoria, ce prost am fost, mă gândeam („Şi de fapt asta nu ar trebui să ne doară atâta, e doar un timp care devine straniu, plutitor ori fictiv“). Eva mă sunase de trei ori, nu i-am răspuns la telefoane, nu îmi trecuse prin cap să sun acasă, eram prea tulburat ca să vreau să vorbesc cu Marta şi preferam să aştept, ce ghinion, mă căutau deja toţi, tu luaseşi hârtia cu adresa mea şi nimeni nu putea să mă repereze („Oh, a fost fără voia mea, nu trebuie să mi se ia în nume de rău“). Am ieşit din nou în oraş, agitaţia mea nu înceta deloc sau creştea mereu, m-am dus în centru cu metroul, m-am mai plimbat puţin, am mai cumpărat nişte cadouri, prostii, am intrat într-un cinematograf din Leicester Square, nu înţeleg destul de bine engleza ca să urmăresc un film întreg şi-mi stătea mintea la altele, îmi frământam gândurile mele, am ieşit la jumătatea filmului, nu m-am întors la hotel până pe la opt şi jumătate, în hol mă aştepta Eva, oare de când stătea acolo, şi acum frunzărea o revistă. S-a ridicat în picioare, ducându-şi mâinile la înălţimea pieptului ca pentru se apăra de o lovitură. „Lasă-mă să-ţi vorbesc“, mi-a spus, „te rog, te rog, lasă-mă să-ţi vorbesc“. Nu mâncase nimic toată ziua, nici eu, aproape nimic, stătuse închisă în camera ei, avea mersul şovăitor şi se vedea că plânsese, i-am spus că puteam să o ascult, dar că era zadarnic, am căutat un loc apropiat în care să luăm masa de seară, era o oră cam târzie de luat masa Anglia, la Bombay Brasserie e deschis până târziu, am luat un taxi şi am mers acolo, de data asta fără solemnitate, precum cineva aflat într-un oraş străin, care nu ştie locurile şi de aceea se întoarce în singurul loc cunoscut. A fost şi un fel de răzbunare din partea mea, cred, faptul de a o duce din nou acolo, reiterând, în noaptea trecută eu îmi dădusem toată silinţa, înţelegi, făcusem cel mai mare efort. Acum nu am mai dat atenţie pianului, nici chelnerilor exotici, nici scenariului, am comandat ca să comandăm, în realitate ne venea greu să înghiţim ceva, am cerut nişte cocteiluri, asta puteam s-o facem, am băut, eu pahar după pahar, am băut mult, m-am îmbătat zdravăn cu cocteiluri şi cu bere indiană, efectul este rapid, nu avea să am o noapte uşoară nici de data asta. Dacă aş fi ştiut că Marta nu mai era în viaţă, nu aş fi urât-o atâta pe asistenta aceea, sau mai mult, fără îndoială că aş fi iertat-o. Mi-ar fi rămas numai ea, înţelegi, pentru acel moment. Dovedim mai multă toleranţă pentru cine ne rămâne.

— Despre ce aţi vorbit? Ce v-a spus?

Deán se ridică din fotoliu parcă tulburat de întrebările mele şi se întoarse la poziţia lui de la început, cu cotul rezemat de etajeră, o poziţie decorativă, un bărbat slab, un bărbat înalt. Gesturile îi deveniră şi mai sobre, bărbia voluntară păru ştearsă într-o parte, ochii de culoarea berii căpătaseră o strălucire demonică, la fel, ca atunci când plecase de la restaurant, după ce Téllez îi spusese că nu-l lăsa să achite nota de plată, dar acum nu mai exista lumina verzuie a nici unei furtuni, numai lumina electrică şi afară ceaţa, lumina ceţei este gălbuie sau alburie sau roşiatică în oraşe, depinde de multe lucruri.

— Nimic, ce era de spus. A încercat să mă liniştească, m-a implorat, mi-a explicat, a încercat să dea o justificare unui lucru care nu avea nici una, ca şi cum dragostea pe care o porţi cuiva ar îndrepta lucrurile, unii oameni cred că înflăcărarea sentimentelor lor este o scuză, că sentimentele care o iau razna se confundă cu atitudinile oneste. Poate că şi eu aş fi văzut-o la fel, dacă aş fi ştiut ce se întâmpla aici, dar rămăsesem în urmă cu veştile.

— Nici o atitudine nu este onestă, niciodată nu putem şti, am îndrăznit eu să-mi spun părerea, poate într-un fel nepotrivit. Îmi trecea efectul dozei de cocaină pe care o luasem, nu mai eram aşa de atent, cel puţin nu cu mine însumi.

— Da, eu nu pot fi mulţumit de a mea, nici tu de a ta. Deán îmi luă o altă ţigară şi acum o aprinse imediat, trase de două ori una după alta, probabil nu obişnuia să fumeze, acum o făcea pentru a-şi însoţi povestirea de un gest fizic, cel care povesteşte se mişcă foarte puţin. La asta m-

am gândit şi astfel îmi amintesc felul lui de-a vorbi, avea idei, dar nu ştia să le pună în ordine. Dar cine oare se pricepe să o facă? – A ţinut cu obstinaţie să-mi explice procesul, procesul gândirii ei, dar nu era nevoie, o înţelegeam deja. Vedea că eu mă desprindeam sau că încercam să mă desprind de ea, nu voia să mă piardă, era disperată numai imaginându-şi despărţirea, s-a gândit să rămână gravidă, dar nu-i era uşor, ţi-am spus deja că eu eram foarte atent. N-a avut încredere în propriul ei trup pentru a mă păstra lângă ea, un an e puţin, doi însă pot fi de ajuns pentru a istovi o legătura, pentru a o face să cedeze. Mi-a spus că i se strângea inima când mă vedea nerăbdător să ies din casa ei şi să mă întorc în a mea, la început nu era aşa, când venea ora să plec protestam, poate că atunci eu eram cel lipicios, e adevărat că îmi venea greu să mă despart de ea, asta se întâmpla la puţin timp după ce am cunoscut-o, acum îmi amintesc foarte vag („Săruturile celui care pleacă în cadrul uşii celui care rămâne, confundate cu sărutările de acum două zile şi cu cele care vor fi peste alte zile, memorabila noapte de început a fost numai una singură şi s-a pierdut imediat, înghiţită de toate săptămânile şi lunile repetabile care o şterg şi îi iau locul“). Ştiu că aşa a fost, dar nu-mi amintesc. Acum mă avea în faţa ei schimbat, iritat şi sec, a spus, de parcă ea s-ar fi transformat deodată într-o necunoscută, lucrurile şi oamenii care se schimbă atâta fără ca tu să te schimbi generează perplexitate şi neîmpăcare („Nu te cunosc, nu ştiu cine eşti, nu te-am văzut în viaţa mea, nu veni să-mi ceri ceva, nici să-mi spui vorbe mieroase, pentru că nu mai sunt ce-am fost şi nici tu nu mai eşti: asta se spune mereu, mai devreme sau mai târziu“). Atunci i-a trecut prin cap comedia, s-a gândit că până şi un avort ne-ar uni, că eu am să-i admir sacrificiul şi am s-o apreciez mult fiindcă renunţase să aibă acel copil, şi nu era chiar greşită socoteala pe care şi-o făcuse, fără îndoială că aşa s-ar fi petrecut lucrurile, dacă eu aş fi fost mai puţin neliniştit şi mi-aş fi terminat de citit ziarele cuminte, fără să mă mişc de la locul meu din cafenea, îi promisesem că nu aveam să mă mişc de acolo pentru eventualitatea că ar avea nevoie de mine şi chiar stătusem acolo mai bine de o oră, prefăcându-mă că citesc, dar gândindu-mă la ea şi la mâna medicului în ea, şi la coincidenţe. Pentru mine ora aceea durase o eternitate şi ea citea reviste, nu ştiu dacă poţi înţelege.

„Cel care povesteşte ştie să se explice“, m-am gândit, „a povesti este totuna cu a convinge sau a se face înţeles sau a scoate la iveală şi în felul acesta totul poate fi înţeles, până şi infamia, totul poate fi iertat când este ceva de iertat, totul trecut sub tăcere sau asimilat şi chiar compătimit, asta s-a întâmplat şi trebuie să trăim cu asta după ce ştim că aşa *a fost*, să-i căutăm un loc în conştiinţa noastră şi în memoria noastră, care să ne permită să trăim mai departe pentru că s-a întâmplat şi pentru că ştim“. M-am mai gândit: „Poţi chiar să intri în graţiile cuiva, dacă povesteşti“.

— Cred că înţeleg ce-aţi simţit, este de înţeles, i-am spus.

— Când am plecat din restaurant s-a pornit o furtună cu vânt, eu mergeam împiedicat din pricina băuturii, ea la fel, din disperarea de a fi văzut că explicaţiile şi rugăminţile ei nu foloseau la nimic, nu aveau nici un efect asupra mea, eu îi răspunsesem numai prin cuvinte pline de cruzime şi sarcasm. Nu m-au emoţionat deloc, acesta e adevărul, în momentul acela. Pe urmă… Dar n-a mai fost timp. Deán tăcu, n-am spus nimic de data aceasta, în pauza lui nu se simţea nici o întrebare, nici măcar implicită. Faţa lui a arătat atunci însingurare, te puteai aştepta de la această faţă la orice metamorfoză sau deformare, ochii lui alungiţi se îndreptară în direcţia mea, dar nu i-am simţit aţintiţi asupră-mi, ca şi cum m-ar fi ocolit sau ar fi trecut peste mine; îşi plecă bărbia neîmblânzită, o spadă fără tăiş. – O uram, spuse. O uram şi totuşi nu ar fi fost la fel, dacă aş fi ştiut, se poate chiar să mă fi emoţionat comedia ei, aş fi fost mai înţelegător. Biata Eva, biata Marta. Deformarea sau metamorfoza a luat forma compasiunii, o dată cu aceste cuvinte. – Ploaia ne-am udat până la piele în câteva secunde, ne-am dus la marginea trotuarului să chemăm un taxi, nu se vedea nici unul, era o oră cam târzie pentru Anglia şi, cum începe să plouă, taxiurile dispar, metroul părea închis şi ne-am apropiat să vedem dacă era aşa, am mers câţiva paşi fără o ţintă precisă, probabil în direcţie opusă celei în care trebuia să mergem, a trecut un taxi liber care n-a

oprit la semnele noastre, poate mersul nostru şovăitor trezea neîncredere, eu cred că mă clătinam pe picioare cum stăteam pe loc, mă simţeam mai echilibrat în mers, mă apăram de ploaie cum puteam cu gulerul paltonului ridicat, ea şi-a acoperit inutil părul cu eşarfa, un cadou de la mine, i-a rămas lipită de părul ei ud, măcar aşa vântul nu-i mai răvăşea părul. A vrut să-şi caute adăpost sub o marchiză şi să aştepte, am luat-o din nou de încheietură şi am tras-o după mine, n-am lăsat-o să se adăpostească. Ploaia nu era atât de puternică, mai mult vântul, ploua pieziş, pe stradă nu era nimeni. În faţa semaforului a oprit un autobuz roşu cu etaj, urma să se retragă după ultima cursă, intrarea lui fără uşă era ca o invitaţie să urcăm, Eva s-a desprins din strânsoarea mea o clipă şi a urcat în autobuz dintr-un salt, am urcat şi eu după ea, agăţându-mă de bară când deja era în mers, nici nu conta prea mult unde mergea, ea îl văzuse ca pe un adăpost. I-am plătit biletele taxatorului, un indian sau un pakistanez, „Până la capăt“, i-am spus, era cel mai simplu, am urcat la etajul de sus, unde nu era nimeni, jos doar unul sau doi călători, cred că am văzut cu coada ochiului când urcam scara în spirală, pe Eva am îmbrâncit-o să urce. „Eşti tâmpită sau ce ai, eşti nebună“, i-am spus, „habar nu avem unde merge ăsta“. „Ce importanţă are?“, a întrebat, „e mai bine oricum decât să stăm acolo pe stradă pe furtuna asta. Când o să vedem o zonă mai circulată, coborâm şi o să găsim un taxi. Sau când o să stea ploaia, m-a udat leoarcă, ce vrei, să facem pneumonie“. S-a aşezat în timp ce îşi scotea eşarfa, şi-a înfoiat şi şi-a stors un pic părul ud, a scos un şerveţel din geantă şi şi-a şters cu el cât de cât faţa şi mâinile, mi-a întins unul, nu l-am luat, nu mă aşezasem lângă ea, ci în spatele ei, ca un derbedeu care voia să sâcâie pe cineva, vântul îmi stârnise şi mai mult furia, şi pe ea o înfuriase puţin, vântul înnebuneşte, dintr-odată avusese curajul să-mi răspundă obraznic. Miroseam a lână udă, stofa paltoanelor, un miros greţos. Autobuzul cu etaj mergea cu viteză prin ploaie, cum se merge noaptea, nu era circulaţie aproape deloc, cu zgomotele lui de mastodont la frânele bruşte din staţii sau la semafoare, din când în când lovea crengile copacilor la înălţimea noastră („Frunzişul“), ca un şfichiuit de bici uneori, ca un răpăit de tobă altă dată, când crengile veneau mai multe unele după altele, se agitau ca nişte braţe furioase din cauza vântului la trecerea autobuzului („Iar eu mă întrebam mereu cum se ferea ea de crengile copacilor care depăşeau spaţiul trotuarelor şi se loveau de geamurile înalte ale autobuzului, ca şi cum, în semn de protest împotriva vitezei noastre, ar fi vrut să intre înăuntru şi să ne zgârie“, m-am gândit, „şi acest gând nu ştiu dacă e al meu sau al Martei Téllez, sau mai curând o amintire“). Eva îşi storcea părul buclat în faţa mea ca pe o rufă udă, o văzusem făcând acest lucru în halat de baie, de multe ori, ieşind de la duş acasă la ea. Nu se întorcea, stătea cu spatele la mine („Ceafa“), mi-a venit ideea că încerca să pară jignită, poate îşi schimbase tactica, nu mai mă implora, sau credea poate că ceea ce făcuse nu era atât de rău şi voia să joace o altă carte, când de fapt nu-i mai rămăsese nici una. Poate se gândea că eu eram cel care abuzasem, cu represaliile mele, şi că îi va veni rândul să-mi ceară explicaţii şi să-mi reproşeze cruzimea şi sarcasmul şi felul mizerabil în care mă purtasem cu ea toată ziua („Totul se şifonează sau se pătează sau se maltratează“), de aceea îşi îngăduise să-mi răspundă furioasă. Nu am putut suporta ideea aceea, cum de îndrăznea, eu mă gândisem la ea şi la coincidenţe („Şi cel mai intolerabil e să rămână în trecut cineva pe care ţi-l aminteşti ca viitor“). Băusem mult, dar asta nu este o scuză, poţi să fii beat în tot atâtea feluri cum poţi fi reţinut. Nu a fost ceva plănuit, dar a fost cu voia mea, ceva luciditate a existat în ceea ce aveam să fac, deoarece m-am gândit că nu avea să mă vadă nimeni de pe stradă, nici de jos, există o oglindă circulară convexă în autobuze prin care taxatorul poate să vadă ce se petrece sus, dar numai dacă se uită, şi acel indian sau pakistanez probabil nu era interesat de nimic în ultima cursă din ziua aceea, poate era istovit, iar oboseala nu mai lasă loc curiozităţii. Acum unele autobuze sunt prevăzute cu o cameră de filmat pentru a ţine sub supraveghere etajul de sus, în loc de oglindă, dar acest autobuz nu avea, 16 sau 15, nu ştiu, sau altul, am întors privirea ca să verific, nu exista nici o cameră, de aceea îmi amintesc că m-am gândit la mine însumi şi la ce aveam să fac şi la urmările posibile („Te-ai gândit la mâine“), de

aceea ştiu că îmi dădeam seama ce fac, când i-am prins capul în mâini, de-o parte şi de alta şi am apăsat violent („Mi-ai apăsat pomeţii şi tâmplele, bietele mele tâmple“), i-am ţinut strâns capul şi am apăsat împiedicând-o să se întoarcă, şuviţele ei ude în mâinile mele („Mâinile mele prea mari cu degetele lor stângace şi tari, degetele mele ca nişte clape de pian“), pentru că de data asta a voit să se întoarcă şi n-a mai putut, a mai crezut pentru o clipă că era o exagerare sau o joacă, a mai avut timp să-mi spună iritată: „Ei, ce faci, fii cuminte“, şi apoi probabil a simţit că nu era de glumă, am făcut înadins să o doară, probabil că am apăsat foarte tare cu degetele mari doar două secunde, puteam să mi le înfig în tâmplele ei, dacă aş fi continuat să apăs, dar ca să nu ţipe am coborât repede mâinile până la ceafa şi gâtul ei, şi ele ude („Ceafa ei de femeie din secolul al XIX-lea pe care curgeau fire de păr negru şi lipit, ca de sânge aproape uscat, sau noroi“), şi i-am apăsat şi gâtul, apăsarea bruscă pe tâmple aproape a făcut-o să leşine, nu avea putere, nu am întâmpinat nici o rezistenţă în afară de mâinile ei care au încercat să le îndepărteze pe ale mele, fără convingere („Precum copiii care niciodată nu opun rezistenţă bolilor rapide şi nerăbdătoare, care îi doboară fără cea mai mică luptă“), avea să rămână întinsă pe scaunul unui autobuz din Londra, care îşi va continua drumul lui prin noapte împotriva vântului şi a ploii şi, în schimb, eu voi coborî, nu exista uşă care să mă împiedice („O moarte străină, o moarte oribilă, şi pe o insulă“), nu-i vedeam faţa, nu-i vedeam ochii, doar ceafa şi părul în timp ce urma să moară peste foarte puţin timp („Nu numai eu dispar, cel care sunt şi care am fost, nu numai eu, ci şi întreaga mea memorie, tot ceea ce ştiu şi am învăţat, şi amintirile şi tot ce am văzut, cele o mie şi unu de lucruri care mi-au trecut prin faţa ochilor şi devin inutile, dacă eu mor“). Nu ştiu dacă autobuzul, care a frânat scârţâind şi s-a oprit cu un zgomot înfundat, a fost cel care m-a făcut să-mi opresc degetele ca şi cum ceea ce făceam ar fi depins de înaintare şi de vânt, care nu ţi se pare atât de puternic când stai în loc. Sau a fost poate teama sau o remuşcare care a apărut în acelaşi timp cu actul pe care îl pricinuiam („Un *da* şi un *nu* şi un *poate* şi între timp totul a continuat ori a trecut“). Am slăbit strânsoarea numaidecât, mi-am retras mâinile, i-am dat drumul brusc, fără să o fi ucis („Dar este încă nu, încă nu, şi câtă vreme mai este încă nu, pot să să mă gândesc în continuare la bătălie şi să privesc acest peisaj străin, şi să fac planuri pentru viitor, şi poţi să continui să-ţi iei la revedere“), mi le-am vârât în buzunarele paltonului imediat, de parcă aş fi vrut să ascund ori să anulez ceea ce fuseseră pe cale să facă şi nu duseseră la capăt, faptele nu sunt aceleaşi dacă nu durează îndeajuns în timp, depind de urmările lor („Firul continuităţii neîntrerupt, firul meu de mătase încă intact, dar fără călăuză: încă o zi, ce nenorocire, încă o zi, ce noroc“), Eva era vie în loc să fie moartă („Şi nu ştiu ce este una şi ce este cealaltă. Acum nu înţeleg prea bine aceste cuvinte.“), m-am ridicat, m-am întors să o privesc din faţă, m-am uitat la ea de la înălţimea mea, avea picioarele desfăcute puţin, a ridicat spre mine capul ei maltratat şi chinuit, m-a privit câteva clipe şi în ochii ei am văzut pictată faţa mea şi noaptea întunecată, depresia şi mila şi mâhnirea, mai mult decât frica sau rezistenţa („Fără consolarea incertitudinii, care nu poate fi retrospectivă uneori, chiar dacă prezentul abia încheiat este perceput imediat ca trecut îndepărtat“), ca şi cum, mai mult decât propria ei moarte pe care şi-o văzuse cu ochii, ar fi regretat că dintre toţi oamenii eu eram acela care încercasem să o omor, care îi voise moartea („Dispreţul mortului faţă de propria lui moarte contra mizerabilei superiorităţi a celor care trăiesc şi a efemerei noastre lăudăroşenii: adăstez prea multă vreme lângă tine, dulcele meu copil, te obosesc“). Şi atunci coborî alergând pe scări, cu pantofii ei cu tocuri înalte pe care îi încălţase ca să mă aştepte la hotelul meu şi să mă implore, coborî scara în spirală alergând pentru a sări din el înainte ca autobuzul să pornească din nou, nu ştiu unde eram, nici numele străzii, eu nu am urmat-o, am deschis doar un geam prin care răbufni înăuntru o rafală de ploaie piezişă şi m-am aplecat în afară ca s-o văd sărind („Şi încă mai văd lumea din înalt“), autobuzul deja pornea şi îşi lua viteză când, de la geamul din spate la care m-am dus imediat, i-am văzut paltonul şi pantofii deloc copilăreşti pe asfalt şi am văzut-o încercând să traverseze strada zăpăcită şi fugind de mine, cel

care putea s-o urmărească pentru a termina cu viaţa ei, sau poate de durerea a ceea ce simţise şi văzuse. A încercat să traverseze fără să se uite în nici o direcţie, încă acoperită de autobuzul care se pregătea să plece, dar nu ajunse să o facă, nu a ajuns pe celălalt trotuar pentru că a lovit-o un taxi negru cu strapontine, care venea în viteză din cealaltă parte, traficul din Londra în sens invers, un taxi Austin ca un rinocer sau un elefant. De la geamul meu din spate, am văzut totul cu ochii mei pe când mă îndepărtam, am văzut teribila lovitură, o lovi atât de puternic încât zbură proiectată nu în sus, ci drept înainte la înălţimea botului maşinii care o dobora, şi am văzut cum taxiul nu putea frâna nici măcar după lovitură şi trecea peste ea după ce căzuse pe asfalt. O lovitură mortală, fulgerătoare, de care nu ţinu cont autobuzul meu sau nu vru să ţină cont, semnaliză că frâna, o clipă, după bufnitura infernală, dar nu se opri, ci îşi continuă drumul, luând viteză la fiecare metru, poate nu au auzit zgomotul nici şoferul, nici indianul somnoros, sau poate da, şi s-au gândit că se făcea prea târziu pentru acea cursă de sfârşit de zi dacă se trezeau amestecaţi într-un accident la care nu fuseseră martori şi în care vehiculul lor nu fusese implicat. Tot ce am mai apucat să văd înainte ca autobuzul să ia o curbă şi eu să pierd acea perspectivă au fost taximetristul şi pasagerii lui, care reuşiseră să oprească şi-şi deschideau portierele şi alergau spre cadavru. Femeia şi bărbatul se apărau de ploaie cu un ziar deschis deasupra capului, taximetristul ştia deja că era vorba de un cadavru, pentru că avea în mâini un soi de pătură cu care avea să-l acopere, şi faţa, m-am gândit că măcar nu avea s-o mai ude ploaia („Dar va începe în schimb mirosul metamorfozei“). Eu n-am făcut nimic, adică n-am coborât la următoarea staţie sau la semafor ca să mă întorc pentru a afla ceea ce ştiam deja sau s-o însoţesc pe Eva moartă şi să ajut la formalităţi. Aş fi făcut-o, dacă aş fi ştiut, dar încă nu ştiam ce se întâmplase aici cu aproape douăzeci de ore înainte. Dar nu, nu-i adevărat, nu aş fi coborât nici dacă aş fi ştiut. Eram indiferent. Nu eu o omorâsem în sens propriu, taxiul o făcuse, dar o căutasem şi dorisem asta cu un minut înainte şi acum fapta era întâmplată, din voinţa mea indecisă, chiar dacă nu cu mâna mea („Faptul că cineva moare în timp ce tu rămâi în viaţă în continuare te face să te simţi ca un criminal vreme de o clipă sau toată viaţa, ce blestem, acum va trebui să-mi aduc aminte şi de acest nume al cărui chip nici măcar nu-l cunosc: Eva García Valle“). Sau poate a fost voinţa ei satisfăcând-o pe a mea pentru a nu fi în plus („Voinţa care se dă la o parte şi oboseşte şi retrăgându-se ne aduce moartea, ca şi cum lumea nu ne-ar mai suporta şi s-ar grăbi să ne arunce afară din ea“). În acele momente, în timp ce autobuzul mă îndepărta de ea şi n-am mai văzut-o, m-am gândit în special că nimeni nu ştia că ea era cu mine. Biletele cumpărate separat, hotelurile diferite, iar în spital nu o înregistraseră pentru că nu exista nici o intervenţie de făcut („Iar asasinatul sau crima pur şi simplu luate la un loc ca şi cum ar fi o punte neînsemnată şi inutilă – există doar atâtea altele – între crimele care au fost deja uitate, dispărute fără urmă şi crimele care vor veni, care sigur vor lăsa o urmă, dar numai ca să fie apoi ştearsă.“). Moartea ei era moartea unei turiste de pe continent care, o dată mai mult, nu s-a uitat în direcţia potrivită în Londra după ce a coborât dintr-un autobuz prin stânga şi voia să traverseze o stradă uitând de circulaţia din sens invers („Moartea ridicolă, moartea improbabilă a celui care se află în oraş numai în trecere, ca a trecătorului al cărui cap îl striveşte sau îl retează un copac atins de un fulger, pe un mare bulevard în timpul furtunii, uneori se întâmplă şi ne mărginim să citim despre asta în ziare, printre râsete“). Nu avea nimic de-a face cu mine, o necunoscută, am aruncat biletul ei de autobuz pe geam, pakistanezul nu-şi va aminti că eu îl plătisem împreună cu al meu. Nici măcar nu avea de ce să şi-o amintească pe ea. Şi pe deasupra eu nu făcusem nimic, nimeni nu făcuse nimic, un simplu accident, o nenorocire. Eşarfa ei era acolo pe scaun, încă udă leoarcă. Încă mai păstra mirosul ei, al părului ei negru („Mirosul morţilor se păstrează când nimic nu mai rămâne din ei. Durează cât timp mai rămân corpurile lor şi mai târziu, după ce nu-i mai vedem şi sunt îngropaţi şi dispăruţi: să fiu plumb în pieptul tău, mâine să fiu o povară pe sufletul tău sângeros şi vinovat“). Am vârât-o în buzunarul paltonului, încă o mai păstrez. Deán rămase tăcut puţin,

adăugă imediat: – Asta mi s-a întâmplat, nu ştiu dacă mă-nţelegi.

„Totul se contaminează foarte uşor, de orice putem fi convinşi, poate să ni se dea dreptate întotdeauna şi totul poate fi povestit dacă este însoţit de exaltarea sau justificarea sau explicaţia sau numai simpla lor reprezentare, a povesti este o formă de generozitate, orice se poate întâmpla şi totul se poate relata şi accepta, din orice poţi ieşi nepedepsit sau, şi mai mult, neatins. Nimeni nu face nimic convins de nedreptatea acelui lucru, cel puţin nu în momentul în care o face, a povesti, ce stranie misiune sau îndatorire e aceasta, ce se întâmplă nu se întâmplă pe de-a-ntregul până ce nu este descoperit, până ce nu este spus şi nu se ştie, şi între timp faptele se pot transforma în simplu gând şi în simplă amintire, în nimic. Dar, în realitate, cel care povesteşte întotdeauna povesteşte mai târziu, ceea ce îi permite să adauge dacă vrea, pentru a lua distanţă: «Dar am întors spatele fostului meu eu, nu mai sunt ce am fost şi nici cel care am fost, nu mă cunosc, nici nu mă recunosc. Şi nu eu am căutat-o, nu eu am vrut asta». Şi, la rândul lui, cel care ascultă poate să asculte până la sfârşit şi chiar dacă a ascultat să dea răspunsul care e cel mai bun răspuns întotdeauna: «Nu ştiu, n-am dovezi, să vedem»“.

— Înţeleg. Ce s-a întâmplat după aceea? am întrebat. Trebuie să plec, am să plec.

Deán stătea nemişcat de un timp. Îşi aranjă nodul cravatei şi începu să-şi lase încet în jos mânecile cămăşii, de parcă s-ar fi pregătit să îmbrace o haină, el fiind cel care pleca. Eu trebuia să plec. „Am să plec“, m-am gândit, „am auzit deja totul şi nu am să uit“.

— Am coborât la un semafor departe de locul accidentului, într-o zonă mai circulată. Eram ultimul călător din autobuz, am văzut asta cu coada ochiului în clipele în care etajul de jos au apărut în faţa mea, între ultimele trepte ale scării şi săritura în stradă. Am rămas pe trotuar, fără îndoială taxatorul nici nu a sesizat că se dăduse jos cineva între staţii. Am găsit uşor un taxi şi m-am întors la hotel, ploaia stătuse, se potolise şi vântul, iar mie îmi trecuse ameţeala cocteilurilor indiene. Am urcat în camera mea, nu aveam mesaje, am dat drumul televizorului şi m-am uitat câteva minute schimbând canalele, nu înţelegeam decât vag ce spuneau, aşa că m-am sculat din pat şi am ridicat fereastra şi m-am sprijinit cu coatele pe pervaz şi am privit multă vreme afară în ciuda frigului, nu ştiu câtă vreme („Deán priveşte pe fereastra lui hivernală cu ghilotină, prin întunericul nopţii londoneze spre clădirile din faţă sau spre alte camere ale hotelului, majoritatea în întuneric, spre camera de la mansarda cu lumină a unei cameriste de culoare care se dezbracă după o zi de muncă, scoţându-şi boneta şi pantofii, ciorapii, şorţul şi uniforma, spălându-se pe faţă şi sub braţ într-un lavoar, şi el vede o femeie doar pe jumătate îmbrăcată, dar, spre deosebire de mine, el nu a atins-o, nici nu a îmbrăţişat-o, nici nu are nimic de-a face cu ea, cea care înainte de-a se culca îşi spală în mod britanic câteva părţi ale corpului în lavoarul mizerabil al camerelor de mansardă englezeşti, ai căror locatari trebuie să iasă pe coridor ca să împartă baia cu ceilalţi de pe palier. Deán nu-i simte mirosul de la fereastra îndepărtată şi înaltă, dar poate să i-l ştie deja, poate s-a întâlnit cu el pe acel coridor sau pe scări, paşii lui otrăviţi, cu o zi înainte sau în acea după-amiază. Aude telefonul din camera lui care sună şi o sperie în noapte pe angajata pe jumătate dezbrăcată şi o face să realizeze că o poate vedea cineva, face câţiva paşi în lenjerie de corp până la fereastră, o deschide şi se înclină puţin în afară ca pentru a vedea dacă nu cumva se caţără cineva pe zid către ea, şi atunci o închide şi trage perdelele cu atenţie, nimeni nu trebuie să o vadă în tristeţea ei, în oboseala sau depresia ei, nici pe jumătate dezbrăcată şi nici aşezată la capătul patului cu mânecile uniformei întoarse pe dos agăţate de încheieturi, poate că a fost deja văzută astfel, fără ca ea să ştie în timp ce îşi pieptăna părul şi fredona ceva imposibil de recunoscut sau bocetul său funest ca o *banshee* încă tânără, litania istovitei şi ponegritei morţi, făcând o prevestire despre trecut, trecerea timpului n-are nici cap, nici coadă. Toate acestea nu le ştiu, nu mi-e clar, să vedem sau, mai curând, niciodată nu vom şti, Marta, care a murit, nu va şti niciodată ce s-a întâmplat cu soţul ei la Londra în acea noapte, în timp ce ea era în agonie lângă mine, când el se va întoarce cu cadourile lui nu va mai fi să-l asculte, nici să le primească, să asculte

povestirea pe care el a hotărât să i-o relateze, poate fictivă şi foarte diferită de cea pe care am ascultat-o eu. Moarta care îl vizitează şi îl pândeşte şi îl bântuie este alta, moarta lui care locuieşte în gândul lui cum locuieşte a mea în gândul meu ca o pulsaţie neîncetată în starea de veghe sau în somn, nefericita lui soţie şi nefericita lui amantă confundate şi refugiate amândouă în mintea noastră, în lipsa unor locuri mai confortabile, zbătându-se împotriva dizolvării lor şi vrând să se întruchipeze în singurul lucru care le mai rămâne, pentru a-şi păstra puterea, repetiţia sau reverberaţia infinită a ceea ce au făcut odată sau a ceea ce a avut loc într-o zi: infinită, dar tot mai obosită şi mai palidă. Şi moarta lui, ca şi a mea, nu a rămas în trecut de multă vreme, nici n-a fost puternică, nici o duşmană, dar gradul ei de irealitate tot creşte“). Până ce a sunat telefonul, a spus Deán, şi mi-a dat vestea. Trecuseră vreo douăzeci de ore. Există lucruri pe care trebuie să le afli imediat, pentru a nu trăi în lume nici un minut cu o idee atât de falsă, încât lumea să fie altfel din cauza ei („A trăi în amăgire e uşor şi e condiţia noastră firească“, m-am gândit din nou, „şi în realitate asta nu ar trebui să ne doară atâta: vei continua să auzi vocea lui Vicente, cu rezonanţa unei maşini de bărbierit, vei continua să ai o relaţie cu el“).

— Am să mă duc. Şi acum am spus-o. Spusesem aceste verbe altă dată în această casă, dar niciodată pe acesta din urmă. Niciodată n-am spus nimănui „Mă duc“, niciodată n-am spus-o.

În timp ce îmi puneam fularul şi pardesiul lângă intrare, m-am uitat fugar spre coridor şi spre uşa deschisă de la camera în întuneric a copilului, nu credeam că Deán avea să-l ţină la el. Va trebui să o sun mâine pe cea care acum era sora mai mare şi mai mică, m-am uitat la ceas, nu era prea târziu, poate ar fi justificat să o sun chiar în noaptea aceasta, întorcându-mă acasă şi să fac un pas încă inocent, la urma urmei eu puteam să fiu soţul nevăzut din ceaţă, care încă nu sosise pentru ea şi care va face parte din lumea ei de vii atât de nestatornici. Şi acest copil ar putea să stea la noi, nu credeam că Deán va voi să-l crească el. Dacă ar fi fost aşa, avioanele ar fi aduse cu el, chiar dacă fuseseră ale tatălui său în îndepărtata sa copilărie, eu niciodată nu am avut atâtea, ce invidie, avioane de vânătoare şi bombardiere din primul şi cel de-al doilea război mondial, amestecate, vreunul din cel al Coreei şi, de asemenea, vreunul din războiul nostru, care atacase sau apărase Madridul, sunt secole deja de atunci. Când lucrurile se sfârşesc îşi au deja numărul lor şi lumea depinde atunci de povestitorii ei, dar pentru puţină vreme şi nu pe deplin, niciodată nu se iese din umbră de tot, ceilalţi niciodată nu se sfârşesc şi întotdeauna există cineva pentru care se pecetluieşte un mister. Acest copil nu va şti niciodată ce s-a întâmplat, i-o vor ascunde tatăl şi mătuşa lui şi i-o voi ascunde eu însumi şi nu mai contează, din moment ce atâtea lucruri se întâmplă fără să afle nimeni, şi fără să-şi amintească, ori totul se uită şi se şterge. Şi ce puţin rămâne din fiecare om în timpul inutil ca zăpada alunecoasă, din cât de puţine lucruri rămâne o urmă, şi din acest puţin care rămâne atâta se ascunde, şi din ce nu se ascunde îţi aminteşti pe urmă doar o parte foarte mică, şi pentru puţină vreme: în timp ce călătorim încet spre propria noastră dispariţie, pentru a trece doar prin faţa întunecată sau reversul acestui timp, unde nu mai poţi să te gândeşti, nici nu mai poţi să-ţi iei adio: „Adio, râsete, şi adio, jigniri. Nu am să vă mai văd, nici voi n-o să mă mai vedeţi. Şi adio, înflăcărare, adio, amintiri“.

Ianuarie 1994